

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και Βιώσιμου Σχεδιασμού

ΠΜΣ Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων

Διπλωματική Εργασία

«Το σύγχρονο αστικό και περιαστικό πράσινο ως αποδέκτες
ιστορικών, πολιτισμικών, γεωπολιτικών και κοινωνικών
επιδράσεων. Η περίπτωση της νήσου Κέρκυρας»

Νικόλαος Σούλος

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Άννα Μιχέλη

Πάτρα

Αύγουστος 2022

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Το σύγχρονο αστικό και περιαστικό πράσινο ως αποδέκτες
ιστορικών, πολιτισμικών, γεωπολιτικών και κοινωνικών
επιδράσεων. Η περίπτωση της νήσου Κέρκυρας»

Νικόλαος Σούλος

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Άννα Μιχέλη

Μεταδιδακτορική ερευνήτρια

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ελένη Σαρδιανού

Επίκουρη καθηγήτρια

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Πάτρα

Αύγουστος 2022

Ευχαριστίες

Μετά την ολοκλήρωση της εργασίας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την σύζυγο μου για την παρατεταμένη στήριξη και κατανόηση, ως ελάχιστο αντάλλαγμα για το κοινό χρόνο που στερήθηκε.

Την επιβλέπουσα Δρ. Άννα Μιχέλη για την συνεργασία, την καθοδήγηση και την υπομονή που επέδειξε καθ' όλη την διάρκεια της συγγραφής.

Τους γονείς μου γιατί μου παρείχαν τα απαραίτητα πνευματικά και υλικά εφόδια τα οποία θεμελίωσαν την κλίση μου στην αναζήτηση.

Το σύνολο του ακαδημαϊκού προσωπικού του Μεταπτυχιακού Προγράμματος, καθώς και τους καθηγητές και δασκάλους των περασμένων ετών, για την μεταλαμπάδευση της επιστημονικής γνώσης και την διεύρυνση του γνωστικού μου ορίζοντα.

Νικόλαος Σούλος

Περίληψη

Η παρουσία των αστικών και περιαστικών χώρων πρασίνου αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα ενός βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος, προσφέροντας τα απαραίτητα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη και καλύπτοντας την έμφυτη τάση του ανθρώπου για επαφή με την φύση. Ωστόσο, οι συγκεκριμένοι χώροι συχνά αποτελούν ζωντανούς και μεταβαλλόμενους φορείς ιστορικών διεργασιών, ο ρόλος των οποίων δεν αξιολογείται επαρκώς από τις τοπικές κοινωνίες.

Το νησί της Κέρκυρας υπήρξε διαχρονικά πόλος έλξης κατακτητών και αποίκων, λόγω της γεωγραφικής του θέσης και της φυσικής του ομορφιάς. Η εναλλαγή των επικυρίαρχων λαών και ο συχνός επανεποικισμός του νησιού, άφησε ανεξίτηλο στίγμα στα σύγχρονα ήθη και έθιμα του σημερινού πληθυσμού, καθώς και στην τοπική αρχιτεκτονική και πολεοδομία. Παράγοντες όπως η γεωγραφική θέση, οι κοινωνικές διεργασίες, το πολιτισμικό υπόβαθρο και ο γεωπολιτικός παράγοντας επηρεάζουν τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του αστικού χώρου καθορίζοντας την συνολική επιφάνεια των πράσινων επιφανειών και την χωρική τους κατανομή στο δομημένο περιβάλλον, καθώς και επιδρώντας σε κύρια χαρακτηριστικά όπως η βιοποικιλότητα της φυτικής κοινότητας και η σύνθεση, η δομή και ο ρόλος του αστικού πρασίνου.

Στην παρούσα εργασία διερευνάται το ιστορικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό υπόβαθρο των κύριων χώρων αστικού και περιαστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας μέσω βιβλιογραφικών καταγραφών, δημοσκοπικής έρευνας και επιτόπιας παρατήρησης. Συλλέγονται δεδομένα μέσω ερωτηματολογίων τα οποία επεξεργάζονται με την χρήση κατάλληλων στατιστικών εργαλείων και αξιολογούνται οι στάσεις και απόψεις των πολιτών της τοπικής κοινωνίας. Διαπιστώνεται η περιορισμένη αντίληψη του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τους κατοίκους του νησιού και προτείνονται δράσεις για την ανάδειξη της ιστορικότητας των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας.

Λέξεις – Κλειδιά

Αστικό πράσινο, ιστορία, πολιτισμός, δίκτυα αστικού πρασίνου

Abstract

The urban and periurban green spaces are integral parts of every sustainable urban environment, providing well documented environmental, financial and social benefits and covering the innate human instinct to connect with nature. However, while they often comprise living natural or anthropogenic monuments, their role as carriers of historical processes has not been adequately assessed by the local communities.

The island of Corfu has always been a pole of attraction for conquerors and colonists, due to its geographical location and natural beauty. The successive changes of the foreign suzerainty and the frequent recolonization left an indelible mark on the modern customs and traditions of the current population, as well as on the local architecture and urban planning. Factors such as geographical location, cultural background, social processes and the constantly changing geopolitical landscape, influence the development and planning of urban space by determining the total surface area of green surfaces, their spatial distribution in the urban environment and main features such as plant community biodiversity and the composition, structure and role of urban greenery.

This paper explores the historical, social and environmental background of the main urban and periurban green spaces of the city of Corfu Island, through literature review, survey research and field observation. Data are collected through questionnaires and processed using appropriate statistical tools in order to evaluate the attitudes and opinions of the citizens of the local community. The limited perception of the historical background of the green spaces of the city of Corfu by the inhabitants of the island is established and actions are proposed to highlight the historicity of the green spaces of the city of Corfu.

Keywords

Urban green, history, culture, urban green networks

Περιεχόμενα

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	ix
Κατάλογος Πινάκων	xiv
Εισαγωγή	1
1. Ιστορική διερεύνηση και επισκόπηση του αστικού πρασίνου των πόλων.	4
1.1. Σχέση φύσης και ανθρώπου	4
1.2. Η γέννηση της πόλης και του αστικού πρασίνου	5
1.3. Αρχαίος Δυτικός κόσμος και αστικό πράσινο	8
1.3.1. Αρχαίος Ελληνικός κόσμος	8
1.3.2. Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία	12
1.4. Μεσαίωνας	14
1.4.1. Ευρωπαϊκή Μεσαιωνική Περίοδος	14
1.4.2. Βυζαντινή Περίοδος	15
1.5. Πράσινοι χώροι στην περίοδο της Αναγέννησης και του Μπαρόκ	17
1.5.1. Αναγεννησιακή περίοδος – Μανιερισμός	17
1.5.2. Μπαρόκ	20
1.6. Το αστικό πράσινο κατά τον Ευρωπαϊκό 19 ^ο - 20 ^ο αιώνα	22
1.7. Το αστικό πράσινο στην σύγχρονη κουλτούρα της αειφορίας	27
2. Πολεοδομικός, περιβαλλοντικός σχεδιασμός και δίκτυα πρασίνου.	28
2.1. Αστικός σχεδιασμός	28
2.1.1. Η έννοια του αστικού σχεδιασμού	28
2.1.2. Αστική γεωγραφία, μοντέλα χωρικής οργάνωσης	31
2.2. Χώροι και δίκτυα αστικού πρασίνου	37
2.2.1. Ορισμός και κατηγορίες αστικού πρασίνου	38
2.2.2. Οφέλη αστικού πρασίνου	42
2.2.3. Δίκτυα αστικού πρασίνου	47
3. Ιστορικό υπόβαθρο αστικού πρασίνου της Κέρκυρας.	54
3.1. Γεωγραφικά και δημογραφικά στοιχεία	54
3.2. Ιστορική αναδρομή	56
3.2.1. Αρχαιότητα	56
3.2.2. Ρωμαϊκή περίοδος	57
3.2.3. Βυζαντινοί χρόνοι	58
3.2.4. Φραγκοκρατία	59
3.2.5. Δεσποτάτο της Ηπείρου	59
3.2.6. Ανδηγαυοί	60
3.2.7. Ενετοκρατία	61
3.2.8. Γαλλική και Ρωσοτουρκική κυριαρχία	62
3.2.9. Αγγλική προστασία	63
3.3. Το αστικό πράσινο της πόλης της Κέρκυρας	63
3.4. Σημεία μελέτης	71
3.4.1. Πλατεία 10 ^{ου} Πεζικού Συντάγματος	71
3.4.2. Πλατεία Σπιανάδα	74
3.4.3. Πάρκο Mon Repos	82
3.4.4. Βρετανικό Κοιμητήριο	91
4. Μεθοδολογική έρευνα	95
4.1. Η προβληματική της έρευνας	95
4.2. Ο σκοπός της έρευνας	96

4.3. Ερευνητικά ερωτήματα	97
4.4. Περιγραφική της ερευνητικής διαδικασίας.....	97
4.5. Μεθοδολογικές επιλογές.....	98
4.5.1. Ποσοτική έρευνα - ερωτηματολόγια.....	98
4.5.2. Κοινωνική παρατήρηση	100
4.6. Περιορισμοί της έρευνας.....	102
4.7. Το δείγμα.....	103
4.8. Οι συμμετέχοντες	103
4.9. Οι χώροι κοινωνικής παρατήρησης	104
5. Αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας – παρουσίαση δεδομένων ερωτηματολογίου.....	104
5.1. Δημογραφικά στοιχεία	104
5.2. Προσωπική σχέση με χώρους πρασίνου	111
5.3. Αξιολόγηση πράσινων αστικών χώρων	124
5.4. Ποιότητα ζωής με αναφορά στο αστικό πράσινο	140
5.5. Περιβαλλοντικά προβλήματα αστικού χώρου και πράσινων επιφανειών	147
5.6. Ιστορία αστικών χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας.....	154
5.7. Ενέργειες, πρωτοβουλίες και προτάσεις διαχείρισης και ανέδειξης χώρων αστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας	166
6. Αποτελέσματα ποιοτικής κοινωνικής παρατήρησης στους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας	174
6.1. Πλατεία 10 ^{ου} Πεζικού Συντάγματος	174
6.2. Πλατεία Σπιανάδα	178
6.3. Πάρκο Mon Repos	186
6.4. Βρετανικό Κοιμητήριο	192
7. Συμπεράσματα - προτάσεις.....	196
7.1. Συμπεράσματα	196
7.2. Προτάσεις.....	201
Επίλογος.....	204
Βιβλιογραφία.....	206
Παράρτημα.....	218

Κατάλογος Εικόνων / Διαγραμμάτων

Εικόνα 1. Ο κήπος της Νινευή	7
Εικόνα 2. Κάτοψη της Αγοράς της Αθήνας κατά τον 2ο αιώνα.	9
Εικόνα 3. Η αρχαία Αγορά της Κορίνθου τον 1ο αιώνα.	11
Εικόνα 4. Ο Πλάτωνας και οι μαθητές του στον κήπο της Ακαδημίας.	11
Εικόνα 5. Η ανατολική πλευρά της αρχαίας Ρωμαϊκής αγοράς (Forum Romanum) κατά τον 4ο αιώνα.....	12
Εικόνα 6. Εικόνα της Ζωοδόχου Πηγής του 19ου αιώνα	16
Εικόνα 7. Ο σύγχρονος κήπος της villa Medici στο Fiesole της Ιταλίας.....	18
Εικόνα 8. Σχέδιο της villad' Este στο Tivoli	19
Εικόνα 9. Οι κήποι του ανακτόρου των Βερσαλλιών το 1680.	22
Εικόνα 10. Οι “τρεις μαγνήτες” του σχεδίου του E. Howard.	23
Εικόνα 11. Λεπτομερής σχεδίαση ενός τομέα της κηπούπολης του E. Howard	24
Εικόνα 12. Σχέδιο της Villa Radieuse του Le Corbusier.	25
Εικόνα 13. Τα δομικά χαρακτηριστικά του σχεδιασμού της συμπαγούς πόλης.....	26
Εικόνα 14. Οι τρεις πυλώνες της αιεφορίας.....	28
Εικόνα 15. Η διαφοροποιημένη ορθογώνια διάταξη των κτιρίων στον οικισμό Patallaqka των Ίνκας.....	29
Εικόνα 16. Η διάταξη των οδών και των κτιρίων στην περιτειχισμένη Αιγυπτιακή πόλη Kahun.	29
Εικόνα 17. Τα ιεραρχημένα εξαγωνικά δίκτυα του Christaller.	32
Εικόνα 18. Το ομοκεντρικό μοντέλο του Burgess.	34
Εικόνα 19. Το τομεακό μοντέλο του Hoyt.....	34
Εικόνα 20. Το μοντέλο πολλαπλών πυρήνων των Harris και Ullman.	35
Εικόνα 21. Συγκριτική απεικόνιση του ομοκεντρικού, τομεακού και πολύ-πυρηνικού μοντέλου.....	35
Εικόνα 22. Η κλίμακα ιεράρχησης των ελεύθερων αστικών χώρων σύμφωνα με το καθεστώς ιδιοκτησίας και προσβασιμότητας.....	41
Εικόνα 23. Διαδικασία ανάπτυξης ενός ΣΒΑΚ	53
Εικόνα 24. Διαφορές Παραδοσιακού συγκοινωνιακού σχεδιασμού και ΣΒΑΚ	53
Εικόνα 25. Η γεωγραφική θέση της Κέρκυρας.....	54
Εικόνα 26. Συγκριτικά πληθυσμιακά στοιχεία του Νομού Κερκύρας και του συνόλου της Ελληνικής επικράτειας.	55
Εικόνα 27. Ο Ιερός Ναός των Αγίων Ιάσωνα και Σωσίπατρου	58
Εικόνα 28. Το Αγγελόκαστρο στην Βορειοδυτική πλευρά του νησιού της Κέρκυρας	60
Εικόνα 29. Η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας.	64
Εικόνα 30. Η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας.	65
Εικόνα 31. Η χρονολόγηση των κτιρίων της Παλιάς Πόλης της Κέρκυρας.....	65
Εικόνα 32. Δδείγματα πρασίνου στον δομημένο χώρο της Παλιάς Πόλης	66
Εικόνα 33. Η πλατεία Κρεμαστής στη συνοικία του Καμπιέλο	66
Εικόνα 34. Η πλατεία Λεμονιάς.....	67
Εικόνα 35. Η πλατεία δημάρχου Κόλλα.	67
Εικόνα 36. Η πλατεία Ηρώων Κυπριακού Αγώνα.....	68
Εικόνα 37. Η πλατεία Σπηλιάς.....	68

Εικόνα 38. Η εικόνα της οδού Ευγενίου Βουλγάρεως μετά την πρόσφατη ανάπλαση και πεζοδρόμηση	69
Εικόνα 39. Δενδροστοιχίες και παρτέρια σε κεντρικές οδούς των νεότερων πολεοδομικών ενοτήτων της πόλης.....	69
Εικόνα 40. Η πλατεία Σαν Ροκκο (San Rocco).....	70
Εικόνα 41. Η σημερινή μορφή της πλατείας του 10ου Πεζικού Συντάγματος.....	71
Εικόνα 42. Η σημερινή εικόνα της Πύλης της Σπηλιάς.....	72
Εικόνα 43. Το παλιό λιμάνι και η αυξημένη κίνηση στις αρχές του 20ου αιώνα.....	73
Εικόνα 44. Ο χώρος της πλατείας παλιού λιμανιού κατά το 1892 και 1920	73
Εικόνα 45. Η πλατεία του 10ου Πεζικού Συντάγματος κατά το 1943 και στα μέσα του 20ου αιώνα	73
Εικόνα 46. Προτομές στον χώρο της πλατείας 10ου Πεζικού Συντάγματος.....	74
Εικόνα 47. Η σημερινή μορφή της εικόνας Σπιανάδα	75
Εικόνα 48. Το Παλαιό Φρούριο στην Ανατολική πλευρά της Σπιανάδας.....	75
Εικόνα 49. Το κτιριακό συγκρότημα του Λιστόν κατά το 1886 και οι σημερινές χρήσεις εστίασης και καφέ.	75
Εικόνα 50. Το ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου στην πλατεία Σπιανάδα..	76
Εικόνα 51. Ο κήπος την Πινακοθήκης.....	76
Εικόνα 52. Το περιστήλιο του Maitland	76
Εικόνα 53. Το Παλαιό φρούριο και το Μπόργκο κατά τον 16ο αιώνα.	78
Εικόνα 54. Το Παλαιό φρούριο και το Μπόργκο κατά τον 16ο αιώνα.	78
Εικόνα 55. Αφιξης του Γενικού Προνοητή Θαλάσσης στο λιμάνι της Κέρκυρας, κατά το τέλος του 18ου αιώνα.....	79
Εικόνα 56. Η πλατεία Σπιανάδα το 1852	79
Εικόνα 57. Η Νότια πλευρά της πλατείας Σπιανάδα το 1852.....	80
Εικόνα 58. Το Πάλκο και το μνημείο της ένωσης των Ιονίων Νήσων με την Ελλάδα.	80
Εικόνα 59. Αγώνας κρίκετ στην πλατεία Σπιανάδα κατά τα έτη 1863 και 1972.....	82
Εικόνα 60. Η θέση του πάρκου Mon Repos	83
Εικόνα 61. Ο ναός του Καρδακίου.	84
Εικόνα 62. Ο ναός του Ηραίου.	84
Εικόνα 63. Η παλαιοχριστιανική βασιλική της Παλαιόπολης και ο ναός της Αρτέμιδος Γοργούς.	86
Εικόνα 64. Το κτίριο του Mon Repos	87
Εικόνα 65. Θησαυρός και αναπαράσταση της εσωτερικής διακόσμησης ενός δωματίου της έπαυλης του Mon Repos	88
Εικόνα 66. Οι «στάβλοι των Ιταλών» και ο ναός του Σωτήρα Χριστού	88
Εικόνα 67. Η βλάστηση του Mon Repos.	90
Εικόνα 68. 3 υπεραιώνобιοι φίκτοι (Ficus elastica), μεταξύ του Ηραίου και του ναού του Καρδακίου.....	90
Εικόνα 69. Η θέση το Βρετανικού Κοιμητηρίου	91
Εικόνα 70. Ταφικό μνημείο για τους πεσόντες Βρετανούς ναύτες.....	92
Εικόνα 71. Τάφοι της σύγχρονης περιόδου.	92
Εικόνα 72. Τελετή ταφής Άγγλων ναυτών το 1946 και τάφοι Γερμανών στρατιωτών κατά την περίοδο της κατοχής	93
Εικόνα 73. Γλυπτά και ταφικά μνημεία στο Βρετανικό Κοιμητήριο..	94
Εικόνα 74. Γλυπτά και ταφικά μνημεία στο Βρετανικό Κοιμητήριο..	94
Εικόνα 75. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των ερωτηθέντων ανά φύλο.....	105
Εικόνα 76. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των ηλικιακών κλάσεων στο δείγμα...106	

Εικόνα 77. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των συμμετεχόντων με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση.....	107
Εικόνα 78. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των ερωτηθέντων με κριτήριο το εκπαιδευτικό επίπεδο.	108
Εικόνα 79. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των ερωτηθέντων με κριτήριο την εργασιακή ιδιότητα.	109
Εικόνα 80. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των ερωτηθέντων με κριτήριο την καταγωγή, στο δείγμα.	110
Εικόνα 81. Διάγραμμα ποσοστιαίας επισκεψιμότητας στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας.	112
Εικόνα 82. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την κύρια σχέση των ερωτηθέντων με τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.	113
Εικόνα 83. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την απόσταση του χώρου εργασίας/κατοικίας των ερωτηθέντων από τον πλησιέστερο χώρο πρασίνου, στο δείγμα.	116
Εικόνα 84. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον τρόπο πρόσβασης των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	118
Εικόνα 85. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον χρόνο παραμονής των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.....	119
Εικόνα 86. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την χρηματική δαπάνη των ερωτηθέντων κατά την επίσκεψη στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.	123
Εικόνα 87. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.	124
Εικόνα 88. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την αξία των χώρων πρασίνου για την ποιότητα ζωής των ερωτηθέντων, στο δείγμα.	126
Εικόνα 89. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τα άτομα με τα οποία πραγματοποιείται συνάντηση στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα. .	128
Εικόνα 90. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με οφέλη από την επίσκεψη στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	131
Εικόνα 91. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το κύριο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.....	133
Εικόνα 92. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.....	135
Εικόνα 93. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το κύριο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	137
Εικόνα 94. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	139
Εικόνα 95. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας, στο δείγμα.	141
Εικόνα 96. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την περιβαλλοντική και οικολογική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	143
Εικόνα 97. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την πολιτισμική και κοινωνική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	146
Εικόνα 98. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την ανάδειξη των κύριων περιβαλλοντικών προβλημάτων του αστικού χώρου της Κέρκυρας.	149

Εικόνα 99. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την γνώση φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών στους πράσινους χώρους, στο δείγμα.	152
Εικόνα 100. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την γνώση της ιστορίας των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	155
Εικόνα 101. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την παρουσία ιστορικών στοιχείων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	157
Εικόνα 102. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την ενημέρωση των επισκεπτών για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	159
Εικόνα 103. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον καταλληλότερο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	162
Εικόνα 104. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον δεύτερο κατάλληλο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	164
Εικόνα 105. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων στο δείγμα.	167
Εικόνα 106. Διάγραμμα ποσοστιαίας Συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση της ποιότητας των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	170
Εικόνα 107. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τους κατάλληλους τρόπους χρηματοδότησης για την βελτίωση και προστασία των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	173
Εικόνα 108. Η παιδική χαρά και χρήσεις εστίασης στην πλατεία 10ου Πεζικού Συντάγματος.	175
Εικόνα 109. Το Ηρώο της πλατείας 10ου Πεζικού Συντάγματος.	175
Εικόνα 110. Τραπεζία σκακιού, παγκάκια και κάδοι απορριμμάτων στην πλατεία 10ου Πεζικού Συντάγματος.	176
Εικόνα 111. Το ανενεργό σιντριβάνι της πλατείας 10ου Πεζικού Συντάγματος.	176
Εικόνα 112. Ο χώρος της πλατείας του 10ου Πεζικού Συντάγματος κατά την θερινή περίοδο.	177
Εικόνα 113. Ο χώρος της πλατείας του 10ου Πεζικού Συντάγματος κατά τις βραδυνές ώρες της θερινής περιόδου.	177
Εικόνα 114. Στάθμευση οχημάτων στην Σπιανάδα.	178
Εικόνα 115. Το πλήθος των επισκεπτών στην Σπιανάδα το Μεγάλο Σάββατο.	179
Εικόνα 116. Η λιτανεία του Αγίου Σπυρίδωνα το Μεγάλο Σάββατο στην Σπιανάδα, ...	179
Εικόνα 117. Φυλλάδια των συναυλιών της Φιλαρμονικής Εταιρείας «Μάντζαρος» στο Πάλκο της πλατείας Σπιανάδα, κατά τα έτη 1961 και 1982.	179
Εικόνα 118. Συναυλία της Φιλαρμονικής Εταιρείας «Μάντζαρος» στο Πάλκο και το Παλαιό Φρούριο.	180
Εικόνα 119. Έκθεση στην Δημοτική Πινακοθήκη.	180
Εικόνα 120. κατάθεση στεφάνου και πρόσφατη έκθεση βιβλίου στη Σπιανάδα.	180
Εικόνα 121. Διαφημιστική αφίσα φιλικού αγώνα κρίκετ και άμαξες στον χώρο της Σπιανάδας.	181
Εικόνα 122. Ο Δημοτικός χώρος στάθμευσης στην Βόρεια πλευρά της Σπιανάδας.	181

Εικόνα 123. Λεωφορεία και επισκέπτες στην Σπιανάδα	181
Εικόνα 124. Χώροι εστίασης και καφέ στην και παιδική χαρά στην πλατεία.....	182
Εικόνα 125. Ο χώρος του Λιστόν κατά τις πρωινές και βραδυνές ώρες της θερινής περιόδου.	183
Εικόνα 126. Ο εξοπλισμός της πλατείας Σπιανάδα.	184
Εικόνα 127. Ο εξοπλισμός της πλατείας Σπιανάδα..	184
Εικόνα 128. Ο φωτισμός της πλατείας Σπιανάδα κατά τις βραδινές ώρες	184
Εικόνα 129. Φαινόμενα βανδαλισμού στη πλατεία Σπιανάδα.....	185
Εικόνα 130. Προστασία των χρηστών της πλατείας από την ηλιακή ακτινοβολία.	186
Εικόνα 131. Η είσοδος του πάρκου	186
Εικόνα 132. Στάση αστικής συγκοινωνίας και στάθμευση τουριστικών λεωφορείων κοντά στην είσοδο του πάρκου.....	187
Εικόνα 133. Τοπογραφικό διάγραμμα του πάρκου, στην είσοδο του χώρου. Επισκέπτες και δεσποζόμενα ζώα συντροφιάς.	187
Εικόνα 134. Η χρήση του πάρκου του Μον Repos ως χώρου άθλησης.	188
Εικόνα 135. Χώρος καφέ έξω από το συνεδριακό κέντρο.....	188
Εικόνα 136. Το υπαίθριο θέατρο «Ρένα Βλαχοπούλου».	189
Εικόνα 137. Η παραλία του πάρκου Μον Repos, στο Καρδάκι.	189
Εικόνα 138. Σήμανση των κεντρικών οδών και των αρχαιολογικών χώρων.	190
Εικόνα 139. Παγκάκια και σήμανση των χώρων αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος.	190
Εικόνα 140. Στύλοι και επιδαπέδιος φωτισμός.....	191
Εικόνα 141. Κρουνοί και πυροσβεστικές φωλιές σε διάφορα σημεία του πάρκου.	191
Εικόνα 142. Κάδοι συλλογής απορριμάτων στο χώρο του πάρκου.....	191
Εικόνα 143. Ξύλινο παγκάκι και φαινόμενα βανδαλισμού στο χώρο του παρκου.....	192
Εικόνα 144. Η είσοδος του Βρετανικού Κοιμητηρίου,.....	193
Εικόνα 145. Τελετές κατάθεσης στεφάνων κατά την Ημέρα Μνήμης	194
Εικόνα 146. Ξύλινο και μεταλλικό παγκάκι στο Βρετανικό Κοιμητήριο.....	194
Εικόνα 147. Η μικρή λίμνη με νούφαρα και χρυσόψαρα στο Βρετανικό Κοιμητήριο.....	195
Εικόνα 148. Η πυκνή δενδρώδης βλάστηση του Βρετανικού Κοιμητηρίου.	196

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1. Τυπολογία κατάταξης ελεύθερων χώρων και επιφανειών αστικού πρασίνου βάσει μορφολογίας, χρήσης, κλίμακας χώρου.....	40
Πίνακας 2. Τυπολογία κατάταξης χώρων αστικού πρασίνου βάσει χρήσης..	41
Πίνακας 3. Ταξινόμηση δικτύων αστικού πρασίνου	48
Πίνακας 4. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων της Κέρκυρας	56
Πίνακας 5. Το φύλο των ερωτηθέντων.	105
Πίνακας 6. Συχνότητα ηλικιακών κλάσεων στο δείγμα.	106
Πίνακας 7. Οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων στην έρευνα.	107
Πίνακας 8. Εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων.	108
Πίνακας 9. Εργασιακή ιδιότητα των ερωτηθέντων.....	109
Πίνακας 10. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την καταγωγή των ερωτηθέντων, στο δείγμα.	110
Πίνακας 11. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την επισκεψιμότητα στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα	111
Πίνακας 12. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	112
Πίνακας 13. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την κύρια σχέση των ερωτηθέντων με τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.	113
Πίνακας 14. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	114
Πίνακας 15. Απόσταση του χώρου εργασίας/κατοικίας των ερωτηθέντων από τον πλησιέστερο χώρο πρασίνου.....	115
Πίνακας 16. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	116
Πίνακας 17. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον τρόπο πρόσβασης των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	117
Πίνακας 18. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	118
Πίνακας 19. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον χρόνο παραμονής των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.....	119
Πίνακας 20. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	120
Πίνακας 21. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman για τις ερωτήσεις: 7 (συχνότητα επίσκεψης σε χώρους πρασίνου), 9 (απόσταση του πλησιέστερου χώρου πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο εργασίας/κατοικίας), 10 (συνήθης τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου), 11 (χρόνος παραμονής στους χώρους πρασίνου).	121
Πίνακας 22. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την χρηματική δαπάνη των ερωτηθέντων κατά την επίσκεψη στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.	122
Πίνακας 23. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	123
Πίνακας 24. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.....	124
Πίνακας 25. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις γενικής αξιολόγησης (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	125

Πίνακας 26. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την αξία των χώρων πρασίνου για την ποιότητα ζωής των ερωτηθέντων, στο δείγμα.	125
Πίνακας 27. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	127
Πίνακας 28. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τα άτομα με τα οποία πραγματοποιείται συνάθροιση στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	127
Πίνακας 29. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	129
Πίνακας 30. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με οφέλη από την επίσκεψη στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	130
Πίνακας 31. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	131
Πίνακας 32. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το κύριο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	133
Πίνακας 33. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	134
Πίνακας 34. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	134
Πίνακας 35. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	136
Πίνακας 36. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το κύριο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	137
Πίνακας 37. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	138
Πίνακας 38. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.	139
Πίνακας 39. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	140
Πίνακας 40. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας, στο δείγμα.	141
Πίνακας 41. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	142
Πίνακας 42. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την περιβαλλοντική και οικολογική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	143
Πίνακας 43. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	144
Πίνακας 44. Συχνότητα των απαντήσεων για την πολιτισμική και κοινωνική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	145
Πίνακας 45. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	146
Πίνακας 46. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα του αστικού χώρου της Κέρκυρας.	148
Πίνακας 47. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	150
Πίνακας 48. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την γνώση φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών στους πράσινους χώρους, στο δείγμα.	151

Πίνακας 49. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	153
Πίνακας 50. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την γνώση της ιστορίας των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	154
Πίνακας 51. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	155
Πίνακας 52. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την παρουσία ιστορικών στοιχείων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	156
Πίνακας 53. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	157
Πίνακας 54. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την ενημέρωση των επισκεπτών για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	159
Πίνακας 55. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις γενικής αξιολόγησης (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	160
Πίνακας 57. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον καταλληλότερο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	162
Πίνακας 58. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	163
Πίνακας 59. Συχνότητα απαντήσεων σχετικά με τον δεύτερο κατάλληλο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.	163
Πίνακας 60. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	165
Πίνακας 61. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman για τις ερωτήσεις 26 και 27 ...	165
Πίνακας 62. Συχνότητα απαντήσεων σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων, στο δείγμα.	167
Πίνακας 63. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	168
Πίνακας 64. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση της ποιότητας των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	170
Πίνακας 65. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	171
Πίνακας 66. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τους κατάλληλους τρόπους χρηματοδότησης για την βελτίωση και προστασία των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στο δείγμα.	172
Πίνακας 67. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).	173

Εισαγωγή

Όπως συνέβη και με πλήθος άλλων αστικών κέντρων της Ελληνικής επικράτειας, η έντονη αστικοποίηση του 20^{ου} αιώνα διαφοροποίησε την μορφή και την έκταση της πόλης της Κέρκυρας, με αποτέλεσμα τον κορεσμό του παραδοσιακού δομημένου περιβάλλοντος, την οικιστική ενοποίηση με τα προάστια και την απομείωση της συνολικής επιφάνειας των πράσινων επιφανειών. Έτσι, ο σύγχρονος αστικός χώρος διαχωρίζεται σε δύο διακριτές ενότητες με σχετικά σαφή όρια, τα οποία καθορίζονται από τα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του παραδοσιακού οικιστικού ιστού. Η ιδιαιτερότητα του δομημένου περιβάλλοντος της πόλης επιστεγάζεται από την ένταξη του ιστορικού κέντρου στον κατάλογο Πολιτισμικής Κληρονομιάς της UNESCO, πληρώντας το κριτήριο του «διακεκριμένου παραδείγματος τύπου κτιρίου, αρχιτεκτονικού ή τεχνολογικού συμβόλου ή τοπίου που αποτυπώνει μια σημαντική περίοδο ή σημαντικές περιόδους της ανθρώπινης ιστορίας», σύμφωνα με τον ίδιο τον Οργανισμό. Πράγματι, η συνύπαρξη της οικιστικής τυπολογίας της περιτειχισμένης πόλης με την Ενετική πολεοδομική οργάνωση και τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του 19^{ου} αιώνα, συνθέτουν ένα σπάνιο αστικό τοπίο το οποίο έχει μελετηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό ως προς την ιστορική του εξέλιξη. Η ομαλή πολιτισμική μετάβαση καθιστά την Παλιά Πόλη ως ένα μοναδικό δείγμα δυτικότροπης αρχιτεκτονικής στον Ελλαδικό χώρο, συνδυάζοντας με ομοιογένεια στοιχεία αναγέννησης, μανιερισμού, μπαρόκ και νεοκλασικισμού.

Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει αξιολογηθεί η λειτουργική, κοινωνικο-οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση των κοινόχρηστων επιφανειών που αποτελούν τα σημεία αστικού πρασίνου, όχι ως μεμονωμένοι χώροι αλλά ως ένα ενιαίο, δυναμικό, ετερογενές και πολυδιάστατο σύνολο ιδιαίτερης ταυτότητας, το οποίο διαθέτει την ποικιλομορφία ώστε να καλύψει τις ανάγκες του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος, καθώς και το ιστορικό βάθος και την οντολογική υπόσταση που δύναται να επιτρέψει την πρόσληψη της ιστορική πληροφορίας από τον χρήστη ή επισκέπτη του χώρου. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην διερεύνηση των εμπειριών, στάσεων και απόψεων των κατοίκων και των χρηστών των ελεύθερων πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας, με σημείο αναφοράς το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και γεωπολιτικό πλαίσιο διαμόρφωσης τους και σκοπό την αξιολόγηση του πλαισίου επάρκειας, χρήσης και λειτουργίας για την εξασφάλιση της επιθυμητής αστικής και περιβαλλοντικής ποιότητας. Η αποσαφήνιση των

αντιλήψεων και των συναρτώμενων εμπειριών τους, επιτρέπει την ερμηνεία της αλληλεπίδρασης του αστικού πρασίνου με την κοινωνικο-πολιτισμική εξέλιξη και την αστική ανάπτυξη της πόλης της Κέρκυρας, καθώς και την αξιολόγηση των πρακτικών διαχείρισης του φυσικού της περιβάλλοντος, επανακαθορίζοντας τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προτεραιότητες.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται μία σύντομη επισκόπηση της ιστορίας του αστικού πρασίνου, από την γέννηση του έως και την σημερινή του θέση στην σύγχρονη κουλτούρα της αειφορίας. Αναλύεται η συμβολική και λειτουργική διάσταση των χώρων αστικού πρασίνου σε διακριτές ιστορικές περιόδους, κοινωνίες, πολιτισμούς και γεωγραφικά σημεία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται η έννοια και εν συντομία η εξέλιξη του πολεοδομικού σχεδιασμού, καθώς και οι θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις που καθόρισαν τα μοντέλα χωρικής οργάνωσης του αστικού χώρου. Ακόμα, αναλύονται τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη της παρουσίας των πράσινων επιφανειών στον αστικό χώρο, τα κριτήρια ένταξης των χώρων αστικού πρασίνου σε ευρύτερα ομαδοποιημένα σύνολα και η έννοια και η κατηγοριοποίηση των δικτύων αστικού πρασίνου.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μία σχετικά σύντομη αναδρομή της ιστορίας του νησιού της Κέρκυρας, η οποία ξεκινά με τον πρώτο και δεύτερο Ελληνικό εποικισμό (8^{ος} αιώνα π.Χ.) και καταλήγει στο τέλος της περιόδου της Αγγλικής Προστασίας και της Ένωσης με την Ελλάδα (1864). Η αναφορά στην εναλλαγή της γεωπολιτικής κυριαρχίας επί του νησιού είναι απαραίτητη ώστε να γίνει κατανοητή η επιρροή της στην διαμόρφωση του σύγχρονου αστικού χώρου και της συνιστώσας του αστικού πρασίνου. Στην συνέχεια περιγράφεται η κατανομή των πράσινων επιφανειών στον αστικό ιστό της πόλης της Κέρκυρας και παρουσιάζεται η ιστορική εξέλιξη της μορφής και λειτουργίας των κύριων χώρων μελέτης, οι οποίοι αποτελούν διακριτά τοπόσημα του αστικού περιβάλλοντος και επιλέχθηκαν βάσει του ιστορικού τους υποβάθρου, του μεγέθους τους, των καλυπτόμενων αναγκών της τοπικής κοινωνίας και του χαρακτήρα τους ως συνδεδετικοί κρίκοι ποικίλων ιστορικών περιόδων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται ο μεθοδολογικός σχεδιασμός, η προβληματική και ο σκοπός της έρευνας, ενώ καθορίζονται τα ερευνητικά ερωτήματα και οι επιμέρους στόχοι.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας, τα οποία προέκυψαν μετά την επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα δεδομένα που προέκυψαν μετά την ποιοτική κοινωνική παρατήρηση στους κύριους χώρους μελέτης. Περιγράφονται οι κύριες χρήσεις και οι φιλοξενούμενες λειτουργίες, η επισκεψιμότητα σε διάφορα χρονικά σημεία της ημέρας, ο εξοπλισμός, το ηχοτόπιο, η βιοποικιλότητα και το μικροκλίμα των χώρων.

Στο έβδομο κεφάλαιο επιχειρείται η απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων και η διερεύνηση της πιθανής εκπλήρωσης των στόχων της εργασίας, βάσει των δεδομένων που προέκυψαν μετά την ποσοτική έρευνα και την ποιοτική κοινωνική παρατήρηση. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν οδήγησαν στην διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων.

Τέλος, στο παράρτημα παρατίθεται το ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελεί την βάση για την διαμόρφωση του ποσοτικού τμήματος της έρευνας.

1. Ιστορική διερεύνηση και επισκόπηση του αστικού πρασίνου των πόλεων

Η εξέλιξη των αστικών χώρων πρασίνου στο πέρασμα του χρόνου, είναι μία μακρά διαδικασία η οποία αφενός αντανakλά τις κοινωνικές και πολιτισμικές ανάγκες και συνθήκες της κάθε εποχής, αφετέρου σχετίζεται άμεσα με τις εξελίξεις και τα πρότυπα της πολεοδομικής οργάνωσης της ιστορικής περιόδου αναφοράς. Ανάλογος και κατά περίπτωση είναι και ο ρόλος των αστικών υπαίθριων χώρων, ο οποίος γνωρίζουμε ότι δεν είναι στατικός αλλά συνεχώς αναθεωρούμενος με διαφοροποιημένες λειτουργίες, μεταβαλλόμενη θέση στο χωροταξικό σχεδιασμό, μη σταθερά επίπεδα κάλυψης από πράσινες επιφάνειες και τροποποιήσεις στη σύνθεση και το ρόλο της φυτικής κοινότητας. Η μακρόχρονη ιστορία του αστικού πρασίνου στηρίζεται στο γεγονός ότι τον κυρίαρχο ρόλο στην επιλογή του διαδραματίζουν οι οικολογικές, αισθητικές και εν γένει περιβαλλοντικές συνθήκες της κάθε πόλης. Στη βάση αυτών των προϋποθέσεων το αστικό πράσινο κατατάσσεται στα πρώτα πρακτικά μοντέλα αειφορικής διαχείρισης, με την ανάγκη εξασφάλισης φυτοκαλυμμένων ελεύθερων χώρων ως αναπόσπαστα τμήματα της χωροταξίας των πόλεων. Στο παρόν κεφάλαιο θα αναπτυχθούν οι ιστορικές και κοινωνικό-πολιτισμικές συνθήκες ανάπτυξης του αστικού πρασίνου στο χρόνο και στο χώρο.

1.1. Σχέση φύσης και ανθρώπου

Η αλληλεπίδραση μεταξύ φύσης και ανθρώπου είναι μία διαχρονική σταθερά στην ιστορία του ανθρώπινου είδους, καθώς το φυσικό περιβάλλον αποτελεί έναν από τους καθοριστικότερους παράγοντες στην εξέλιξη της ανθρωπότητας. Η αρχική θέση του ανθρώπου στο φυσικό του ενδιαίτημα και η ανισορροπία μεταξύ των φυσικών στοιχείων και των περιορισμένων δυνάμεων του, αντανakλάται στην πρώιμη θρησκευτικότητα, η οποία αντικατοπτρίζει την αίσθηση της εξάρτησης από την φύση. Η ανάπτυξη της γεωργίας και η εγκατάσταση στο αστικό περιβάλλον, απομάκρυνε σταδιακά τον άνθρωπο από την φύση και επαναπροσδιόρισε την θέση του σε σχέση με αυτήν, ωθώντας τον στην διεκδίκηση του ρόλου του κυρίαρχου ή επιστάτη, όπως εκφράζεται και από την θεανθρωποκεντρική εξέλιξη της θρησκευτικότητας στις Βιβλικές θρησκείες. Ταυτόχρονα, η αστικοποίηση αύξησε σταδιακά την ανθρωπογενή πίεση προς το φυσικό περιβάλλον και

την βιοποικιλότητα, ενώ η εξοικείωση με το αστικό περιβάλλον, τον αστικό τρόπο ζωής και την τεχνολογία, περιόρισε έντονα την παραδοσιακή παρουσία του ανθρώπου στον φυσικό του χώρο (Bourdeau, 2004).

Ωστόσο, η εξάρτηση από το φυσικό περιβάλλον δεν περιορίζεται μόνο στην αναγκαιότητα της εξασφάλισης των απαραίτητων πόρων, με στόχο την επιβίωση και διατήρηση ενός υψηλού βιοτικού επιπέδου. Η βιοφιλία, ως η έμφυτη τάση προς αναζήτηση της επαφής με την φύση (Krcmarova, 2009), είναι η διαχρονική απόδειξη της σύνδεσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, ως αποτέλεσμα της συνεξέλιξης του με την περιβάλλουσα βίοςφαιρα. Σε αυτό το πλαίσιο, η εισαγωγή στοιχείων του φυσικού ενδιαυμματος και η αύξηση της βιοποικιλότητας εντός του αστικού χώρου, αποτελεί σταθερή επιδίωξη κατά την ιστορία του αστικού σχεδιασμού. Πλέον, είναι σαφές ότι η ενσωμάτωση χώρων πρασίνου στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον, δεν συνεισφέρει μόνο στην μερική αποκατάσταση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και την κάλυψη των αισθητικών αναγκών, αλλά καλύπτει βαθύτερες ενδογενείς ανάγκες της ανθρώπινης υπόστασης.

1.2. Η γέννηση της πόλης και του αστικού πρασίνου

Η γέννηση του αστικού πρασίνου ταυτίζεται με την δημιουργία των πρώτων μεγάλων πόλεων, η οποία πραγματοποιείται κατά την τρίτη και τη δεύτερη χιλιετία π.Χ. στην Μεσοποταμία, στις κοιλάδες του Νείλου, του Ινδού και του Κίτρινου ποταμού, ως διοικητική οντότητα, περιφραγμένος χώρος ή σύνολο περιφραγμένων χώρων και σημείο συγκέντρωσης και ανταλλαγής της πλεονάζουσας γεωργικής παραγωγής της εύφορης υπαίθρου. Η αντίθεση μεταξύ υπαίθρου και πόλης είναι εμφανής σε επίπεδο τοπίου, θεσμικής και πνευματικής οργάνωσης ενώ ο βαθμός της επί μέρους απομόνωσης των δομικών μονάδων της πόλης (οικίες, ναοί, διοικητικοί χώροι), αντανakλούσε την σημαντικότητά τους (Benevolo, 1997).

Οι Βαβυλώνιοι και οι Ασσύριοι, δημιούργησαν κυρίως κήπους στις πόλεις, στις αυλές των παλατιών και των ναών, στους οποίους τα παραγωγικά δέντρα με αρωματικούς και εδώδιμους καρπούς είχαν περίοπτη θέση, αναπαράγοντας την έννοια του παραδείσιου κήπου (Dalley, 1993). Οι περιφραγμένοι και εντατικά καλλιεργημένοι κήποι, αποτελούσαν προνόμιο της άρχουσας τάξης και ενώ η συγκεκριμένη περίοδος δεν άσκησε επιρροή στον σύγχρονο σχεδιασμό της αρχιτεκτονικής τοπίου (Ανανιάδου –

Τζημοπούλου, 1997), δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ιστορική σημασία και η μεγαλοπρέπεια τους. Οι Κρεμαστοί Κήποι της Βαβυλώνας αποτελούν, ως ένα από τα 7 Θαύματα της αρχαιότητας, ένα μεγαλοπρεπές επίτευγμα της μηχανικής και της τεχνολογίας που δημιουργήθηκε περίπου το 700 π.Χ. ως ο παλατιανός κήπος της Νινευής (εικόνα 1), η οποία ήταν γνωστή και ως Παλαιά Βαβυλώνα. Στον συγκεκριμένο χώρο συνυπήρχαν αγροτικές καλλιέργειες και καλλιτεχνικά δημιουργήματα και δραστηριότητες. Οι περιγραφές που βρίσκονται στα αρχαία κείμενα, όπως το Έπος του Γκιλγκαμές¹, δείχνουν ότι οι κήποι και οι οπωρώνες ήταν σημαντικό και διαχρονικό χαρακτηριστικό των παλατιών, όπως στην περίπτωση της πόλης Μαρί στον μέσο Ευφράτη (1800 π.Χ.) και της περιοχής Ουγκαρίτ στις ακτές της Συρίας (1400 π.Χ.) (Dalley, 1993).

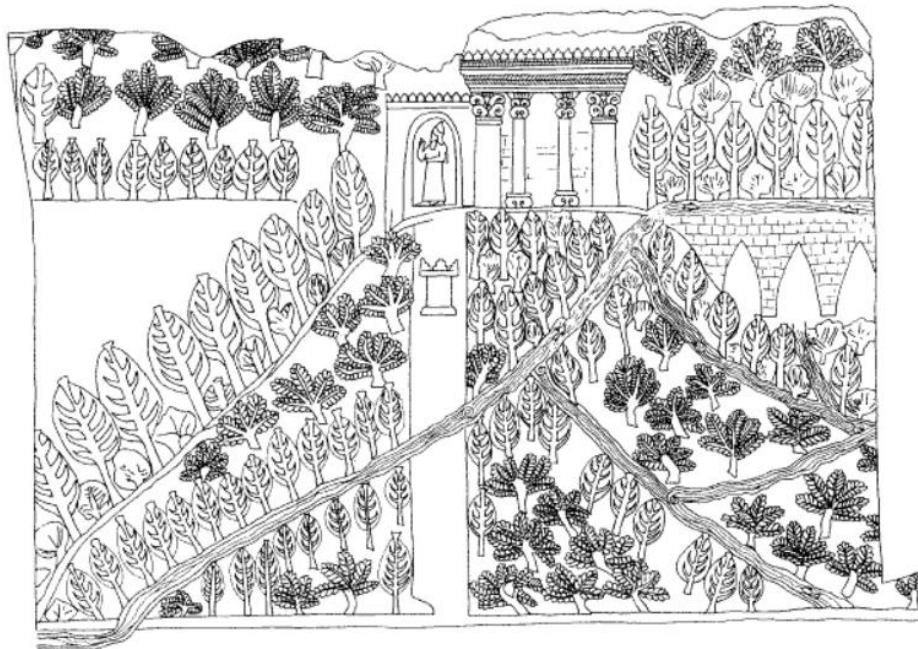
Στην Περσία, η γεωμετρική δομή αποτελούσε ένα από κυριότερα χαρακτηριστικά της κηποτεχνίας, καθώς οι κήποι σχεδιάζονταν βάσει συγκεκριμένης ιερής γεωμετρίας, η οποία αντιπροσώπευε και απεικόνιζε την ένωση του θνητού/υλικού κόσμου με το αιώνιο σύμπαν. Το βασικό σχέδιο του Περσικού κήπου είναι η τετραμερής διαίρεση με ένα περίπτερο ή στέρνα στην διασταύρωσή τους, βάσει της Ζωροαστρικής διαίρεσης της Γης σε 4 τμήματα. Η συγκεκριμένη δομή ενδέχεται να προέρχεται από τις επιρροές των πολιτισμών της Μεσοποταμίας και της κοιλάδας του Ινδού. Κατά την Ισλαμική Περίοδο, η διαμερισματοποίηση σε τεταρτημόρια ενισχύεται λόγω της εικόνας του παραδείσου στο Κοράνι με τους 4 ποταμούς, ενώ το υδάτινο στοιχείο αποτελούσε σημαντικό στοιχείο των κήπων (Mahmoudi Farahani *et al*, 2016). Η πρώτη καταγεγραμμένη μορφή Περσικού κήπου ή πάρκου ανάγεται στον 6^ο αιώνα π.Χ. στην πρωτεύουσα της Αχαιμενιδικής Αυτοκρατορίας, (Ανανιάδου – Τζημοπούλου, 1997), ενώ η ομορφιά των Περσικών κήπων ήταν γνωστή στην αρχαία Ελλάδα από τον 4^ο αιώνα π.Χ., μέσω των κειμένων του Ξενοφώντα για τους κήπους του βασιλιά Κύρου, των οποίων το περίγραμμα² παραμένει ορατό μέχρι και σήμερα. Το μοντέλο του Περσικού κήπου εισήχθη στην Ρωμαϊκή κοινωνία στα μέσα του 1^{ου} αιώνα π.Χ. κατά την δημιουργία των κήπων του Λούκουλλου

---

1 Το Έπος του Γκιλγκαμές θεωρείται το αρχαιότερο διασωσμένο λογοτεχνικό έργο του κόσμου, ανάγεται στην Ασσυριο-Βαβυλωνική φιλολογία και αποτελεί συλλογή θρύλων και ποιημάτων για την ζωή του Βασιλιά Γκιλγκαμές, ο οποίος ότι έζησε την 3^η χιλιετία π.Χ.

2 Η Ελληνική λέξη “παράδεισος” προέρχεται από τη μηδική λέξη *paradaiza*, που σημαίνει “περίφραξη”, όπου το *pari* σημαίνει “περί” και το *daiza* “τείχος/τόιχος”. Παραδεισένιοι κήποι επομένως, θεωρούνταν οι κήποι των οποίων η περίφραξη ή ο περίβολος ήταν πλούσιος, ογκώδης και συνεπώς ορατός από μακρινά σημεία θέασης.

(Horti Lucullani) στον λόφο Πίντσιο στην πόλη της Ρώμης και διαδόθηκε στην Μεσαιωνική Ισλαμική Ισπανία (Fallahi *et al*, 2020).

Εικόνα 1. Ο κήπος της Νινευή (Dalley, 1993)

Στην Αμερικανική ήπειρο, η κατάκτηση της Αυτοκρατορίας των Αζτέκων από τους Ισπανούς στην αρχή του 16^{ου} αιώνα, αποκάλυψε έναν προηγμένο αγροτικό πολιτισμό με αρκετές ομοιότητες με τους αρχαίους πολιτισμούς της Δύσης. Οι περίτεχνοι και μεγαλοπρεπείς κήποι των σημαντικών πόλεων των Αζτέκων, συγκέντρωναν πλήθος καλλωπιστικών, αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών, αποτελώντας μέρος ενός ιερού τοπίου στο οποίο ο ήλιος και το υδάτινο στοιχείο βρισκόταν στο επίκεντρο της τοπικής θρησκείας. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των βασιλικών οικογενειών συνέβαλε στην εξάπλωση των κήπων στον πολιτισμό των Αζτέκων, καθώς οι παλατιανοί κήποι αποτελούσαν μέρος μίας περίπλοκης αρχιτεκτονικής, ζωολογικής και βοτανικής επίδειξης. Σε μικρότερο βαθμό, αντίστοιχα φαινόμενα καταγράφηκαν και στον πολιτισμό των Ίνκας. Η ανταλλαγή φυτικών ειδών μεταξύ του Νέου και του Παλιού κόσμου, επηρέασε την παγκόσμια γεωργία και βοτανική και αναθέρμανε το ενδιαφέρον για τον βοτανικό κήπο (Rakow & Lee, 2015).

1.3. Αρχαίος Δυτικός κόσμος και αστικό πράσινο

1.3.1. Αρχαίος Ελληνικός κόσμος

Εφόσον αποδεχτούμε την ταύτιση της μυθολογικής Σχερίας³ με το νησί της Κέρκυρας, η αναφορά του Ομήρου στον περίφημο περίφρακτο κήπο του βασιλιά των Φαιάκων Αλκινόου στην Οδύσσεια, αποτελεί μία από τις παλαιότερες⁴ καταγραφές του αστικού πρασίνου του αρχαίου Ελληνικού κόσμου. Σύμφωνα την περιγραφή του ποιητή, ο κήπος τοποθετείται δίπλα από την αυλή του πολυτελούς και ξακουστού ανακτόρου, περιλαμβάνει πλήθος παραγωγικών δέντρων, αμπέλια και καλλωπιστικά φυτά, συνδυάζοντας την απόλαυση των καρπών της γης με την ικανοποίηση των αισθητικών αναγκών και την συμβολική αναπαράσταση της ευμάρειας του ιδιοκτήτη.

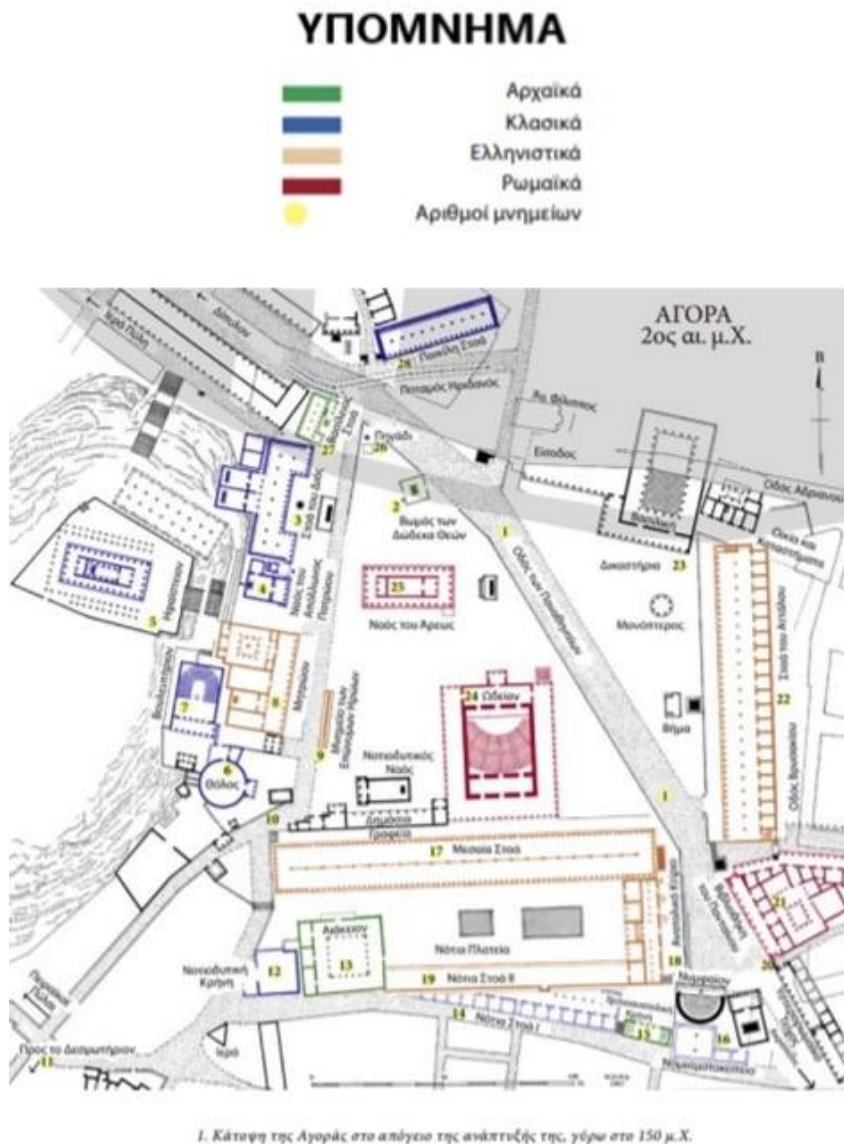
Ωστόσο, η συγκεκριμένη περιγραφή σκιαγραφεί έναν χαρακτηριστικό τύπο κήπου της αρχαίας Ελλάδας και δεν διαφοροποιεί ουσιαστικά τον ρόλο του συγκεκριμένου πράσινου χώρου, σε σχέση με τους αντίστοιχους χώρους προηγούμενων χιλιετιών. Η υψηλή αντίληψη για το τοπίο φαίνεται να αναδύεται σταδιακά, κορυφώνεται τον 4^ο αιώνα π.Χ. και αποτελεί χαρακτηριστικό του Ελληνικού πολιτισμού, ως ένα από τα διαρκέστερα κληροδοτήματά του στο πεδίο της αρχιτεκτονικής τοπίου (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997). Η θεώρηση του Αριστοτέλη (Πολιτικά II, μετάφραση Β. Μοσκόβη) για το συλλογικό ορίζοντα της πόλης, αποτυπώνει την επανεφεύρεση της ως μία οντότητα που ισορροπεί με την ύπαιθρο και το φυσικό περιβάλλον, ενώ χαρακτηρίζεται από ένα εσωτερικό μέτρο, υπολογισμένο και ελεγχόμενο (Benevolo 1997):

“Έτσι, λοιπόν, είναι προφανές ότι η πόλη υπάρχει από τη φύση της και είναι προγενέστερη από το άτομο. Γιατί αν ο καθένας χωρισμένος από το σύνολο παύει να είναι αυτάρκης, θα βρεθεί στην ίδια κατάσταση, στην οποία βρίσκεται και κάθε μέρος του σώματος σχετικά με το σύνολο. Εκείνος δε που δε μπορεί να ζει μέσα στην κοινωνία με τους άλλους ή αυτός που δεν έχει ανάγκη από τίποτε, αυτός δεν έχει καμιά θέση στην πόλη, γιατί είναι ή θηρίο ή θεός. Φυσική, επομένως, είναι η ορμή που σπρώχνει όλους τους ανθρώπους σ' αυτή την κοινωνία.”

3Σύμφωνα με την Ελληνική μυθολογία, η νήσος Σχερία αποτέλεσε τον τόπο μετοικισμού των Φαιάκων, μετά την εκδίωξη τους από την Υπερεία.

4Αναφέρεται στη Γεωμετρική Εποχή (1100 π.Χ. - 800 π.Χ.) και εντοπίζεται ως πληροφορία στην έβδομη ραψωδία της Οδύσσειας του Ομήρου.

Εικόνα 2. Κάτοψη της Αγοράς της Αθήνας κατά τον 2^ο αιώνα (Camp, 2003).

Για ένα πλήθος μελετητών της ιστορίας των αστικών ανοικτών χώρων, η διασύνδεση μεταξύ του αρχαίου Ελληνικού αστικού ανοικτού χώρου και των Δημοκρατικών, κοινωνικών θεσμών και πρακτικών, αποτελεί συχνά σημείο αναφοράς στη λογοτεχνία και τη βιβλιογραφία (Stanley *et al*, 2012), καθώς χώροι όπως η αρχαία Ελληνική Αγορά (εικόνα 2), αποτελούσαν σύνθετα κοινωνικά, οικονομικά, φιλοσοφικά, διοικητικά και εκπαιδευτικά κέντρα αλλά και ως ελεύθεροι χώροι διακίνησης ιδεών και αγαθών, εξέφραζαν τον συλλογικό χαρακτήρα της πόλης, σε πλήρη συμφωνία με την άποψη του Αριστοτέλη. Ταυτόχρονα, η υψηλή αντίληψη του χώρου επιβεβαιώνεται από την συμπληρωματικότητα της αρχιτεκτονικής με το φυσικό τοπίο (εικόνα 3).

Στην αρχαία Ελληνική πόλη, τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής αρχιτεκτονικής συνδέονται και συνταιριάζουν αρμονικά με τον αστικό ανοικτό χώρο, χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στους ειδικά διαμορφωμένους χώρους αστικού πρασίνου, καθώς η χρήση του πρασίνου ως στοιχείο καλλωπισμού και αισθητικής απόλαυσης, είναι περιορισμένη. Εξάιρεση αποτελεί η πόλη της Αλεξάνδρειας της οποίας το 1/3 ήταν καλυμμένο από τους Βασιλικούς ανακτορικούς κήπους (Tomlinson, 2005). Ουσιαστικά, η έννοια του κήπου είναι άγνωστη για τους κατοίκους εντός της πόλης, ενώ ο διακοσμητικός χαρακτήρας του πρασίνου και η χρήση της δενδροστοιχίας, δεν απαντώνται συχνά στην πολεοδομική δομή. Αντίθετα, εκτός των τειχών της πόλης, η παρουσία τεχνητών αλσουλίων γύρω από ιερούς χώρους, τα οποία είναι αφιερωμένα σε θεούς και ήρωες και συχνά χρησιμοποιούνται ως χώροι λατρείας, είναι αρκετά συχνή (Τζώρτζη, 2010).

Στο τέλος της Αρχαϊκής Εποχής (800 π.Χ. - 480 π.Χ.) και κατά την Κλασική Εποχή (479 π.Χ. - 323 π.Χ.) διαμορφώθηκαν οι πρώτοι κήποι γύρω από την Αθήνα, οι οποίοι ταυτίζονται με τους πρώτους κήπους της Ευρώπης. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αποτελούν οι κήποι της Ακαδημίας, των Μουσών, του Λυκείου, του Κυνοσάργους, του Επίκουρου, του Λακίου και του Κολωνού, αρκετοί από τους οποίους χρησιμοποιήθηκαν από ένα πλήθος ιστορικών προσωπικοτήτων για την παράδοση μαθημάτων φιλοσοφίας, αναγνωρίζοντας την προσφορά του οργανωμένου χώρου πρασίνου στην μάθηση (εικόνα 4). Κάποιοι από τους προαναφερόμενους πράσινους χώρους στην ζώνη του Ιλισού, διατηρήθηκαν μετά και το τέλος της Ελληνιστικής Περιόδου (323 - 31 π.Χ.), ενώ στην ίδια περιοχή αναπτύχθηκε η πολιτεία - κήποι του Ανδριανού, κατά την Ρωμαϊκή Περίοδο (31 π.Χ. - 330), μέχρι και την πτώση των Αθηνών (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997). Ο κήπος του Λυκείου, ιδρυθείς τον 4^ο αιώνα π.Χ. από τον μετέπειτα σχολάρχη και μαθητή του Αριστοτέλη, Θεόφραστο, μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρώτος βοτανικός κήπος του κόσμου. Αντίστοιχα, τα διασωσμένα βιβλία και το έργο του Θεόφραστου, δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό του ως θεμελιωτή της Βοτανικής επιστήμης (Rakow & Lee, 2015).

Εικόνα 3. Η αρχαία Αγορά της Κορίνθου τον 1^ο αιώνα
(Πηγή: <https://www.britannica.com/>)

Εικόνα 4. Ο Πλάτωνας και οι μαθητές του στον κήπο της Ακαδημίας σε ελαιογραφία.
(Πηγή: <https://www.wikigallery.org/>)

Οι φυσικοί σχηματισμοί των ιερών αλσών των τριών λόφων της Αθήνας, αποτελούσαν αξιόλογα σημεία φυσικού πρασίνου και εστίες πνευματικότητας και λατρευτικών πρακτικών (Παυλάκη, 2019), τα οποία προστατεύονταν μέσω θεσμοθετημένων νόμων (Τζώρτζη, 2010). Εκτός της Αθήνας, ονομαστοί κήποι αναπτύχθηκαν και σε άλλες σημαντικές πόλεις της Ελλάδας. Κατά την Ελληνιστική Περίοδο, πραγματοποιείται

σταδιακή μετάβαση προς τον μνημειακό χαρακτήρα του αστικού τοπίου, προαναγγέλλοντας την μορφή της Ρωμαϊκής πόλης (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997).

1.3.2. Δυτική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Στη Ρώμη, σε αναλογία με την Αθήνα, το μέγεθος των κήπων και των υπολοίπων χώρων πρασίνου ήταν περιορισμένο σε σχέση με τον πληθυσμό και το μεγαλείο της πόλης. Εξαίρεση αποτελούσε ένας μικρός αριθμός καλλωπιστικών κήπων στο κέντρο της πόλης και συγκεκριμένα, ο κήπος του Πομπήιου στο Πεδίο του Άρεως και οι κήποι κοντά στο Μανσωλείο του Αυγούστου. Η Ρωμαϊκή Αγορά (Forum Romanum), η οποία αποτελούσε το αντίστοιχο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό κέντρο της πόλης σε σχέση με την Ελληνική Αγορά (Benevolo, 1997), διέθετε ανάλογα χαρακτηριστικά, αυστηρότερη αρχιτεκτονική δομή και περιορισμένη κάλυψη από πράσινες επιφάνειες (εικόνα 5).

Εικόνα 5. Η ανατολική πλευρά της αρχαίας Ρωμαϊκής αγοράς (Forum Romanum) κατά τον 4^ο αιώνα σε έγχρωμη γκραβούρα του Theodor Josef Hubert Hoffbauer (1911) (Πηγή: <http://ancientrome.ru/>).

Η άρχουσα και η οικονομικά ανώτερη τάξη, διέθεταν ιδιωτικές επαύλεις, οι οποίες περιέβαλαν τη Ρώμη και σχημάτιζαν μία πλούσια ζώνη πρασίνου. Σταδιακά, οι κήποι έγιναν αποφασιστική επέκταση της αρχιτεκτονικής, ενώ η επιρροή της Ελληνιστικής Αλεξάνδρειας και της Ν.Δ. Ασίας οδήγησε στην αύξηση του ενδιαφέροντος για την

επαρχιακή έπαυλη, με αποτέλεσμα το σχηματισμό μιας ζώνης μεγάλων πάρκων κατά μήκος του Τίβερη, η οποία βρίσκονταν σε αντίθεση με τις γειτονιές των οικονομικά χαμηλών κοινωνικών τάξεων (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997). Συχνά, ο σχεδιασμός και η συντήρηση ενός καλαίσθητου ιδιωτικού χώρου πρασίνου, αποτελούσε επίδειξη των οικονομικών πόρων του ιδιοκτήτη, με στόχο την αύξηση του κύρους και της κοινωνικής καταξίωσης αλλά και ως αποτέλεσμα του ανταγωνισμού μεταξύ των μελών της αριστοκρατίας, των ισχυρών πολιτικών και των επιφανών οικογενειών. Σε αρκετές περιπτώσεις και στα πλαίσια του συγκεκριμένου ανταγωνισμού, ιδιωτικά κτίρια δόθηκαν σε δημόσια χρήση για κοινωφελείς σκοπούς και η ταυτόχρονη παρουσία κήπου, μεγέθυνε την κοινωνική απήχηση του ευεργέτη (Stark, 2014).

Τα ιερά άλση αποτέλεσαν τα πρώτα σημαντικά σημεία αστικού πρασίνου, στα οποία είχαν ελεύθερη πρόσβαση οι κάτοικοι της πόλης. Η έντονη κοινωνική διαστρωμάτωση και η συγκέντρωση του κεφαλαίου σε σχετικά περιορισμένο αριθμό ατόμων των ανώτερων τάξεων, οδήγησε στην λαϊκή δυσaráσκεια, με αποτέλεσμα την αύξηση των δημόσιων δωρεών και της προσβασιμότητας στους ιδιωτικούς κήπους. Αρχικά, η δημιουργία των αστικών δημόσιων πάρκων πραγματοποιήθηκε ως κίνηση φιλανθρωπίας της πολιτικής εξουσίας και ορισμένων εύπορων ιδιωτών, ενώ η Αυτοκρατορική Ρωμαϊκή πολιτική οδήγησε στον σχεδιασμό σημαντικών δημόσιων πάρκων, με στόχο την αύξηση της λαϊκής υποστήριξης και της τέρψης των πολιτών (Stark, 2014). Ωστόσο, η δημιουργία του πρώτου δημόσιου πάρκου κατά τα μέσα του 1^{ου} αιώνα π.Χ. από τον Ιούλιο Καίσαρα, καθώς και των αντίστοιχων πάρκων από τους επόμενους αυτοκράτορες, δεν βελτιώνει επαρκώς την αντίθεση μεταξύ των κοινωνικών τάξεων της πόλης. Κατά την πρώιμη Αυτοκρατορική Περίοδο, στο τέλος του 1^{ου} αιώνα π.Χ, σχεδιάζονται σημαντικές υποδομές, μεταξύ των οποίων και το ιερό τοπίο του Tivoli⁵, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί και ως η καταβολή κάθε μελλοντικού ρομαντικού τοπίου (pittoresco, pittorescque), ασκώντας τη μεγαλύτερη επιρροή από όλα τα τοπία της αρχαιότητας στην περίοδο της Αναγέννησης (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997).

---

50 κήπος στη ρωμαϊκή βίλλα Tivoli ικανοποιούσε την ανάγκη για στενή σχέση με την κλασική κουλτούρα. Διαμορφώθηκε ως ένας χώρος αφιερωμένος στον προβληματισμό, την προσευχή, την αναψυχή, τη μελέτη, τις πολιτικές δραστηριότητες και την ψυχαγωγία των επισκεπτών, τόσο για διανοούμενους της εποχής όσο και για άνδρες της κουρίας (curia).

1.4. Μεσαίωνας

1.4.1. Ευρωπαϊκή Μεσαιωνική Περίοδος

Η κατάλυση της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σηματοδοτεί την έναρξη της Μεσαιωνικής Περιόδου της Ευρωπαϊκής ιστορίας (476 – 1492). Κατά την Πρώιμη Περίοδο του Μεσαίωνα (476 - 1000), η απώλεια της γεωπολιτικής οργάνωσης του Ρωμαϊκού κράτους, η μετακίνηση βαρβαρικών φύλων στα εδάφη της Αυτοκρατορίας και η επικράτηση συνθηκών κοινωνικής αστάθειας και ανασφάλειας, οδήγησαν στην απομόνωση των πόλεων πίσω από ψηλά τείχη, μετατρέποντας τον πυκνό αστικό ιστό σε καταφύγιο. Η οικονομία μετατράπηκε σε φεουδαρχική και ο κλήρος απέκτησε ιδιαίτερα προνόμια και εξέχουσα θέση στην κοινωνικό-πολιτική ζωή. Τα παλαιότερα γενικά και συστηματικά χαρακτηριστικά της πόλης αλλοιώνονται από την επικρατούσα προσκόλληση στα γεωγραφικά δεδομένα του τόπου, ενώ τα αρχιτεκτονικά κληροδοτήματα του αρχαίου κόσμου είναι αταίριαστα με τις καινούριες συνθήκες και συχνά χρησιμοποιούνται ως ενδείξεις πολιτισμικής ταύτισης με αυτόν (Benevolo 1997).

Ο πυκνοκατοικημένος χαρακτήρας της πόλης, περιόρισε την δυνατότητα ανάπτυξης χώρων καλλωπιστικού πρασίνου, ενώ η παρουσία αυστηρά χρηστικών πράσινων χώρων περιορίζεται στις αυλές των αβαείων και των κάστρων. Τα κύρια σημεία πρασίνου ήταν οι μοναστηριακοί κήποι με λαχανικά, οπωροφόρα δέντρα και φαρμακευτικά φυτά (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997). Κατά την περίοδο του Μεσαίωνα, όπως και στους πρώτους αιώνες του Χριστιανισμού, τα μοναστήρια αποτέλεσαν τοπικά κέντρα φαρμακευτικής και ιατρικής φροντίδας. Μετά την εισβολή των βαρβαρικών φύλων, η ιατρική γνώση και οι πληροφορίες σχετικά με τις φαρμακευτικές ιδιότητες και την χρήση των βοτάνων, διασώθηκαν μέσω των μοναχών, εξαιτίας των γραμματικών τους γνώσεων και της καθιερωμένης πεποίθησης της εποχής, σχετικά με την φύση των ασθενειών ως αποτέλεσμα της αμαρτίας και την θεραπεία μέσω της μετάνοιας, της εξομολόγησης και της χρήσης των βοτάνων. Ταυτόχρονα, οι προσκυνητές και οι επισκέπτες των μοναστηριών μετέφεραν μαζί τους νέα φυτά με καινούριες χρήσεις και ιδιότητες, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη των κήπων. Ουσιαστικά, ο περικλειστος μοναστηριακός κήπος (Hortus Conclusus) αποτέλεσε τον πρόδρομο του βοτανικού κήπου (Hortus Botanicus), (Rakow & Lee, 2015).

1.4.2. Βυζαντινή Περίοδος

Καθώς η αγάπη για την φύση και τους κήπους είναι διαχρονικό κομμάτι της ανθρώπινης υπόστασης, τα κληροδοτήματα της αρχαιότητας ενσωματώθηκαν στην Ελληνορωμαϊκή και Χριστιανική παράδοση του Βυζαντίου (330 - 1453) (Constantinides, 2012). Παρόλο που οι γνώσεις για τα σχέδια των κήπων του Δυτικού Ρωμαϊκού κόσμου είναι πιο ολοκληρωμένες σε σχέση με τους Βυζαντινούς κήπους, η περιγραφή συγκεκριμένων εικόνων και η οπτικοποίηση των κήπων της Βυζαντινής περιόδου μέσα στην λογοτεχνία και την ποίηση, η Βυζαντινή εικονογραφία στην εκκλησιαστική τέχνη και η κληρονομιά της Βυζαντινής κηποτεχνικής παράδοσης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και σε μεταβυζαντινά Ορθόδοξα εννοιολογικά πλαίσια, αποτελούν σημαντικές πηγές πληροφόρησης για το αστικό πράσινο της συγκεκριμένης χωροχρονικής περιόδου (Bakke, 2013).

Οι Βυζαντινοί Αυτοκράτορες προίκισαν την Κωνσταντινούπολη και άλλες σημαντικές πόλεις της Αυτοκρατορίας με εντυπωσιακά κτίρια, τα οποία συχνά περιβάλλονταν ή συνόρευαν με κήπους, ενώ δημιούργησαν δημόσια πάρκα εντός της πρωτεύουσας ή περιμετρικά αυτής (Constantinides, 2012). Το πάρκο του Φιλοπάτιου, πολύ κοντά στην εξωτερική πλευρά των τειχών της Πόλης, αναφέρεται για πρώτη φορά στην σωσμένη βιβλιογραφία τον 9^ο αιώνα και χρησιμοποιούταν συχνά ως κυνηγετικό πάρκο μέχρι και την πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους, στο τέλος του 12^{ου} αιώνα. Σύμφωνα με τα γραπτά της λόγιας Άννας Κομνηνής, σημαντικό προαστιακό πάρκο είναι αυτό των Αρετών, σε ανάλογη θέση με το πάρκο του Φιλοπάτιου στην Νότια πλευρά της Πόλης (Maguire, 2000). Οι διαθέσιμες περιγραφές υποδεικνύουν ότι πρέπει να ήταν ένα από τα πιο εντυπωσιακά περιαστικά πάρκα, σε ένα υπέροχο και σύνθετο φυσικό τοπίο με κορυφές, φαράγγια και δασικές εκτάσεις, πανίδα και βοσκότοπους, φυσικές και τεχνητές πηγές νερού και με θέα την Πόλη και την θάλασσα, σε μία πιθανή προσπάθεια αναπαράστασης του Βιβλικού Παραδείσου. Το υδάτινο στοιχείο αποτελούσε σημείο αναφοράς στους κήπους του Βυζαντίου, ως συμβολική απεικόνιση της Παρθένου Μαρίας ως Ζωοδόχου Πηγής (εικόνα 6) (Bakke, 2013).

Εντός της Κωνσταντινούπολης, το Μεσοκήπιον βρισκόταν στην νοτιοανατολική γωνία του συγκροτήματος του Μεγάλου Παλατιού, στην Ανατολική πλευρά της Νέας Εκκλησίας, η οποία χτίστηκε στο τέλος του 9ου αιώνα. Πρόκειται για έναν περικλειστο

βυθισμένο κήπο περιορισμένου μεγέθους, ο οποίος σύμφωνα με τις περιγραφές “διέθετε πληθώρα φυτικών ειδών και αρδευόταν από άφθονο νερό”. Κοντά στο Μεσοκήπιον βρισκόταν ο κήπος της Μονής του Αγίου Γεωργίου στα Μάγγανα. Η Μεσαιωνική περιοχή των Μαγγάνων ήταν περιφραγμένη και εντός αυτής υπήρχαν μεγάλες λιβαδικές εκτάσεις γεμάτες άνθη, άλση, αρδευτικά κανάλια και λουτρά, ενώ το τοπίο ήταν κατάλληλο για ιππασία.

**Εικόνα 6. Εικόνα της Ζωοδόχου Πηγής του 19^{ου} αιώνα
(Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής), με φόντο την Κωνσταντινούπολη (Bakke, 2013).**

Συγκριτικά, το Μεσοκήπιον ήταν μικρό, περιορισμένο και τοποθετημένο κάτω από την επιφάνεια του κύριου μέρους του παλατιού, ενώ ο κήπος των Μαγγάνων ήταν σημαντικά διευρυμένος και βρισκόταν σε υψηλότερη αναβαθμίδα πάνω από το παλάτι. Έτσι, οι περιγραφές των κήπων, των πάρκων και της τοπογραφίας αποκαλύπτουν το μεταβαλλόμενο νοητικό τοπίο του Βυζαντινού παρατηρητή (Maguire, 2000). Σταδιακά, οι πανοραμικοί κήποι των Ρωμαϊκών και των πρώτων Βυζαντινών χρόνων αντικαθίστανται από τους περικλειστούς κήπους της υστεροβυζαντινής περιόδου, αναδεικνύοντας έντονο χαρακτήρα εσωστρέφειας (Wolschke - Bulmahn, 2002) και αντανακλώντας το κλίμα

ανασφάλειας εξαιτίας της μειωμένης γεωπολιτικής επιρροής και γεωγραφικής κυριαρχίας του Βυζαντίου (Della Dora, 2016).

Οι περιορισμένες γραπτές πηγές υποδεικνύουν ότι η Βυζαντινή αριστοκρατία διέθετε ιδιωτικούς κήπους στις αστικές κατοικίες (Constantinides, 2012), ενώ οι διαδεδομένοι μοναστηριακοί κήποι ήταν συχνά σχεδιασμένοι ώστε να περιλαμβάνουν επιλεγμένα φυτικά είδη, τα οποία συμβόλιζαν συγκεκριμένες αρετές (συμβολικοί κήποι). Η τοπογραφία λειτουργούσε ως πνευματικός χάρτης και πρακτικός οδηγός προς την αιώνια ζωή, ενώ τους συμβολισμούς ολοκλήρωναν οι θεραπευτικές ιδιότητες των φυτών για το ανθρώπινο σώμα, συνδυάζοντας το φυσικό με το υπερβατικό στοιχείο (Della Dora, 2016).

1.5. Πράσινοι χώροι στην περίοδο της Αναγέννησης και του Μπαρόκ

1.5.1. Αναγεννησιακή περίοδος – Μανιερισμός

Κατά την Περίοδο της Αναγέννησης (15^{ος} - 16^{ος} αιώνας) καταγράφεται η αναβίωση του αρχαίου πνεύματος και η επιστροφή στις παραδόσεις της κλασικής αρχαιότητας. Οι σημαντικές κοινωνικό-οικονομικές μεταβολές, η εξέλιξη των φυσικών επιστημών και η διεύρυνση του γνωστικού ορίζοντα, οδήγησαν στην βαθμιαία επικράτηση του ιδανικού του οικουμενικού ανθρώπου (Homo Universalis), επανακαθορίζοντας την αντίληψη για το τοπίο και μεταβαίνοντας από τον περίκλειστο και συμβολικό χώρο, στον ελεύθερο και απεριόριστο. Στον κήπο της Αναγέννησης αναπτύσσεται μία συμβιωτική σχέση μεταξύ φύσης και τέχνης, στην οποία η φύση είναι ο δημιουργός και ο μέτοχος της τέχνης, εκφράζοντας την έννοια της “τρίτης φύσης”⁶. Η τέχνη μιμείται την φύση, η οποία προσφέρει το υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα σμιλεύσει τα έργα της (Lazzaro, 1990).

Κατά την προπαρασκευαστική και την πρώιμη περίοδο της Αναγεννησιακής κοινωνίας, οι πολιτικές μεταβολές του 13^{ου} και 14^{ου} αιώνα και η άνοδος της αστικής τάξης, αμβλύνουν την ανάγκη του περιορισμού εντός του περιτειχισμένου μεσαιωνικού αστικού περιβάλλοντος. Οι κοινωνίες της εποχής επαναπροσδιορίζουν την σχέση τους με το φυσικό περιβάλλον της υπαίθρου, επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους εκτός του αστικού χώρου και αναθεωρούν τον ρόλο της φύσης ως μέσο και όχι ως εμπόδιο για την

---

6 Ο όρος “τρίτη φύση” (terza natura) χρησιμοποιήθηκε από τον ιστορικό και ουμανιστή Jacopo Bonfadio (1508 – 1550) για να ορίσει το αποτέλεσμα της δράσης της φύσης ως καλλιτέχνη, καθώς και της ικανότητας του ανθρώπου να τροποποιεί το φυσικό περιβάλλον. Η “πρώτη φύση” αφορά το ακατέργαστο φυσικό τοπίο και η “δεύτερη φύση” την αγροκαλλιέργεια.

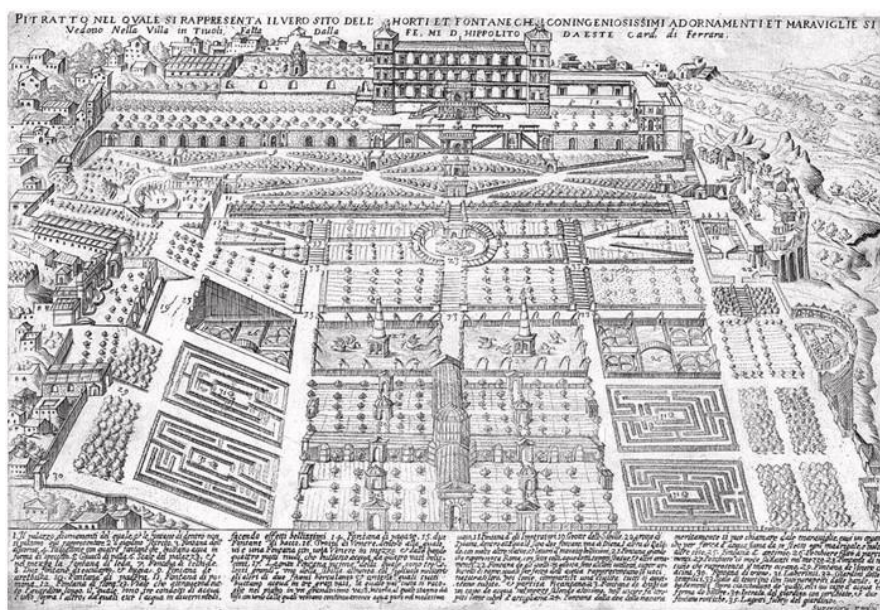
προσέγγιση με το Θείο. Η σταδιακή συγκρότηση της νέας αντίληψης για το τοπίο, εκφράζεται μέσω της αντίθεσης που παρατηρείται κατά την πρώιμη περίοδο της Αναγέννησης, μεταξύ του μεσαιωνικού και περιορισμένου Hortus conclusus και των νέων κήπων των πλούσιων αστών και της διοικητικής και εκκλησιαστικής εξουσίας, οι οποίοι είναι υπέρτεροι σε μέγεθος και λαμπρότητα (Μωραΐτης, 2015). Συχνά, οι επιλεγμένες τοποθεσίες σε πλαγιές, εξασφάλιζαν ευνοϊκό κλίμα, προέκταση του σπιτιού στον ελεύθερο χώρο, θέα προς την πόλη ή την ύπαιθρο και προσεγμένη προσαρμογή την τοπογραφία μέσω της χρήσης βαθμιδωτών εξωστών. Ουσιαστικά, η θέα του ευρύτερου τοπίου έγινε για πρώτη φορά το σημείο αναφοράς στον σχεδιασμό του χώρου (Ανανιάδου – Τζημοπούλου, 1997). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο παλαιότερος αναγεννησιακός κήπος της villa Medici στο Fiesole, βόρεια της Τοσκάνης, ο οποίος κατασκευάστηκε στα μέσα του 15^{ου} αιώνα (εικόνα 7).

Εικόνα 7. Ο σύγχρονος κήπος της villa Medici στο Fiesole της Ιταλίας.
(Πηγή: <https://villegiardinimedicei.it/>)

Στην περιοχή της Φλωρεντίας, οι κήποι παρέμειναν εναρμονισμένοι με τα περιβάλλοντα αγροτικά τοπία, στο πνεύμα της κατοικίας, ενώ στην περιοχή της Ρώμης αναπτύχθηκαν ως αντανάκλαση της μεγαλοπρέπειας της αρχαιότητας (Ανανιάδου – Τζημοπούλου, 1997). Κατά την ύστερη Αναγεννησιακή περίοδο, αναπτύχθηκε το καλλιτεχνικό ρεύμα του Μανιερισμού, ως αντίδραση στην αισθητική της ώριμης Αναγέννησης και ως πρόδρομος της εποχής του Μπαρόκ. Η villa d' Este στο Tivoli (εικόνα 8), αποτελεί τον πιο πολυτελή και εντυπωσιακό κήπο της ύστερης Ιταλικής Αναγέννησης, ενώ κατά τον πολυετή και σταδιακό ανασχεδιασμό της, συνεισέφεραν

σημαντικές προσωπικότητες του ρεύματος του Μανιερισμού⁷. Η villa d' Este χαρακτηρίζεται από τον προσανατολισμό του άξονα προς την πόλη της Ρώμης και την κεντρική θέα εγκάρσια στον Τίβερη (Ανανιάδου – Τζημοπούλου, 1997), ενώ διαθέτει εντυπωσιακά υδραυλικά έργα και σημείο αναφοράς το υδάτινο στοιχείο. Επιπλέον, αποτελεί ένα ιδιαίτερο πρότυπο συμφωνίας μεταξύ του αναγεννησιακού ουμανισμού και των ιδιαίτερων τοπιακών διαμορφώσεων (Μωραΐτης, 2015).

Εικόνα 8. Σχέδιο της villa d' Este στο Tivoli (Πηγή: <https://fineartamerica.com/>)

Σταδιακά, η Ιταλική Αναγέννηση επηρέασε την αντίληψη για το τοπίο και το σχεδιασμό των υπαίθριων και ελεύθερων αστικών χώρων στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Στις Δυτικές πόλεις, η πυκνή δομή του αστικού χώρου διατηρήθηκε έως και τις αρχές του 17^{ου} αιώνα. Ο δημόσιος χώρος παρέμεινε περιορισμένος και οι κήποι κλειστοί και ιδιωτικοί (Ανανιάδου - Τζημοπούλου, 1997). Ωστόσο, οι αναγεννησιακές θεωρητικές προσεγγίσεις των Δυτικών κοινωνιών και η διάθεση για προβολή πολιτικής ισχύος, καθόρισαν την εξέλιξη σημαντικών αστικών αναπλάσεων, με αφετηρία τον μετασχηματισμό της πλατείας του Αγίου Μάρκου στην Βενετία και σημαντικά σημεία αναφοράς, όπως η εκτεταμένη Αναγεννησιακή ανάπλαση της Φλωρεντίας. Οι μικρές και τοπικές πλατείες του Μεσαίωνα

⁷Το καλλιτεχνικό ρεύμα του Μανιερισμού αναπτύχθηκε στην Ιταλία κατά την τελευταία περίοδο της Αναγέννησης, ανατρέποντας τις αρχιτεκτονικές ιδέες της κλασικιστικής και αρχαιοελληνίζουσας ροής.

αντικαθίστανται από μεγαλύτερες και κεντρικότερες πλατείες, οι οποίες επιβάλλουν τους όρους την νέας πολιτικής κυριαρχίας, της πολιτισμικής και πολιτιστικής περιπλοκότητας και της πολύπλοκης κοινωνικής καθημερινότητας (Μωραΐτης, 2015).

Στην Αναγέννηση ο κήπος αποτελούσε μία σύνοψη της σύγχρονης γνώσης του φυσικού κόσμου, ένας φυσικός μικρόκοσμος κατά κυριολεκτική έννοια. Η άποψη για τον σχεδιασμό του κήπου ως καταλόγου της φύσης, ήταν διαδεδομένη πριν από την διεύρυνση του γνωστού φυσικού κόσμου στο δεύτερο μισό του 16^{ου} αιώνα. Ωστόσο, η εισαγωγή νέων φυτικών ειδών από το Λεβάντε, την Ασία, την Αφρική και τον Νέο Κόσμο, σε συνδυασμό με την προϋπάρχουσα ανανέωση του ενδιαφέροντος για τα αρχαία Ελληνικά και Ρωμαϊκά κείμενα που αποτέλεσαν την βάση για την πρόοδο των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας στον 16^ο αιώνα, καθιέρωσε την επιστημονική μεθοδολογία που οδήγησε στην ανάπτυξη της Βοτανικής επιστήμης. Ο πρώτος βοτανικός κήπος της Ευρώπης ιδρύθηκε στην Πίζα το 1543, ενώ δύο χρόνια αργότερα ιδρύθηκαν οι βοτανικοί κήποι στην Πάντοβα και την Φλωρεντία. Η δημιουργία και η γεωγραφική εξάπλωση των βοτανικών κήπων στην Ευρώπη, συνοδεύτηκε από την θέσπιση έδρας βοτανικής στα πανεπιστήμια, τις προσπάθειες συστηματικής ταξινόμησης των φυτικών ειδών και την εισαγωγή του φυτολογίου ως μεθόδου καταγραφής της φυσικής εμφάνισης των φυτών (Lazzaro, 1990).

1.5.2. Μπαρόκ

Στο δεύτερο μισό του 16^{ου} αιώνα γίνεται αισθητή η επιρροή του Μπαρόκ στην διαμόρφωση του ελεύθερου αστικού χώρου, ως έκφραση της αυξανόμενης απαίτησης για προβολή κοινωνικής εξουσίας, στο πλαίσιο της ανάδυσης των αναπτυσσόμενων αυτοκρατοριών του 17^{ου} αιώνα και της καθολικής Αντιμεταρρύθμισης (Μωραΐτης, 2015). Σύμφωνα τον συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό σχεδιασμό, το περιβάλλον αντιμετωπίζεται ως μία ενότητα και όχι ως μέρος του απείρου, ενώ η Αναγεννησιακή αρμονία και συμμετρία αντικαθίσταται από την θεατρικότητα, την ψευδαίσθηση και την αίσθηση του εξωπραγματικού (Ανανιάδου – Τζημοπούλου, 1997). Η Αναγεννησιακή χρήση της προοπτικής διατηρείται, με αναθεωρημένο στόχο την επιβολή της προβολής της νοητικής εικόνας έναντι της πραγματικής (Μωραΐτης, 2015). Στην Ιταλία, το Μπαρόκ διαδέχεται την Αναγέννηση και τον Μανιερισμό και αποτυπώνει την παρουσία του στον κηποτεχνικό

σχεδιασμό, όπως στην περίπτωση των φημισμένων κήπων του Βατικανού και της villa Borghese.

Στην Γαλλία, οι επιρροές του ιταλικού μπαρόκ εξελίχθηκαν και μετέτρεψαν τα μεμονωμένα κτίρια σε υποβοηθητικά στοιχεία και μέρος του συνόλου. Κατά την εγκατάλειψη της ιδέας του διατμημένου χώρου, ο κήπος δεν αποτελεί πια προέκταση του οικήματος, το οποίο γίνεται μέρος μίας μεγάλης τοποσύνθεσης. Η σύνθεση του τοπίου στηρίζεται στην αξονικότητα, το βλέμμα καθοδηγείται από την οπτική, η τάση για σύνδεση με το άπειρο πραγματοποιείται μέσω του υδάτινου στοιχείου και των λεωφόρων ενώ η κλίμακα του επισημασμένου από αυτόνομα έργα τέχνης χώρου, είναι εκτεταμένη. Η ειδικά μελετημένη διάταξη και η αυστηρή τάξη γίνονται χαρακτηριστικά των πάρκων, των κήπων, των φυτεμένων λεωφόρων, των κόμβων στις εισόδους των πόλεων, γύρω από τα μνημεία και την αρχαία τέχνη. Το πλέον εκθαμβωτικό και φημισμένο δείγμα του Γαλλικού μπαρόκ είναι το ανάκτορο και οι κήποι του ανακτόρου των Βερσαλλιών (εικόνα 9), οι οποίοι ανασχεδιάστηκαν κατά τον 17^ο αιώνα ως σύμβολο και ύμνος για την κοσμική εξουσία της μοναρχίας, αποτελώντας σημείο αναφοράς και πρότυπο για τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Οι ιδέες του André Le Nôtre, ο οποίος σχεδίασε τις φυτοκαλυμμένες επιφάνειες των κήπων και των πάρκων του ανακτόρου, μεταλαμπαδεύτηκαν στην υπόλοιπη Ευρώπη και επηρέασαν την κηποτεχνία μελλοντικών εποχών (Ανανιάδου – Τζημοπούλου, 1997).

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης και του Μπαρόκ, η Ευρώπη αποτέλεσε χώρο συνεχών πληθυσμιακών, πολιτιστικών και πολιτισμικών ανταλλαγών, μεταξύ των τοπικών κοινωνιών. Οι συγκεκριμένες ανταλλαγές, οι οποίες ευνοήθηκαν από την εκδοτική δραστηριότητα, οδήγησαν στην σταδιακή εξάπλωση του Μπαρόκ στις περισσότερες Ευρωπαϊκές περιοχές (Μωραΐτης, 2015) και στην δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού εντυπωσιακών κήπων αναλόγου σχεδιασμού, όπως οι κήποι των ανακτόρων Het Loo στην Ολλανδία, Hampton Court στην Αγγλία και Belvedere στη Βιέννη. Εν τέλει, το Μπαρόκ διατηρήθηκε ως κηποτεχνικό ύφος μέχρι και τις τελευταίες δεκαετίες του 18^{ου} αιώνα (Baridon, 1998).

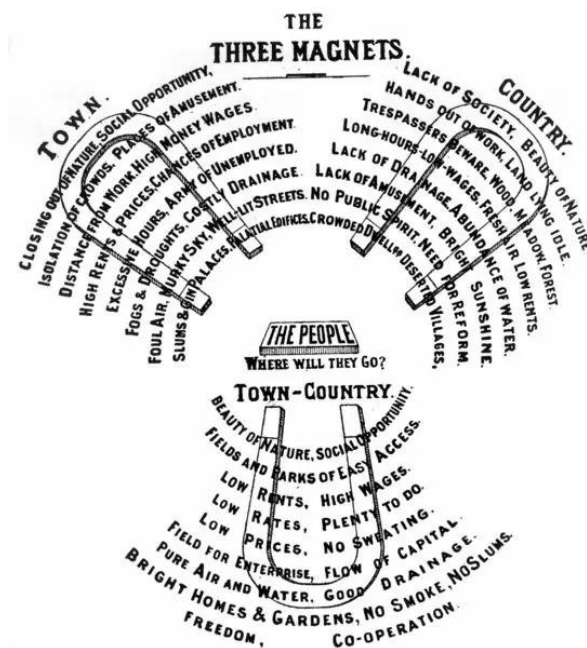
Εικόνα 9. Οι κήποι του ανακτόρου των Βερσαλλιών το 1680, σε οξυγραφία του Adam Perelle.
(Πηγή: <https://commons.wikimedia.org/>)

1.6. Το αστικό πράσινο κατά τον Ευρωπαϊκό 19^ο - 20^ο αιώνα

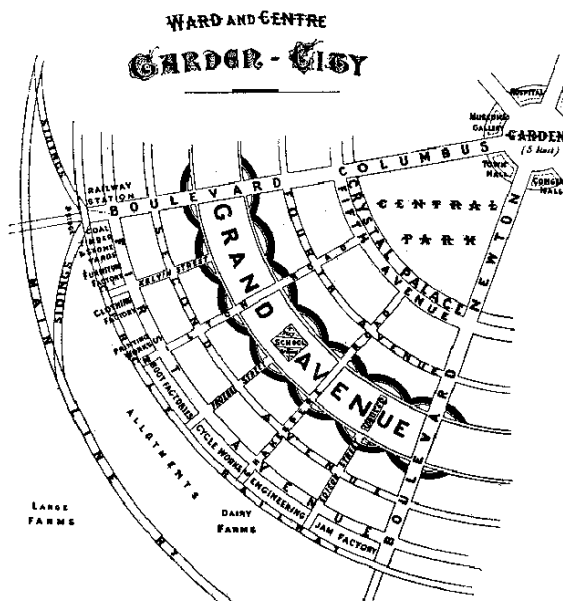
Ο Ευρωπαϊκός 19^{ος} αιώνας, χαρακτηρίζεται από ευρείες κοινωνικές και πολιτικές ανακατατάξεις, οι οποίες οφείλονται στην ωρίμανση του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και στις μεταβαλλόμενες παραγωγικές σχέσεις μεταξύ της αστικής και εργατικής τάξης. Κατά την συγκεκριμένη περίοδο απαντάται η αφετηρία διαφόρων γνωρισμάτων του σύγχρονου αστικού τοπίου, όπως η μεγάλη πληθυσμιακή πυκνότητα, η ανάπτυξη των προαστίων και έντονη συγκέντρωση δραστηριοτήτων στο κέντρο της πόλης. Ως απόηχος της βιομηχανικής επανάστασης, η οποία είχε ως χωροχρονικό σημείο εκκίνησης την Αγγλία του 18^{ου} αιώνα, η ευρεία εισροή εργατικού δυναμικού στις Ευρωπαϊκές πρωτεύουσες οδήγησε στην μέση υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης και υγιεινής, στον κοινωνικό διαχωρισμό, στην αποξένωση και στην πνευματική αλλοτρίωση (Καρύδης, 2006). Οι ακραίες κοινωνικές συνθήκες διαμόρφωσαν αιτήματα για τον σχεδιασμό δικαιότερων μορφών διαχείρισης του αστικού χώρου, με σκοπό την κάλυψη των αναγκών των λαϊκών στρωμάτων (Καυκούλα, 2007).

Τα πρώτα προγράμματα πολεοδομικής παρέμβασης και αστικής ανάπλασης, τα οποία αποτελούν το μεταβατικό στάδιο προς την σύγχρονη πολεοδομία, αφορούν την διάνοιξη της Regent Street στο Λονδίνο από τον John Nash και τις πολεοδομικές παρεμβάσεις του Georges-Eugene Haussmann στο Παρίσι, στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Στην Γαλλική πρωτεύουσα, οι πολεοδομικές αναπλάσεις είχαν ως αποτέλεσμα την διάνοιξη νέων

λεωφόρων, την δημιουργία τεράστιων έργων υποδομής και την χωροθέτηση και ανέγερση νέων δημόσιων κτιρίων επιβλητικής αρχιτεκτονικής. Ταυτόχρονα, διαμορφώθηκαν κεντρικές πλατείες ακτινικής διάταξης, πάρκα στα περίχωρα της πόλης και ανασχεδιάστηκαν τα υπάρχοντα αστικά πάρκα (Καρύδης, 2006). Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα εισάγεται η έννοια της Κηπούπολης του Ebenezer Howard, διατυπώνοντας τις προϋποθέσεις ενός νέου σχεδίου αστικής εγκατάστασης, το οποίο βασίζεται στις αρχές της συλλογικότητας, στηρίζεται σε μη καπιταλιστικές θέσεις και επιχειρεί την σύνδεση φυσικού και αστικού περιβάλλοντος και την διαρκή επιστροφή στη φύση (εικόνες 10, 11). Η ιδέα της κηπούπολης, αν και δύσκολα εφαρμόσιμη, δημιούργησε βαθμιαία την δική της ιστορική παρακαταθήκη στο ποικιλόμορφο πολιτιστικό τοπίο της Ευρώπης (Καυκούλα, 2007).

Εικόνα 10. Οι “τρεις μαγνήτες” του σχεδίου του E. Howard, πόλη, εξοχή και κηπούπολη. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο σχέδιο, η κηπούπολη φιλοδοξούσε να συνδυάσει τα πλεονεκτήματα της πόλης και της εξοχής (Καυκούλα, 2006).

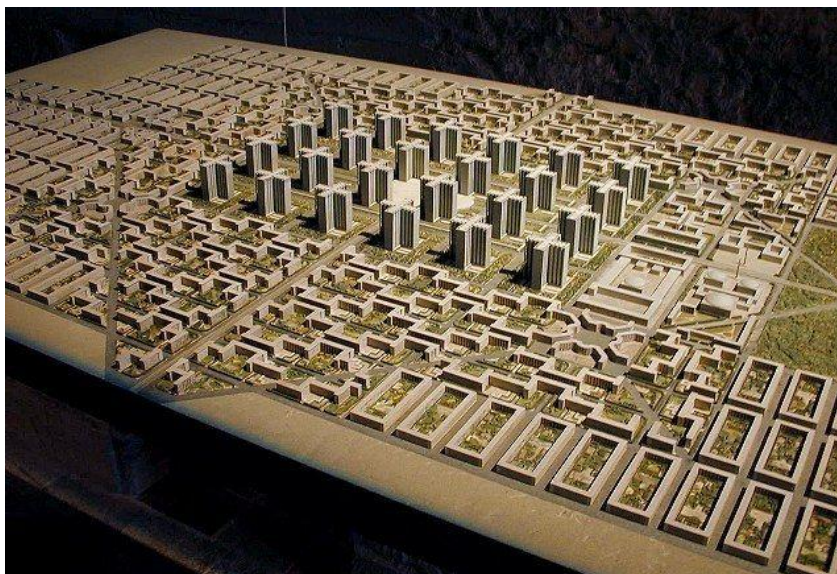
Εικόνα 11. Λεπτομερής σχεδίαση ενός τομέα της κηπούπολης του E. Howard (Καυκούλα, 2006)

Ο πυρήνας της ιδέας της κηπούπολης ομοιάζει σε μεγάλο βαθμό με την προγενέστερη πρόθεση του Ισπανού πολεοδόμου Arturo Soria y Mata να σχεδιάσει μία πόλη, η οποία “συνδέει τις υγιεινές συνθήκες της εξοχής με τις σημερινές μεγάλες πόλεις”. Ο Arturo Soria y Mata πρότεινε την ιδέα της γραμμικής πόλης (Linear City), ως μία γραμμική πολεοδομική διάταξη που θα έλυνε τα επίκαιρα προβλήματα της αστικής υπερσυγκέντρωσης δραστηριοτήτων και της κακής υγιεινής. Ένας από τους στόχους της πρότασης ήταν και η αντιστροφή την μετακίνησης του πληθυσμού από την ύπαιθρο προς την πόλη. Η συγκεκριμένη πρόταση εφαρμόστηκε στην περιοχή Ciudad Lineal (από το όνομα του σχεδίου) της Μαδρίτης, αλλά η απουσία κοινωνικής συνοχής και συγχρωτισμού εμπόδισε της επιτυχία και διάδοση του σχεδίου (Καρύδης, 2006).

Στην περίοδο του Μεσοπολέμου, οι μεγάλες στεγαστικές ανάγκες ενέπνευσαν τις αναζητήσεις της Σχολής του Bauhaus προς την κατεύθυνση της μαζικής παραγωγής κατοικίας στην Ευρώπη, ενώ οι προτάσεις της Σχολής του Σικάγο στον Νέο Κόσμο σχετικά με την έννοια της “γειτονιάς” ή της “μονάδας γειτονιάς”, επηρέασαν την πολεοδομική σκέψη του Ευρωπαϊκού χώρου. Η κυριάρχη νεωτερική πρόταση της εποχής ήταν το σχέδιο του μοντερνιστή αρχιτέκτονα Le Corbusier για την Villa Radieuse (κλιμάκωση του σχεδίου της Villa Contemporaine, εικόνα 12), στο οποίο αυξάνεται η πληθυσμιακή συγκέντρωση ανά μονάδα εδαφικής επιφάνειας με την εκτεταμένη χρήση

πολυώροφων κτιρίων, εισάγονται νέες αντιλήψεις στον σχεδιασμό του κελύφους και ένα νέο ιεραρχημένο σύστημα κίνησης, ενώ η αντίθεση μεταξύ πόλης και υπαίθρου χαρακτηρίζεται από μία ρευστότητα αντιπαράθεσης, μέσω της χωροθέτησης σημαντικών φυτοκαλυμμένων επιφανειών. Η πρόταση του Le Corbusier επαινέθηκε καθώς θεωρήθηκε ότι περιείχε ευρηματικές επινοήσεις αρχιτεκτονικής έκφρασης και πολεοδομικής οργάνωσης, αλλά και κατακρίθηκε εξαιτίας της ριζικής απόρριψης σημαντικών παραδοσιακών αρχιτεκτονικών αρχών, της τυποποίησης των οικιστικών περιοχών, του απόλυτου διαχωρισμού χρήσεων και της διαμερισματοποίησης της ανθρώπινης δραστηριότητας (Καρύδης, 2006). Ωστόσο, αν και η συγκεκριμένη πρόταση κρίθηκε ως ανεφάρμοστη, συνεισέφερε στην ανάδειξη της χρήσης και του ρόλου του αστικού πρασίνου, όπως αποτυπώνεται στην διατύπωση των αρχών της λειτουργικής πόλης κατά την πραγματοποίηση του 4ου συνεδρίου σύγχρονης αρχιτεκτονικής το 1933 στην Αθήνα (Χάρτα των Αθηνών).

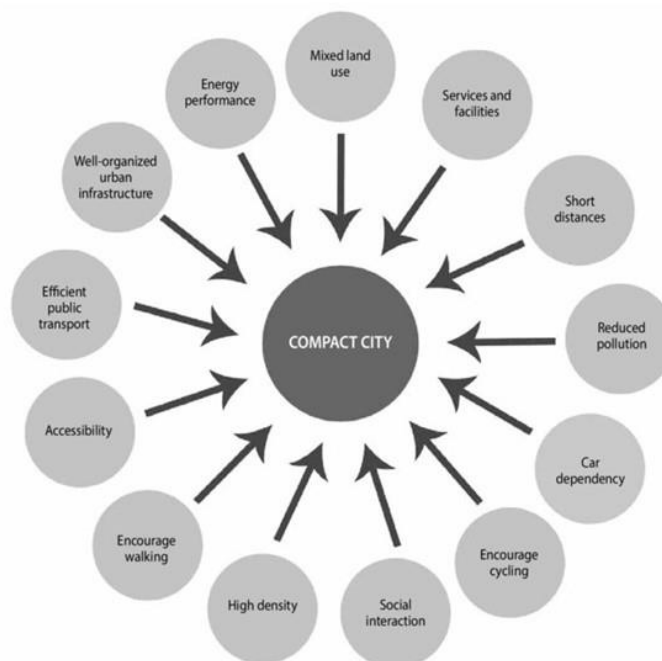

Εικόνα 12. Σχέδιο της Villa Radieuse του Le Corbusier.
(Πηγή: <https://www.archdaily.com/>)

Η μεταπολεμική ανάπτυξη του αστικού σχεδιασμού οδήγησε σε μία μεγάλη ποικιλία αστικών μορφών, οι οποίες εκφράστηκαν κυρίως από το μοντέλο της αστικής διάχυσης. Ωστόσο, κατά τις 3 τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, ο προβληματισμός σχετικά με την περιβαλλοντική υποβάθμιση, την περιορισμένη παρουσία πράσινων κοινόχρηστων

χώρων και τον κοινωνικό και χωρικό αποκλεισμό, ώθησε την ανάπτυξη νέων πολεοδομικών προτάσεων οι οποίες θα εξοικονομούσαν φυσικούς πόρους και θα προσέφεραν μικρότερο οικολογικό αποτύπωμα. Οι συγκεκριμένες αναζητήσεις καθόρισαν το Αμερικάνικο αρχιτεκτονικό κίνημα της Νέας Αστικοποίησης (New Urbanism), το οποίο είχε ως αφετηρία την αντίθεση στην αστική επέκταση των απομακρυσμένων προαστίων, στην μοντέρνα αρχιτεκτονική και στον έντονο διαχωρισμό των χρήσεων γης. Ο στόχος του κινήματος είναι η μετακίνηση από την επικρατούσα φιλοσοφία της αστικοποίησης, στην προαστικοποίηση (Garde, 2020). Τα κύρια χαρακτηριστικά του πολεοδομικού μοντέλου είναι η ανάπτυξη οικιστικών πυρήνων σε επίπεδο γειτονιάς, η μικτή χρήση γης, ο σχεδιασμός κοινόχρηστων κεντρικών χώρων πρασίνου, η έμφαση στις δημόσιες μετακινήσεις, οι μικρές αποστάσεις, ο σεβασμός και η αποδοχή του τοπικού χαρακτήρα και της ιστορίας στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό και η φιλοσοφία της αυτοδιοίκησης (Ellis, 2002). Το κίνημα της Νέας Αστικοποίησης επηρέασε τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη οικιστικών περιοχών σε αρκετά σημεία εντός και εκτός των ΗΠΑ, ασκώντας αξιόλογη επίδραση στον καθορισμό σχετικών πολιτικών και ρυθμιστικών κανόνων (Garde, 2020).

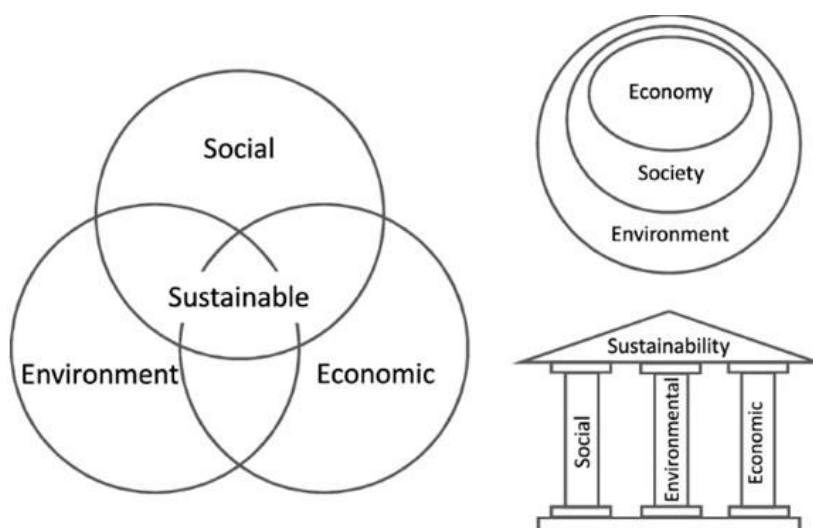
Εικόνα 13. Τα δομικά χαρακτηριστικά του σχεδιασμού της συμπαγούς πόλης
(Rogatka & Ribeiro, 2015)

Αναλόγως, το σχέδιο της Συμπαγούς Πόλης (Compact City) αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα παγκόσμια πρότυπα βιώσιμης αστικοποίησης των τελευταίων δεκαετιών, βασιζόμενο στον περιορισμό της αστικής διάχυσης, στην διαχείριση των υπαρχόντων κενών και των εγκαταλελειμμένων χρήσεων, στην ανάμιξη των χρήσεων γης και στην ανάπτυξη σε υψηλές πυκνότητες (εικόνα 13). Η φυτοκάλυψη αποτελεί σημαντικό στοιχείο της συμπαγούς πόλης, ως αποκλειστικός χώρος πρασίνου και πάρκο πόλης. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Βίβλο για το αστικό περιβάλλον, η συμπαγής πόλη αποτελεί την πιο βιώσιμη εκδοχή της αστικοποίησης (Bibri *et al*, 2020).

1.7. Το αστικό πράσινο στην σύγχρονη κουλτούρα της αειφορίας

Όπως εκμαιεύεται από τις σύγχρονες τάσεις του αστικού σχεδιασμού, η αποδοχή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της ανθρώπινης δραστηριότητας αποτελεί δομικό στοιχείο των πολεοδομικών προτάσεων των τελευταίων δεκαετιών. Η εισαγωγή της έννοιας της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στο διεθνές και εθνικό ρυθμιστικό πλαίσιο, ως απόκριση στους προβληματισμούς που προέκυψαν εξαιτίας της αλόγιστης διαχείρισης των φυσικών πόρων (Purvis *et al*, 2019), ανέδειξε την περιβαλλοντική αειφορία σε ουσιώδη στόχο του πολεοδομικού σχεδιασμού. Το περιβάλλον προσδιορίστηκε ως ένας από τους κύριους πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης (εικόνα 14), σε μία προσπάθεια συμβιβασμού των αντιθέσεων μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής διαχείρισης, καθώς και ικανοποίησης των αναγκών του παρόντος με την ταυτόχρονη διασφάλιση της κάλυψης των αναγκών των μελλοντικών γενεών (Αραβαντινός, 2007).

Στο πλαίσιο της αειφορίας και ως αναπόσπαστο κομμάτι του αστικού χώρου, η πράσινη επιφάνεια διατηρεί τον παραδοσιακό και σύνθετο ρόλο του καταφυγίου βιοποικιλότητας, του σημείου αναψυχής και διατήρησης της σωματικής και πνευματικής υγείας, της εστίας κοινωνικότητας, του παράγοντα αισθητικής αναβάθμισης, της βιωματικής μεθόδου προώθησης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, του ζωντανού ιστορικού μνημείου και του πόλου έλξης οικονομικής δραστηριότητας. Ταυτόχρονα, οι μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες και οι σύγχρονες ενεργειακές πολιτικές αναβαθμίζουν την προσφορά του πρασίνου στην βελτίωση του αστικού μικροκλίματος, ενώ η επίκαιρη τάση του βιοκλιματικού σχεδιασμού εκχωρεί στο αστικό πράσινο διευρυμένες αρμοδιότητες και του αποδίδει τις ανάλογες ευθύνες.

Εικόνα 14. Οι τρεις πυλώνες της αειφορίας (Purvis *et al*, 2019)

2. Πολεοδομικός, περιβαλλοντικός σχεδιασμός και δίκτυα πρασίνου.

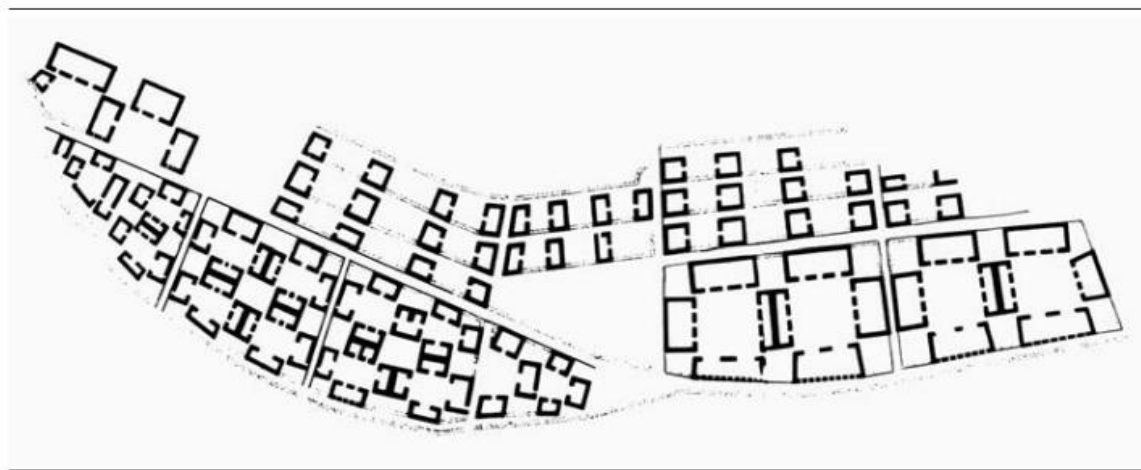
2.1. Αστικός σχεδιασμός

2.1.1. Η έννοια του αστικού σχεδιασμού

Η θεμελίωση του πολεοδομικού σχεδιασμού σχεδόν συμπίπτει χρονικά με την έναρξη της ιστορίας της ίδιας της πόλης. Ο σχεδιασμός του αστικού χώρου κατά την δημιουργία των πρώτων αξιολογών οικιστικών συνόλων, αρχικά βασίστηκε σε πρωτογενή κριτήρια χωροθέτησης (κλίμα, φυσικό περιβάλλον, πρόσβαση σε υλικά αγαθά, αμυντικές δυνατότητες, επικοινωνία, απόσταση από άλλους οικισμούς) (Αραβαντινός, 2007).

Σταδιακά, η ανάπτυξη μεγαλύτερων οικιστικών περιοχών δημιούργησε την ανάγκη εφαρμογής των πρωταρχικών κανόνων της σύγχρονης πολεοδομίας, όπως προκύπτει από τα αρχαιολογικά ευρήματα και έναν αριθμό διασωσμένων συγγραμμάτων. Η συντονισμένη, αυστηρή και συχνά ορθογώνια ή κυκλική ή άλλης μορφής διάταξη των κτιρίων, οι μεταξύ τους αποστάσεις, ο κοινός προσανατολισμός και η οικιστική ανάπτυξη

γύρω από συγκεκριμένα αστικά τοπόσημα ⁸, αποτελούν ξεκάθαρες αποδείξεις οργανωμένου αστικού σχεδιασμού στις πόλεις των παλαιών πολιτισμών (εικόνες 15, 16).

Εικόνα 15. Η διαφοροποιημένη ορθογώνια διάταξη των κτιρίων στον οικισμό Patallaqka των Ίνκας (Smith, 2007).

Εικόνα 16. Η διάταξη των οδών και των κτιρίων στην περιτειχισμένη Αιγυπτιακή πόλη Kahun (Smith, 2007).

⁸Τα αστικά τοπόσημα αποτελούν φυσικά, ημιφυσικά ή ανθρωπογενή σημεία αναφοράς ή σύμβολα εντός του αστικού χώρου, με τα οποία η κοινωνία έχει αναπτύξει διαχρονικούς δεσμούς. Χαρακτηρίζονται από μοναδικότητα και διαφοροποιούνται σε επίπεδο κλίμακας (Bala, 2016).

Αρχικά, η διάσταση της εφαρμογής των πρώιμων πολεοδομικών αρχών του αστικού σχεδιασμού ήταν εμπειρική, ωστόσο με την πάροδο του χρόνου συχνά αποτέλεσε μέρος μίας ευρύτερης θεωρητικής προσέγγισης. Στους παλαιότερους πολιτισμούς, διάφορες εκφράσεις του αστικού και αρχιτεκτονικού σχεδιασμού εξέφραζαν κοσμολογικό και υπερβατικό συμβολισμό, ενώ συχνά χρησιμοποιούνταν ως αντανάκλαση της κοινωνικής θέσης των ηγεμόνων ή των σχεδιαστών (Smith, 2007).

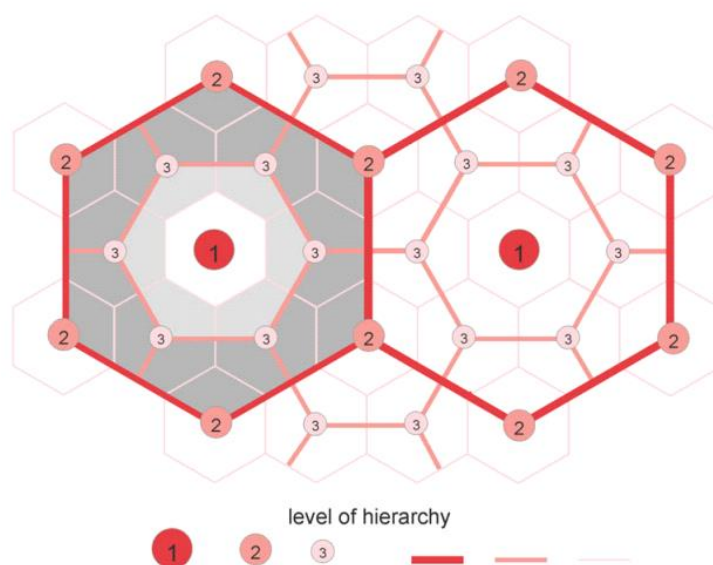
Στην αρχαία Ελλάδα, ο Ιππόδαμος ο Μιλήσιος, ο οποίος θεωρείται ο πατέρας της πολεοδομίας, καθώς η σχετική του δραστηριότητα έχει διασωθεί εξαιτίας του συγγραφικού έργου του Αριστοτέλη, αναγνώρισε την κοινωνική διάσταση του χωροταξικού σχεδίου (Mazza, 2009). Ανάλογα, ο Πλάτωνας αντιλαμβανόταν τον αστικό σχεδιασμό ως προϋπόθεση για την συνολική εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας, όπως προκύπτει από τους "Νόμους". Τον Πλάτωνα ακολούθησε μία ευρεία ομάδα φιλοσόφων και στοχαστών οι οποίοι ασχολήθηκαν με την σύνθετη υπόσταση της πόλης, προσεγγίζοντας την με αφετηρία κάποια ευρύτερη φιλοσοφική, πολιτική ή αισθητική θεώρηση (Αραβαντινός, 2007). Κατά την περίοδο του Μεσαίωνα προέκυψε η ανάγκη εφαρμογής σημαντικών παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας στις πυκνοδομημένες Ευρωπαϊκές πόλεις, η οποία ανέδειξε την ιδιότητα του αρχιτέκτονα - πολεοδόμου (Σιόλας *et al*, 2015). Κατά τον 19ο αιώνα άρχισε να καταγράφεται η άνοδος του ενδιαφέροντος για την αναλυτική πολεοδομία και τη διαφοροποίηση των κοινωνικών επιστημών από το φιλοσοφικό τους υπόβαθρο. Σταδιακά, η πολεοδομική σκέψη απέκτησε την επιστημονική της αυτονομία, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τις πολιτικές, κοινωνικές, ιδεολογικές και οικονομικές προεκτάσεις του πολεοδομικού σχεδιασμού, οι οποίες είναι ευρύτερες από τις χωρικές του διαστάσεις. Η πρώτη συγκροτημένη διατύπωση του περιεχομένου του όρου της πολεοδομίας πραγματοποιήθηκε στην Χάρτα των Αθηνών (1933), ενώ μετά τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, ο πολεοδομικός σχεδιασμός εξελίχθηκε ως σύνθετος επιστημονικός κλάδος, ενσωματώνοντας γνώσεις και ικανότητες που προέρχονται από ένα πλήθος επιστημών, θεωρητικών και εφαρμοσμένων, κοινωνικών και τεχνικών (Αραβαντινός, 2007).

2.1.2. Αστική γεωγραφία, μοντέλα χωρικής οργάνωσης

Η χωρική οργάνωση του αστικού περιβάλλοντος επηρεάζει την καθημερινότητα των κατοίκων της πόλης, ορίζοντας τις αποστάσεις μεταξύ των χώρων κατοικίας και εργασίας και την προσβασιμότητα σε χώρους εμπορίου, πρασίνου και αναψυχής. Ταυτόχρονα, οι καθημερινές δραστηριότητες καθορίζουν τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά των πόλεων και των χωρικών δομών (Boampong & Cubukcu, 2019). Υπό αυτήν την παραδοχή, ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη του αστικού χώρου πρέπει να στοχεύουν στην ικανοποίηση των αναγκών του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, οι οποίες οδηγούν στην δημιουργία σύνθετων κοινωνικο-οικονομικών συσχετισμών. Έτσι, σταδιακά αναπτύχθηκε ένα πλήθος θεωριών οργάνωσης του αστικού χώρου και των χρήσεων γης, οι οποίες προσέγγισαν το συγκεκριμένο ζήτημα.

Μία από τις σημαντικότερες αρχικές προσεγγίσεις της χωρικής οργάνωσης αφορά την θεωρία των κεντρικών τόπων, η οποία χαρακτηρίζεται ως στατική προσέγγιση καθώς εστιάζει στα φυσικά χαρακτηριστικά του χώρου. Ουσιαστικά, η συγκεκριμένη θεωρία επικεντρώνεται κυρίως στην θέση, στο χώρο και όχι τόσο στην χρήση της γης. Σημαντικός εκπρόσωπος της συγκεκριμένης προσέγγισης είναι ο Walter Christaller, ο οποίος το 1933 ως θιασώτης της αστικής και περιφερειακής οικονομίας χρησιμοποίησε κυρίως μια μακρο-οικονομική μεθοδολογία, με στόχο την αξιολόγηση του βαθμού κεντρικότητας μίας αστικής περιοχής, με σημεία αναφοράς τη δυνατότητα εγκατάστασης της εμπορικής δραστηριότητας και την σχέση της με τις περιφερειακές χωρικές ομάδες. Έτσι, η ιεράρχηση των κεντρικών τόπων οδηγεί στην δημιουργία εξαγωνικών δικτύων, στους κόμβους των οποίων τοποθετούνται οι κεντρικοί τόποι (εικόνα 17) (Pászto, 2020). Τα συμπεράσματα του Christaller ήταν εμπειρικά και προέκυψαν μετά την μελέτη οικιστικών συνόλων στην Νότια Γερμανία.

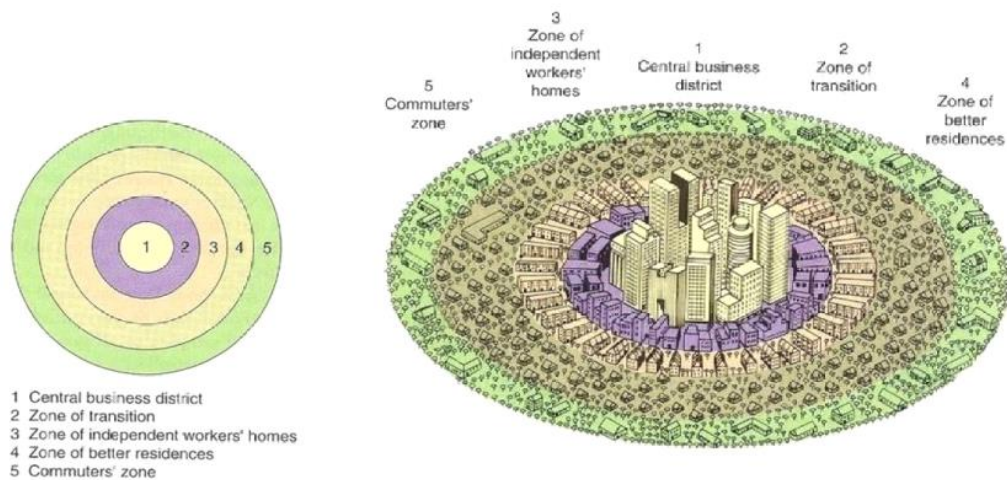

Εικόνα 17. Τα ιεραρχημένα εξαγωνικά δίκτυα του Christaller (Pászto, 2020).

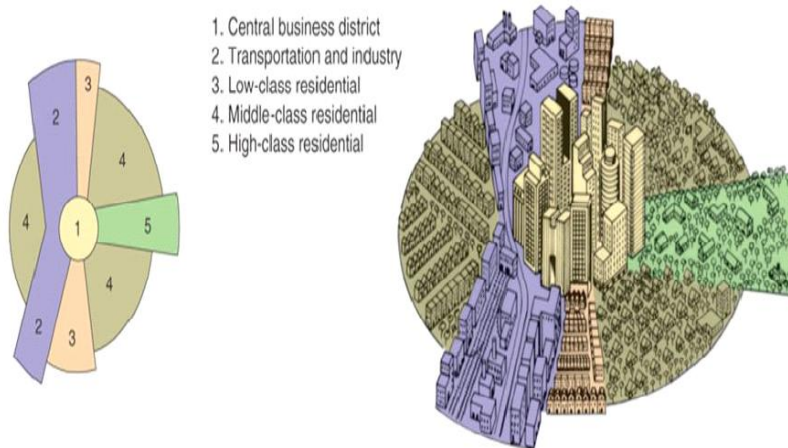
Η κατηγοριοποίηση των αστικών περιοχών σε υποκατηγορίες ή ομάδες μέσω της οικολογικής προσέγγισης και της ανάλυσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα από την σχολή της Αστικής Κοινωνιολογίας του Σικάγο. Συγκεκριμένα, το 1925 ο Ernest Burgess ανέπτυξε το μοντέλο της αστικής δομής των ομόκεντρων ζωνών, βασιζόμενος σε στοιχεία από Αμερικανικές πόλεις και κυρίως από το Σικάγο. Κατά το συγκεκριμένο τρόπο διάταξης, παρατηρείται η ανάπτυξη ενός αριθμού ομόκεντρων ζωνών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από διαφορές στην χρήση της γης (εικόνα 18). Σύμφωνα με τον Burgess, οι φυσικοί, κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν την χωρική και κοινωνική δομή των βιομηχανικών πόλεων κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Ουσιαστικά, ο Burgess θεωρεί πως υπάρχουν συγκεκριμένες αναλογίες μεταξύ των φυσικών οικοσυστημάτων και της διαμόρφωσης του αστικού χώρου (φαινόμενα ανταγωνισμού, κυριαρχίας και συμβίωσης διαφόρων κοινωνικών ομάδων και δραστηριοτήτων), αναδεικνύοντας την ανθρώπινη οικολογία ως σημείο αναφοράς κατά την διερεύνηση και ερμηνεία διαφόρων αστικών φαινομένων (Γκούνης, 2010). Παρόλο που το συγκεκριμένο πρότυπο οργάνωσης του αστικού χώρου έχει δεχτεί μεγάλη κριτική, έχει αξιόλογη συνεισφορά στην μελέτη της οργάνωσης των αστικών περιοχών μέχρι και σήμερα (Boampong & Cubukcu, 2019). Ένας από τους πρώτους επικριτές του ομοκεντρικού μοντέλου ήταν ο Homer Hoyt, ο οποίος εισήγαγε την θεωρία του τομεακού μοντέλου κατά το 1939. Το συγκεκριμένο μοντέλο, το οποίο αποδέχεται τα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα που αποτελούν την βάση της θεωρίας του Burgess

(Boampong & Cubukcu, 2019), αμφισβητεί την οργάνωση της πόλης σε ζώνες και τον καθοριστικό ρόλο της απόστασης, ενώ υποστηρίζει ότι οι τομείς ίδιων χρήσεων γης αναπτύσσονται κατά μήκος των κύριων συγκοινωνιακών αξόνων (εικόνα 19). Σύμφωνα με τον Hoyt, η μελέτη αστικών περιοχών στις ΗΠΑ ανέδειξε την ύπαρξη διαύλων επικοινωνίας μεταξύ περιοχών με διαφορετικά χαρακτηριστικά, ενώ η συνολική χωρική μετατόπιση των ανώτερων εισοδηματικών στρωμάτων δημιουργεί αναδιάρθρωση των χρήσεων στις εσωτερικές θέσεις και συχνή δημιουργία υποβαθμισμένων περιοχών (Scargill, 1979).

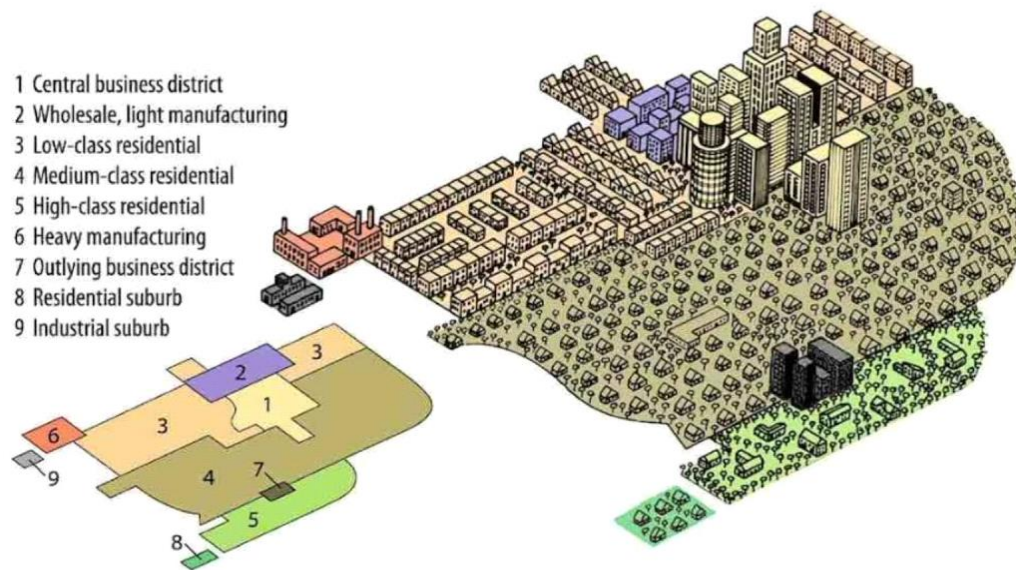
Η παρατήρηση της σταδιακής απώλειας της σημασίας του κεντρικού πυρήνα της πόλης, αποτέλεσε την βάση του μοντέλου των πολλαπλών πυρήνων, το οποίο προτάθηκε από τους Chauncy Harris και Edward Ullman κατά το 1945. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο μοντέλο, η χωρική επέκταση των μεγάλων πόλεων δεν πραγματοποιείται απλώς χρησιμοποιώντας ως σημείο αναφοράς το κέντρο τους, αλλά συχνά ενσωματώνοντας μικρότερους αστικούς πυρήνες. Έτσι, δημιουργείται ένα πλήθος πυρήνων και μικρότερων αστικών κέντρων (εικόνα 20), χωρίς γεωμετρική λογική, με απρόβλεπτη μορφολογία και με τελικό αποτέλεσμα την συχνή επικάλυψη ομάδων ομόκεντρων κύκλων. Τα αστικά κέντρα δεν είναι απαραίτητως ισοδύναμα ενώ η εμβέλεια των εσωτερικών λειτουργιών της πόλης καθορίζει την μεταξύ τους ιεραρχία (Scargill, 1979). Κύριο χαρακτηριστικό και των τριών (3) μοντέλων είναι πως οι προσεγγίσεις των εμπνευστών τους δεν έχουν σαφές θεωρητικό υπόβαθρο αλλά στηρίζονται κυρίως σε εμπειρικά δεδομένα. Ωστόσο, τα συγκεκριμένα μοντέλα καθόρισαν την ανάπτυξη μεταγενέστερων θεωρήσεων ενώ χαρακτηρίζονται ως τα θεμέλια της σύγχρονης Αστικής Γεωγραφίας.

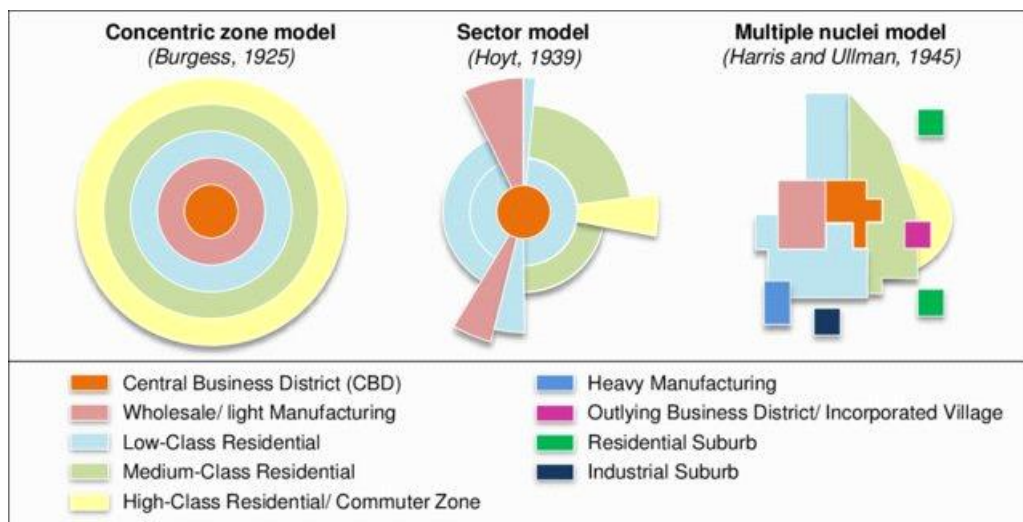
Εικόνα 18. Το ομοκεντρικό μοντέλο του Burgess (Rubenstein, 2008).

Εικόνα 19. Το τομεακό μοντέλο του Hoyt (Rubenstein, 2008).

Εικόνα 20. Το μοντέλο πολλαπλών πυρήνων των Harris και Ullman (Rubenstein, 2008).

Εικόνα 21. Συγκριτική απεικόνιση του ομοκεντρικού, τομεακού και πολύ-πυρηνικού μοντέλου (Schlesinger, 2013).

Μετά το τέλος του Β' παγκοσμίου πολέμου, σχεδιάστηκαν τα πρώτα σύγχρονα μοντέλα χωρικής οργάνωσης, τα οποία βασίζονταν σε επιστημονικά πεδία όπως η κοινωνιολογία, η γεωγραφία και τα οικονομικά και συνδέθηκαν με επιστήμες όπως η πολεοδομία και η χωροταξία. Ο σκοπός των συγκεκριμένων μοντέλων ήταν η ανάλυση

του αστικού χώρου και η πρόβλεψη των μελλοντικών αστικών συνθηκών ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων προτάσεων και αποφάσεων, με στόχο την βελτιστοποίηση του αστικού περιβάλλοντος. Τα συγκεκριμένα μοντέλα αναπτύχθηκαν βάσει των πρώτων συστηματικών προσεγγίσεων ανάλυσης του αστικού χώρου και καταγραφής των αστικών προτύπων.

Η πρώτη επιστημονική προσέγγιση ήταν αυτή του θετικισμού ή λογικού θετικισμού κατά την δεκαετία του 1950, σύμφωνα με την οποία η ύπαρξη καθολικών φυσικών νόμων καθορίζει την ανθρώπινη συμπεριφορά (behavior analysis), έτσι ώστε η ανάπτυξη ποσοτικών μεθόδων και συστηματικών και επαγωγικών μεθοδολογιών μπορεί να οδηγήσει στον εντοπισμό χωρικών τυπολογιών και προτύπων. Η κριτική που ασκήθηκε στις θετικιστικές προσεγγίσεις σχετικά με ζητήματα όπως η αναντιστοιχία μεταξύ των προβλέψεων των συγκεκριμένων μοντέλων και των υπαρκτών συνθηκών στον αστικό χώρο, καθώς και η μη αξιολόγηση της επιρροής διαφόρων κοινωνικών δυνάμεων, οδήγησε στην ανάπτυξη της στρουκτουραλιστικής προσέγγισης κατά την δεκαετία του 1970 (Τερκενλή, 1996). Η συγκεκριμένη προσέγγιση βασίζεται στην πολιτική και κοινωνική θεωρία του Μαρξισμού⁹ και αποδέχεται ότι το καπιταλιστικό μοντέλο παραγωγής οδηγεί σε ταξικές ανισότητες που καθορίζουν την οργάνωση της κοινωνίας και του αστικού χώρου. Στο τέλος του 20^{ου} αιώνα αναπτύχθηκαν οι μεταμοντέρνες προσεγγίσεις, οι οποίες απορρίπτουν βασικές πεποιθήσεις του στρουκτουραλισμού (Pászto, 2020). Κύριο χαρακτηριστικό των μεταμοντέρνων προσεγγίσεων είναι η εφαρμογή της φαινομενολογικής θεώρησης κατά την μελέτη του αστικού τοπίου, η οποία έχει ως επίκεντρο την διυποκειμενικότητα στον τρόπο πρόσληψης του. Το ενδιαφέρον μετατοπίζεται από την μορφολογία και τα μοναδικά χαρακτηριστικά του τοπίου, στην ενσυνείδητη αντίληψη του ατόμου και στον τρόπο με τον οποίο το υποκείμενο βιώνει και αλληλεπιδρά με τον αστικό χώρο. Ο όρος “τοπίο” λαμβάνει έναν πολιτισμικό προσδιορισμό, ο οποίος εκφράζει την ατομική αντίληψη και ερμηνεία του τόπου και ενίοτε περιλαμβάνει και καθορίζει την δομική παρέμβαση σε αυτόν. Η πολιτισμική διάσταση του τόπου συμπορεύεται με την έννοια της κουλτούρας, η οποία συσχετίζεται με το ευρύτερο πλαίσιο που θεμελιώνει τον κοινωνικό σχηματισμό και μετασχηματίζει τον φυσικό χώρο στο πολιτισμικό τοπίο (Μωραΐτης, 2015). Η στροφή στις ανθρωπιστικές

---

⁹Η θεωρία του ιστορικού υλισμού του Μαρξ επιδιώκει να εξηγήσει την ανθρώπινη ιστορία και ανάπτυξη στη βάση των υλικών συνθηκών που βρίσκονται κάτω από κάθε ανθρώπινη ύπαρξη. Για τον Μαρξ, η πιο σημαντική από όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες είναι η δραστηριότητα της παραγωγής μέσω της εργασίας

θεωρήσεις, με την οποία ο άνθρωπος ανακτά την θέση του στις ενασχολήσεις των κοινωνικών επιστημών, έχει ως επίκεντρο την ατομική ταυτότητα και την ανάγκη έκφρασης διαφόρων κοινωνικών μειονοτήτων ως μέσο άρσης χωροκοινωνικού αποκλεισμού, ενώ αναδεικνύει τη σημασία της μεθοδολογίας με την οποία παράγεται και δομείται η γνώση σχετικά με την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ανέχεια (Pászto, 2020).

Οι απόψεις και τάσεις των διαφόρων θεωρητικών και εμπειρικών προσεγγίσεων έχουν καθορίσει την ανάπτυξη της Αστικής Γεωγραφίας και την αναγνώριση της ως εδραιωμένου επιστημονικού κλάδου. Σε συνδυασμό με τη συνεχή τεχνολογική πρόοδο, συνέβαλαν στην ανάπτυξη των σύγχρονων μοντέλων αστικού σχεδιασμού και χωρικών προβλέψεων, τα οποία πλέον ενσωματώνουν σύνθετες κοινωνικές, συμπεριφορικές, δημογραφικές, οικονομικές και γεωγραφικές παραμέτρους.

2.2. Χώροι και Δίκτυα αστικού πρασίνου

Ιστορικά, μέχρι και τον 18^ο αιώνα οι περισσότερες πόλεις χαρακτηρίζονταν από μικρά ποσοστά κάλυψης από πράσινες επιφάνειες, εξαιτίας του περιορισμένου τους μεγέθους και του αγροτικού χαρακτήρα του περιβάλλοντος χώρου και της κυρίαρχης οικονομικής δραστηριότητας. Τα έντονα φαινόμενα αστικοποίησης του 19^{ου} αιώνα ανέδειξαν σε μερικό βαθμό την σημασία των πράσινων αστικών χώρων, οι οποίοι αποτελούν σημαντική συνιστώσα του σύγχρονου πολεοδομικού σχεδιασμού. Πλέον, περισσότερο από το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού διαβιεί σε αστικές περιοχές, ενώ τα στατιστικά δεδομένα υποδεικνύουν ότι το επίπεδο διαβίωσης των κατοίκων των πόλεων αποτελεί επίκαιρο ζήτημα σε παγκόσμια κλίμακα. Στην Ευρώπη, το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε πόλεις είναι μεγαλύτερο από 70%, ενώ αναμένεται να φτάσει το 82% μέχρι το 2050 (Rall *et al*, 2015). Η συγκεκριμένη αυξητική τάση συνοδεύεται από την άνοδο της επιφανειακής κάλυψης των αστικών περιοχών, συχνά ασκώντας πίεση στο αστικό και περιαστικό πράσινο και υποβαθμίζοντας τα φυσικά οικοσυστήματα και το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων (Tzoulas *et al*, 2007). Έτσι, καθώς η παρουσία των πράσινων επιφανειών έχει ευεργετική επίδραση στην ευημερία των κατοίκων της σύγχρονης πόλης, στην διατήρηση της βιοποικιλότητας και στην προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες κλιματολογικές συνθήκες, η διαθεσιμότητα και η προσβασιμότητα σε αυτές αποτελούν πεδία έρευνας και μελέτης με συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον. Από την μία πλευρά, ο

σύγχρονος αστικός χώρος βρίσκεται αντιμέτωπος με ένα πλήθος περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων εξαιτίας της υψηλής πληθυσμιακής πυκνότητας. Ωστόσο, η αύξηση της πληθυσμιακής πυκνότητας διευκολύνει την προσβασιμότητα στους δημόσιους πράσινους χώρους, τη χρήση των δημόσιων συγκοινωνιακών δικτύων και την εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων. Εν τέλει, ο πολεοδομικός σχεδιασμός βρίσκεται αντιμέτωπος με την αναζήτηση της επιθυμητής ισορροπίας, δημιουργώντας ένα πράσινο και βιώσιμο αστικό περιβάλλον, αντιμετωπίζοντας ταυτόχρονα τις παρούσες και μελλοντικές πληθυσμιακές και περιβαλλοντικές προκλήσεις (Wolff & Haase, 2019).

2.2.1. Ορισμός και κατηγορίες αστικού πρασίνου

Ο όρος “αστικό πράσινο” περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ανοικτών αστικών περιοχών, φυσικών ή ημιφυσικών, εκ’ των οποίων πολλές παρουσιάζουν υβριδικό χαρακτήρα (Beatley, 2012). Σε διεθνές επίπεδο καταγράφεται μεγάλος αριθμός ορισμών και χαρακτηρισμών σχετικά με το αστικό πράσινο και τους ελεύθερους αστικούς χώρους, οι οποίοι καθορίζονται βάσει των διαφορετικών αντιλήψεων περί της αξιολόγησης και σημασίας τους. Ανάλογα, η ανάπτυξη και διατήρηση των συγκεκριμένων χώρων μέσω της ένταξης τους στον αστικό σχεδιασμό, επηρεάζεται από τις απαιτήσεις και ανάγκες των κατοίκων της κατά περίπτωση περιοχής μελέτης (Rakhshandehroo & Yusof, 2014).

Στην Ελληνική νομοθεσία υπάρχει σαφής διαχωρισμός μεταξύ των κοινόχρηστων χώρων και των ελεύθερων χώρων αστικού και περιαστικού πρασίνου. Συγκεκριμένα, ως κοινόχρηστοι χώροι οι οποίοι καθορίζονται από το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, ορίζονται οι χώροι “για την παραμονή, αναψυχή και μετακίνηση πεζών και τροχοφόρων, όπως οδοί, οδοί ήπιας κυκλοφορίας, πεζόδρομοι, αμιγείς πεζόδρομοι, ποδηλατόδρομοι, πλατείες, άλση, πράσινο, και παιδικές χαρές”. Αντίστοιχα, ως ελεύθεροι χώροι αστικού και περιαστικού πρασίνου, οι οποίοι βρίσκονται εκτός εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων και προβλέπονται από τον πολεοδομικό σχεδιασμό, “νοούνται οι χώροι δημιουργίας πνευμόνων πρασίνου και αναψυχής, με στόχο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος”. Στις συγκεκριμένες κατηγορίες εντοπίζονται σημαντικές διαφορές στις επιτρεπόμενες χρήσης γης (Π.Δ. 59/2018).

Οι ελεύθεροι αστικοί χώροι μπορούν να ενταχθούν σε δύο ευρείες κατηγορίες, βάσει των εγκατεστημένων χρήσεων και της φύσης της επιφανειακής τους κάλυψης. Η κατηγορία των γκρίζων χώρων ή υποδομών, περιλαμβάνει χώρους που συνήθως χαρακτηρίζονται ως σκληρές επιφάνειες και εξυπηρετούν αστικές λειτουργίες ή υποστηρίζουν χρήσεις αναψυχής. Η κατηγορία των πράσινων χώρων ή υποδομών αποτελεί ένα δίκτυο φυσικών, ημιφυσικών περιοχών και πράσινων επιφανειών, οι οποίες χαρακτηρίζονται από την παρουσία βλάστησης και την κάλυψη από διαπερατά υλικά (πίνακας 1). Στην συγκεκριμένη κατηγορία συχνά εντάσσονται και οι επιφάνειες που φιλοξενούν υδάτινο στοιχείο (μπλε χώροι ή υποδομές). Το σύνολο των χώρων των 2 κατηγοριών έχει συμπληρωματικά χαρακτηριστικά, καθώς η αξιοποίηση της πολυεπίπεδης προσφοράς της εισαγωγής φυσικών στοιχείων στο αστικό περιβάλλον, προϋποθέτει την λειτουργική ένταξη και συνύπαρξη με τις υπόλοιπες αστικές χρήσεις (Al-hagla, 2008).

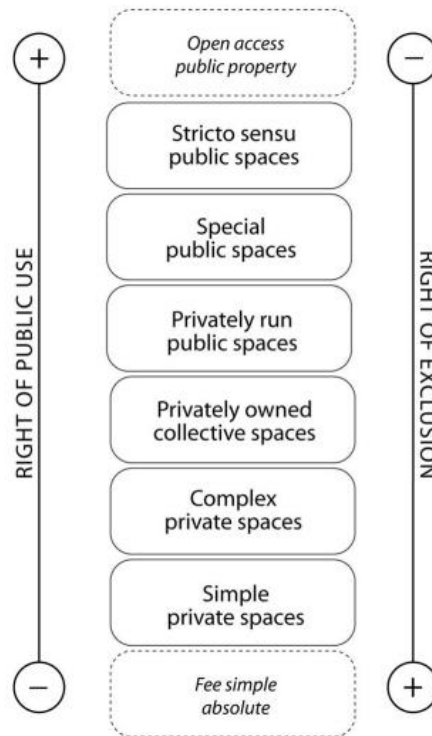
Το ιδιοκτησιακό καθεστώς αποτελεί σημαντικό κριτήριο κατηγοριοποίησης των ελεύθερων αστικών χώρων, βάσει του οποίου οι συγκεκριμένες επιφάνειες χαρακτηρίζονται ως δημόσιες ή ιδιωτικές. Στην περίπτωση των δημόσιων χώρων, η ιδιοκτησία ανήκει στο Κράτος ή σε κάποιον δημόσιο φορέα, ενώ οι ιδιωτικοί χώροι ανήκουν σε φυσικό πρόσωπο ή νομική οντότητα ιδιωτικού δικαίου. Εκτός από το κριτήριο της ιδιοκτησίας, η διάκριση μεταξύ των δημόσιων ή ιδιωτικών χώρων πραγματοποιείται σύμφωνα με κάποια επιπλέον χαρακτηριστικά, όπως η προσβασιμότητα, η διαχείριση, η μορφολογία κτλ.. Συχνά, η κατηγοριοποίηση με σημείο αναφοράς το δίπολο «δημόσιο/ιδιωτικό» κρίνεται ως ανεπαρκής κατά την ερμηνεία διαφόρων φαινομένων στο πλαίσιο της αστικής συμβίωσης, έτσι ώστε να δημιουργείται η ανάγκη δημιουργίας επιμέρους υποκατηγοριών, βάσει των ποικίλων μορφών κυριότητας (εικόνα 22), (Chiodelli & Moroni, 2014).

Πίνακας 1. Τυπολογία κατάταξης ελεύθερων χώρων και επιφανειών αστικού πρασίνου βάσει μορφολογίας, χρήσης, κλίμακας χώρου (Stanley *et al*, 2012).

		Scale		
		City	Intermediate	Residence
Form	Transport Facilities	Harbors, Airport and Train Station Parking	Transit Stations, City Gate Areas	Driveways, Parking Areas
	Streets	Central Boulevards	Street Space	Pedestrian Alleys, Paths
	Plazas	Large Formal Plazas	Smaller Neighborhood Plazas	Interior Courtyards
	Recreational Space	Stadiums, Greenbelts, Beaches	Sports Facilities, Playgrounds	Houseyard Playspace
	Incidental Space	Natural Features and Semi-Wild Areas	Empty Lots, Transit Borders	Marginalized Space Between Buildings
	Parks and Gardens	Major Formal Park and Garden Space	Institutional Gardens, Small Parks, Cemeteries	Household Gardens
	Food Production	Orchards, Agricultural Fields	Grazing Commons, Community Gardens	Kitchen Gardens, Small Horticulture
			Grey space	
			Green space	
			Grey/Green space	

Λόγω της ποικιλομορφίας των ελεύθερων χώρων και των χώρων αστικού πρασίνου, σταδιακά αναπτύχθηκε η ανάγκη θέσπισης περισσότερων κριτηρίων για την ένταξη τους σε ευρύτερα ομαδοποιημένα σύνολα. Έτσι, εκτός από το καθεστώς ιδιοκτησίας και την φύση και χρήση της επιφάνειας, ένας μεγάλος αριθμός παραγόντων όπως η οικονομική αξία, το μέγεθος της επιφάνειας, η συνεισφορά στην διατήρηση της βιοποικιλότητας, τα περιβαλλοντικά οφέλη, η επίδραση στην υγεία και την ευημερία των κατοίκων, η ευρύτερη προσφορά στην τοπική κοινωνία και το καθεστώς διαχείρισης και συντήρησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημεία αναφοράς για την ανάπτυξη σχετικών τυπολογιών κατάταξης των κοινόχρηστων χώρων και των επιφανειών αστικού πρασίνου (Bell *et al*, 2006). Άλλες ταξινομήσεις, οι οποίες εστιάζουν αποκλειστικά στους χώρους αστικού πρασίνου, χρησιμοποιούν ως βασικό και αποκλειστικό κριτήριο την κύρια χρήση. Χαρακτηριστικά, η σχετική μελέτη του Πανεπιστημίου του Sheffield, διαχωρίζει τις συγκεκριμένες επιφάνειες στις επιμέρους κατηγορίες του πρασίνου αναψυχής, του λειτουργικού πρασίνου, του πρασίνου των φυσικών και ημιφυσικών ενδιαιτημάτων και των γραμμικών πράσινων χώρων (πίνακας 2), (Dunnet *et al*, 2002).

Εικόνα 22. Η κλίμακα ιεράρχησης των ελεύθερων αστικών χώρων σύμφωνα με το καθεστώς ιδιοκτησίας και προσβασιμότητας (Chiodelli & Moroni, 2014).

Πίνακας 2. Τυπολογία κατάταξης χώρων αστικού πρασίνου βάσει χρήσης (Dunnet *et al*, 2002).

Βασικοί τύποι αστικών χώρων πρασίνου			
1	Πολεοδομικοί πράσινοι χώροι	Πράσινοι χώροι αναψυχής	Πάρκα και κήποι Άτυποι χώροι αναψυχής Υπαίθριοι χώροι άθλησης Παιγνιδοτόποι
		Συμπωματικοί πράσινοι χώροι	Πράσινοι χώροι συνοικίας Λοιποί τυχαίοι χώροι
		Ιδιωτικοί πράσινοι χώροι	Οικιακές αυλές και κήποι
2	Λειτουργικοί πράσινοι χώροι	Παραγωγικοί πράσινοι χώροι	Κατάλυτα αγροτικών καλλιεργειών Αστικοί αγροί Διανομές
		Χώροι ταφής	Κοιμητήρια Αυλές εκκλησιών
		Χώροι ιδρυμάτων	Προαύλια σχολείων Λοιποί χώροι ιδρυμάτων
3	Ημι-φυσικά οικοσυστήματα	Υγροβιότοποι	Νερά με αέναη ροή Βάλτοι, Έλη
		Δάση	Φυλλοβόλα δάση Κωνοφόρα δάση Μικτά δάση
		Λοιπά οικοσυστήματα	Χερσότοποι, Θαμνότοποι Λιβάδια Διαταραγμένα εδάφη
4	Γραμμικοί πράσινοι χώροι		Όχθες ποταμών και καναλιών Δίκτυα συγκοινωνίας Λοιποί γραμμικοί χώροι

2.2.2. Οφέλη αστικού πρασίνου

Η εισαγωγή και διατήρηση των φυσικών βιοκοινοτήτων εντός του αστικού ιστού ασκεί θετική επιρροή στην αντιμετώπιση ποικίλων περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων με βιώσιμο τρόπο, με αφετηρία την αλληλεπίδραση του ατόμου με το φυσικό περιβάλλον. Τα οφέλη που προκύπτουν από την παρουσία του πρασίνου στον αστικό χώρο, μπορούν να ομαδοποιηθούν σε κάποιες γενικές κατηγορίες, ωστόσο το ολιστικό όραμα που περιλαμβάνει την φυσική, πνευματική και κοινωνική διάσταση της ευημερίας είναι πλέον διαδεδομένο σε κοινωνικό επίπεδο, αναγνωρίζοντας την διασύνδεση μεταξύ της ανθρώπινης υγείας, της βιωσιμότητας του αστικού οικοσυστήματος και της κοινωνικής ισότητας (Kruize *et al*, 2019).

2.2.2.1. Περιβαλλοντικά οφέλη

Τα υλικά που χρησιμοποιούνται για την δημιουργία των αστικών υποδομών και του τεχνητού ανάγλυφου, ευθύνονται για την δημιουργία του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας, κατά το οποίο το θερμικό φορτίο των αστικών περιοχών διαφοροποιείται σε σχέση με τις πράσινες επιφάνειες του περιαστικού χώρου (Skoulika *et al*, 2014). Εντός του αστικού χώρου, οι πράσινες επιφάνειες εξομαλύνουν τις δυσμενείς θερμοκρασιακές συνθήκες μέσω των ενεργειακών απωλειών που προκύπτουν από την εξατμισοδιαπνοή, καθώς και την σκίαση η οποία περιορίζει την θερμική επιβάρυνση λόγω της απορρόφησης και αντανάκλασης της ηλιακής ακτινοβολίας (Vasilakopoulou *et al*, 2014). Η συνεχής αύξηση των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και η παγκόσμια κλιματική αλλαγή εντείνουν το πρόβλημα των δυσάρεστων θερμοκρασιακών συνθηκών του αστικού χώρου. Το αστικό περιβάλλον αποτελεί βασική πηγή CO₂ και άλλων αερίων θερμοκηπίου, επηρεάζοντας τον παγκόσμιο κύκλο του άνθρακα. Ο ρόλος της βλάστησης ως δεξαμενή άνθρακα, εξαιτίας της ενσωμάτωσης του στην φυτική βιομάζα, μετριάζει τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στο παγκόσμιο κλίμα (Paoletti *et al*, 2011).

Εκτός από την δέσμευση του CO₂, οι φυτικές επιφάνειες μειώνουν τις ατμοσφαιρικές συγκεντρώσεις των επιβλαβών αερίων ρύπων όπως τα αιωρούμενα σωματίδια (PM), τα

οξείδια του θείου (SO_x), τα οξείδια του αζώτου (NO_x), τα οξείδια του άνθρακα (CO_x) και το όζον (O₃), δρώντας ως φυσικά φίλτρα καθαρισμού (Feyisa *et al*, 2014). Ταυτόχρονα, εκτός από την αέρια ρύπανση, πολλά φυτικά είδη μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την απορρύπανση των αστικών εδαφών και των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων, τα οποία επιβαρύνονται από την απελευθέρωση επιβλαβών χημικών ενώσεων στην ατμόσφαιρα και την ακόλουθη εναπόθεση τους στο έδαφος ή την απευθείας απόρριψη αποβλήτων σε αυτό. Ειδικότερα, η ρύπανση από βαρέα μέταλλα και βιομηχανικούς ρύπους αποτελεί βασικό περιβαλλοντικό ζήτημα στις βιομηχανικές πόλεις. Η φυτοεξυγίανση αποτελεί μία περιβαλλοντικά φιλική και βιώσιμη μέθοδος αποκατάστασης σε σχέση με τις φυσικοχημικές τεχνολογίες και τις συμβατικές μηχανικές μεθόδους, χρησιμεύοντας για τον περιορισμό, την αποδόμηση ή την απομάκρυνση των ρυπογόνων παραγόντων από το αστικό περιβάλλον (Peng *et al*, 2012) .

Το αστικό πράσινο περιορίζει τις επιπτώσεις της μειωμένης ή μηδενικής διαπερατότητας των σκληρών επιφανειών, η οποία αυξάνει τις επιφανειακές απορροές και τις υδατικές εκροές. Η βλάστηση μειώνει την απορροή και εμπλουτίζει τον εδαφικό υδροφόρο ορίζοντα, ενώ το ριζικό σύστημα των φυτών διατηρεί την συνεκτικότητα του εδάφους, προστατεύοντας από φαινόμενα διάβρωσης, κατολίσθησης και πλημμυρών. Η κόμη των δέντρων και των θάμνων επηρεάζει την διεύθυνση και την ταχύτητα των ανέμων, προσφέροντας προστασία κατά την ψυχρή περίοδο, ενώ συμβάλει στο περιορισμό της ηχητικής ρύπανσης, δρώντας ως φυσικός ηχομονωτής. Η έντονη ηχητική επιβάρυνση του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος, η οποία οφείλεται στην αυξανόμενη αστικοποίηση, στα δίκτυα μεταφορών και μετακίνησης και σε άλλες οχλούσες λειτουργίες και δραστηριότητες, αμβλύνεται μέσω της χρήσης κατάλληλα επιλεγμένων και χωροθετημένων πράσινων στοιχείων, δημιουργώντας νησίδες ήπιων ή ανεκτών ηχητικών συνθηκών (WHO, 2016).

Η αστικοποίηση επιδρά στην σύνθεση της χλωρίδας και πανίδας, διαφοροποιώντας τις πληθυσμιακές αναλογίες, εισάγοντας ανταγωνιστικά είδη και περιορίζοντας την βιοποικιλότητα. Το οικολογικό αποτύπωμα του αστικού χώρου επηρεάζει τα οικοσυστήματα σε τοπική και παγκόσμια κλίμακα, ενώ οι κατάλληλα διαμορφωμένοι χώροι πρασίνου προστατεύουν τα ενδιαίτηματα και αποτελούν καταφύγια ενδημικών ειδών και σημεία διατήρησης της άγριας ζωής (McPhearson *et al*, 2013). Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα, αναγνωρίζοντας την συμβολή του αστικού πρασίνου στον συγκεκριμένο τομέα, περιλαμβάνει σχετικές δεσμεύσεις τόσο για την

αποτελεσματικότερη προστασία των συγκεκριμένων οικοσυστημάτων, όσο και για την διασφάλιση της αύξησης της χρήσης των υποδομών αστικού πρασίνου (Kruize *et al*, 2019).

2.2.2.2. Κοινωνικά οφέλη

Η παρουσία του πρασίνου στον αστικό χώρο διεγείρει τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και την κοινωνική συνοχή, προωθώντας την έννοια της κοινότητας και διευρύνοντας το κοινωνικό κεφάλαιο (Kolimenakis *et al*, 2021). Η φυσική δραστηριότητα που προκύπτει εξαιτίας της κοινωνικοποίησης και της συχνής επαφής με τους χώρους αστικού πρασίνου, συντρέπει πολύ-επίπεδα την υγεία των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής. Η μικρή απόσταση του τόπου κατοικίας από τα σημεία αστικού πρασίνου και η υψηλή κάλυψη από πράσινες επιφάνειες σε επίπεδο γειτονιάς, δρουν ευεργετικά στους πάσχοντες από διάφορες ψυχικές παθήσεις, καθώς και προστατευτικά και θεραπευτικά έναντι συχνών διαταραχών όπως το άγχος και η κατάθλιψη (Kruize *et al*, 2019). Η αυξημένη επισκεψιμότητα των πράσινων επιφανειών και η έκθεση στην ηλιακή ακτινοβολία, οδηγεί στην σύνθεση βιταμίνης D, στην ρύθμιση του κερκαδικού ρυθμού και στην βελτίωση του μεταβολισμού και την ποιότητας του ύπνου. Οι συγκεκριμένες επιδράσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τους κατοίκους των γεωγραφικών περιοχών στις οποίες καταγράφονται μειωμένα επίπεδα ηλιοφάνειας για μεγάλα χρονικά διαστήματα του έτους, καθώς και για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Η αύξηση της φυσικής δραστηριότητας βελτιώνει την λειτουργία του καρδιαγγειακού, του αναπνευστικού και του ανοσοποιητικού συστήματος, περιορίζει τις πιθανότητες εμφάνισης διαβήτη τύπου 2 και μειώνει τους σχετικούς δείκτες θνησιμότητας και την παχυσαρκία (WHO, 2016).

Στις νεαρές ηλικίες, η επαφή με τους χώρους πρασίνου συνεισφέρει στην υγιή συναισθηματική, νοητική, κοινωνική και σωματική ανάπτυξη κατά την παιδική και εφηβική περίοδο (WHO, 2016). Γενικότερα, η συσχέτιση μεταξύ αστικού πρασίνου και ανθρώπινη υγείας εκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα διαστάσεων και καθορίζεται από ποικίλες μεταβλητές (τύπος αλληλεπίδρασης, κοινωνικό-οικονομικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά, πολιτισμικό υπόβαθρο, τύπος διαμονής) (Kolimenakis *et al*, 2021). Η αύξηση των πράσινων επιφανειών αμβλύνει την επίδραση της οικονομικής ανισότητας

στην υγεία των πολιτών και αντιστρέφει τις σχετικές επιπτώσεις που οφείλονται στην κοινωνική απομόνωση (Kruize *et al*, 2019).

Η βλάστηση ανεβάζει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων του αστικού χώρου περιορίζοντας το ηχητικό φορτίο, καθορίζοντας την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα (Su *et al*, 2011) και ρυθμίζοντας το αστικό μικροκλίμα (Gago *et al*, 2013). Οι χώροι πρασίνου φιλοξενούν ψυχαγωγικές δραστηριότητες εκπαιδευτικού χαρακτήρα, βοηθώντας τον κάτοικο του αστικού περιβάλλοντος να προσεγγίσει τις βιοεπιστήμες και να αποκαταστήσει την απολεσθείσα επαφή με την φύση, καλύπτοντας ταυτόχρονα βαθύτερες ενδογενείς ανάγκες (Zhou & Rana, 2012)

2.2.2.3. Οικονομικά οφέλη

Ο πράσινος χαρακτήρας μίας αστικής περιοχής αυξάνει την οικονομική αποτίμηση της ιδιωτικής περιουσίας, λόγω της υψηλής αισθητικής αξίας του ευρύτερου αστικού χώρου και των βελτιωμένων μικροκλιματικών συνθηκών. Ο σχεδιασμός και η συντήρηση των χώρων πρασίνου, προσδίδουν αξία στην ιδιωτική περιουσία (Li *et al*, 2014), οδηγώντας σε μία ιδιαίτερα επωφελή αναλογία κόστους/οφέλους. Η οικονομική αξία επηρεάζεται άμεσα από την εγγύτητα της ιδιοκτησίας με τον χώρο πρασίνου, ενώ τα στοιχεία υποδεικνύουν την ύπαρξη μη γραμμικής συσχέτισης μεταξύ των δύο συγκεκριμένων μεταβλητών. Αντίστοιχα οφέλη προκύπτουν από την περιορισμό των πλημμυρικών φαινομένων σε περιοχές με αυξημένη παρουσία φυτοκαλυμμένων επιφανειών, ενώ η χρήση του πρασίνου με βιοκλιματικά κριτήρια και ο περιορισμός της έντασης του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας, μειώνουν τις ενεργειακές ανάγκες των οικιακών και επαγγελματικών χώρων. Ενδεικτικά, η αύξηση της πυκνότητας των δέντρων κατά 10% σε μία αστική περιοχή, δύναται να μειώσει την οικιακή ενεργειακή κατανάλωση έως και 10% (Kolimanakis *et al*, 2021).

Η συγκέντρωση οικονομικών δραστηριοτήτων εντός και πλησίον των χώρων πρασίνου που μπορούν να αποτελέσουν πόλο έλξης επισκεπτών, οδηγεί στην ανάπτυξη της τοπικής επαγγελματικής κοινότητας και την δημιουργία αξιόλογου έως σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας. Ταυτόχρονα, η συντήρηση των αστικών χωρών πρασίνου απαιτεί την απασχόληση ενός αριθμού ειδικευμένων και ανειδίκευτων εργαζομένων, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Η φύση και ο αριθμός των συγκεκριμένων θέσεων εργασίας ποικίλει και συνδέεται με την μακρο-οικονομία της αστικής περιοχής, ενώ τα

οφέλη της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού είναι εντονότερα σε χώρες ή πόλεις όπου καταγράφονται φαινόμενα μεγάλων κοινωνικών ανισοτήτων και υψηλών ποσοστών ανεργίας (King & Shackleton, 2020).

Καθώς η συσσώρευση ανθρωπογενών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα είναι υπεύθυνη για ένα πλήθος περιβαλλοντικών, κοινωνικών, υγειονομικών και εν τέλει οικονομικών επιπτώσεων, η ικανότητα της ενσωμάτωσης του ατμοσφαιρικού άνθρακα (CO₂) στην φυτική βιομάζα του αστικού πρασίνου, επιφέρει σημαντικό οικονομικό όφελος. Στην περίπτωση της Ρώμης, η ενσωμάτωση του άνθρακα σε τέσσερα ιστορικά πάρκα εκτιμήθηκε ως ίση με 3197 MgCO₂ ha⁻¹year⁻¹, ισοδυναμώντας με το 3,6% των ετήσιων εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της πόλης και με ετήσια οικονομικά οφέλη αξίας 23537 δολαρίων/ha (Gratani *et al*, 2016). Σύμφωνα με αντίστοιχη μελέτη, ανάλογα οικονομικά οφέλη προκύπτουν από την απορρόφηση του ατμοσφαιρικού άνθρακα στα πάρκα της πόλης Σενγκιάνγκ στην Κίνα, όπου ο περιορισμός των ετήσιων ανθρωπογενών εκπομπών CO₂ κατά 197,847 τόνους και η απελευθέρωση σημαντικών ποσοτήτων O₂ στην ατμόσφαιρα, επιφέρουν οικονομικό όφελος 13561 δολαρίων ετησίως (Gao *et al*, 2011).

Η ευεργετική επίδραση της παρουσίας πράσινων χώρων στην αύξηση της φυσικής δραστηριότητας και την βελτίωση της σωματικής και ψυχικής υγείας των κατοίκων της πόλης, μπορεί να ελαττώσει την οικονομική επιβάρυνση των Εθνικών Συστημάτων Υγείας, καθώς η αντιμετώπιση τόσο των σωματικών παθήσεων που οφείλονται στον σύγχρονο αστικό τρόπο ζωής και την παχυσαρκία, όσο και των ψυχικών παθήσεων όπως η κατάθλιψη, δεσμεύει ένα σημαντικό ποσοστό του ετήσιου οικονομικού προϋπολογισμού (CABE, 2009). Σχετική έρευνα ποσοτικοποίησε τα οφέλη της παρουσίας του αστικού πρασίνου στην ψυχική υγεία των κατοίκων, ορίζοντας τα ως ίσα με τα αντίστοιχα οφέλη που προσφέρει η μείωση των τοπικών ποσοστών ανεργίας κατά 2% (Sturm & Cohen, 2014). Σύμφωνα με αρκετές μελέτες, τα σύνθετα και πολυπληθή οφέλη της παρουσίας των πράσινων επιφανειών στο αστικό περιβάλλον, είναι αναγνωρίσιμα από ένα σημαντικό ποσοστό των κατοίκων των πόλεων, καθώς είναι διατεθειμένο να επωμιστεί ένα επιπλέον μηνιαίο οικονομικό βάρος ώστε να κατοικήσει σε μία περιοχή με ικανοποιητική κάλυψη από πράσινες επιφάνειες ή να συνεισφέρει στην αποκατάσταση της απώλειας των πράσινων χώρων στην περιοχής κατοικίας του (Kolimanakis *et al*, 2021). Τα συγκεκριμένα δεδομένα συμβαδίζουν με τα συμπεράσματα σχετικής μελέτης, κατά την οποία τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη που προκύπτουν από την παρουσία του

πρασίνου στον αστικό ιστό, αξιολογούνται ως σημαντικότερα από τα πιθανά οικονομικά ευεργετήματα (Yeshitela *et al*, 2020).

2.2.3. Δίκτυα αστικού Πρασίνου

2.2.3.1. Η έννοια των δικτύων αστικού πρασίνου

Βιβλιογραφικά, καταγράφεται η χρήση αρκετών όρων και προσεγγίσεων που σχετίζονται με την αντιμετώπιση του φαινομένου των κατακερματισμένων αστικών χώρων πρασίνου και την ενοποίηση τους. Αρχικά, οι συγκεκριμένες προσεγγίσεις δεν στόχευαν στην πολυεπίπεδη αναβάθμιση του αστικού τοπίου αλλά στην αντιμετώπιση μεμονωμένων ζητημάτων, όπως η ρύθμιση της προαστικοποίησης, η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και η οπτική και αισθητική σύνδεση των χώρων πρασίνου. Σταδιακά, απέκτησαν πιο σύνθετες επιδιώξεις, ενώ η ανάγκη διασύνδεσης των πράσινων και μπλε υποδομών και ενίσχυσης των κοινωνικο-οικολογικών λειτουργιών στο αστικό περιβάλλον, οδήγησε στην σύνθεση της έννοιας του δικτύου αστικού πρασίνου (Xiu *et al*, 2016). Αν και ο συγκεκριμένος όρος παραμένει σχετικά ασαφής, βασίζεται στην δημιουργία ενός συνόλου διασυνδεδεμένων πολύλειτουργικών προσβάσιμων χώρων πρασίνου, καλύπτοντας ταυτόχρονα ένα μεγάλο εύρος κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων και αναγκών στο πλαίσιο της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (Tulisi, 2017). Ουσιαστικά, αποτελείται από το σύνολο των φυσικών, ημιφυσικών και τεχνητών χώρων πρασίνου, οι οποίοι βρίσκονται εντός, περιμετρικά και ενδιάμεσα των αστικών περιοχών και ανήκουν σε ένα πλήθος χωρικών κλιμάκων (Tzoulas *et al*, 2007).

2.2.3.2. Ταξινόμηση δικτύων αστικού πρασίνου

Ο ρόλος του αστικού πράσινου χώρου διαφοροποιείται μεταξύ πόλεων και κρατών, εξαιτίας των ποικίλων περιβαλλοντικών και κοινωνικό-πολιτισμικών υποβάθρων, τα οποία καθορίζουν τις χωροθετημένες λειτουργίες εντός των συγκεκριμένων χώρων (Terkenli *et al*, 2017). Οι βασικές χρήσεις των διασυνδεδεμένων πράσινων επιφανειών, καθώς και οι ειδικοί εξυπηρετούμενοι στόχοι, αποτελούν τα κύρια κριτήρια ταξινόμησης των δικτύων αστικού πρασίνου. Ταυτόχρονα, οι διακριτές κατηγορίες δικτύων αστικών

πρασίνου διαφοροποιούνται ως προς τα δομικά τους στοιχεία (πίνακας 3, Λιονάτου, 2008).

Πίνακας 3. Ταξινόμηση δικτύων αστικού πρασίνου (Λιονάτου, 2008 και ίδια επεξεργασία).

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΡΑΣΙΝΟΥ	
Γενικές χρήσεις και εξυπηρετούμενοι στόχοι	Διακριτά δομικά χαρακτηριστικά
ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ	Διαδρομών, Τμημάτων
ΔΙΚΤΥΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ	Πάρκα, Διαδρομές, Χώροι Μικτής Χρήσης
ΔΙΚΤΥΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΜΝΗΜΗΣ	Αρχαιολογικοί – Ιστορικοί Χώροι, Μνημεία και Κτίρια Ιδιαίτερης Αρχιτεκτονικής Αξίας – Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Πολιτιστικές Διαδρομές
ΔΙΚΤΥΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	Διαδρομές και Συνδετικοί Κόμβοι

- **Οικολογικά δίκτυα**

Η μείωση και ο κατακερματισμός της επιφάνειας των φυσικών οικοσυστημάτων, που οφείλονται στην ανθρώπινη δραστηριότητα και την εγκατάσταση ανθρωπογενών υποδομών, αποτελούν τις κύριες αιτίες του περιορισμού της βιοποικιλότητας και της συρρίκνωσης των πληθυσμών της άγριας χλωρίδας και πανίδας. Η σύνθεση των οικολογικών δικτύων αποτελεί ένα εν δυνάμει αποτελεσματικό μέσο για τον περιορισμό και την αναστροφή των συγκεκριμένων επιπτώσεων, επιτυγχάνοντας την προστασία των οικολογικών πυρήνων, την συνδεσιμότητα των φυσικών οικοσυστημάτων και την μεταξύ τους ανταλλαγή πληθυσμών, τη βιώσιμη επαφή και συνύπαρξη των αστικών χρήσεων γης με το φυσικό περιβάλλον και την άσκηση πολιτικών οικολογικού σχεδιασμού και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (Čivić & Walters, 2015).

Η έννοια του οικολογικού δικτύου αναπτύχθηκε τις δεκαετίες του 1970 και 1980, στις χώρες όπου η ισχυρή παράδοση στον σχεδιασμό της χρήσης της γης θεμελίωσε το κατάλληλο ιδρυματικό περιβάλλον για την κατανομή καθορισμένων χρήσεων και λειτουργιών στον φυσικό και αστικό χώρο. Τα οικολογικά δίκτυα χαρακτηρίζονται από 2 γενικές επιδιώξεις: α) την διατήρηση της λειτουργίας των φυσικών οικοσυστημάτων, ως

μέσο προστασίας των ζωικών και φυτικών ειδών και των ενδιαιτημάτων τους, β) την προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων ώστε να περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στην βιοποικιλότητα, καθώς και την αύξηση της βιοποικιλότητας των χώρων που βρίσκονται υπό ανθρώπινη διαχείριση (Čivić & Walters, 2015). Πλέον, η συνεχής υποβάθμιση και απώλεια των φυσικών οικοσυστημάτων, επιφορτίζει το αστικό περιβάλλον με την περαιτέρω ανάδειξη του ρόλου του ως χώρου φιλοξενίας και διατήρησης φυσικών βιοκοινοτήτων. Ωστόσο, η εννοιολογική και εφαρμοσμένη διάσταση των δικτύων πρασίνου ως οικολογικά δίκτυα εντός του αστικού περιβάλλοντος, είναι ακόμα περιορισμένη (Hamid & Tan, 2017).

Οι στόχοι των οικολογικών δικτύων ταυτίζονται με τους στόχους ενός αριθμού σημαντικών διεθνών Συνθηκών (Σύμβαση Ραμσάρ, Σύμβαση της Βέρνης), Ευρωπαϊκών συμφωνιών (Οδηγίες για τα Ενδιαίτηματα και τα Πτηνά) και σχετικών εφαρμογών των πολιτικών προστασίας της άγριας ζωής (Δίκτυα Natura 2000 και Emerald). Οι συγκεκριμένες πολιτικές, σε συνδυασμό με τον καθορισμό διαφόρων δικτύων προστατευόμενων περιοχών που βασίζονται σε ένα πλήθος διεθνών, εθνικών ή τοπικών συμφωνιών, αποτελούν την βάση του σχεδιασμού και της κοινής δράσης και διασφαλίζουν τα φυσικά ενδιαίτηματα της Ευρωπαϊκής ηπείρου (Čivić & Walters, 2015). Μετά την θέσπιση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τις Πράσινες Υποδομές, τα δίκτυα αστικού πρασίνου αποτελούν πεδίο εφαρμογής των σχετικών πολιτικών. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Βιοποικιλότητα καθορίζει συγκεκριμένες δεσμεύσεις και δράσεις για την προστασία και αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων, αξιολογώντας τον ρόλο των Πράσινων Υποδομών για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων (Xu *et al*, 2019).

- **Δίκτυα αναψυχής**

Η πολυλειτουργική χρησιμότητα των δικτύων αστικού πρασίνου προϋποθέτει την εκπλήρωση ευρύτερων κοινωνικών επιδιώξεων, οι οποίες συμπορεύονται με την θεμελιώδη οικολογική τους διάσταση. Εντός του συγκεκριμένου πλαισίου και καθώς οι πράσινοι χώροι μπορούν να φιλοξενήσουν ποικίλες ψυχαγωγικές λειτουργίες, τα δίκτυα αναψυχής περιλαμβάνουν αρκετές κατηγορίες χώρων αστικού πρασίνου όπως τα πάρκα, οι πλατείες, οι επιμήκεις διαδρομές πρασίνου καθώς και διάφορους άλλους αστικούς χώρους, οι οποίοι μεταξύ άλλων εξυπηρετούν την ενεργητική και παθητική ψυχαγωγία

των κατοίκων της πόλης (Λιονάτου, 2008). Η φύση της σύνθεσης του δικτύου αναψυχής και η πολυπαραγοντική διαφοροποίηση των δομικών του στοιχείων, ευνοεί των διαχωρισμό των δραστηριοτήτων και τον περιορισμό της αρνητικής τους αλληλεπίδρασης. Οι λειτουργίες αναψυχής που χωροθετούνται εντός των μεμονωμένων πράσινων αστικών περιοχών ή των δικτύων αστικού πρασίνου, προσφέρουν σύνθετα οφέλη που δεν ευεργετούν θετικά μόνο τους μόνιμους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής, αλλά αποτελούν και πόλο έλξης τουριστικών ροών, οι οποίες με την σειρά τους αποτελούν δείκτη αξιολόγησης του λειτουργικού χαρακτήρα του δικτύου (Terkenli *et al*, 2017).

- **Δίκτυα πολιτισμού και ιστορικής μνήμης**

Ο θεωρητικός προβληματισμός για την έννοια των δικτύων, αναφορικά με την κοινωνική και την πολιτισμική τους διάσταση, ανάγεται στις πολύ σημαντικές μελέτες των Μ. Κάστελς¹⁰, του Μ. Λατούρ¹¹ και του Φουκς¹² αποτελώντας ένα βασικό σημείο συνεισφοράς στην έρευνα και στον προβληματισμό για τα δίκτυα. Σε ένα πρώτο θεωρητικό επίπεδο προσέγγισης, τα δίκτυα αποτελούν συγκροτημένες δομές σε μια σειρά κόμβων που συνδέονται με ένα ή περισσότερα είδη σχέσεων (Χτούρης, 2004). Οι σχέσεις που αναπτύσσονται εντός αυτών των δικτύων αναγνωρίζονται μέσα από την ανάλυση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους εντός ενός κυκλικού, συνήθως, πλαισίου άτυπης συνδεσιμότητας (Χτούρης, 1997).

Έτσι λοιπόν, τα δίκτυα πολιτισμού και ιστορίας διαφοροποιούνται από τα αμιγώς οικολογικά ή αστικά δίκτυα, καθώς ο σχεδιασμός τους είναι συμβολικός και επικεντρώνεται στην ανάδειξη και τη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας και κληρονομιάς, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων, της ψυχαγωγίας, του τουρισμού και της αισθητικής (Xu *et al*, 2019).

---

¹⁰Η κύρια υπόθεση εργασίας του Μ. Κάστελς στο έργο του *The information age* (1996-98) είναι η διαπίστωση ενός είδους διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στην κοινωνία και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό. Το δίκτυο εξετάζεται ως το βασικό πρότυπο οργάνωσης το οποίο στηρίζεται στις δυνατότητες που του παρέχονται από την τεχνολογία (σε επίπεδο πληροφορίας και επικοινωνίας) ενώ το άτομο εκπροσωπείται ως τμήμα του δικτύου το οποίο διαμορφώνει μέσα από αυτό μία συγκεκριμένη ταυτότητα.

¹¹Ο Μ. Λατούρ στο έργο του *Actor-Network Theory and After* το 1999, προσεγγίζει την προβληματική του δικτύου μέσα από την προσέγγιση της δράσης των υποκειμένων τα οποία δεν είναι μόνο άτομα αλλά και στοιχεία της πραγματικότητας.

¹²Σύμφωνα με τον Φουκς στο έργο του *Άτομο ως Όλον μέσα στη Συνολική Κατάσταση* (“The Individual as a Whole in a Total Situation”) (1948) το άτομο αποτελεί έναν κόμβο στο δίκτυο της συνολικής κατάστασης.

Ακολουθώντας αυτή τη θεωρητική σκέψη, τα δίκτυα μπορούν να λαμβάνουν και την τυπική μορφή θεσμών που οργανώνονται μέσα σε ένα συγκεκριμένο πεδίο δράσης αποτελούμενο από οριζόντιες διαδικασίες και συλλογικές σχέσεις όπου η διαδραση δεν εμφανίζεται μόνο σε επίπεδο τοπικότητας αλλά και υπερτοπικότητας με στόχο να καλύψει και να διατρέξει πολιτισμικές ανάγκες σε ένα ευρύτερο πεδίο αμοιβαιότητας (συνεργασιών) και δράσης (Μιχέλη, 2018/2020) μεταξύ κοινωνιών. Λαμβάνοντας υπόψιν ότι η υλική και πνευματική πολιτισμική κληρονομιά, συνθέτει το σύνολο του πολιτισμικού κεφαλαίου ενός τόπου -το οποίο μεταβιβάζεται από τις παλαιότερες γενεές στις νεότερες - η διατήρηση της πολιτισμικής σημειολογίας και ιδιαιτερότητας εντός ενός πλαισίου βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, προϋποθέτει την ανάληψη πρόσθετων διαστάσεων όπως ο σχεδιασμός διαδρομών που δεν αφορούν μονάχα στη χωρική σύνδεση ιστορικών μνημείων, αλλά αναδεικνύουν συμβολικά τις ιστορικές και πολιτισμικές καταβολές, την εξέλιξη της θρησκευτικότητας, τις φυλετικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες και τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα (Chen *et al*, 2019).

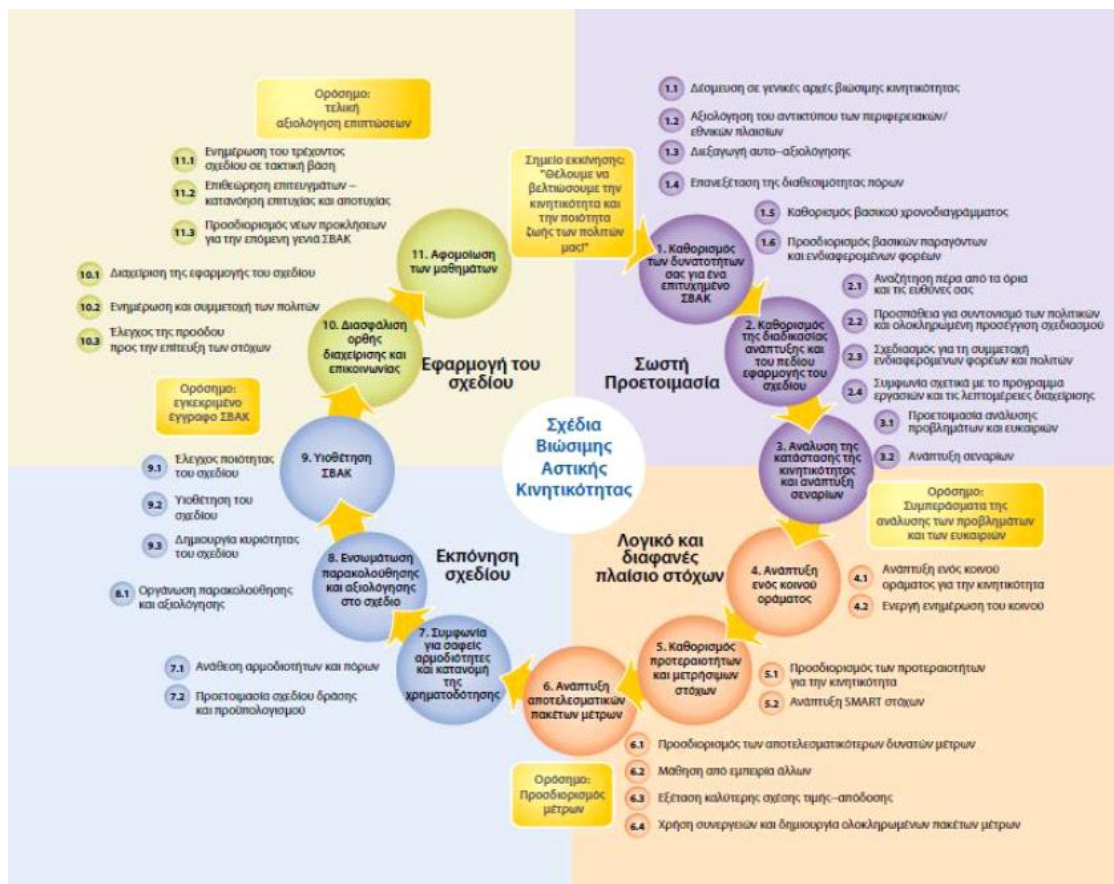
- **Δίκτυα βιώσιμης αστικής κινητικότητας**

Τα δίκτυα μεταφορών και μετακίνησης αναγνωρίζονται ως παράγοντες που καθορίζουν την αστική ανάπτυξη και την προσβασιμότητα των βασικών δομικών στοιχείων του αστικού χώρου. Ταυτόχρονα, χαρακτηρίζονται από τις σύνθετες κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις που επιφέρει η χρήση τους, καθώς αποτελούν κύριους καταναλωτές ενεργειακών και λοιπών πόρων, υποβαθμίζοντας την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και επιβαρύνοντας τα υδατικά και εδαφικά οικοσυστήματα σε τοπικό, υπερτοπικό και παγκόσμιο επίπεδο. Ενδεικτικά, ο τομέας των μεταφορών είναι υπεύθυνος για την έκλυση του 24% των ανθρωπογενών αέριων θερμοκηπίου, αλλοιώνοντας την ατμοσφαιρική σύνθεση και διαφοροποιώντας την συγκέντρωση ενός αριθμού αέριων ρύπων. Επιπλέον, η σχετικά περιορισμένη επιφάνεια των δικτύων και υποδομών μεταφοράς συνεισφέρει δυσανάλογα στον κατακερματισμό των φυσικών οικοσυστημάτων, ενώ η άνιση πρόσβαση στις υπηρεσίες μετακίνησης επηρεάζει αναλόγως την προσβασιμότητα στις δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες και οδηγεί στον αποκλεισμό συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Επιπροσθέτως, τα δίκτυα μετακίνησης είναι υπεύθυνα για την απώλεια της ζωής ενός μεγάλου αριθμού ατόμων σε ετήσια

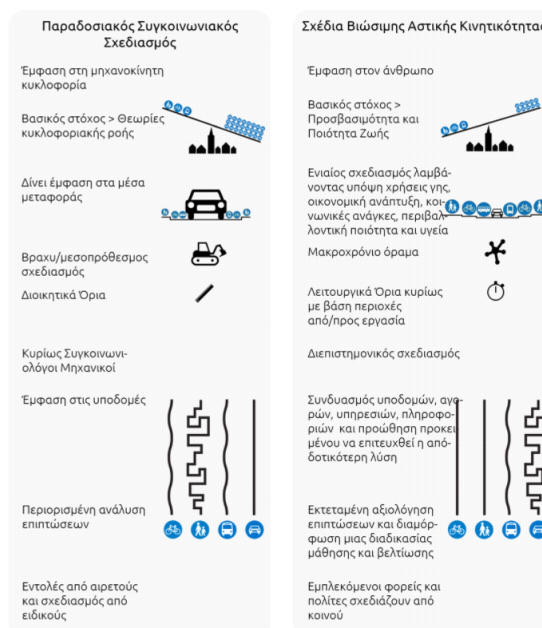
κλίμακα, η οποία επιφέρει κόστος της τάξης του 3% σε επίπεδο ΑΕΠ για τα περισσότερα Κράτη (Holden *et al*, 2019).

Οι συγκεκριμένες παρατηρήσεις αποτελούν αντικείμενο μελέτης και διεθνούς προβληματισμού εδώ και αρκετές δεκαετίες, γεγονός που αντανακλάται στην στρατηγική της Ε.Ε για τις βιώσιμες μεταφορές και την βιώσιμη αστική κινητικότητα, με κύρια αφετηρία και σημείο αναφοράς την έκδοση της Πράσινης Βίβλου «Οι επιπτώσεις των μεταφορών στο περιβάλλον – Κοινοτική στρατηγική για τη βιώσιμη κινητικότητα» το 1992 και την Διακήρυξη της Κοπεγχάγης το 1996 (Holden *et al*, 2019). Έκτοτε, έχουν καθοριστεί συγκεκριμένες οδηγίες και πολιτικές, με στόχο την προώθηση και την επίτευξη του οράματος της δημιουργίας ενός βιώσιμου και ανταγωνιστικού συστήματος μεταφορών και μετακίνησης, δίνοντας συγκεκριμένες κατευθύνσεις για την ενσωμάτωση των σχετικών αρχών στις πολιτικές και τις πρακτικές σχεδιασμού των Κρατών – Μελών. Το Πακέτο για την Αστική Κινητικότητα (Ανακοίνωση “Μαζί για ανταγωνιστική και αποδοτική από άποψη πόρων αστική κινητικότητα”), το οποίο εκδόθηκε το 2013, εισήγαγε τα σχέδια βιώσιμης αστικής κινητικότητας (Σ.Β.Α.Κ.) με στόχο την αναθεώρηση του συγκοινωνιακού σχεδιασμού, εναρμονίζοντας τον με τις αρχές της αειφορίας (εικόνες 23, 24).

Πλέον, το νέο Ευρωπαϊκό πλαίσιο αστικής κινητικότητας, το οποίο θεσπίστηκε το 2021, θέτει ακόμα πιο φιλόδοξους στόχους σχετικά με την απόδοση των δικτύων μεταφοράς και κινητικότητας, σε εναρμόνιση με το θεσμικό πλαίσιο για το κλίμα για την μείωση των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Η μετάβαση στην ασφαλή, προσβάσιμη, ανοικτή, ευπροσάρμοστη και μηδενικών εκπομπών αστική κινητικότητα, προϋποθέτει την ξεκάθαρη στόχευση στην ενεργή, συλλογική και διαμοιρασμένη μετακίνηση. Η αξιοποίηση των κατάλληλων χρηματοδοτικών εργαλείων και η αναγνώριση των τοπικών και ευρύτερων οικονομικών και κοινωνικών απαιτήσεων και ιδιοτεροτήτων, αποτελούν προϋποθέσεις για την ανάδειξη του ρόλου των αστικών δημόσιων συγκοινωνιών, την διευκόλυνση της κίνησης των πεζών και των ποδηλάτων, την ενίσχυση της αισθητικής και λειτουργικής ελκυστικότητας του αστικού περιβάλλοντος, την αποδοτικότερη χρήση των πόρων και την βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Σε αυτό το πλαίσιο, τα δίκτυα βιώσιμης αστικής κινητικότητας συνυπάρχουν με τις πράσινες επιφάνειες, βελτιώνοντας ποικιλοτρόπως το επίπεδο διαβίωσης στο αστικό περιβάλλον.

Εικόνα 23. Διαδικασία ανάπτυξης ενός ΣΒΑΚ (4 Φάσεις, 11 Βήματα, 32 Δραστηριότητες) (Πηγή: <http://sumpnet.gr/>).

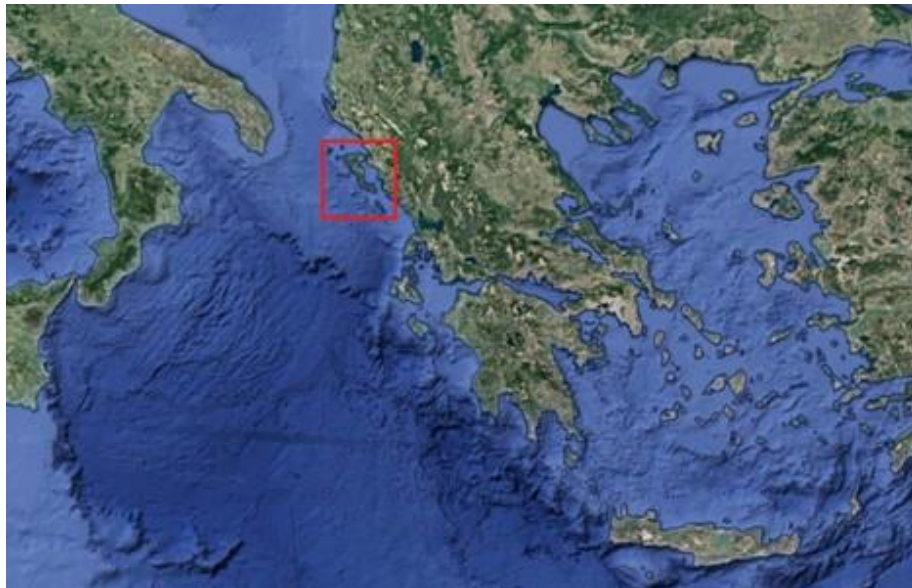

Εικόνα 24. Διαφορές Παραδοσιακού συγκοινωνιακού σχεδιασμού και ΣΒΑΚ (Πηγή: <http://sumpnet.gr/>)

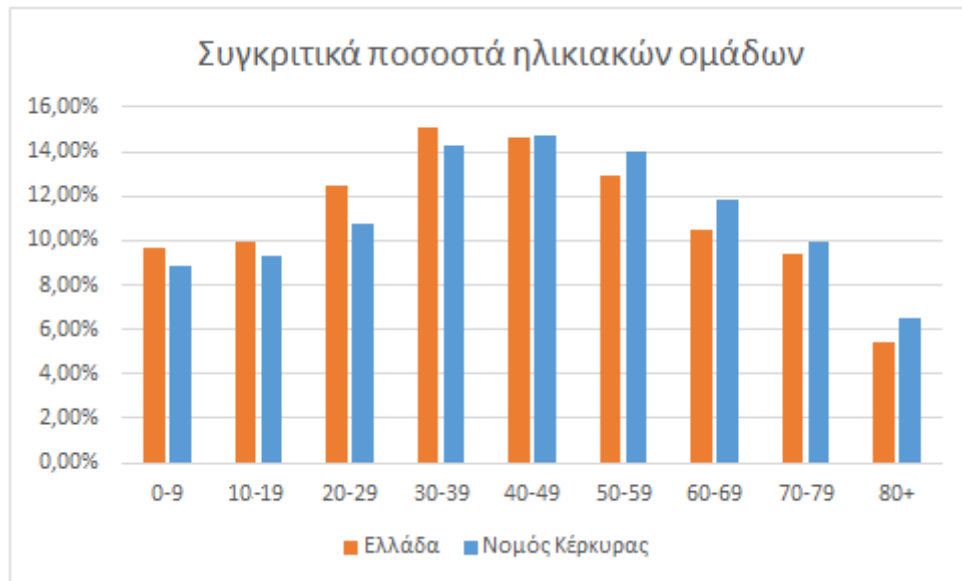
3. Ιστορικό υπόβαθρο αστικού πρασίνου της Κέρκυρας

3.1. Γεωγραφικά και δημογραφικά στοιχεία

Το νησί της Κέρκυρας βρίσκεται στον Βορειοδυτικό άκρο της Ελλάδας (εικόνα 25) και ανήκει διοικητικά στον Νομό Κερκύρας, ο οποίος περιλαμβάνει τον Δήμο Βόρειας Κέρκυρας με έδρα την Αχαράβη, τον Δήμο Κεντρικής Κέρκυρας και Διαποντίων Νήσων με έδρα την Κέρκυρα, τον Δήμο Νότιας Κέρκυρα με έδρα την Λευκίμμη και τον Δήμο Παξών με έδρα τους Παξούς. Ταυτόχρονα, η Κέρκυρα αποτελεί την έδρα της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων. Η συνολική επιφάνεια της Περιφερειακής Ενότητας Κέρκυρας είναι ίση με 592,1 km² και με πληθυσμό 102.071, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, αποτελεί ένα από τα πιο πυκνοκατοικημένα νησιά της Μεσογείου με πληθυσμιακή πυκνότητα 172,38 κάτοικοι/km², δηλαδή υπερδιπλάσια από την μέση πληθυσμιακή πυκνότητα της Ελληνικής επικράτειας (81,97 κάτοικοι/km²). Σε εθνικό επίπεδο ο Νομός Κερκύρας αποτελεί την τρίτη πιο πυκνοκατοικημένη διοικητική περιοχή, μετά τους Νομούς Αττικής και Θεσσαλονίκης (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

Εικόνα 25. Η γεωγραφική θέση της Κέρκυρας (Πηγή: <https://earth.google.com/>)

Εικόνα 26. Συγκριτικά πληθυσμιακά στοιχεία του Νομού Κερκύρας και του συνόλου της Ελληνικής επικράτειας, κατά την απογραφή του 2011 (ΕΛΣΤΑΤ).

Το μέσο μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων του νομού είναι κατώτερο από το μέσο μορφωτικό επίπεδο σε εθνικό επίπεδο (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Ενδεικτικά, το ποσοστό του τοπικού πληθυσμού που έχει ολοκληρώσει μέρος ή το σύνολο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι ίσο με 41,9% και μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της Ελληνικής επικράτειας. Ανάλογα αποτελέσματα προκύπτουν για τον αριθμό των ατόμων που διαθέτουν ολοκληρωμένες σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ το ποσοστό των αναλφάβητων είναι μεγαλύτερο σε σχέση με τον μέσο όρο του πληθυσμού της χώρας. Τα συγκεκριμένα στοιχεία οφείλονται εν μέρει στο μεγαλύτερο ηλικιακό μέσο όρο των κατοίκων του νομού (εικόνα 26), καθώς και στην ανεπτυγμένη τουριστική δραστηριότητα, η οποία σε συνδυασμό με την σύντομη μετάβαση από την κυρίαρχη πρωτογενή αγροτική παραγωγή, συχνά αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού επιπέδου.

Πίνακας 4. Το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων της Κέρκυρας (ΕΛΣΤΑΤ, 2011)

Εκπαιδευτικό επίπεδο	Σύνολο		Ανδρες		Γυναίκες	
	Απόλυτοι Αριθμοί	Ποσοστό (%)	Απόλυτοι Αριθμοί	Ποσοστό (%)	Απόλυτοι Αριθμοί	Ποσοστό (%)
Αναλφάβητοι	9844	10,0%	3495	7,3%	6349	12,5%
Εγκατέλειψαν το δημοτικό, γνωρίζουν ανάγνωση και γραφή	4087	4,2%	1206	2,5%	2881	5,7%
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	30658	31,2%	15390	32,3%	15268	30,1%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	41211	41,9%	21240	44,6%	19971	39,4%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	12562	12,8%	6294	13,2%	6268	12,4%
ΣΥΝΟΛΟ	98362	100%	47625	100%	50737	100%

3.2. Ιστορική Αναδρομή

3.2.1. Αρχαιότητα

Οι παλαιότερες καταγεγραμμένες πληροφορίες σχετικά με το νησί της Κέρκυρας και τους κατοίκους του εξάγονται από το Ομηρικό έπος της “Οδύσσειας” (8^{ος} αιώνας π.Χ.), μετά και την παραδοχή της ταύτισης της σημερινής Κέρκυρας με την μυθολογική Σχερία. Στο συγκεκριμένο έργο του Ομήρου η Κέρκυρα περιγράφεται ως ένα οργανωμένο κράτος με ισχυρή ναυτική δύναμη. Στο σύγγραμμα “Αργοναυτικά” του Απολλωνίου Ρόδιου (3^{ος} αιώνας π.Χ.), η Κέρκυρα αναφέρεται ως ενδιάμεσος σταθμός των Αργοναυτών κατά το ταξίδι της επιστροφής από την Κολχίδα στην Ιωλκό. Εκτός από τις φιλολογικές αναφορές, πλήθος αρχαιολογικών ευρημάτων της Παλαιολιθικής, Νεολιθικής και εποχής του Χαλκού, κυρίως στην δυτική πλευρά του νησιού, αποδεικνύουν ότι η Κέρκυρα υπήρξε σημείο κατοίκησης από πολύ νωρίς, είτε ως τμήμα της ηπειρωτικής περιοχής, είτε ως νησί μετά την εδαφική απόσχιση από την γειτονική Ήπειρο και την σημερινή Αλβανία.

Ενώ η καταγωγή των μυθολογικών Φαιάκων δεν είναι ακόμα γνωστή, φαίνεται πως πριν από τον πρώτο εποικισμό των Ελλήνων κατά τον 8^ο αιώνα π.Χ., το νησί κατοικούνταν από Ιλλυριούς. Σύμφωνα με την φιλολογική παράδοση, οι πρώτοι Έλληνες που κατοίκησαν το νησί ήταν οι Ερετρίεις από την Εύβοια, ερχόμενοι κατά την περίοδο 775 – 750 π.Χ. και ιδρύοντας αποικία πιθανώς στην θέση της αρχαίας πόλης του νησιού, η οποία σήμερα ονομάζεται Παλαιόπολη. Λίγα χρόνια αργότερα, οι Ερετρίεις εκδιώχθηκαν

από τους Κορίνθιους υπό τον Χερσικράτη, ο οποίος ανήκε στο ισχυρό Δωρικό γένος των Βακχιάδων που κυβέρνησε την Κόρινθο από τον 9^ο έως τον 7^ο αιώνα π.Χ. Η περιοχή στην οποία κατοίκησαν εκτείνεται από την σημερινή συνοικία του Ανεμόμυλου μέχρι και το Κανόνι, ενώ γειτονική η λίμνη Χαλικιόπουλου και ο κόλπος της Γαρίτσας αποτέλεσαν τα δύο λιμάνια της αποικίας με ονόματα Υλλαϊκός λιμνήν και λιμνήν Αλκινούου αντιστοίχως. Η πόλη ονομάστηκε Χερσούπολις προς τιμήν του Χερσικράτη. Μετά τις επιδρομές των Γότθων στα μέσα του 6^{ου} αιώνα, οι κάτοικοι άρχισαν να εγκαταλείπουν την αρχαία πόλη με προορισμό την πλησιέστερη οχυρή θέση της χερσονήσου στην οποία κατασκευάστηκε μεταγενέστερα τα Παλαιό Φρούριο (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976).

3.2.2. Ρωμαϊκή περίοδος

Η γεωγραφική θέση της Κέρκυρας συνέβαλε στην ανάπτυξη της σε μία σημαντική ναυτική και εμπορική δύναμη της εποχής, με αποτέλεσμα την ανεξαρτητοποίηση και ελευθέρωση από την κυριαρχία της Κόρινθου. Ωστόσο, η αντιδικία με την μητρόπολη δεν έπαψε να υπάρχει και τελικά αποτέλεσε την αφορμή της έναρξης του Πελοποννησιακού πολέμου το 431 π.Χ., ο οποίος εξασθένησε αισθητά τον αρχαίο Ελληνικό κόσμο και άνοιξε τον δρόμο για την κατάκτηση του Ελληνικού χώρου από τους Ρωμαίους (Στανέλλος, 2015). Ο εμφύλιος πόλεμος που πραγματοποιήθηκε στο νησί και ολοκληρώθηκε με την επικράτηση των Δημοκρατικών (υποστηρικτών της Αθήνας), αποδυνάμωσε της Κέρκυρα και την κατέστησε ως την πρώτη Ελληνική πόλη που υποτάχθηκε στην Ρωμαϊκή κυριαρχία το 229 π.Χ. Η υποταγή ήταν οικειοθελής και είχε ως κίνητρο την προστασία από τους Ιλλυριούς πειρατές της περιοχής (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976). Οι ιστορικές καταγραφές για την συγκεκριμένη περίοδο είναι περιορισμένες, ωστόσο το σημαντικότερο γεγονός που την χαρακτηρίζει είναι η διάδοση του Χριστιανισμού στο νησί κατά το τέλος του 1^{ου} αιώνα π.Χ. από τους μαθητές του Αποστόλου Παύλου, Ιάσωνα και Σωσίπατρο, η οποία κατέληξε στην πλήρη επικράτηση της συγκεκριμένης θρησκείας μετά την άροδο 2 αιώνων (Κυριάκη, 2006). Ο ναός που ανεγέρθη κατά τον 10^ο αιώνα και είναι αφιερωμένος στα δύο αυτά ιστορικά πρόσωπα, αποτελεί το σημαντικότερο διασωζόμενο μεσοβυζαντινό μνημείο της Κέρκυρας (εικόνα 27).

Εικόνα 27. Ο Ιερός Ναός των Αγίων Ιάσωνα και Σωσίπατρου στην σημερινή περιοχή του Ανεμόμυλου. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται η πρόσοψη του Ι.Ν. (Πηγή: <http://www.religiousgreece.gr/>). Στην δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται η ανατολική όψη του ναού (<https://naosagiasbarbaras.gr/>). Στον χώρο του ναού εναποτίθενται τα λείψανα των 2 ιστορικών προσώπων.

3.2.3. Βυζαντινοί χρόνοι

Μετά την διαίρεση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το 395, η Κέρκυρα αποτέλεσε μέρος της επικράτειας του Βυζαντίου. Ωστόσο, η γεωστρατηγική σημασία της Κέρκυρας και η θέση της στο δυτικό άκρο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, δυσχέραιναν την δυνατότητα άμυνας και κατέστησαν το νησί ως στόχο βαρβαρικών επιδρομών (Κυριάκη, 2006). Κατά το χρονικό διάστημα μέχρι την Α' άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους το 1204, η Κέρκυρα δέχτηκε επίθεση από πλήθος λαών όπως οι Ούννοι, οι Άραβες, οι Γότθοι και οι Βάνδαλοι. Κατά το έτος 550 η Χερσούπολη καταστράφηκε από τους Γότθους και οι κάτοικοι αναζήτησαν ένα πιο ασφαλές και οχυρωμένο σημείο. Η θέση που προκρίθηκε ήταν αυτή στην οποία βρίσκεται σήμερα το Παλαιό Φρούριο, η οποία σταδιακά οχυρώθηκε και αποτέλεσε το νέο σημείο εγκατάστασης των κατοίκων. Τον 11^ο αιώνα εμφανίστηκε η απειλή των Νορμανδών, η οποία αντιμετωπίστηκε με την βοήθεια των Βενετών, στους οποίους παραχωρήθηκαν εμπορικά προνομία από τον Βυζαντινό Αυτοκράτορα, λόγω αδυναμίας προστασίας των εδαφών της Αυτοκρατορίας. Η παρουσία των Βενετών επηρέασε την υπόσταση του Βυζαντίου και καθόρισε τελικά την διανομή των εδαφών της Αυτοκρατορίας (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976).

3.2.4. Φραγκοκρατία

Η κατάλυση του Βυζαντινού κράτους κατά την διάρκεια της Δ' σταυροφορίας και ο διαμελισμός της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, οδήγησε στην πρώτη κατάληψη της Κέρκυρας από τους Ενετούς το 1204 (Στανέλλος, 2015). Η αδυναμία του Βυζαντίου να υπερασπιστεί το σύνολο της επικράτειας του, είχε διαφανεί αρκετά χρόνια πριν την πρώτη άλωση της Κωνσταντινούπολης, με αποτέλεσμα την ίδρυση των πρώτων Φράγκικων ηγεμονιών στον Ελληνικό χώρο με την κατάληψη της Κεφαλλονιάς και της Ζακύνθου το 1185. Ωστόσο, ενώ οι συγκεκριμένες ηγεμονίες διατηρήθηκαν για σχεδόν 3 αιώνες, ως το 1479, η πρώτη κυριαρχία των Ενετών επί της Κέρκυρας αποδείχθηκε βραχύβια και διήρκεσε έως το 1214. Οι δυσκολίες που αντιμετώπιζαν οι Ενετοί σχετικά με την στρατιωτική κάλυψη του συνόλου των κτήσεων τους για την στήριξη της κυριαρχίας τους, είχε ως αποτέλεσμα την παραχώρηση της Κέρκυρας και την εκχώρηση κληρονομικού δικαιώματος σε 10 Ενετούς ευγενείς το 1207. Το 1214 αποτελεί το έτος κατά το οποίο ολοκληρώθηκε η πρώτη Βενετική κατοχή του νησιού και πραγματοποιήθηκε η ένταξη του στο Δεσποτάτο της Ηπείρου (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976)

3.2.5. Δεσποτάτο της Ηπείρου

Το Ελληνικό κέντρο της ηπειρωτικής Ελλάδας, το οποίο ιδρύθηκε από τον Μιχαήλ Άγγελο Κομνηνό Α' (Δούκα) και έμεινε στην ιστορία με το όνομα “Δεσποτάτο της Ηπείρου”, αποτέλεσε ένα από τρία Ελληνικά ανεξάρτητα κέντρα που σχηματίστηκαν μετά τον διαμελισμό της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας από την Δ' σταυροφορία (μαζί με Αυτοκρατορία της Νικαίας και την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας στην Μ. Ασία). Η κυριαρχία του Δεσποτάτου επί του νησιού της Κέρκυρας είχε ως αφετηρία το έτος 1214 (Κυριάκη, 2006) και έτυχε θετικής υποδοχής λόγω του ομόφυλου και ομόδοξου χαρακτήρα του. Το Δεσποτάτο αποδείχθηκε προστάτης του Ελληνισμού και της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Η διοίκηση των δεκαρχιών της προηγούμενης Ενετικής περιόδου διατηρήθηκε αλλά τα Ενετικά τιμάρια διαιρέθηκαν και αποδόθηκαν σε μέλη της Κερκυραϊκής κοινότητας, ενώ ενισχύθηκε η οχύρωση και η άμυνα του νησιού (εικόνα 28). Η συγκεκριμένη περίοδος θεμελίωσε την αυτοτέλεια του Ορθόδοξου Κερκυραϊκού κλήρου και συνέβαλε στην προστασία της θρησκευτικής ταυτότητας κατά την μετέπειτα

απόπειρα κυριαρχίας της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976). Η κυριαρχία του Δεσποτάτου ολοκληρώθηκε το 1259, μετά την παραχώρηση της Κέρκυρας και ορισμένων πόλεων της Ηπείρου από τον Δεσπότη Μιχαήλ Β' στον γαμπρό του, Μανφρέδο της Σικελίας. Εν τέλει, μετά τον θάνατο του Σικελού Αυθεντού, η Κέρκυρα κατέληξε στην Φραγκική κατοχή των Ανδηγαυών το 1267 (Κυριάκη, 2006).

Εικόνα 28. Το Αγγελόκαστρο στην Βορειοδυτική πλευρά του νησιού της Κέρκυρας (Πηγές: <https://www.grekomania.com/>, <https://www.kastra.eu/>). Σύμφωνα με την φιλόλογική παράδοση, η κατασκευή του Αγγελόκαστρου πραγματοποιήθηκε κατά της περίοδο κυριαρχίας του Δεσποτάτου της Ηπείρου.

3.2.6. Ανδηγαυοί.

Η περίοδος της κυριαρχίας των Ανδηγαυών της Νάπολης διήρκεσε περίπου 120 χρόνια, έως και το 1386 (Στανέλλος, 2015). Κατά το διάστημα της παρουσίας τους στον νησί, οι στενές σχέσεις τους με τον Πάπα οδήγησαν στην προώθηση του Καθολικισμού, με αποτέλεσμα την κατάργηση του αξιώματος του Ορθόδοξου μητροπολίτη, τον ορισμό λατίνου κληρικού ως αρχιεπισκόπου Κερκύρας και την μετατροπή αρκετών Ορθόδοξων ναών - συμπεριλαμβανομένης και της μητρόπολης της μεσαιωνική πόλης - σε Καθολικούς. Τα τιμάρια των Κερκυραίων παραχωρήθηκαν σε Βαρόνους της Προβηγκίας και της Ιταλίας, με αποτέλεσμα της εισαγωγή του φεουδαρχικού συστήματος που υπήρχε στην δυτική Ευρώπη και την μετατροπή των κατοίκων της Κερκυραϊκής υπαίθρου σε δουλοπάροικους. Σε επίπεδο διοικητικής οργάνωσης, ορίστηκαν 4 διακριτές περιοχές (Βαϊλάτα). Κατά το τέλος της περιόδου κυριαρχίας τους, οι Ανδηγαυοί έδειξαν μεγαλύτερη ανοχή στην θρησκευτική παράδοση της τοπικής κοινωνίας και στον λαό της. Ωστόσο, οι επιδρομές και οι καταστροφές που ταλαιπώρησαν την Κέρκυρα κατά την διάρκεια της κατοχής του νησιού από τους Ανδηγαυούς, σε συνδυασμό με την παρακμή

του Βυζαντίου και την αυξανόμενη Τουρκική απειλή, ώθησε τους Κερκυραίους στην αναζήτηση ενός ισχυρού προστάτη, τον οποίον βρήκαν στο πρόσωπο των Ενετών (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976).

3.2.7. Ενετοκρατία

Η δήλωση πίστης στην Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας πραγματοποιήθηκε το 1386, με αντάλλαγμα την παροχή προστασίας και ασφάλειας. Η περίοδος κατοχής της Κέρκυρας από τους Ενετούς ξεκινά το ίδιο έτος, με την κατάληψη όλων των οχυρών θέσεων. 11 χρόνια αργότερα, η κυριαρχία των Ενετών εδραιώνεται και επίσημα μετά την αγορά του νησιού από την Νάπολη (Στανέλλος, 2015). Η διοίκηση του νησιού ασκούσαν από Ενετούς, οι οποίοι ανήκαν στην τάξη των ευγενών. Εκτός από την συγκεκριμένη τάξη, η Κερκυραϊκή κοινωνία αποτελούνταν από τους αστούς και το λαό (Κυριάκη, 2006). Η αστική τάξη δραστηριοποιούνταν κυρίως με το εμπόριο αλλά και με διάφορα άλλα επαγγέλματα. Η λαϊκή τάξη εργαζόταν κυρίως για τους τιμαριούχους στην ύπαιθρο του νησιού, κατέχοντας ελάχιστα δικαιώματα και αντιμετωπίζοντας ιδιαίτερες δυσκολίες διαβίωσης. Σταδιακά στην τάξη των ευγενών εντάχθηκαν αρκετές οικογένειες Κερκυραίων μεγαλοαστών.

Η εκπαίδευση κατά την αρχή της Ενετικής περιόδου μπορεί να χαρακτηριστεί ως υποτυπώδης, μετά και την επιθυμία των Ενετών για την διατήρηση χαμηλού μορφωτικού επιπέδου στους υπηκόους των κτήσεων τους και την μετάβαση των παιδιών των εύπορων οικογενειών στην Ιταλία για σπουδές. Η ανάπτυξη της εύπορης αστικής τάξης οδήγησε στην ίδρυση εκπαιδευτικών εστιών και στην ανάδειξη λόγιων προσωπικοτήτων όπως ο Ευγένιος Βούλγαρης και ο Νικηφόρος Θεοτόκης. Η κοινωνική και πνευματική άνοδος συνετέλεσε στην δημιουργία του Ιονίου πνεύματος, το οποίο άνθισε ιδιαίτερα κατά την περίοδο της Αγγλικής Προστασίας (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976). Η στάση των Ενετών έναντι του Ορθόδοξου πληθυσμού του νησιού ήταν ανεκτική και διέφερε σημαντικά σε σχέση με την αντιμετώπιση των Ανδηγαυών (Κυριάκη, 2006).

Ο γεωπολιτικός παράγοντας και η Ενετική παρουσία επίδρασαν στην ανάπτυξη του αστικού ιστού της πόλης της Κέρκυρας, πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά. Τα οχυρωματικά έργα, η πολεοδομία και τα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά του παραδοσιακού αστικού ιστού της Κέρκυρας μαρτυρούν μέχρι και σήμερα την μακρόχρονη Ενετική παρουσία και

την συμβολή της Βενετσιάνικης στρατιωτικής αρχιτεκτονικής στην εξασφάλιση της αντιμετώπισης και απομάκρυνσης του συχνού Τουρκικού κινδύνου.

Κατά την Ενετική περίοδο καταγράφηκαν συχνοί εποικισμοί της Κέρκυρας, είτε για εμπορικούς/οικονομικούς λόγους είτε εξαιτίας της μείωσης του πληθυσμού του νησιού μετά τις Τουρκικές πολιορκίες και των προσφυγικών ρευμάτων από άλλα μέρη της Ελλάδας και του καταλυμένου Βυζαντίου. Τα ρεύματα των αποίκων μετέφεραν στο νησί της Κέρκυρας τις παραδόσεις και το πολιτισμικό τους υπόβαθρο, ωστόσο αφομοιώθηκαν από τον τοπικό πληθυσμό. Αναλόγως, η κοινωνική ζωή των Κερκυραίων επηρεάστηκε έντονα από τους κυρίαρχους Ενετούς (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976).

3.2.8. Γαλλική και Ρωσοτουρκική κυριαρχία

Η επικράτηση των Δημοκρατικών Γάλλων οδήγησε στην κατάλυση του Ενετικού κράτους και στην παύση της Ενετικής κυριαρχίας στην Κέρκυρα και τα υπόλοιπα Ιόνια νησιά. Έτσι, το 1797, μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Campoformio, καταγράφεται η έναρξη της κατοχής της Κέρκυρας από τους Δημοκρατικούς Γάλλους, οι οποίοι κατήργησαν την αριστοκρατική εξουσία και μετέφεραν ένα πνεύμα φιλελευθερισμού στην τοπική κοινωνία (Κυριάκη, 2006). Μετά από 2 χρόνια το νησί καταλαμβάνεται από τους Ρώσους, οι οποίοι με την βοήθεια των Τούρκων συμμάχων τους εκδιώκουν τους Δημοκρατικούς Γάλλους μετά από τετράμηνη πολιορκία (Τσανταρίδης, 1994). Η βραχύβια Ρώσικη κυριαρχία τερματίζεται το 1800, μετά και την υπογραφή σχετικής συνθήκης μεταξύ των Ρώσων και των Τούρκων, σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία των Ιονίων Νήσων υπό την προστασία του τσάρου και του σουλτάνου (Κυριάκη, 2006). Η ανεξαρτησία του Κράτους των Επτανήσων αναγνωρίστηκε και από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές δυνάμεις. Μετά την πάροδο 7 ετών και την Συνθήκη του Tilsit, η κυριαρχία επί της Κέρκυρας παραχωρήθηκε στους Αυτοκρατορικούς Γάλλους, οι οποίοι την διατήρησαν μέχρι την έναρξη της Αγγλικής Προστασίας το 1815 (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976).

3.2.9. Αγγλική Προστασία

Η Συνθήκη των Παρισίων, η οποία συνομολογήθηκε το 1815 από τους Αυτοκρατορικούς Γάλλους και τις δυνάμεις που συνασπίστηκαν ενάντια στον Ναπολέοντα (Ρωσία, Αγγλία, Αυστρία και Πρωσία), οδήγησε στην παραίτηση της Γαλλίας από τις αξιώσεις και την κυριαρχία επί των Ιονίων νήσων και στην σύσταση του ελεύθερου και ανεξάρτητου κράτους των «Ηνωμένων Κρατών των Ιονίων Νήσων» με την Αγγλία ως προστάτιδα δύναμη. Το νέο Σύνταγμα που ψηφίστηκε το 1817, καθόριζε πως η άσκηση της εξουσίας θα πραγματοποιούνταν από τους Άγγλους και εν μέρει από τις τοπικές αρχές. Ουσιαστικά, ο Άγγλος Ύπατος Αρμοστής κατείχε τον πλήρη έλεγχο του συνόλου των εξουσιών (Κυριάκη, 2006). Ωστόσο, αν και δεν επιτεύχθηκε πραγματική ανεξαρτησία των Ιονίων Νήσων, η Αγγλική διοίκηση άφησε πολύ θετική κληρονομιά στην τοπική κοινωνία της Κέρκυρας. Επί της περιόδου της Αγγλικής Προστασίας, καθιερώθηκε η Νεοελληνική ως επίσημη γλώσσα, καταργήθηκε το φεουδαρχικό ιδιοκτησιακό καθεστώς και αναδιοργανώθηκε η οικονομία, αναπτύχθηκε η δημόσια διοίκηση, εγκαταστάθηκαν υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης, σχεδιάστηκε εκτεταμένο οδικό δίκτυο, ανεγέρθηκαν κυβερνητικά κτίρια και οχυρωματικά έργα ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής αξίας και ιδρύθηκαν δομές υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Την ίδια περίοδο αναπτύχθηκε η πρωτοβάθμια και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ιδρύθηκε η Ιόνιος Ακαδημία, η οποία αποτελεί το πρώτο ανώτατο πνευματικό ίδρυμα που εμφανίστηκε στον Ελληνικό χώρο μετά από πολλούς αιώνες και συνέβαλε στην αναγέννηση της Ελλάδος (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976). Η περίοδος της Βρετανικής Προστασίας τερματίστηκε το 1864, μετά την σχεδόν ομόφωνη υπερψήφιση της ένωσης των Ιονίων νήσων με την Ελλάδα από την 13^η Βουλή των Ηνωμένων Κρατών των Ιονίων Νήσων (Κυριάκη, 2006).

3.3. Το αστικό πράσινο της πόλης της Κέρκυρας.

Εντός του δομημένου χώρου της Παλιάς Πόλης της Κέρκυρας (εικόνες 29, 30, 31), η οποία αποτελεί ένα ιδιαίτερο μνημειακό σύνολο και είναι ενταγμένη από το 2007 στον Κατάλογο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, οι ελεύθεροι χώροι και τα σημεία πρασίνου είναι ιδιαίτερα περιορισμένα σε αριθμό και επιφάνεια, καθώς διακρίνεται σχετικά εύκολα η έντονη ανάγκη οικονομίας της επιφάνειας. Η πολεοδομική διαμόρφωση

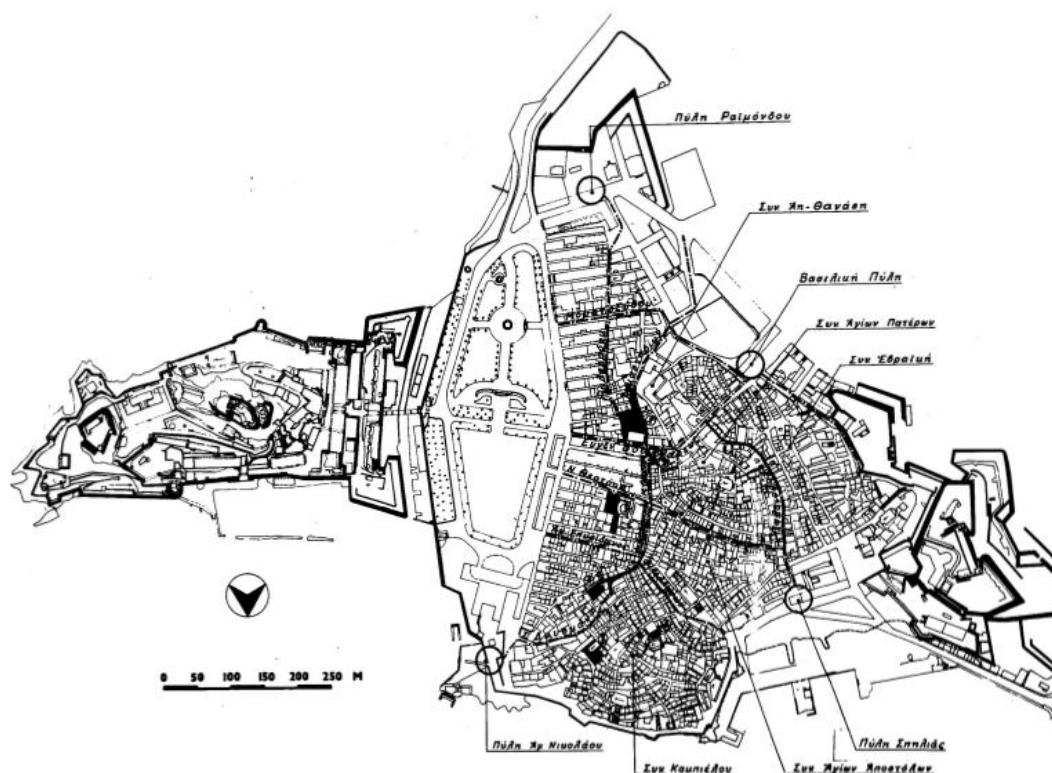
επηρεάστηκε από την φύση του εδάφους και την παρουσία των οχυρωματικών έργων και της περιτείχισης, η οποία πραγματοποιήθηκε στο τέλος του 16^{ου} αιώνα (1576 – 1580) μετά τις καταστροφικές Οθωμανικές επιθέσεις. Το παραθαλάσσιο μέτωπο, τα δύο Φρούρια και η δυτική περιτείχιση ορίζουν τα όρια της Παλιάς Πόλης, η οποία εκτείνεται σε συνολική επιφάνεια 295 στρεμμάτων. Το ιστορικό πλαίσιο επηρέασε την ανάπτυξη την περιοχής, η οποία είχε ως αφετηρία την ανάπτυξη της μεσαιωνικής πόλης και του μετασχηματισμού της οικονομίας κατά την συγκεκριμένη περίοδο.

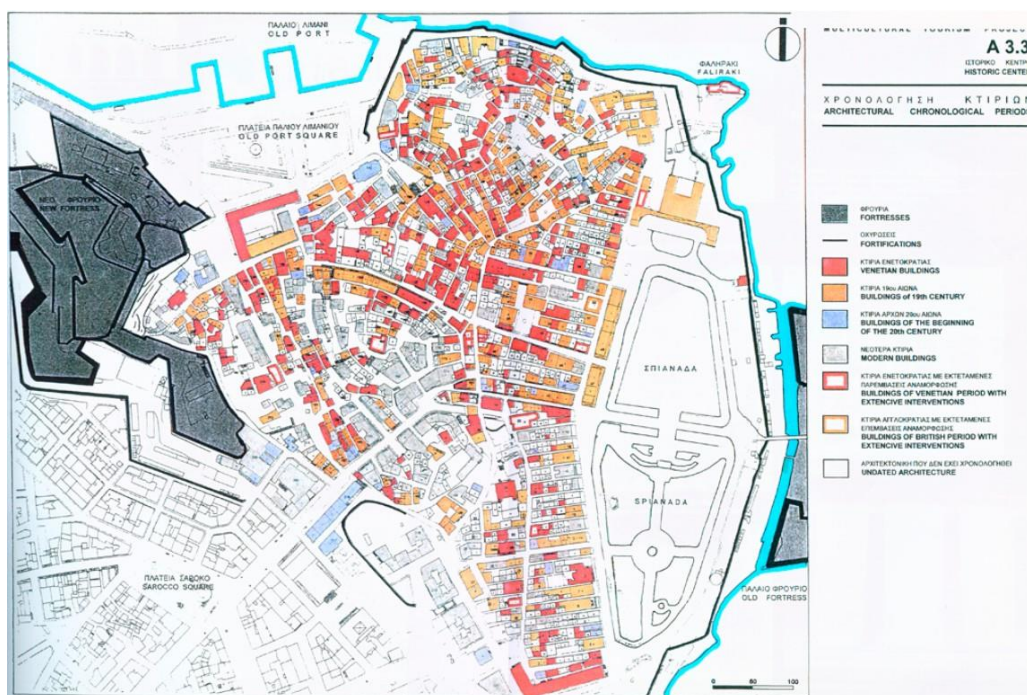
Εικόνα 29. Η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας (πηγή: Δήμος Κέρκυρας, Τμήμα Παλιάς Πόλης).

Η πολεοδομική οργάνωση, η αρχιτεκτονική, οι καλλιτεχνικές αναφορές και η αισθητική της Παλιάς Πόλης είναι επηρεασμένες από τις ιστορικές σχέσεις με την Βενετία και η μορφή της θυμίζει έντονα την ίδια την μητρόπολη. Οι πλατείες του δομημένου περιβάλλοντος της Παλιάς Πόλης αποτελούσαν το κέντρο της κάθε αυτοτελούς συνοικίας και καταλάμβαναν ανάλογη επιφάνεια με το περιορισμένο χώρο που τις περιβάλει. Ωστόσο, οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο της Αγγλικής Προστασίας, αλλοίωσαν τον παλαιότερο χαρακτήρα των πλατειών, μέσω της αύξησης του ύψους της δόμησης και το περιορισμό της επιφάνειας τους (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976). Σήμερα, οι ίδιοι παράγοντες καθιστούν την παρουσία του πρασίνου στους συγκεκριμένους χώρους ιδιαίτερα περιορισμένη (εικόνες 32, 33, 34, 35, 36 και 37).

Εικόνα 30. Η Παλιά Πόλη της Κέρκυρας. Διακρίνονται οι κύριες συνοικίες της περιοχής και η θέση των 4 Πυλών της πόλης, οι οποίες επέτρεπαν την επικοινωνία με τα προάστια και την θάλασσα (Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976)

Εικόνα 31. Η χρονολόγηση των κτιρίων της Παλιάς Πόλης της Κέρκυρας (Πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>).

Εικόνα 32. Αντιπροσωπευτικά δείγματα πρασίνου στον δομημένο χώρο της Παλιάς Πόλης (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 33. Η πλατεία Κρεμαστής στη συνοικία του Καμπιέλο, μπροστά από την Εκκλησία της Παναγίας Κρεμαστής. Διακρίνεται το μαρμάρινο Ενετικό πηγάδι, το οποίο κατασκευάστηκε στο τέλος του 17^{ου} αιώνα και αποτέλεσε δωρεά του ευεργέτη Αντώνη Κοκκίνη (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 34. Η πλατεία Λεμονιάς και η επισκεψιμότητα κατά τις πρωινές και βραδινές ώρες της ημέρας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Εικόνα 35. Η πλατεία δημάρχου Κόλλα, ευρύτερα γνωστή ως πλατεία Δημαρχείου. Διακρίνονται το κτίριο του παλιού Δημαρχείου (San Giacomo) το οποίο κατασκευάστηκε στο τέλος του 17^{ου} αιώνα ως Στοά των Ευγενών (Loggia), ο Καθολικός Χριστιανικός Μητροπολιτικός Ναός Αγίου Χριστοφόρου και Ιακώβου και οι χρήσεις εστίασης και καφέ (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 36. Η πλατεία Ηρώων Κυπριακού Αγώνα (γνωστή στην τοπική κοινωνία ως «πλακάδα του Αγίου») κατά τις πρωινές και βραδινές ώρες. Στο χώρο της πλατείας βρίσκεται το μουσείο χαρτονομισμάτων και ο ναός της Παναγίας των Ξένων (Κυρά Φανερωμένη), ενώ πίσω από την πλατεία βρίσκεται ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 37. Η πλατεία σπηλιάς κατά τις πρωινές και βραδινές ώρες τις ημέρας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Στο νεότερο δομημένο περιβάλλον της πόλης, η φυτοκάλυψη απαντάται κυρίως υπό την μορφή δενδροστοιχιών και παρτεριών (εικόνες 38 και 39), καθώς το πλάτος συγκεκριμένων κεντρικών οδών του οδικού δικτύου ευνοεί την παρουσία τους. Άλλοι χώροι όπως η πλατεία San Rocco είναι αξιόλογοι σε μέγεθος αλλά δεν καλύπτουν επαρκώς τις ανάγκες του αστικού ιστού σε επίπεδο φυτοκάλυψης (εικόνα 40).

Εικόνα 38. Η εικόνα της οδού Ευγενίου Βουλγάρεως μετά την πρόσφατη ανάπλαση και πεζοδρόμηση (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022). Κάτω δεξιά είναι η περίφημη Βασιλική Πύλη¹³ (Porta Reale, πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>), τα θεμέλια της οποίας εντοπίστηκαν κατά τα έργα της ανάπλασης. Στο συγκεκριμένο σημείο τοποθετήθηκε σήμανση της άλλοτε παρουσίας της Πύλης και αναγραφή των σχετικών ιστορικών στοιχείων.

Εικόνα 39. Δενδροστοιχίες και παρτέρια σε κεντρικές οδούς των νεότερων πολεοδομικών ενοτήτων της πόλης. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται η Λεωφόρος Αλεξάνδρας και στην δεξιά φωτογραφία η οδός Γεωργίου Θεοτόκη. (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

¹³ Η Porta Reale αποτελούσε μία από τις τέσσερις πύλες της τειχισμένης πόλης και την κύρια είσοδο από ξηράς. Ενώ αρκετοί λόγιοι της εποχής εξέφρασαν τις αντιρρήσεις τους, η πύλη κατεδαφίστηκε το 1893, με αφορμή την διάνοιξη της σημερινής οδού Γεωργίου Θεοτόκη, ενώ το θέμα απέκτησε έως και ταξικές διαστάσεις.

Εικόνα 40. Η πλατεία Σαν Ροκκο (San Rocco) (Πηγές: <https://earth.google.com/>, προσωπικό αρχείο, 2022).

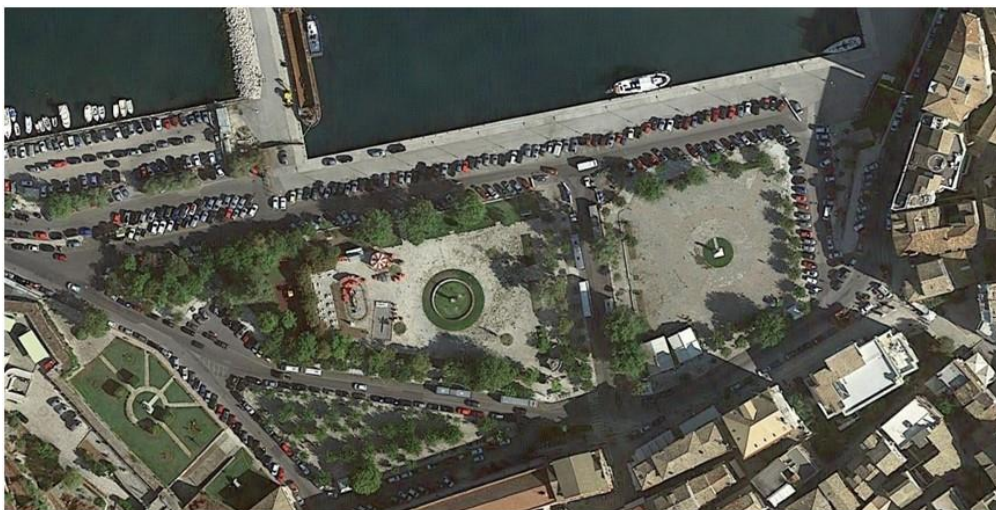
Συμπερασματικά, η πυκνή δόμηση της πόλης περιόρισε αισθητά τον αριθμό των ελεύθερων χώρων και πράσινων επιφανειών. Ωστόσο, ο μικρός αριθμός των σημείων αστικού πρασίνου αντισταθμίζεται εν μέρει από την συνολική επιφάνεια τους, καθώς η παρουσία συγκεκριμένων χώρων είναι επιβλητική και αποτελεί σημείο αναφοράς του αστικού περιβάλλοντος. Οι συγκεκριμένοι χώροι αποτέλεσαν το πεδίο μελέτης της συγκεκριμένης έρευνας, καθώς συνιστούν διακριτά τοπόσημα του αστικού περιβάλλοντος του νησιού, διαθέτουν ιδιαίτερο ιστορικό υπόβαθρο, καλύπτουν διαφορετικές ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και αποτελούν συνδυαστικούς κρίκους ποικίλων ιστορικών περιόδων.

3.4. Σημεία Μελέτης

3.4.1. Πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος

Στην βόρεια πλευρά της Παλιάς πόλης, στην περιοχή της Σπηλιάς, βρίσκεται η πλατεία του παλιού λιμανιού (εικόνα 41), η οποία είναι αξιόλογη σε έκταση αλλά με περιορισμένη φυτική κάλυψη. Η πλατεία ονομάζεται “πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος” προς τιμήν του ομώνυμου στρατιωτικού σώματος που αποτελούταν αποκλειστικά από Κερκυραίους.¹⁴

Εικόνα 41. Η σημερινή μορφή της πλατείας του 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος (Πηγή: <https://earth.google.com/>).

Ο χώρος της πλατείας υπήρξε πολυσύχναστο σημείο επί σειρά αιώνων, ως μέρος του παλιού λιμανιού, το οποίο από τον 14^ο αιώνα μέχρι και τα μέσα του 20^{ου} αιώνα αποτέλεσε το κύριο εμπορικό και επιβατικό λιμάνι της πόλης. Ουσιαστικά πρόκειται για ένα φυσικό λιμάνι, το οποίο εξασφαλίζει την προστασία από τους βορεινούς ανέμους εξαιτίας της κοντινής παρουσίας της νησίδας του Βίδο, ενώ οι οχυρωματικές εγκαταστάσεις του Νέου Φρουρίου παρείχαν την απαραίτητη αμυντική κάλυψη (εικόνα 45). Μέσω της ιστορικής Πύλης της Σπηλιάς (Porta Spilea, εικόνα 42), μίας εκ των 4 Πυλών της πόλης της Κέρκυρας μετά την περιτείχιση της, τα εμπορεύματα και οι χρήστες του ευρύτερου χώρου του λιμανιού προσέγγιζαν το εμπορικό κέντρο της πόλης.

¹⁴ Το 10^ο Πεζικό Σύνταγμα συμμετείχε στους Α' και Β' Βαλκανικούς πολέμους, μαχόμενο για την απελευθέρωση των Ελληνικών εδαφών σε διάφορες περιοχές της σημερινής Ελληνικής επικράτειας (Σαραντάπορος, Γιαννιτσά, Κλεισούρα, Κιλκίς κ.α.).

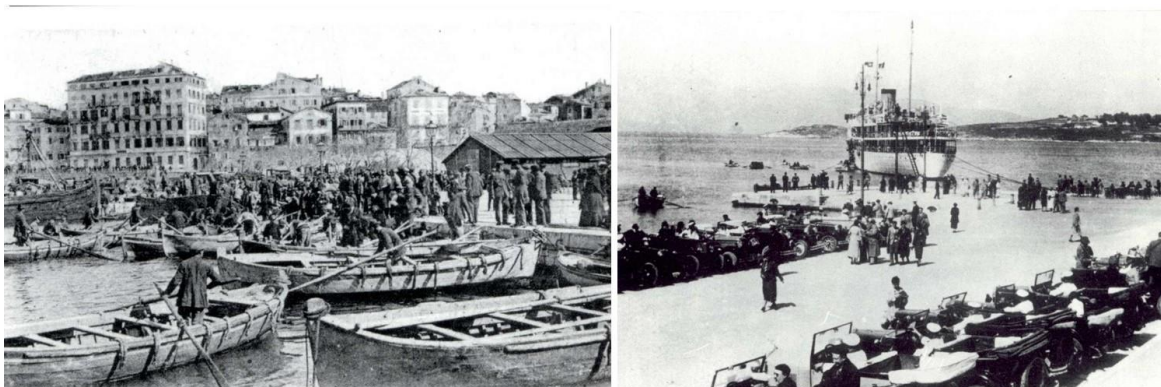

Εικόνα 42. Η σημερινή εικόνα της Πύλης της Σπηλιάς (Porta Spilea)¹⁵ (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Κατά την Ενετική και Βρετανική περίοδο το λιμάνι της Σπηλιάς απέκτησε ιδιαίτερη εμπορική αξία και επισκεψιμότητα, την οποία διατήρησε για μεγάλο μέρος του 20^{ου} αιώνα (εικόνα 43). Σημαντικό μέρος της επιφάνειας της πλατείας ήταν ελεύθερο για την εξυπηρέτηση των αναγκών κίνησης και μεταφοράς των επιβατών και των εμπορευμάτων, ενώ στο πέρασμα των αιώνων στο υπόλοιπο τμήμα εγκαταστάθηκαν διάφορα κτίρια όπως Τελωνείο, Ταχυδρομείο, αποθήκες διαμετακομιστικού εμπορίου, κλειστή αγορά και η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου (εικόνα 44). Μετά την ένωση των Επτανήσων με την υπόλοιπη Ελλάδα, το λιμάνι της Σπηλιάς απώλεσε σταδιακά την αξία του, ενώ ο βομβαρδισμός της πόλης της Κέρκυρας από τις δυνάμεις του Άξονα κατά τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο, είχε ως αποτέλεσμα την καταστροφή μέρους της κτιριακής υποδομής της πλατείας (εικόνα 45). Οι επιπτώσεις του βομβαρδισμού σε συνδυασμό με την έναρξη της κατασκευής του νέου λιμανιού κατά την δεκαετία του 1960 για την εξυπηρέτηση της αυξανόμενης κίνησης και του ελλιμενισμού πλοίων μεγαλύτερου μεγέθους, περιόρισαν την αξία της πλατείας ως χώρου κοινωνικής συναναστροφής.

¹⁵Η Porta Spilea αποτελεί μία από τις τέσσερις Πύλες των οχυρωματικών τειχών της πόλης της Κέρκυρας, που χτίστηκαν κατά την διάρκεια της Ενετοκρατίας. Η συγκεκριμένη Πύλη, η οποία αποτελούταν από δύο φυλασσόμενα ανοίγματα (ένα τοξωτό και ένα ορθογωνικό), είχε τοποθετηθεί στην άκρη του τείχους προς την θάλασσα, με σκοπό την σύνδεση της πόλης με το λιμάνι της Σπηλιάς. Η σημερινή εικόνα της περιοχής δεν αντικατοπτρίζει την αρχική σημασία της Πύλης, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των γειτονικών οχυρώσεων απομακρύνθηκε κατά τον 19^ο αιώνα.

Εικόνα 43. Στην αριστερή φωτογραφία αποτυπώνεται το παλιό λιμάνι και η αυξημένη κίνηση στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Στην δεξιά φωτογραφία διακρίνεται η άφιξη πλοίου στο λιμάνι και ο μεγάλος αριθμός οχημάτων που αναμένουν τους επιβάτες (Πηγή: <https://atcorfu.com/>).

Εικόνα 44. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται ο χώρος της πλατείας παλιού λιμανιού, το πλήθος των εγκατεστημένων κτηρίων, σημαντικός αριθμός ατμόπλοιων και ιστιοφόρων και η νησίδα του Βίδο κατά το 1892, σε φωτογραφία του Bartolomeo Borri (Πηγή: Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας). Στα δεξιά φαίνεται χώρος της πλατείας κατά το έτος 1920. Διακρίνονται μεταξύ άλλων το πεταλοειδές κτήριο της αγοράς (Μαρκάς), η Εκκλησία του Αγίου Νικολάου και το μνημείο του Ηρώου (Πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>)

Εικόνα 45. Στα αριστερά η πλατεία του 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος κατά το 1943, μετά τον βομβαρδισμό του Β' Παγκοσμίου πολέμου (πηγή: <http://corfuhistory.eu/>). Στα δεξιά η εικόνα της πλατείας στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, μετά την απομάκρυνση της κατεστραμμένης δόμησης, με φόντο το Νέο Φρούριο (Fortezza Nuova) σε φωτογραφία της Μαρίας Χρυσάκη (πηγή: <https://corfu.nationalgallery.gr/>)

Εικόνα 46. Προτομές στον χώρο της πλατείας. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται η προτομή του Υποναυάρχου Λιμενικού Κωνσταντίνου Μπούκα, ο οποίος ήταν ένας από τους ιδρυτές και ο πρώτος Αρχηγός του Λιμενικού Σώματος το 1919. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται η προτομή του Αντιναυάρχου του Πολεμικού Ναυτικού, Ελευθέριου Χανδρινού, ο οποίος ήταν ο κυβερνήτης του αρματαγωγού «Λέσβος» κατά την εισβολή των Τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο το 1974.

Σήμερα, ο χώρος της άλλοτε πολυσύχναστης πλατείας χρησιμοποιείται εν μέρει ως χώρος στάθμευσης οχημάτων, ενώ φιλοξενεί και περιορισμένες σε αριθμό χρήσεις εστίασης. Η επισκεψιμότητα από τους κατοίκους και επισκέπτες του νησιού είναι μειωμένη και εντοπίζεται κυρίως κατά την θερινή περίοδο, ενώ μεγάλο μέρος της πλατείας αποτελεί ελεύθερο χώρο. Η απομάκρυνση των πορθμείων και των χρήσεων που σχετίζονταν με την λειτουργία του λιμανιού επέτρεψαν την μερική ανάπλαση του χώρου, με αποτέλεσμα την αύξηση της φυτοκάλλυψης κυρίως μέσω της δενδροφύτευσης. Ωστόσο, η συνεισφορά της πλατείας στην κοινωνική ζωή του τόπου είναι περιορισμένη.

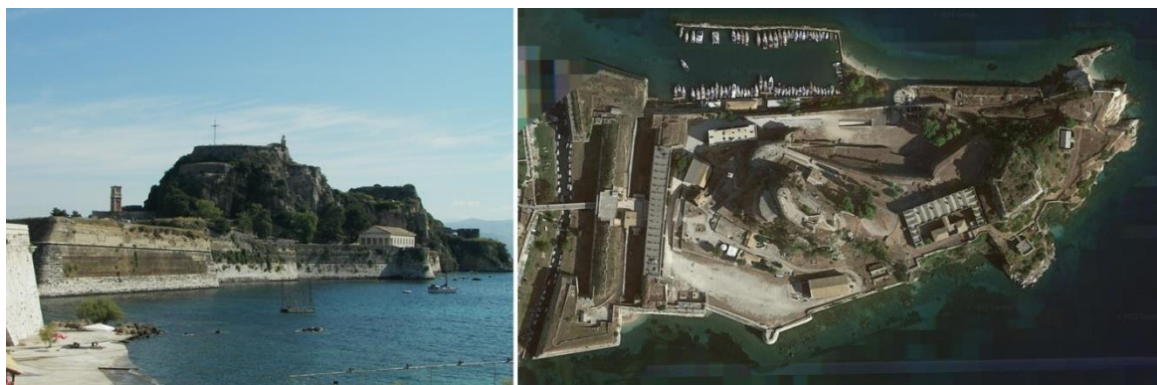
3.4.2. Πλατεία Σπιανάδα

Η πλατεία Σπιανάδα (εικόνα 47) αποτελεί σημαντικό τοπόσημο της πόλης της Κέρκυρας και σημείο αναφοράς για την κοινωνική ζωή του τόπου. Πρόκειται για έναν χώρο 84 στρεμμάτων, ο οποίος καταλαμβάνει περίπου το 1/3 της επιφάνειας της Παλιάς Πόλης. Εντός του χώρου της πλατείας και περιμετρικά αυτής, εντοπίζονται στοιχεία αρχιτεκτονικής, κτίρια και ιστορικά μνημεία που αποτελούν κληροδοτήματα της Βυζαντινής, Ενετικής, Γαλλικής και Αγγλικής περιόδου (εικόνες 48, 49, 50, 51, 52).

Εικόνα 47. Η σημερινή μορφή της εικόνας Σπιανάδα (Πηγή: <https://earth.google.com/>).

Εικόνα 48. Το Παλιό Φρούριο στην Ανατολική πλευρά της Σπιανάδας¹⁶. (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022, <https://earth.google.com/>)

Εικόνα 49. Στην αριστερή φωτογραφία απεικονίζεται το κτιριακό συγκρότημα του Λιστόν¹⁷ κατά το 1886, στην δυτική πλευρά της πλατείας Σπιανάδα, σε φωτογραφία του Αυστριακού φωτογράφου Alois Beer (Πηγή: www.corfuland.gr). Στην δεξιά φωτογραφία φαίνονται οι σημερινές χρήσεις εστίασης και καφέ (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

¹⁶Η τοποθεσία του Παλαιού Φρουρίου αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως φυσικά οχυρωμένος τόπος κατοικίας (Κόρκυρα) κατά την Βυζαντινή Περίοδο (6^{ος} αιώνας), μετά την κατάρρευση της Παλαιόπολης και σταδιακά μετατράπηκε σε Φρούριο (*Fortezza Vecchia*) από τους Ενετούς, μετά τον 15^ο αιώνα. Εντός του Παλιού Φρουρίου βρίσκονται κτίρια της Ενετικής και Βρετανικής Περιόδου. Οι δύο φυσικές κορυφές του Φρουρίου προσέδωσαν στην πόλη της Κέρκυρας το Βυζαντινό όνομα Κορυφώ, από το οποίο προέρχεται ως παραφθορά το λατινικό όνομα Corfu/Corfou.

¹⁷Το Λιστόν κατασκευάστηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα κατά την περίοδο των Αυτοκρατορικών Γάλλων.

Εικόνα 50. Το ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου στην πλατεία Σπιάναδα¹⁸. Στα αριστερά απεικονίζεται το ανάκτορο και η βόρεια πλευρά της πλατείας σε γκραβούρα του Joseph Schantz (Πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>). Στην δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται η σημερινή μορφή του ανακτόρου (Πηγή: <https://www.mygreekheart.com/>).

Εικόνα 51. Ο κήπος την Πινακοθήκης, στην ανατολική πλευρά του Ανακτόρου των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 52. Το περιστύλιο του Maitland στην νοτιοανατολική πλευρά της πλατείας. Στην αριστερή φωτογραφία του Bartolomeo Borri στο άλμπουμ «Ricordi di Corfu», διακρίνεται το περιστύλιο, η διαμόρφωση μέρους της πλατείας και η περιορισμένη φυτοκάλλυψη κατά το 1892. (Πηγή: Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας). Στη δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται η σημερινή εικόνα του χώρου (προσωπικό αρχείο, 2022)

¹⁸Το Ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου χτίστηκε κατά την Βρετανική περίοδο (1823) ως κατοικία του Βρετανού Ύπατου Αρμοστή των Ιονίων Νήσων, Thomas Maitland. Σήμερα στεγάζει το Μουσείο Ασιατικής Τέχνης.

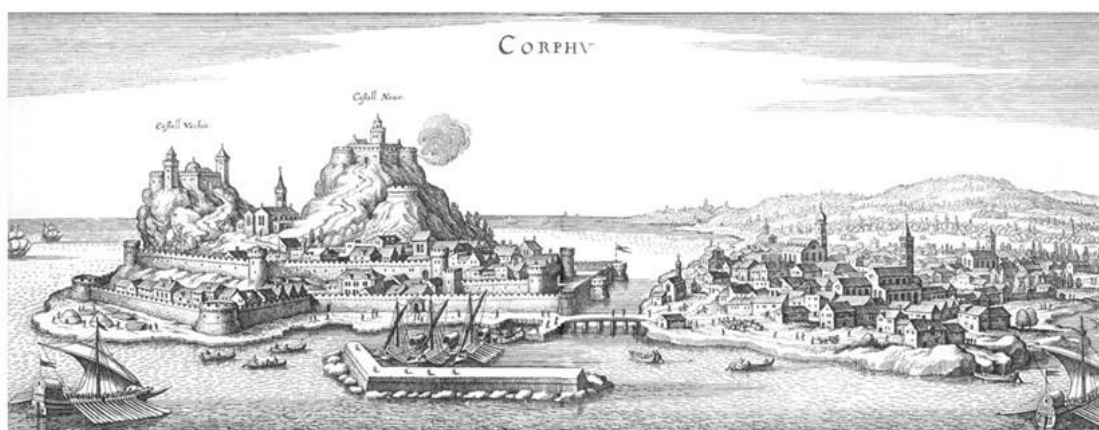
Οι τέσσερις αιώνες Ενετικής κυριαρχίας και η εξωτερική πολιτική της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας την Βενετίας, καθόρισαν σε σημαντικό βαθμό την πολεοδομία μεγάλου μέρους του αστικού χώρου της πόλης του νησιού. Οι συγκρουσιακές σχέσεις της Βενετίας με την Οθωμανική Αυτοκρατορία και η καίρια γεωστρατηγική θέση της Κέρκυρας, κατέστησε το νησί ως πεδίο στρατιωτικής αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο μεγάλων δυνάμεων της εποχής. Οι 3 μεγάλες πολιορκίες της Κέρκυρας κατά τον τρίτο (1537), τέταρτο (1571) και έβδομο (1716) Βενετοτουρκικό πόλεμο, άφησαν ανεξίτηλο στίγμα στην μορφή του αστικού χώρου της πόλης της Κέρκυρας.

Η αρχική στρατηγική της Βενετίας για την αμυντική θωράκιση της Κέρκυρας, ήταν κυρίως η οχυρωματική ενίσχυση των φρουρίων, τα οποία αποτέλεσαν τις κύριες δομές άμυνας που συνεισέφεραν στη διατήρηση της Βενετικής κυριαρχίας και την απώθηση των δυνάμεων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Το Παλαιό Φρούριο, το οποίο πριν την έναρξη των Βενετοτουρκικών εχθροπραξιών φιλοξενούσε μεγάλο μέρος του πληθυσμού και ουσιαστικά αποτελούσε μία τειχισμένη πόλη, σταδιακά δέχτηκε σημαντικό αριθμό οχυρωματικών αναβαθμίσεων. Ως αποτέλεσμα, το μεγαλύτερο μέρος των κατοικιών εντός του Παλαιού Φρουρίου κατεδαφίστηκε και οι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν στο προάστιο (Ξώπολη/Borgo, εικόνες 53 και 54) εκτός του Φρουρίου (Καραπιδάκης, 1994). Ο συγκεκριμένος χώρος, ο οποίος αποτελούσε την μεγαλύτερη κατοικημένη περιοχή, ήταν εκτεθειμένος στις εχθρικές επιθέσεις, με αποτέλεσμα την καταστροφή μεγάλου μέρους της κτιριακής υποδομής κατά την πρώτη Τουρκική πολιορκία του 1537 (Μάρμορας, 1902, Γιωτοπούλου – Σισιλιανού, 1994). Μετά το τέλος της πολιορκίας, τα όρια της Σπιανάδας καθορίστηκαν ακριβέστερα από τον Βενετό αρχιτέκτονα και πολεοδόμο Michele Sanmicheli. Ο ελεύθερος χώρος που προϋπήρχε επεκτάθηκε, ενώ απαγορεύτηκε η ανοικοδόμηση των κατεστραμμένων κτηρίων. Η τελική διαμόρφωση της πλατείας ως ελεύθερος χώρος πραγματοποιήθηκε το 1628 από τους Malipiero και Morosini, μετά από καινούρια επέκταση των ορίων και κατεδάφιση των απαραίτητων οικοδομών (Αργυροπούλου – Μπιρμπίλη, 1976). Οι αποφάσεις απομάκρυνσης των κτιρίων και απαγόρευσης της ανοικοδόμησης πάρθηκαν με γνώμονα την ασφάλεια των αμυνόμενων σε περίπτωση μελλοντικών στρατιωτικών αντιπαραθέσεων (Καραπιδάκης, 1994).

Εικόνα 53. Το Παλαιό φρούριο και το Μπόργκο κατά τον 16^ο αιώνα (“Candia e la citta de Corfoy”, Braun & Hogenberg, Civitates Orbis Terrarum, 1575) (Πηγή: Καραπιδάκης, 1994).

Εικόνα 54. Το Παλαιό φρούριο και το Μπόργκο κατά τον 16^ο αιώνα (Πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>).

Συνεπώς, η χωροθέτηση της πλατείας Σπιανάδα ως επιφάνεια αστικού πρασίνου δεν προέκυψε ως επακόλουθο ενός ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού, καθώς η δημιουργία της συγκεκριμένης ελεύθερης επιφάνειας είχε ως αφορμή την ανάγκη προστασίας των αμυντικών οχυρωματικών εγκαταστάσεων της περιοχής και κυρίως του Παλαιού Φρουρίου. Έκτοτε και για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ο χώρος της σημερινής πλατείας παρέμεινε ελεύθερος και με περιορισμένη φυτοκάλυψη (εικόνα 55). Ωστόσο δεν σταμάτησε να είναι σημείο αναφοράς για την κοινωνική ζωή της πόλης της Κέρκυρας.

Εικόνα 55. Αποτύπωση με λάδι σε μουσαμά της άφιξης του Γενικού Προνοητή Θαλάσσης στο λιμάνι της Κέρκυρας, κατά το τέλος του 18^{ου} αιώνα. Διακρίνεται η διαμόρφωση της Σπιανάδας ως ελεύθερος χώρος (Πηγή: Στανέλλος, 2015).

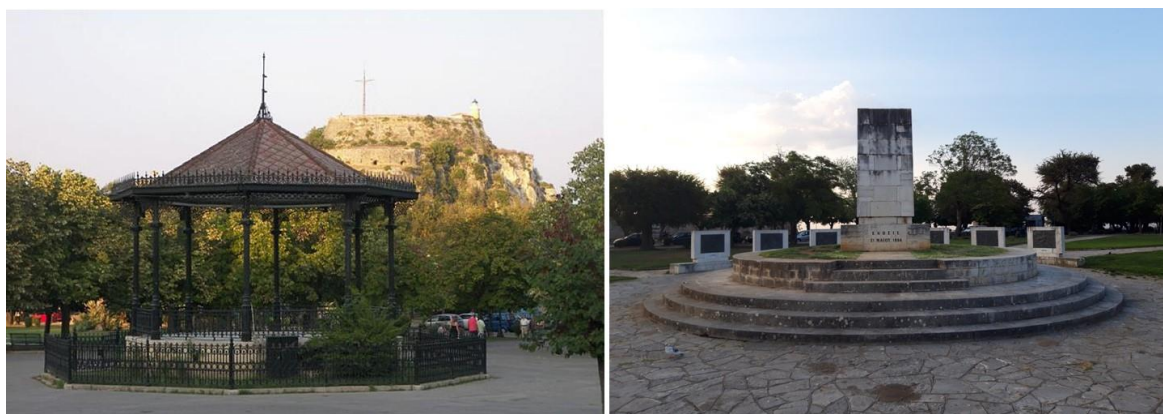
Εικόνα 56. Η πλατεία Σπιανάδα το 1852, σε φωτογραφίες του Francis Bedford. (Πηγή: <https://www.rct.uk/>)

Εικόνα 57. Η Νότια πλευρά της πλατείας Σπιανάδα με φόντο το Παλαιό Φρούριο. Φωτογραφία του Ιταλού φωτογράφου Bartolomeo Borri στο άλμπουμ Ricordi di Corfu (1892) (Πηγή: Αναγνωστική Εταιρεία Κέρκυρας).

Κατά το διάστημα της Γαλλικής κυριαρχίας και της Αγγλικής Προστασίας, το δομημένο περιβάλλον περιμετρικά της πλατείας εμπλουτίστηκε με κτίρια ιδιαίτερης καλαισθησίας, όπως το κτιριακό συγκρότημα του Λιστόν (εικόνα 49) και το Παλάτι των Αγίων Γεωργίου και Μιχαήλ (εικόνα 50). Εντός του χώρου της πλατείας, η περίοδος της Αγγλικής παρουσίας άφησε ως κληρονομιά το περιστύλιο του Maitland (εικόνα 52), ενώ στις αρχές του 20^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκε η κατασκευή του Πάλκου (εικόνα 58) με δαπάνη του κληροδοτήματος Ζαμπέλη, το οποίο φιλοξενεί πλήθος πολιτιστικών εκδηλώσεων. Σημαντικό σημείο αναφοράς σε επίπεδο συμβολισμού αποτελεί το μνημείο για την ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα (εικόνα 58). Η δένδροφύτευση που πραγματοποιήθηκε σταδιακά περιμετρικά και εντός της πλατείας, της προσέδωσε την σημερινή της μορφή.

Εικόνα 58. Στην αριστερή φωτογραφία εμφανίζεται το πάλκο στην Σπιανάδα. Στη δεξιά φωτογραφία φαίνεται το μνημείο της ένωσης των Ιονίων Νήσων με την Ελλάδα (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Η συνεισφορά της Αγγλικής Προστασίας στην διαμόρφωση του χώρου της Σπιανάδας, δεν περιορίστηκε στην ανέγερση κτιρίων και μνημείων και στον εμπλουτισμό της φυτοκάλλυψης. Ο Βρετανικός Ιμπεριαλισμός δεν κυριάρχησε μόνο μέσω της στρατιωτικής ισχύς και της γραφειοκρατίας, αλλά και μέσω της πολιτισμικής επιρροής (Stoddart, 1988). Υπό το συγκεκριμένο πλαίσιο, ο αθλητισμός αποτέλεσε αξιόλογη συνιστώσα του πολιτισμικού Ιμπεριαλισμού, ως επί το πλείστον ένας ανεπίσημος θεσμός που χρησιμοποιήθηκε για την πολιτιστική ένωση, την κοινωνική μεταρρύθμιση και την μεταφορά κοινών συμπεριφορικών προτύπων και αξιών, διατηρώντας ταυτόχρονα την απόσταση μεταξύ του εξουσιαστή και του εξουσιαζόμενου (Mangan, 1993).

Η Αγγλική παρουσία έφερε σε επαφή την τοπική κοινωνία με το άθλημα του κρίκετ (εικόνα 59), όπως συνέβη και με πολλές άλλες περιοχές που βρέθηκαν υπό Αγγλική κυριαρχία. Μετά την ένωση της Κέρκυρας με την Ελλάδα, η αγάπη του τοπικού πληθυσμού για το σπορ του Κρίκετ διατηρήθηκε, όπως μαρτυρά η ίδρυση ενός αριθμού αθλητικών σωματείων με αντικείμενο το συγκεκριμένο άθλημα. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα πραγματοποιήθηκαν σημαντικά φεστιβάλ κρίκετ, με κυριότερα αυτά του 1904 και 1936 με συμμετοχή και των πληρωμάτων του Αγγλικού Βασιλικού Ναυτικού. Ο χώρος φιλοξενίας των συγκεκριμένων εκδηλώσεων ήταν και πάλι η πλατεία Σπιανάδα, στην οποία προσερχόταν πλήθος κόσμου για να παρακολουθήσουν τους αγώνες και ως αφορμή για κοινωνική συναναστροφή. Κατά το διάστημα του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου η αθλητική δραστηριότητα περιορίστηκε, ενώ κατά την δεκαετία του 1960 παρουσιάστηκε αναβίωση του ενδιαφέροντος για το κρίκετ εξαιτίας της συμβολής του Βρετανού Υποπρόξενου John Forte, καθώς και της στήριξης των Αγγλικών ομάδων κρίκετ μέσω της συμμετοχής τους σε τοπικούς αγώνες (εικόνα 59) και χορηγιών (Γκόγκας, 2021).

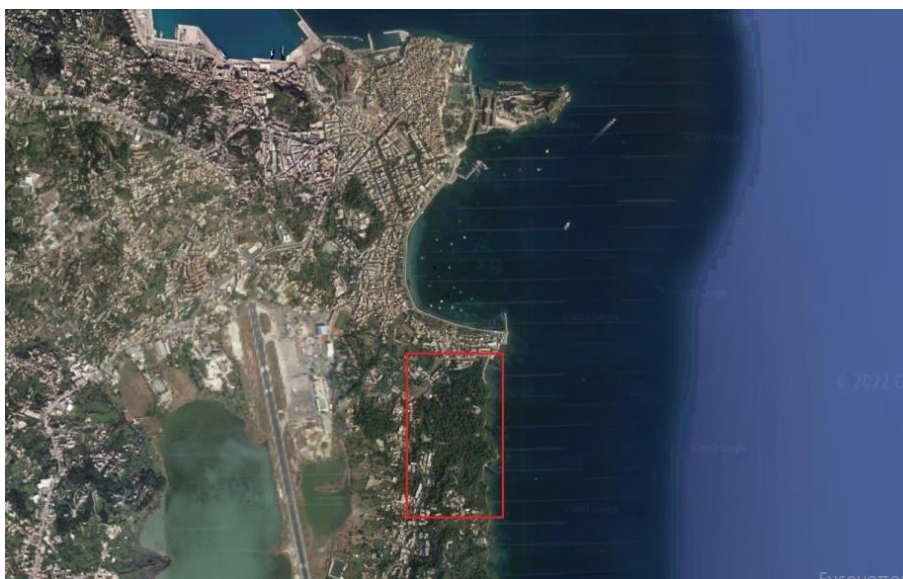

Εικόνα 59. Στην αριστερή φωτογραφία αποτυπώνεται αγώνας κρίκετ στην πλατεία Σπιανάδα σε γκραβούρα, στην εφημερίδα *The Illustrated London News*, 1863 (Πηγή: <https://www.corfu-museum.gr/>). Στη δεξιά φωτογραφία διακρίνεται στιγμιότυπο από αγώνα της ομάδας *Cricket Society* στην πλατεία Σπιανάδα, το 1972 (Γκόγκας, 2021).

Η γνωριμία του τοπικού πληθυσμού με το άθλημα του κρίκετ καθόρισε και την εξέλιξη της μορφής της πλατείας Σπιανάδα, καθώς μέχρι και σήμερα ο χώρος που αποτελούσε το σημείο διεξαγωγής των αγώνων, είναι η κύρια ελεύθερη επιφάνεια στην οποία δεν έχει εγκατασταθεί κάποια κτιριακή υποδομή ή άλλου είδους εξοπλισμός, ενώ η φυτοκάλυψη περιορίζεται στην παρουσία του απαραίτητου χλοοτάπητα και στις δενδροστοιχίες περιμετρικά της Βόρειας πλευράς της πλατείας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η μορφή του συγκεκριμένου χώρου παρουσίασε περιορισμένες αλλαγές κατά το χρονικό διάστημα από την έναρξη της Αγγλικής Προστασίας μέχρι και σήμερα, σε αντίθεση με το νότιο τμήμα της πλατείας.

3.4.3. Το πάρκο *Mon Repos*

Το πάρκο *Mon Repos*, συνολικής έκτασης 258 στρεμμάτων, βρίσκεται στον λόφο της Αναλήψεως (εικόνα 60), απέχει περίπου δύο χιλιόμετρα από το κέντρο της πόλης της Κέρκυρας και αποτελεί χώρο πολιτισμού, αναψυχής και άθλησης για τον πληθυσμό του νησιού. Η φυσική του ομορφιά και τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής έχουν αναδείξει το κατάφυτο πάρκο ως ένα από τα δημοφιλέστερα σημεία επίσκεψης για τους επισκέπτες του νησιού.

Εικόνα 60. Η θέση του πάρκου Mon Repos στον λόφο της Ανάληψης, δίπλα από τον κόλπο της Γαρίτσας (Πηγή: <https://earth.google.com/>).

3.4.3.1. Ιστορική διαδρομή και αρχαιολογικά ευρήματα της ευρύτερης περιοχής

Το πάρκο Mon Repos αποτελεί μέρος της αρχαίας πόλης του νησιού (Παλαιόπολη), η οποία χρησιμοποιήθηκε από τους κατοίκους της Κέρκυρας από την περίοδο του Κορινθιακού εποίκισμού (734 π.Χ.) μέχρι και την Ρωμαϊκή εποχή. Η ευρύτερη περιοχή αποτελεί σημείο ιδιαίτερης ιστορικής σημασίας, καθώς περιλαμβάνει φυσικά και αρχαιολογικά μνημεία ποικίλων χρονικών περιόδων. Οι πρώτοι εντοπισμοί μνημείων πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο των Αυτοκρατορικών Γάλλων (1812), ενώ η αναζήτηση πηγών ύδρευσης για τις ανάγκες του ναυτικού κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας, είχε ως αποτέλεσμα την τυχαία ανεύρεση του ναού του Καρδακίου (εικόνα 61), λίγο υψηλότερα από την ομώνυμη πηγή (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002).

Εικόνα 61. Ο ναός του Καρδακίου¹⁹ (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 62. Ο ναός του Ηραίου. Πάνω δεξιά και πάνω αριστερά διακρίνονται τα υπολείμματα του Ηραίου. Κάτω δεξιά και κάτω αριστερά φαίνεται μέρος των βοηθητικών κτιρίων του ναού (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

¹⁹Ο ναός του Καρδακίου, ο οποίος κατασκευάστηκε το 510 π.Χ., είναι ο καλύτερα διατηρημένος σε σχέση με τους υπόλοιπους ναούς του νησιού, ενώ ονοματίστηκε βάσει της πηγής του Καρδακίου, καθώς δεν υπάρχουν ακόμα επαρκή ευρήματα σχετικά με την θεότητα στην οποία ήταν αφιερωμένος (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002).

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (1911-1914), κατά την έρευνα στον χώρο του ναού στο Καρδάκι (2012-2014) εντοπίζεται το οργανωμένο ιερό της Ήρας από τον Γερμανό αρχαιολόγο Dorfler, το οποίο είχε διάρκεια ζωής από τους αρχαϊκούς έως και τους ύστερους Ελληνιστικούς χρόνους. Ο μεγαλοπρεπής δωρικός ναός του ιερού είχε δύο οικοδομικές φάσεις, την αρχαϊκή και την κλασική, ενώ από τον αρχαϊκό ναό έχουν διασωθεί ελάχιστα κτιριακά ερείπια (εικόνα 62). Από τα αρχαιολογικά ευρήματα και την θέση του ιερού, η οποία συμπίπτει με τις περιγραφές του Διόδωρου και του Θουκυδίδη, ο αρχαϊκός και ο κλασικός ναός ταυτίστηκαν από τους ανασκαφείς με το Ηραίο, ο οποίος ήταν αφιερωμένος στην Ακραία Ήρα και πιθανώς αποτελούσε τον σημαντικότερο ναό της αρχαίας Κέρκυρας. Ο ναός καταστράφηκε κατά την σύγκρουση των Ολιγαρχικών με τους Δημοκρατικούς στο τέλος του 5^{ου} αιώνα π.Χ. (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002).

Η ανασκαφική περίοδος που ξεκίνησε το 1960 αποκάλυψε ένα μικρό τραπεζοειδές υπαίθριο ιερό, το οποίο χρονολογείται στο τέλος του 6^{ου} και στις αρχές του 5^{ου} π.Χ. αιώνα. Σύμφωνα με την επιγραφή “ΑΠΟΛΛΩΝ Ο ΚΟΡΚΥΡΑΙΟΣ” η οποία εντοπίστηκε σε διάφορα χάλκινα ευρήματα, το ιερό ήταν αφιερωμένο στον Απόλλωνα. Αξιόλογο μνημείο αποτελεί και το σπήλαιο που βρίσκεται κάτω από τον ναό στο Καρδάκι, το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί ως χώρος λατρείας σε διάφορες ιστορικές περιόδους. Σύμφωνα με αρχαία συγγράμματα, η λατρευτική χρήση του χώρου υπήρχε από την εποχή του πρώτου εποικισμού. Το σπήλαιο ήταν αρχικά αφιερωμένο στην ευβοϊκή νύμφη Μάκριδα, η οποία εκτοπίστηκε από την Μήδεια εξαιτίας του εποικισμού από τους Κορίνθιους κατά τον 8^ο αιώνα π.Χ. Η τοιχογραφία του Αγίου Νικολάου στον τοίχο του ιερού, φανερώνει ότι το σπήλαιο έχει χρησιμοποιηθεί και ως εξωκλήσι κατά τους μεταγενέστερους ιστορικούς χρόνους (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002).

Κοντά στο χώρο του Mon Repos έχουν ανακαλυφθεί και άλλα ιστορικά μνημεία, όπως ο δωρικός ναός της Αρτέμιδος Γοργούς του 6^{ου} αιώνα π.Χ. και ο Βυζαντινός ναός της παλαιοχριστιανικής βασιλικής της Παλαιόπολης, ο οποίος ανεγέρθη τον 5^ο αιώνα (εικόνα 63).

Εικόνα 63. Στην αριστερή φωτογραφία εμφανίζεται η παλαιοχριστιανική βασιλική της Παλαιόπολης (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022). Στην δεξιά φωτογραφία φαίνονται τα διασωσμένα δομικά στοιχεία του ναού της Αρτέμιδος Γοργούς (Πηγή: <http://art-hellas.blogspot.com/>).

3.4.3.2. Το Οίκημα του Mon Repos

Το οίκημα του Mon Repos αποτελεί κληροδότημα της Αγγλικής Προστασίας στην Κέρκυρα και συνδέεται άρρηκτα με την νεότερη ιστορία του νησιού (Κυριάκη, 2006). Το κτίριο ξεκίνησε να χτίζεται το 1828 ως εξοχική κατοικία του δεύτερου Βρετανού Έπατου Αρμοστή Sir Frederic Adam στα πρότυπα του νεοκλασικισμού, ενώ ολοκληρώθηκε το 1831 (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002). Η φυσική ομορφιά και η ιστορική σημασία της περιοχής διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο για την επιλογή της ως σημείο ανέγερσης της εξοχικής κατοικίας του Έπατου Αρμοστή (Κυριάκη, 2006). Ωστόσο, ο Adam δεν μπόρεσε να την απολαύσει για μεγάλο χρονικό διάστημα, καθώς τον Απρίλιο του 1832 διορίστηκε κυβερνήτης του β' τμήματος των Ανατολικών Ινδιών. Το οικοδόμημα χρησιμοποιήθηκε ως Ιεροσπουδαστήριο το 1840 (Τσανταρίδης, 2004).

Μετά την ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα το 1864, η χρήση του Mon Repos παραχωρήθηκε στον βασιλιά Γεώργιο Α', ως "διάδοχος" των Βρετανών Έπατων Αρμοστών, ο οποίος πιθανότατα του έδωσε την ονομασία Mon Repos ("η ανάπαυση μου") που χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα. Το κτίριο και ο κήπος χρησιμοποιήθηκαν από την βασιλική οικογένεια για πολλά χρόνια ως καλοκαιρινή κατοικία, ενώ συχνά υπήρξε τόπος φιλοξενίας μελών διαφόρων βασιλικών οικογενειών της Ευρώπης και γνωστών προσωπικοτήτων. Μετά τον θάνατο του Γεωργίου Α', η κυριότητα του χώρου του Mon Repos πέρασε στον γιο του Ανδρέα, ο οποίος αργότερα αναγκάστηκε να το

επαναδιεκδικήσει από το Ελληνικό Δημόσιο, καθώς είχε απαλλοτριωθεί και μετατραπεί σε επισκέψιμο χώρο για το κοινό από το 1922 έως το 1935. Το 1937 ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ αγόρασε τον συγκεκριμένο χώρο, ο οποίος την διάρκεια του Β΄ παγκοσμίου πολέμου χρησιμοποιήθηκε διαδοχικά από τον Ιταλό διοικητή των Ιονίων Ρ. Parini και τον Γερμανό στρατιωτικό διοικητή Jaeger. Μετά το τέλος του πολέμου και τον θάνατο του Γεωργίου Β΄, η κυριότητα του Mon Repos πέρασε από τα αδέρφια του θανόντος στον βασιλιά Παύλο μέσω δωρεάς. Μετά και τον θάνατο του Παύλου, η έπαυλη και ο κήπος κατέληξαν στον βασιλιά Κωνσταντίνο και στην μητέρα του Φρειδερίκη. Μετά την κατάργηση την βασιλευόμενης κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας από το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967, το σύνολο της κινητής και ακίνητης περιουσίας της βασιλικής οικογένειας απαλλοτριώθηκε, ενώ το 1994 το Mon Repos παραχωρήθηκε κατά κυριότητα στον Δήμο Κερκυραίων (Κυριάκη, 2006). Από το 2001 το κτίριο του Mon Repos στεγάζει το Μουσείο Παλαιόπολης (εικόνες 64 και 65). Στο χώρο του πάρκου καταγράφεται η παρουσία και άλλων ιστορικών κτιρίων, τα οποία ανεγέρθηκαν σε διάφορες ιστορικές περιόδους (εικόνα 66)

Εικόνα 64. Το κτίριο του Mon Repos, το οποίο σήμερα στεγάζει το Μουσείο Παλαιόπολης (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Εικόνα 65. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται θησαυρός 510 αργυρών Κερκυραϊκών και Κορινθιακών νομισμάτων, ο οποίος βρέθηκε στο χώρο της Αρχαίας Αγοράς και χρονολογείται στην 3^ο αιώνα π.Χ. Στην δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται η αναπαράσταση της εσωτερικής διακόσμησης ενός δωματίου της έπαυλης του Mon Repos, σύμφωνα με τον ρυθμό της Αντιβασιλείας (Regency Style) (Πηγή: Μουσείο Παλαιόπολης).

Εικόνα 66. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνονται οι «στάβλοι των Ιταλών»²⁰ (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022). Στην δεξιά φωτογραφία διακρίνεται ο ναός του Σωτήρα Χριστού²¹ (Πηγή: <http://odysseus.culture.gr/>).

3.4.3.3. Ο βοτανικός κήπος

Η αύξηση του ενδιαφέροντος για την Βοτανική επιστήμη στο πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα και η Βρετανική κυριαρχία επί των Ιονίων Νήσων κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, επηρέασε και την Κέρκυρα. Ουσιαστικά, ένας από τους σκοπούς ίδρυσης την

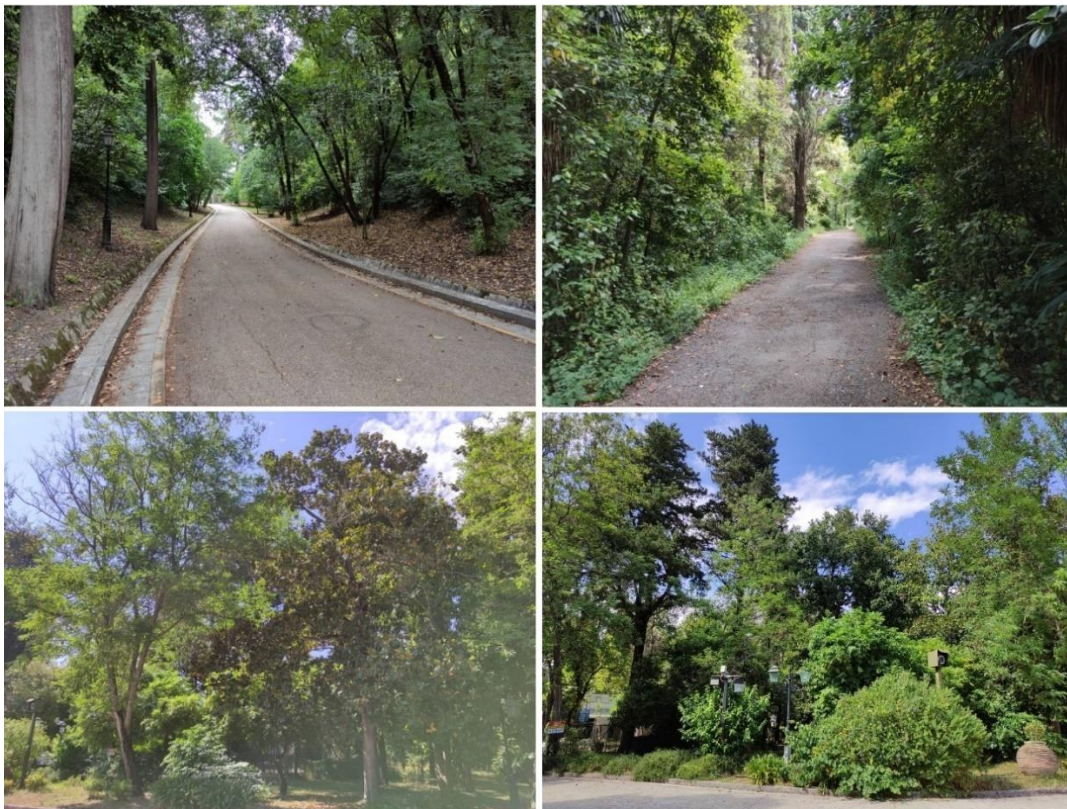
²⁰ Το κτίριο των «στάβλων των Ιταλών» κατασκευάστηκε κατά την περίοδο της Αγγλικής Προστασίας. Ενώ η αρχική του χρήση παραμένει άγνωστη, η ονομασία με την οποία έμεινε γνωστό πιθανώς να δηλώνει μία από τις λειτουργίες του κατά το παρελθόν.

²¹ Ο ναός του Σωτήρα Χριστού θεμελιώθηκε στις αρχές του 16^{ου} αιώνα, ως ιδιοκτησία της οικογένειας ευγενών Μιδέη. Αργότερα, το κτίριο χρησιμοποιήθηκε ως μοναστήρι, το οποίο από τον 17^ο αιώνα εμφανίζεται ως δημόσιο, υπό την διεύθυνση των Ενετών. Κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα προστέθηκαν το κωδονοστάσιο στην νότια πλευρά του περιβόλου και το ισόγειο τμήμα στην νότια πλευρά του ναού.

Ιονίου Ακαδημίας ήταν και η δημιουργία βοτανικού κήπου, ενώ συστάθηκε έδρα Βοτανικής με σκοπό την διδασκαλία της Ιατρικής και της Βοτανικής επιστήμης. Ως αποτέλεσμα, δημιουργήθηκε ο βοτανικός κήπος στην περιοχή της Γαρίτσας, ο οποίος περιείχε περίπου 4 χιλιάδες φυτικά είδη, ενδημικά και μη, ενώ συλλέχθηκαν και καταγράφηκαν τα φυτά της Κερκυραϊκής χλωρίδας (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002).

Ως Βρετανός, ο Sir Frederic Adam ακολούθησε την τάση της εποχής προχωρώντας στον σχεδιασμό του κήπου στα πρότυπα του Γραφικού (Picturesque). Η επιθυμία του ήταν η δημιουργία ενός σκιερού φυσικού τοπίου με πλούσια βλάστηση, στον οποίο τα στοιχεία του Βρετανικού ρομαντισμού θα κυριαρχούσαν έναντι της γεωμετρίας (Τσανταρίδης, 1994). Ωστόσο, καθώς το κλίμα της Ελλάδας με τα θερμά και ξηρά καλοκαίρια αποτελούσε ανασταλτικό παράγοντα για την επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος, η εισαγωγή ενός μεγάλου αριθμού φυτών από τις Μεσογειακές αποικίες της Αγγλίας οδήγησε στην δημιουργία ενός εντυπωσιακού φυσικού μωσαϊκού Μεσογειακού χαρακτήρα περίπου 2 χιλιάδων φυτικών ειδών, σχεδιασμένου ώστε να προσφέρει σκιά και δροσιά κατά την θερμή περίοδο του έτους, μέσω του εμπλουτισμού του καταπράσινου δάσους με δέντρα και καλλωπιστικά φυτά. Κατά τις ακόλουθες χρονικές περιόδους, οι επόμενοι διαχειριστές της συγκεκριμένης έκτασης αλλοίωσαν την φυτική σύνθεση του τοπίου, ενώ οι περίοδοι παραμέλησης συνετέλεσαν στην απώλεια μέρους του συνόλου των φυτικών ειδών που εγκαταστάθηκαν κατά την δημιουργία του κήπου. Ωστόσο, υπάρχουν καταγεγραμμένες πληροφορίες οι οποίες ενημερώνουν επαρκώς σχετικά με τα είδη που συνέθεταν την αρχική φυτική κοινότητα του κήπου, ενώ η σημερινή του μορφή και σύνθεση παραμένει εντυπωσιακή (εικόνες 67 και 68) (Ζερνιώτη – Βέργη, 2002).

Εικόνα 67. Η βλάστηση του Mon Repos (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 68. 3 υπεραιώνιοι φίκoi (*Ficus elastica*)²², μεταξύ του Ηραίου και του ναού του Καρδακίου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

²²Ο Φίκος (*Ficus elastica*) είναι αειθαλές δέντρο, με καταγωγή από την Ινδική υποήπειρο και την ΝΑ Ασία, το οποίο φτάνει σε μέγιστο ύψος τα 30-40 μέτρα και μέγιστη διάμετρο 15-20 μέτρα. Καταλαμβάνει περιοπτη θέση στην παγκόσμια αγροτική οικονομία, καθώς στο παρελθόν υπήρξε η βασική παραγωγής του καουτσούκ, ενώ αποτελεί ένα από τα πιο δημοφιλή καλλωπιστικά δένδρα σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.4.4. Βρετανικό Κοιμητήριο

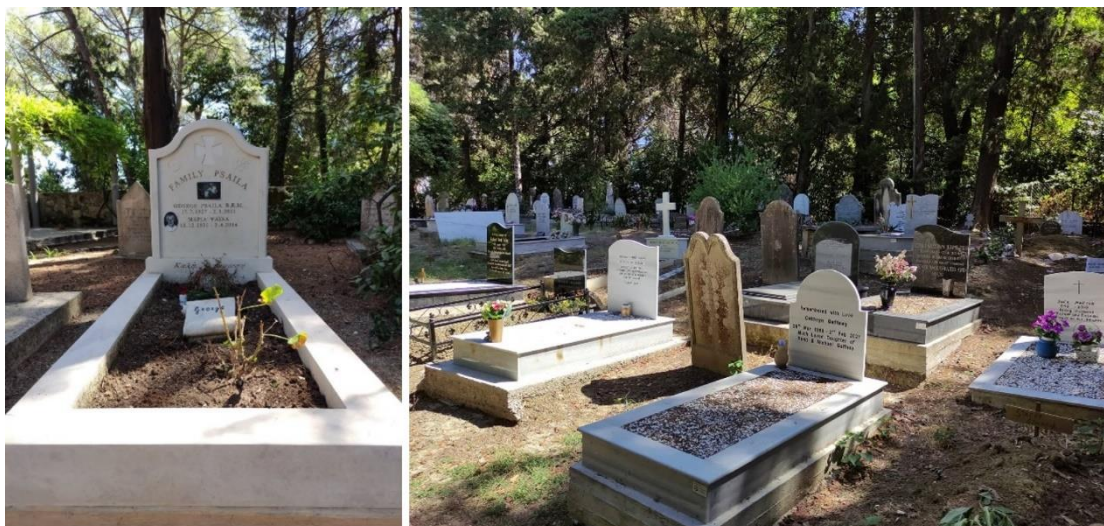
Το Βρετανικό Κοιμητήριο της Κέρκυρας (εικόνα 69) το οποίο τελεί υπό την διαχείριση της Επιτροπής Στρατιωτικών Τάφων της Κοινοπολιτείας, αποτελεί κληρονομιά της περιόδου της Αγγλικής Προστασίας και ζωντανό πολιτιστικό μνημείο, καθώς χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα. Ο σημερινός χώρος του κοιμητηρίου, αποτελεί συνένωση των δύο Βρετανικών χώρων ταφής της πόλης της Κέρκυρας, κατά το τέλος του 19^{ου} αιώνα. Συγκεκριμένα, η παρουσία του αρχικού κοιμητηρίου στην παραλιακή λεωφόρο κοντά στο νότιο άκρο της πλατείας Σπιανάδα, που λειτουργούσε από την έναρξη της περιόδου της Αγγλικής Προστασίας, αποτελούσε εμπόδιο στην πολεοδομική ανάπτυξη της πόλης, με αποτέλεσμα την μεταφορά των σωρών και τάφων στο σημερινό χώρο του Κοιμητηρίου κατά το έτος 1895. Σταδιακά, μεταφέρθηκαν εκεί και οι σωροί από τα νεκροταφεία των Παξών (1820), της Λευκάδας και της Ιθάκης (1860) (Ψάιλας, 2004).

Εικόνα 69. Η θέση το Βρετανικού Κοιμητηρίου στην Κέρκυρα (Πηγή: <https://earth.google.com/>).

Εικόνα 70. Το ταφικό μνημείο για τους πεσόντες Βρετανούς ναύτες στο επεισόδιο των στενών της Κέρκυρας²³, στις 22 Οκτωβρίου του 1946 (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Εικόνα 71. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται ο οικογενειακός τάφος της οικογένειας Ψάιλα. Εδώ τάφηκε ο Κος Γιώργος Ψάιλας, ο οποίος διατέλεσε από το 1944 έως και το 2021, επιστάτης του Βρετανικού Κοιμητηρίου και βραβεύτηκε για την προσφορά του με το British Empire Medal. Στην δεξιά φωτογραφία φαίνονται τάφοι της σύγχρονης περιόδου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

²³ Στις 22 Οκτωβρίου 1946, τα Βρετανικά αντιτορπιλικά HMS VOLAGE και HMS SAUMAREZ, προσέκρουσαν σε νάρκες στα στενά της Κέρκυρας κοντά στις ακτές με την Αλβανία, με αποτέλεσμα τον θάνατο 44 Βρετανών ναυτών. Οι σωροί 12 ναυτών ανασύρθηκαν από την θάλασσα και τάφηκαν στο Βρετανικό Κοιμητήριο. Για τους υπόλοιπους 32 ναύτες, κατά την 50^η επέτειο του συμβάντος (22/10/1996) τοποθετήθηκε χαραγμένη επιγραφή με τα ονόματα τους.

Εικόνα 72. Στην αριστερή φωτογραφία του επί σειρά δεκαετιών επιστάτη του Κοιμητηρίου, Γεωργίου Ψάιλα, φαίνεται στιγμιότυπο από την τελετή ταφής Άγγλων ναυτών το 1946. Στην δεξιά φωτογραφία του ιδίου, διακρίνονται τάφοι Γερμανών στρατιωτών κατά την περίοδο της κατοχής (πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>).

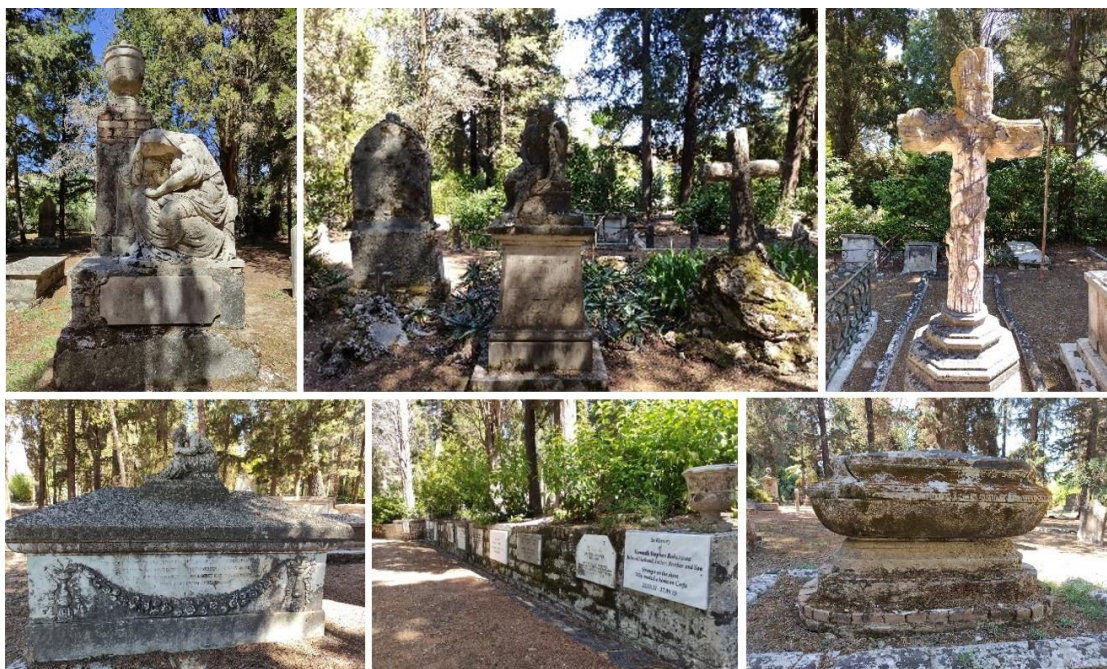
Εντός του κοιμητηρίου βρίσκονται περίπου 500 τάφοι, οι οποίοι χρονολογούνται από την έναρξη της Αγγλικής Προστασίας μέχρι και τις μέρες μας. Το κοιμητήριο αρχικά προοριζόταν για την ταφή των Άγγλων στρατιωτών, αξιωματικών και των μελών των οικογενειών τους που διέμεναν στην Κέρκυρα. Μετά την Ένωση των Ιονίων Νήσων με την Ελλάδα, σημαντικός αριθμός Βρετανών πολιτών που κατοικούσαν στο νησί ενταφιάστηκαν στο κοιμητήριο. Επιπλέον, η τέφρα άλλων αποθανόντων που πέθαναν εκτός Ελλάδος μεταφέρθηκε στο κοιμητήριο και εναποτέθηκε σε συγκεκριμένο σημείο. Εκτός από τους τάφους των Βρετανών στρατιωτών που έχασαν την ζωή τους κατά τη διάρκεια των Α΄ και Β΄ Παγκοσμίων πολέμων και των υπολοίπων Βρετανών πολιτών (εικόνες 70 και 71), στον συγκεκριμένο χώρο έχουν ταφεί και άνθρωποι διαφόρων θρησκευτικών δογμάτων, συμπεριλαμβανομένων και Γερμανικών οικογενειών που έζησαν στην Κέρκυρα αλλά δεν τους επιτράπηκε να ταφούν στα υπόλοιπα κοιμητήρια του νησιού (Ορθόδοξα ή Καθολικά). Κατά την διάρκεια της Γερμανική κατοχής (Σεπτέμβριος 1943 – Οκτώβριος 1944), στο Κοιμητήριο ενταφιάστηκαν 53 Γερμανοί στρατιώτες (εικόνα 72), τα υπολείμματα των οποίων μεταφέρθηκαν το 1962 στο Μουσολείο της περιοχής του Διόνυσου Αττικής (Ψάιλας, 2004)

Οι διάκοσμοι που βρίσκονται στο Κοιμητήριο συχνά αποτελούν έργα τέχνης. Τα ταφικά μνημεία και τα γλυπτά του 19^{ου} αιώνα θεωρούνται ως ιδιαίτερα δείγματα γλυπτικής για την περιοχή του Ιονίου (εικόνες 73 και 74).

Εικόνα 73. Γλυπτά και ταφικά μνημεία που βρίσκονται στο Βρετανικό Κοιμητήριο. Διακρίνεται το καλαίσθητο και γαλήνιο φυσικό περιβάλλον του χώρου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 74. Γλυπτά και ταφικά μνημεία που βρίσκονται στο Βρετανικό Κοιμητήριο. Διακρίνεται το καλαίσθητο και γαλήνιο φυσικό περιβάλλον του χώρου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Το φυσικό περιβάλλον του κοιμητηρίου συμβαδίζει με την χρήση του χώρου. Η σύνθεση της φυτικής κοινότητας, η οποία περιλαμβάνει κωνοφόρα και άλλα δενδρώδη είδη, πόες, θάμνους και διάφορα εποχικά ανθοφόρα φυτά, προσφέρει το απαραίτητο

αίσθημα γαλήνης. Ιδιαίτερο μέρος της φυτικής κοινότητας που απαντάται στο Βρετανικό Κοιμητήριο αποτελεί το σύνολο των 30 ειδών ορχιδέας που φύονται στον συγκεκριμένο χώρο. Δυστυχώς, κατά το διάστημα που επισκέφτηκα το Κοιμητήριο δεν ήταν εφικτή η φωτογράφιση των συγκεκριμένων ειδών κατά το στάδιο της ανθοφορίας, καθώς η έναρξη της εντοπίζεται περίπου στο τέλος Φεβρουαρίου (*Barlia robertiana*) και λήγει στις αρχές του Ιουνίου (*Anacamptis pyramidalis* v. *brachystachys*) (Ψάλλας, 1994).

4. Η μεθοδολογική έρευνα

Το παρόν κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας περιλαμβάνει τον μεθοδολογικό σχεδιασμό της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε σε επιλεγμένους πράσινους αστικούς χώρους της πόλης της Κέρκυρας. Η έρευνα εξετάζει τις μετρήσιμες αλλά και μη (υποκειμενικές) πλευρές της κοινωνικής, ιστορικής, πολιτισμικής και γεωπολιτικής πραγματικότητας, όπως αυτές διαχρονικά συνέβαλαν και συνεχίζουν να συμβάλουν στη διαμόρφωση της χωρικής κατανομής και ταυτότητας αλλά και της εξυπηρέτησης των αισθητικών και λειτουργικών αναγκών, μέσα από τις στάσεις και τις αντιλήψεις των κατοίκων της πόλης. Παρακάτω, ανά ενότητα περιγραφής, παρουσιάζονται αναλυτικά, ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, ο γενικός σχεδιασμός της ερευνητικής διαδικασίας, τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν, το δείγμα της έρευνας καθώς και οι τρόποι συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων.

4.1. Η προβληματική της έρευνας

Το αρχικό ερώτημα που πρέπει να τεθεί είναι το ακόλουθο: πως μπορεί να αιτιολογηθεί το ενδιαφέρον για μια εστιασμένη μελέτη των σχέσεων και των αλληλεπιδράσεων των κατοίκων της πόλης της Κέρκυρας με τους δημόσιους, αστικούς, πράσινους χώρους της; Ασφαλώς, η εκκίνηση ενός τέτοιου είδους προβληματισμού δεν μπορεί να τοποθετηθεί εκτός και πέραν από το προσωπικό βίωμα και τη συλλογική μνήμη. Κατά συνέπεια μια τέτοιου είδους έρευνα κατευθύνει την αναζήτηση στην εξόρυξη δεδομένων τα οποία εντοπίζονται τόσο στον πυρήνα της θεωρίας της εξέλιξης των πράσινων αστικών χώρων στην πόλη της Κέρκυρας αλλά και στις κοινωνικές μεταβλητές της αστικής της

πραγματικότητας, όπως για παράδειγμα η αισθητική της κάθε εποχής της, η ευαισθησία και το γούστο της, οι λειτουργικές ανάγκες, οι κοινωνικές συνθήκες και τα γεγονότα της καθώς και όλες εκείνες οι παράμετροι που στοιχειοθετούν το διαχρονικό πολιτισμικό και κοινωνικό της κεφάλαιο.

4.2. Ο σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας μελέτης, όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, είναι η διερεύνηση των εμπειριών των κατοίκων και των χρηστών των πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας, αναφορικά με το ιστορικό, κοινωνικό, πολιτισμικό και γεωπολιτικό πλαίσιο διαμόρφωσης αυτών και ειδικά των αναπαραστάσεων για το πλαίσιο επάρκειας, χρήσης, λειτουργίας και κάλυψης των αναγκών τους σε επίπεδο εξασφάλισης ενός καλού μέσου όρου αστικής και περιβαλλοντικής ποιότητας. Η εμβάθυνση στις αντιλήψεις τους και στις συναρτώμενες εμπειρίες τους, από και με τους χώρους αυτούς, μας επιτρέπει να ερμηνεύσουμε αφενός το διαχρονικό ρόλο του πρασίνου στην κοινωνικο-πολιτισμική εξέλιξη και στην αστική ανάπτυξη της πόλης της Κέρκυρας, αφετέρου να εστιάσουμε στις πιθανά ελλειμματικές υφιστάμενες ή μη πρακτικές διαχείρισης του φυσικού της περιβάλλοντος με στόχο μια ανθεκτικά βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών αστικών πόρων της με την ενσωμάτωση των αναγκαίων περιβαλλοντικών προτεραιοτήτων.

Οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι οι ακόλουθοι:

- Η διερεύνηση της περιβαλλοντικής ποιότητας ζωής στην πόλη της Κέρκυρας.
- Η καταγραφή των ταυτοτήτων των χρήσεων των υπό εξέταση πράσινων χώρων της αλλά και της σημασίας τους εντός του αστικού χώρου και της εμβέλειάς τους για την τοπική κοινωνία.
- Η διερεύνηση των φυσικών ιδιοτήτων και των χαρακτηριστικών τους (μικροκλίμα, μορφολογία, αρχιτεκτονική αισθητική, ηχοτοπία, κ.ά.) αναφορικά με τις προσδοκίες των πολιτών για ευχάριστη χρήση (κοινωνική-ψυχολογική διάσταση).
- Η εξέταση της κοινωνικό-οικονομικής και περιβαλλοντικής διάστασης των κοινόχρηστων επιφανειών που αποτελούν τα σημεία αστικού πρασίνου, όχι ως

μεμονωμένοι χώροι αλλά ως ένα ενιαίο, δυναμικό, ετερογενές και πολυδιάστατο σύνολο.

- Η αξιολόγηση της επίδρασης των ιστορικών δια-πολιτισμικών επιρροών, στο αστικό πράσινο της Κέρκυρας.
- Η εξέταση των διαχρονικών μεταβολών-εκφάνσεων και παρεμβάσεων στην ταυτότητά τους και κατά πόσον αυτές είναι αντιληπτές σε επίπεδο γνώσης και συλλογικής μνήμης.

4.3. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας προέκυψαν στη βάση της μελέτης των θεωρητικών ζητημάτων για τους πράσινους αστικούς χώρους της πόλης της Κέρκυρας.

Συγκεκριμένα τα ερωτήματα εστιάζουν στο:

- Πόσο επηρεάζει ή όχι το πράσινο την ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης της Κέρκυρας;
- Ποιός είναι ο βαθμός επίδρασης του γεωπολιτικού και πολιτισμικού παράγοντα στο αστικό πράσινο της Κέρκυρας;
- Ποιά είναι η χωρική κατανομή των πράσινων χώρων στο δομημένο αστικό περιβάλλον του παραδοσιακού ιστορικού κέντρου της πόλης της Κέρκυρας;
- Ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της βιοποικιλότητας της φυτικής κοινότητας και της σύνθεσής της, καθώς και η δομή και ο ρόλος του αστικού πρασίνου;

4.4. Περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας

Η παρούσα έρευνα, μεθοδολογικά και πρακτικά, σχεδιάστηκε ως μια δημοσκοπική έρευνα διερεύνησης παραγόντων, πλευρών και ζητημάτων που σχετίζονται με τη διαχρονική εξέλιξη και παρουσία του πρασίνου στον παραδοσιακό πολεοδομικό ιστό της πόλης της Κέρκυρας. Η επιλογή των ερευνητικών χώρων (βλ. παρακάτω) τόσο για το

αντικείμενο της ερευνητικής διαδικασίας όσο και για τον ίδιο τον ερευνητικό σχεδιασμό βασίστηκαν στη διαδικασία συγκεκριμενοποίησης του ερευνητικού προβληματισμού και των ερευνητικών ερωτημάτων με στόχο τη διερεύνηση της ερευνητικής περιοχής και της επαλήθευσης ή μη των ερευνητικών υποθέσεων και των στόχων της έρευνας (Mason, 2003, Ιωσηφίδης, 2008).

4.5. Μεθοδολογικές επιλογές

Η γενική αυτή μεθοδολογία ενέταξε, εμπειρικά (φαινομενολογικά) και θεωρητικά δεδομένα επιλέγοντας ένα μικτό σχέδιο στρατηγικής στην έρευνα πεδίου. Η μικτή μέθοδος (ποσοτική και ποιοτική) επιτρέπει ένα μεγαλύτερο βαθμό εγκυρότητας των αποτελεσμάτων της έρευνας αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα των δύο μεθόδων, αφενός της αντικειμενικότητας και της αριθμητικής ανάλυσης που προσφέρει η ποσοτική έρευνα, αφετέρου της δυνατότητας διερεύνησης (κοινωνικών-πολιτισμικών κα.) γεγονότων και φαινομένων (σε βάθος και εκ των έσω) μέσα από τις εμπειρίες και τα βιώματα των κοινωνικών υποκειμένων που συμμετέχουν στην έρευνα (Ιωσηφίδης, 2008).

4.5.1. Ποσοτική έρευνα - Ερωτηματολόγια

Η τεχνική συλλογή του κυρίου σώματος των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε με την βοήθεια του online προγράμματος googleforms. Αρχικά συντάχθηκε ένα πρόχειρο έντυπο 34 συνολικά κλειστών ερωτήσεων το οποίο λειτούργησε πιλοτικά. Στη φάση αυτή, διανεμήθηκε σε 10 φιλικά άτομα προκειμένου να αποσαφηνιστούν τυχόν ασάφειες, παραλείψεις αλλά και άστοχες διατυπώσεις που πιθανά να μπερδεύαν τους συμμετέχοντες με μη αντιπροσωπευτικές απαντήσεις. Όταν το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε πλήρως και επιβεβαιώθηκε ως προς την σαφήνεια, την πληρότητα και τον τύπο των ερωτήσεων για κάθε μία από τις 7 ενότητές του, μεταγράφηκε στο πρόγραμμα googleforms.

Η διανομή των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε στο σύνολό της διαδικτυακά μέσω του σχετικού δημιουργημένου link <https://forms.gle/6DZzgAc44oQbHxKU7>. Η συλλογή των απαντήσεων πραγματοποιήθηκε το διάστημα μεταξύ 14/04/2022 και

09/05/2022. Ο βαθμός απόκρισης ήταν μεγάλος αν σκεφτεί κανείς το μικρό χρονικό διάστημα διάθεσης. Συνολικά συγκεντρώθηκαν διαδικτυακά 129 ερωτηματολόγια και άλλα 28 τα οποία συμπληρώθηκαν χειρόγραφα από τους συμμετέχοντες οι οποίοι δεν είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Αυτό το μικρό ποσοστό ενσωματώθηκε από τον ερευνητή μέσω της μεταγραφής των απαντήσεων στη σχετική διαδικτυακή φόρμα. Στη τελική έρευνα συμμετείχαν 157 άτομα.

Ως προς το περιεχόμενο, οι ερωτήσεις ήταν όλες κλειστού τύπου, πολλαπλής επιλογής και κλίμακας. Χωρίστηκαν σε 7 αρθρωτές θεματικές ενότητες ανάλογες με τους ερευνητικούς στόχους αλλά και το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας (βλ. παράρτημα).

Την πρώτη ενότητα (του ερωτηματολογίου) αποτέλεσαν οι ερωτήσεις που διερευνούσαν τα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων. Συνήθως, πρόκειται για ονομαστικές (nominal) μεταβλητές οι οποίες είναι ποιοτικές δηλ. δεν μπορούν να μετρηθούν αλλά να απαριθμηθούν. Τα πιο βασικά κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά είναι: το φύλο, η ηλικία, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η απασχόληση (επάγγελμα) και η καταγωγή (Javeau, 1996).

Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου συμπεριέλαβε ερωτήσεις που διερευνούσαν την προσωπική σχέση των συμμετεχόντων με τους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας.

Η τρίτη ενότητα συνέλεξε πληροφορίες αναφορικά με την ατομική αξιολόγηση των πράσινων αστικών χώρων και την πιθανή ταυτότητα που τους αποδίδουν.

Στην τέταρτη ενότητα, οι ερωτήσεις εξετάζουν το βαθμό ποιότητας ζωής στην πόλη της Κέρκυρας τόσο σε σχέση με το βιοτικό επίπεδο όσο και σε σχέση με το φυσικό της περιβάλλον.

Στην πέμπτη ενότητα, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούσαν στη γνώση ή μη περιβαλλοντικών καταστροφών ή προβλημάτων στον αστικό χώρο της Κέρκυρας.

Στην έκτη ενότητα εξετάζεται ο βαθμός γνώσης και αντίληψης του ιστορικού υποβάθρου των πράσινων αστικών χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τους ερωτηθέντες, καθώς και οι απόψεις σχετικά με τις προτιμητέες παρεμβάσεις ανάδειξης και προβολής της ιστορίας τους. Η συγκεκριμένη ενότητα δημιουργήθηκε με στόχο να εξετάσει το βαθμό ιστορικής γνώσης για την αντίληψη της περιβαλλοντικής και χωρικής ταυτότητας - φυσιογνωμίας της πόλης στη διαχρονία της.

Στην έβδομη και τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να προτείνουν ενέργειες, πρωτοβουλίες – τρόπους διαχείρισης και ανάδειξης των πράσινων αστικών χώρων της πόλης της Κέρκυρας.

4.5.1.1. Συλλογή και επεξεργασία δεδομένων ποσοτικής έρευνας

Μετά την ολοκλήρωση της συλλογής των ερωτηματολογίων ακολούθησε η αυτόματη κωδικοποίηση των ερωτήσεων και των απαντήσεων μέσω του googleforms. Για κάθε ερώτηση (μέσω του προγράμματος) δόθηκε ένας ξεχωριστός αριθμητικός κωδικός αποτελώντας μια ξεχωριστή μεταβλητή. Τα δεδομένα οπτικοποιήθηκαν σε στατιστικά διαγράμματα συχνότητας για κάθε ερώτηση-απάντηση ενώ μέσω του πακέτου Excel δόθηκε η δυνατότητα εξαγωγής των δεδομένων και η είσοδός τους για την περαιτέρω εξειδικευμένη παραμετροποίηση των στοιχείων στο στατιστικό πακέτο SPSS 20.

4.5.2. Κοινωνική Παρατήρηση

Στην παρούσα έρευνα, (όπως προαναφέρθηκε) κρίθηκε απαραίτητο, η ποσοτική μέθοδος να εμπλουτιστεί με μια σειρά ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων που προέκυψαν μέσω της ελεύθερης κοινωνικής παρατήρησης (observation) εντός του πεδίου της έρευνας δηλ. των επιλεγθέντων χώρων πρασίνου με την ταυτόχρονη παραγωγή σημειώσεων πεδίου (fieldnotes) που οργανώθηκαν σε θεματικές ενότητες και κατηγορίες και οπτικού υλικού (φωτογραφιών τεκμηρίωσης) (Χτούρης & Τζελέπογλου, 2020).

Η κοινωνική παρατήρηση αποτελεί την πιο απλή μέθοδο συλλογής πρόσθετων δεδομένων ποιοτικού χαρακτήρα, βάση της οποίας είναι δυνατή η συγκέντρωση πολλαπλών και ετερογενών δεδομένων από το πεδίο (τοπίο της έρευνας) και τα οποία είναι πάντα πολύ σημαντικά για την οργάνωση του ευρύτερου υλικού κυρίως για το στάδιο της ανάλυσης (Ιωσηφίδης, 2008, Robson 2007) αλλά και μιας πιθανής τριγωνοποίησης (μεθοδολογική σύγκλιση) των δεδομένων όταν στον ερευνητικό σχεδιασμό έχουν επιλεγεί περισσότερα από ένα ερευνητικά εργαλεία (Denzin & Lincoln, 2000). Ειδικά η εφαρμογή της κοινωνικής παρατήρησης συνίσταται στην εμπειρική εξέταση των πολλαπλών διαστάσεων των ανοιχτών χώρων του δομημένου περιβάλλοντος αποτελώντας μια βασική μεθοδολογία στον ποιοτικό σχεδιασμό της κοινωνικής έρευνας

σε θεωρητικά ζητήματα προσέγγισης, κατανόησης και ανάλυσης του χώρου και του τόπου.

Στη συγκριμένη έρευνα, η κοινωνική παρατήρηση πραγματοποιήθηκε τους μήνες Απρίλιο και Μάιο του 2022 σε ορισμένες ημέρες και ώρες κατά τη διάρκεια της ημέρας (πρωί, απόγευμα και βράδυ), συμπεριλαμβανομένης και της Μεγάλης εβδομάδας του Πάσχα. Η επιλογή του χρονικού διαστήματος δεν ήταν τυχαία. Αφενός βασίστηκε στο γεγονός ότι αναμένονταν ως επί το πλείστον πολύ καλές καιρικές συνθήκες, ειδικά στην περιοχή του Ιονίου πελάγους με ημέρες υψηλής θερμοκρασίας, αλλά και της επιστροφής της «κανονικότητας» στους αστικούς ρυθμούς της πόλης λόγω της σταδιακής άρσης των περιοριστικών μέτρων του Covid-19 στις μετακινήσεις, παράμετρος που βοήθησε αρκετά την ερεύνα στο πεδίο. Επιπρόσθετα, η πόλη της Κέρκυρας την περίοδο της εορτής του Πάσχα παραδοσιακά, συγκεντρώνει ένα μεγάλο ποσοστό τουριστών και ντόπιων κατοίκων που απολαμβάνουν ιδιαίτερα το φυσικό περιβάλλον και τους πόρους του ιστορικού της κέντρου την περίοδο του Πάσχα.

Οι σημειώσεις (fieldnotes) της κοινωνικής παρατήρησης οργανώθηκαν σε ξεχωριστά, ημερολογιακά φύλλα για κάθε πράσινο χώρο παρατήρησης, τα οποία συνέταξε ο ερευνητής (Ν.Σ.) περιλαμβάνοντας τα ακόλουθα:

- Ημερομηνία και ώρα παρατήρησης.
- Πράσινος χώρος και τυπολογία χώρου (πάρκο, πλατεία, κήπος, μνημειακός χώρος, κ.α).
- Διάρκεια παρατήρησης.
- Καιρικές συνθήκες.

Η διαδικασία της κοινωνικής παρατήρησης βασίστηκε σε ένα πρότυπο δομημένου οδηγού²⁴ παρατήρησης από το οποίο αντλήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για την επιτόπια έρευνα οι παρακάτω θεματικές ενότητες:

Ενότητα 1. Πρώτη γενική εντύπωση του χώρου.

Η συγκεκριμένη ενότητα του οδηγού κοινωνικής παρατήρησης, έχει σκοπό να εξασφαλίσει την πρώτη σωματική και ψυχική εντύπωση που δημιουργείται στον παρατηρητή-ερευνητή μέσω της παρουσίας του στον πράσινο χώρο. Λειτουργεί σαν υπόστρωμα υποδοχής πρώτων αντιληπτικών πληροφοριών, οι οποίες εμπεριέχονται και δομούν τη χωρική του διάσταση. Η αρχική αντίληψη είναι το αρχικό στάδιο της χωρικής

---

²⁴Βλ. Χτούρης, Τζελέπογλου, 2020 σελ. 227-31.

αναφοράς καθώς και το επίκεντρο της ατομικής αντίληψης. Η ενότητα συνδέεται άμεσα με τη θεωρία της αισθητικής αντίληψης για τους χώρους.

Ενότητα 2. Αναλυτική περιγραφή του χώρου.

Η συγκεκριμένη ενότητα του οδηγού συστηματικής παρατήρησης, έχει σκοπό να εξασφαλίσει την υποκειμενική αντίληψη της σύνθεσης του ευρύτερου δομημένου περιβάλλοντος, εστιάζοντας στη χωρική τάξη των πραγμάτων μέσα στον πράσινο χώρο. Η περιγραφή των στοιχείων - αντικειμένων, οι υλικές ποιότητες και ιδιότητες τους όπως παρατηρούνται και εξασφαλίζονται με τη συνέργεια των αισθήσεων (όραση, αφή ακοή,) αλλά και του σώματος, μας δίνει την πρώτη εμπειρία για της αποστάσεις των στοιχείων στο χώρο, για τη θέση τους και για την τάξη που επικρατεί σε αυτόν.

Ενότητα 3. Αναγωγή και αξιολόγηση.

Η ενότητα αποτελεί τον κύριο πυρήνα στην ελεύθερη ποιοτική παρατήρηση. Μέσα από τα καθοδηγητικά της στοιχεία (περιγραφή ατόμων, κοινωνικές ομάδες, σχέσεις και ενέργειες, συν-παρουσίες, παρεμβάσεις, υλικο-τεχνικές υποδομές, λειτουργίες, αισθητικά ερεθίσματα κ.α.), η ερευνητική διαδικασία εξασφαλίζει ένα σύνολο ποιοτικών δεδομένων τα οποία προέρχονται από την αμιγώς κοινωνική παρατήρηση, μέσω του προσδιορισμού των αντιφάσεων και των αντιθέσεων της (υποκειμενικής) αίσθησης και της αντικειμενικής εικόνας της χωρικής διάστασης των πράσινων χώρων.

Η κοινωνική παρατήρηση ολοκληρώθηκε με τη εξασφάλιση 7 χειρόγραφων ημερολογιακών σελίδων σημειώσεων για κάθε έναν από τους τέσσερις πράσινους χώρους υπό εξέταση. Τα φύλλα των σημειώσεων συνοδεύτηκαν και από το απαραίτητο αντίστοιχο φωτογραφικό υλικό (οπτική καταγραφή) η παραγωγή του οποίου σε μια έρευνα πεδίου σκοπό έχει να τεκμηριώσει τις παρατηρούμενες διαστάσεις.

4.6. Περιορισμοί της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα καθώς και η επιλεγμένη μεθοδολογία χαρακτηρίζονται από τους κάτωθι περιορισμούς:

- Τα γεωγραφικά όρια είναι πολύ περιορισμένα, καθώς η έρευνα αφορά αποκλειστικά τους μόνιμους κατοίκους του νησιού της Κέρκυρας, ανεξαρτήτως καταγωγής.
- Οι βιβλιογραφικές πηγές σχετικά με το ιστορικό υπόβαθρο των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας είναι περιορισμένες.
- Τα μέτρα ενάντια στην διάδοση του Covid-19 δυσχεραίνουν την ερευνητική διαδικασία.
- Η διάρθρωση της τοπικής οικονομίας και η διακύμανση της επισκεψιμότητας και χρήσης των χώρων πρασίνου κατά την διάρκεια του ημερολογιακού έτους, σε συνδυασμό με τα στενά χρονικά όρια διεκπεραίωσης της ερευνητικής διαδικασίας ως μέρος μίας διπλωματικής εργασίας μεταπτυχιακού επιπέδου, δεν επέτρεψαν την κάλυψη όλων των διακριτών χρονικών περιόδων κατά το διάστημα εφαρμογής της ερευνητικής μεθόδου.

4.7. Το δείγμα

Καθώς «το δειγματοληπτικό πλαίσιο είναι η πηγή του κατάλληλου πληθυσμού από τον οποίο επιλέγεται το δείγμα της έρευνας» (Robson, 2007), η δειγματοληψία που χρησιμοποιήθηκε ήταν η απλή τυχαία δειγματοληψία και αφορούσε σε ένα τυχαίο δειγματοληπτικό πλαίσιο συμμετεχόντων - κατοίκων τόσο του νησιού όσο και της πόλης της Κέρκυρας. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε υπηρεσίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε δημόσια ιδρύματα Α' θμιας και Β' θμιας εκπαίδευσης, σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και σε τυχαίως επιλεγμένα φυσικά πρόσωπα που διαμένουν μόνιμα στον νομό Κερκύρας .

4.8. Οι συμμετέχοντες

Συγκεκριμένα το δείγμα του πληθυσμού αποτελείται από άντρες και γυναίκες ηλικίας άνω των 18. Το μέγεθος αντιστοιχεί σε 157 άτομα εκ των οποίων οι 82 είναι άνδρες και οι 74 είναι γυναίκες (ένα άτομο δήλωσε την επιλογή “Άλλο/δεν απαντώ”).

4.9. Οι χώροι κοινωνικής παρατήρησης (observation case studies)

Οι χώροι που προκρίθηκαν ως σημεία παρατήρησης είναι οι επιφάνειες πρασίνου για τις οποίες αναλύθηκε η ιστορική τους εξέλιξη στο κεφάλαιο 3 (πλατεία Σπιανάδα, πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος, πάρκο Mon Repos και Βρετανικό Κοιμητήριο). Ο κάθε ένας από αυτούς χαρακτηρίζεται από διαφορετικά λειτουργικά χαρακτηριστικά, διαφοροποιείται ως προς την έκταση της επιφάνειας, τον βαθμό σημαντικότητας στην κοινωνική ζωή του τόπου (καλύπτοντας ως επί το πλείστον ξεχωριστές ανάγκες) και οδηγήθηκε στην σημερινή του μορφή μέσω διαφόρων κοινωνικών και γεωπολιτικών επιδράσεων. Βάσει των συγκεκριμένων κριτηρίων, άλλοι χώροι αστικού πρασίνου δεν κρίθηκαν ως αξιόλογα σημεία μελέτης για την ποιοτική έρευνα. Ωστόσο, πρέπει να διευκρινιστεί πως κατά την διεξαγωγή της ποσοτικής έρευνας δεν κρίθηκε ως επιθυμητή η στοχευμένη αναφορά και η συλλογή ερευνητικών δεδομένων για συγκεκριμένους χώρους αστικού πρασίνου (όπως τα σημεία μελέτης της ποιοτικής έρευνας), καθώς επιχειρήθηκε η αξιολόγηση και μελέτη της ιστορικής, κοινωνικό-οικονομικής και περιβαλλοντικής διάστασης των κοινόχρηστων επιφανειών, όχι ως μεμονωμένοι χώροι αλλά ως ένα ενιαίο και πολυδιάστατο σύνολο.

5. Αποτελέσματα Ποσοτικής έρευνας - Παρουσίαση δεδομένων Ερωτηματολογίου

5.1. Δημογραφικά στοιχεία

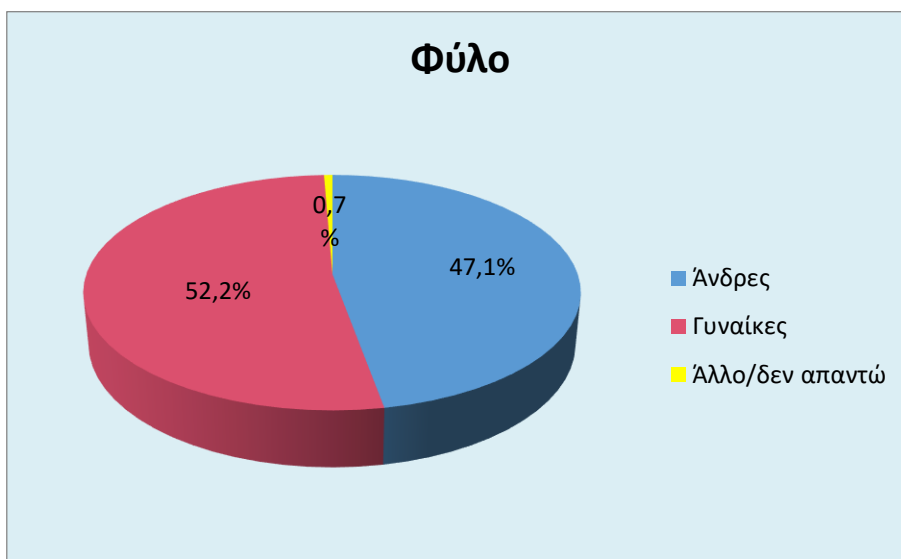
1. Φύλο

Σύμφωνα με τις συλλεγμένες απαντήσεις, στο δείγμα συμμετείχαν 74 γυναίκες και 82 άντρες. Η συγκεκριμένη αναλογία είναι παραπλήσια της αναλογίας που καταγράφηκε για τον συνολικό πληθυσμό του Νομού Κερκύρας κατά την απογραφή πληθυσμού του 2011 (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Ένα από τα άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσε την επιλογή «Άλλο/δεν απαντώ» (πίνακας 5, εικόνα 75).

Πίνακας 5. Το φύλο των ερωτηθέντων.

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ανδρες	74	47,1
Γυναίκες	82	52,2
Άλλο/δεν απαντώ	1	0,7
Σύνολο	157	100

Εικόνα 75. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των ερωτηθέντων στο δείγμα ανά φύλο.

Ερώτηση 2. Ηλικία

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής μεταξύ 5 ηλικιακών κλάσεων. Για την διασφάλιση της εγκυρότητας των αποτελεσμάτων, τα ανήλικα άτομα εξαιρέθηκαν από την έρευνα. Σύμφωνα με τις απαντήσεις, 19 άτομα (12,1%) δήλωσαν ότι ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 18 – 30 ετών, 37 άτομα (23,6 %) ότι ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 31 – 40 ετών, 23 άτομα (14,6 %) ότι ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 41 – 50 ετών, 44 άτομα ότι ανήκουν στην ηλικιακή κλάση 51 – 60 ετών ενώ 34 άτομα (21,7 %) δήλωσαν ότι η ηλικία τους είναι μεγαλύτερη των 60 ετών (πίνακας 6, εικόνα 76).

Πίνακας 6. Συχνότητα ηλικιακών κλάσεων στο δείγμα.

Ηλικία	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
18-30	19	12,1	12,1
31-40	37	23,6	35,7
41-50	23	14,6	50,3
51-60	44	28,0	78,3
>60	34	21,7	100
ΣΥΝΟΛΟ	157	100	

Εικόνα 76. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των ηλικιακών κλάσεων στο δείγμα.

Ερώτηση 3. Οικογενειακή κατάσταση

Οι ερωτηθέντες προσδιόρισαν την οικογενειακή τους κατάσταση, επιλέγοντας μεταξύ 6 διαθέσιμων κλάσεων. Συγκεκριμένα, 21 άτομα (12,4%) δήλωσαν έγγαμοι/ες, 74 άτομα (47,1%) δήλωσαν έγγαμοι/ες με παιδιά, 34 άτομα (21,7%) δήλωσαν άγαμοι/ες, 15 άτομα δήλωσαν διαζευγμένοι/ες (9,6%), 11 άτομα (7%) απάντησαν πως βρίσκονται σε συμβίωση και 2 άτομα (1,3 %) δήλωσαν χήροι/ες (πίνακας 7, εικόνα 77)

Πίνακας 7. Οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων στην έρευνα.

Οικογενειακή κατάσταση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Έγγαμος/η	21	12,4	12,4
Έγγαμος/η με παιδιά	74	47,1	59,4
Άγαμος/η	34	21,7	81,1
Διαζευγμένος/η	15	9,6	90,7
Σε συμβίωση	11	7,0	97,7
Χήρος/α	2	1,3	100
ΣΥΝΟΛΟ	157	100	

Εικόνα 77. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των συμμετεχόντων με κριτήριο την οικογενειακή κατάσταση.

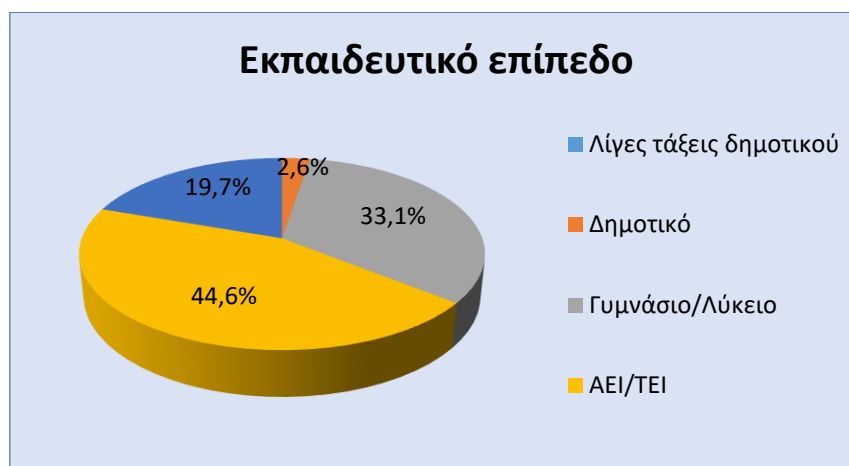
Ερώτηση 4. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, προκύπτει ότι 4 άτομα (2,6%) είναι απόφοιτοι Δημοτικού, 52 άτομα (33,1%) είναι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Γυμνάσιο/Λύκειο), 70 άτομα (44,6%) είναι απόφοιτοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΑΕΙ/ΤΕΙ) και 31 άτομα (19,7%) είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού διπλώματος. Από τις συγκεκριμένες απαντήσεις τεκμαίρεται ότι το μέσο εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων είναι σαφώς ανώτερο από το αντίστοιχο επίπεδο του πληθυσμού του

Νομού Κερκύρας και της Ελληνικής επικράτειας, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και την απογραφή του 2011 (πίνακας 8, εικόνα 78)

Πίνακας 8. Εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων.

Εκπαίδευση	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Λίγες τάξεις Δημοτικού	0	0	0
Δημοτικό	4	2,6	2,6
Γυμνάσιο/Λύκειο	52	33,1	35,7
ΑΕΙ/ΤΕΙ	70	44,6	80,3
Μεταπτυχιακό/διδακτορικό	31	19,7	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 78. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των ερωτηθέντων με κριτήριο το εκπαιδευτικό επίπεδο, στο δείγμα.

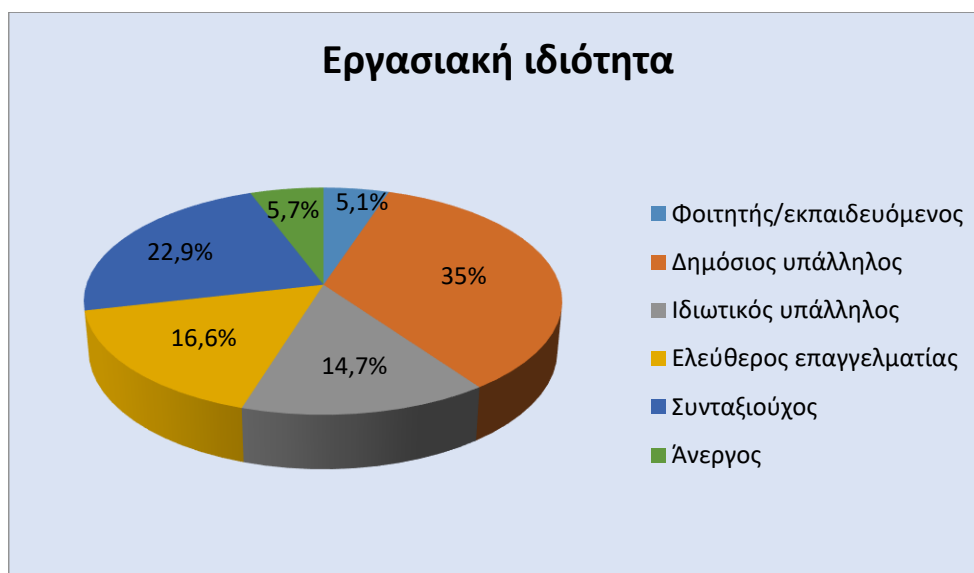
Ερώτηση 5. Εργασιακή Ιδιότητα

Στο σύνολο των 157 ερωτηθέντων, οι 8 (5,1%) δήλωσαν ότι είναι φοιτητές/εκπαιδευόμενοι, οι 55 (35 %) ότι είναι δημόσιοι υπάλληλοι, οι 23 (14,7%) ότι είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι 26 (16,6%) αυτοπροσδιορίστηκαν ως ελεύθεροι επαγγελματίες, οι 36 (22,9%) δήλωσαν ότι είναι συνταξιούχοι και οι 9 (5,7%) πως δεν εργάζονταν κατά το διάστημα διεξαγωγής της έρευνας (πίνακας 9, εικόνα 79).

Πίνακας 9. Εργασιακή ιδιότητα των ερωτηθέντων.

Εργασιακή Ιδιότητα	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Φοιτητής/εκπαιδευόμενος	8	5,1	5,1
Δημόσιος υπάλληλος	55	35	40,1
Ιδιωτικός υπάλληλος	23	14,7	54,8
Ελεύθερος επαγγελματίας	26	16,6	71,4
Συνταξιούχος	36	22,9	94,3
Άνεργος	9	5,7	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 79. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των ερωτηθέντων με κριτήριο την εργασιακή ιδιότητα, στο δείγμα.

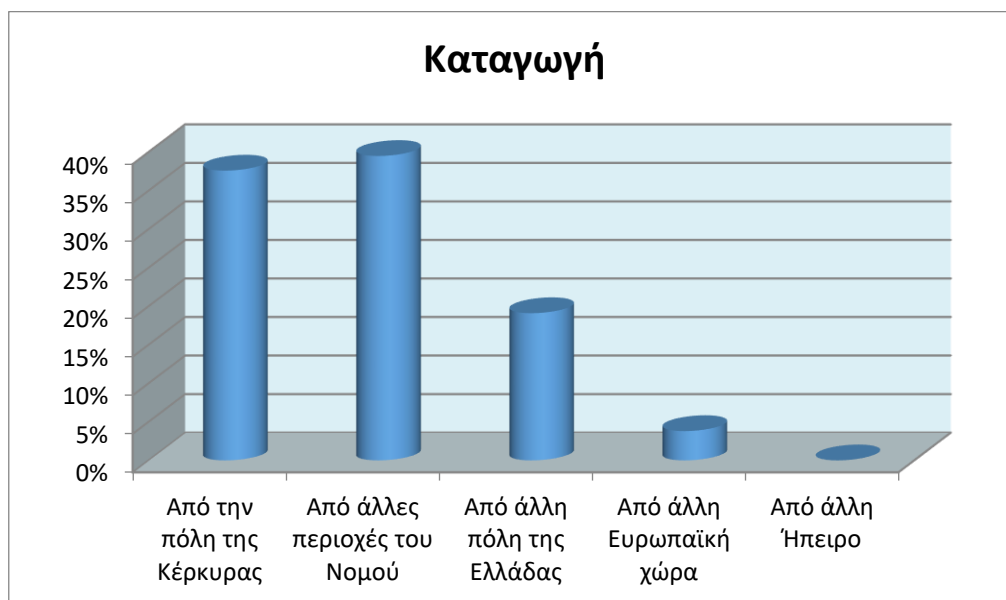
Ερώτηση 6. Καταγωγή

Για το προσδιορισμό της καταγωγής τους, οι ερωτηθέντες είχαν την δυνατότητα επιλογής μεταξύ 5 διαθέσιμων κλάσεων. Συγκεκριμένα, 62 άτομα (39,5%) δήλωσαν ότι κατάγονται από την πόλη της Κέρκυρας ενώ 65 (41,4%) άτομα από άλλες περιοχές του νησιού, καθώς η πόλη της Κέρκυρας αποτελεί το οικονομικό και διοικητικό κέντρο του Νομού. Επιπλέον, 30 άτομα (19,1%) απάντησαν ότι κατάγονται από άλλη πόλη της Ελλάδας, επιβεβαιώνοντας ότι το νησί της Κέρκυρας αποτελεί ελκυστικό εργασιακό

προορισμό, για σταθερή ετήσια ή εποχιακή εργασία (η έρευνα πραγματοποιήθηκε μετά την έναρξη της τουριστικής περιόδου). Ακόμα, 6 άτομα (3,8%) δήλωσαν ότι κατάγονται από άλλη Ευρωπαϊκή χώρα, καθώς στην Κέρκυρα διαμένει σημαντικός αριθμός οικονομικών μεταναστών από διάφορες χώρες και κυρίως από την Αλβανία, όπως και αρκετά άτομα από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, τα οποία επέλεξαν το νησί ως τόπο μόνιμης κατοικίας μετά την συνταξιοδότηση τους. Κανένα άτομο δεν δήλωσε ότι κατάγεται από χώρα άλλης Ηπείρου (πίνακας 10, εικόνα 80).

Πίνακας 10. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την καταγωγή των ερωτηθέντων, στο δείγμα.

Καταγωγή	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Από την πόλη της Κέρκυρας	59	37,6	39,5
Από άλλες περιοχές του Νομού	62	39,5	77,1
Από άλλη πόλη της Ελλάδας	30	19,1	96,2
Από άλλη Ευρωπαϊκή χώρα	6	3,8	100
Από άλλη Ήπειρο	0	0	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 80. Διάγραμμα ποσοστιαίας κατανομής των ερωτηθέντων με κριτήριο την καταγωγή, στο δείγμα.

5.2. Ενότητα: Προσωπική σχέση με τους χώρους πρασίνου

Ερώτηση 7. Πόσο συχνά βρίσκεστε σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων. Η επισκεψιμότητα στους χώρους πρασίνου ποικίλει αρκετά μεταξύ των ατόμων του δείγματος. Το 12,7% δήλωσε ότι τους επισκέπτεται σπάνια και το 16,6% ότι βρίσκεται σε κάποια πράσινη επιφάνεια μία φορά την εβδομάδα. Το 19,1% απάντησε ότι η επισκεψιμότητα περιορίζεται σε μερικές φορές την εβδομάδα ενώ η απάντηση με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι το “πολύ συχνά”, το οποίο επιλέχθηκε από το 33,8% των συμμετεχόντων. Ακόμα, το 17,8% των ατόμων δήλωσε ότι η επίσκεψη σε κάποιο χώρο αποτελεί καθημερινό γεγονός (πίνακας 11, εικόνα 81).

Πίνακας 11. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την επισκεψιμότητα στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα

Επισκεψιμότητα σε χώρους πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Σπάνια	20	12,7	12,7
Μία φορά την εβδομάδα	26	16,6	29,3
Μερικές φορές την εβδομάδα	30	19,1	48,4
Πολύ συχνά	53	33,8	82,2
Καθημερινά	28	17,8	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 81. Διάγραμμα ποσοστιαίας επισκεψιμότητας στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «συχνότητα παρουσίας σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας, εφόσον P-value (Sig) > 0,05 (πίνακας 12).

Πίνακας 12. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Πόσο συχνά βρίσκεστε σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;	Correlation Coefficient	0,024	0,080	-0,097	-0,005
	Sig. (2-tailed)	0,766	0,321	0,226	0,951
	N	156	157	157	157

Ερώτηση 8. Ποια είναι η κύρια σχέση σας με τους χώρους πρασίνου;

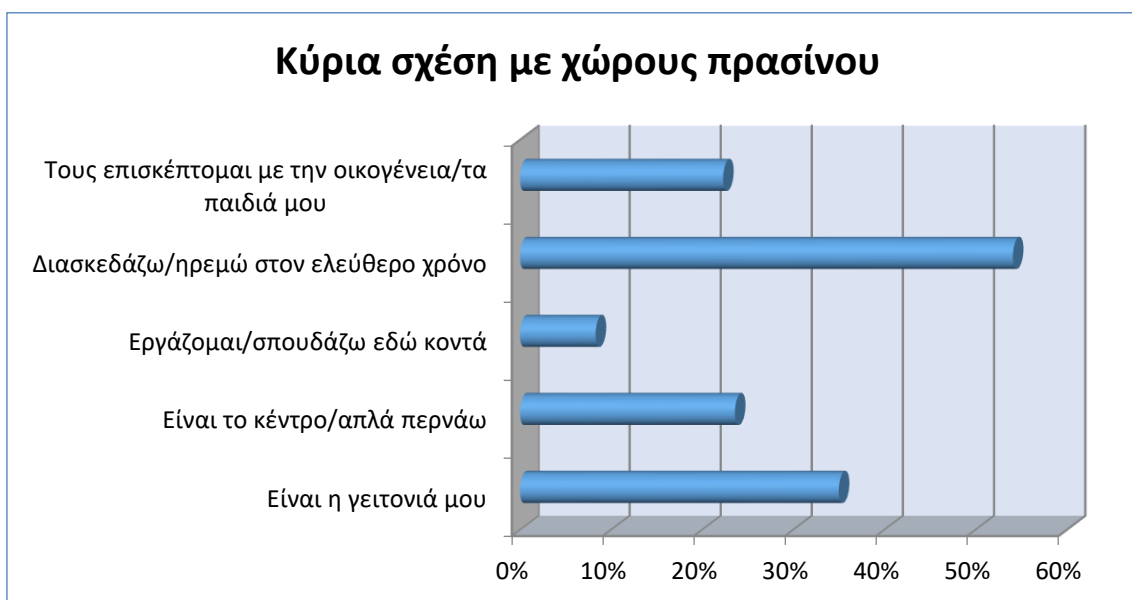
Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Το 54,1% δήλωσε ότι η κύρια σχέση τους με τους χώρους πρασίνου είναι η χρήση τους με σκοπό την διασκέδαση και την ηρεμία στον ελεύθερο χρόνο, ενώ το 35% πως αποτελούν μέρος της γειτονιάς τους. Το 23.6% απάντησε ότι οι πράσινοι χώροι αποτελούν κεντρικά σημεία

διέλευσης και το 22,3% ότι αποτελούν σημεία επίσκεψης με την οικογένεια/τα παιδιά τους. Ακόμα, το 8,3% δήλωσε πως σχετίζεται με τους χώρους πρασίνου λόγω της κοντινής απόστασης από τον χώρο εργασίας/κατοικίας (πίνακας 13, εικόνα 82).

Πίνακας 13. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την κύρια σχέση των ερωτηθέντων με τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Κύρια σχέση με χώρους πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %
Είναι η γειτονιά μου	55	35%
Είναι το κέντρο/απλά περνάω	37	23,6%
Εργάζομαι/σπουδάζω εδώ κοντά	13	8,3%
Διασκεδάζω/ηρεμώ στον ελεύθερο χρόνο	85	54,1%
Τους επισκέπτομαι με την οικογένεια/τα παιδιά μου	35	22,3%

Εικόνα 82. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την κύρια σχέση των ερωτηθέντων με τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ποια είναι η κύρια σχέση σας με τους χώρους πρασίνου», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειονηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως υπάρχει:

- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Καταγωγή» και «Είναι η γειτονιά μου», σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,029$ και $\rho = -0,175$.

- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «**Φύλο**» και «**Είναι το κέντρο – απλά περνάω**», σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,037 και rho = -0,168.
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «**Ηλικία**» και «**Διασκεδάζω/ηρεμώ στον ελεύθερο χρόνο μου**» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,025 και rho = -0,179 (πίνακας 14)

Πίνακας 14. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ποια είναι η κύρια σχέση σας με τους χώρους πρασίνου:	Είναι η γειτονιά μου	Correlation Coefficient	0,064	0,104	-0,102	-0,175*
		Sig. (2-tailed)	0,425	0,197	0,205	0,029
		N	156	157	157	157
	Είναι το κέντρο – απλά περνάω	Correlation Coefficient	-0,168*	-0,055	-0,091	-0,050
		Sig. (2-tailed)	0,037	0,498	0,256	0,537
		N	156	157	157	157
	Εργάζομαι / σπουδάζω εδώ κοντά	Correlation Coefficient	-0,147	0,081	-0,105	-0,130
		Sig. (2-tailed)	0,067	0,316	0,192	0,105
		N	156	157	157	157
	Διασκεδάζω / ηρεμώ στον ελεύθερο χρόνο μου	Correlation Coefficient	0,069	-,179*	0,036	-0,050
		Sig. (2-tailed)	0,392	0,025	0,652	0,530
		N	156	157	157	157
	Τους επισκέπτομαι με την οικογένεια / τα παιδιά μου	Correlation Coefficient	0,043	-0,057	0,050	0,151
		Sig. (2-tailed)	0,594	0,481	0,538	0,058
		N	156	157	157	157

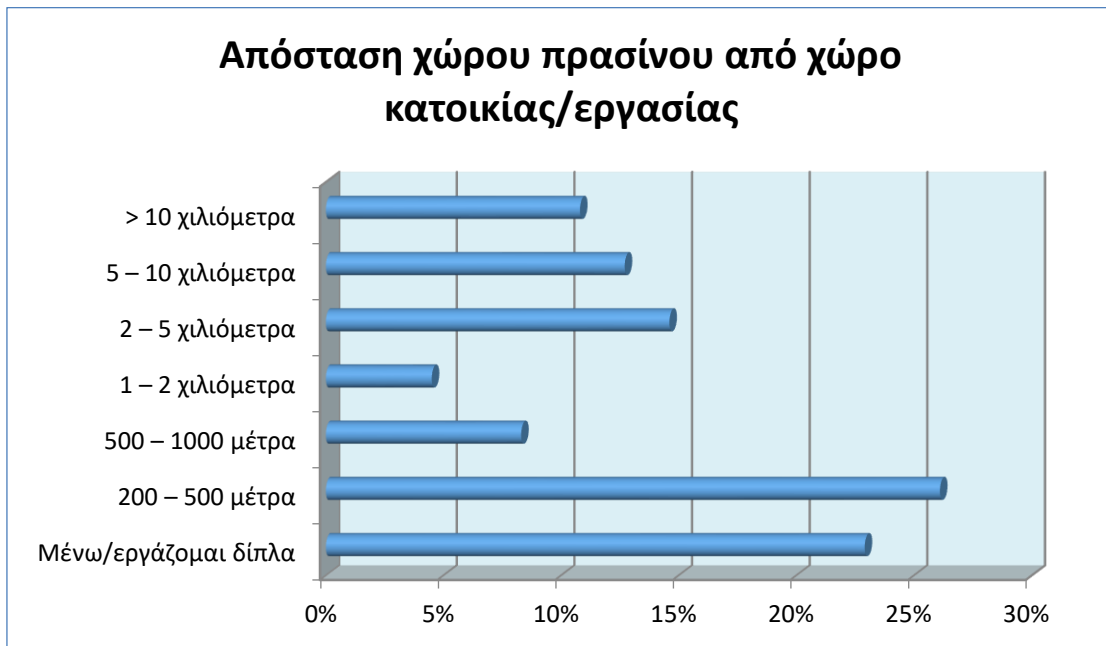
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ερώτηση 9. Πόσο απέχει ο πιο κοντινός χώρος πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο κατοικίας/εργασίας;

Σχετικά με την απόσταση του πλησιέστερου χώρου πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο εργασίας/κατοικίας, περίπου οι μισοί ερωτηθέντες δήλωσαν ότι είτε εργάζονται/κατοικούν δίπλα (22,9%), είτε ότι η απόσταση από τον χώρο εργασίας/κατοικίας είναι σχετικά μικρή (26,1%). Το 8,3% απάντησε ότι ο πλησιέστερος χώρος πρασίνου απέχει 500 – 1000 μέτρα και το 4,5% ότι απέχει 1 – 2 χιλιόμετρα. Τις απαντήσεις “2 – 5 χιλιόμετρα” και “5 – 10 χιλιόμετρα” επέλεξε το 14,6% και το 12,7% αντίστοιχα, ενώ το 10,8 % δήλωσε ότι εργάζεται/κατοικεί σε μεγαλύτερη απόσταση των 10 χιλιομέτρων από τον πλέον κοντινό χώρο πρασίνου της πόλης του νησιού (πίνακας 15, εικόνα 83).

Πίνακας 15. Απόσταση του χώρου εργασίας/κατοικίας των ερωτηθέντων από τον πλησιέστερο χώρο πρασίνου.

Απόσταση από χώρο πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Μένω/εργάζομαι δίπλα	36	22,9	22,9
200 – 500 μέτρα	41	26,1	49
500 – 1000 μέτρα	13	8,3	57,3
1 – 2 χιλιόμετρα	7	4,5	61,8
2 – 5 χιλιόμετρα	23	14,6	76,4
5 – 10 χιλιόμετρα	20	12,7	89,2
> 10 χιλιόμετρα	17	10,8	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 83. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την απόσταση του χώρου εργασίας/κατοικίας των ερωτηθέντων από τον πλησιέστερο χώρο πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία» και «Εκπαίδευση» με την μεταβλητή «Απόσταση του πιο κοντινού χώρου πρασίνου της πόλης από τον χώρο κατοικίας/εργασίας», προκύπτει πως οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν συσχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει

- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση με την μεταβλητή «Καταγωγή» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,000$ και $\rho = 0,343$ (πίνακας 16).

Πίνακας 16. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Πόσο απέχει ο πιο κοντινός χώρος πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο κατοικίας/εργασίας;	Correlation Coefficient	-0,063	0,032	0,010	0,343**
	Sig. (2-tailed)	0,434	0,692	0,903	0,000
	N	156	157	157	157

**, Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

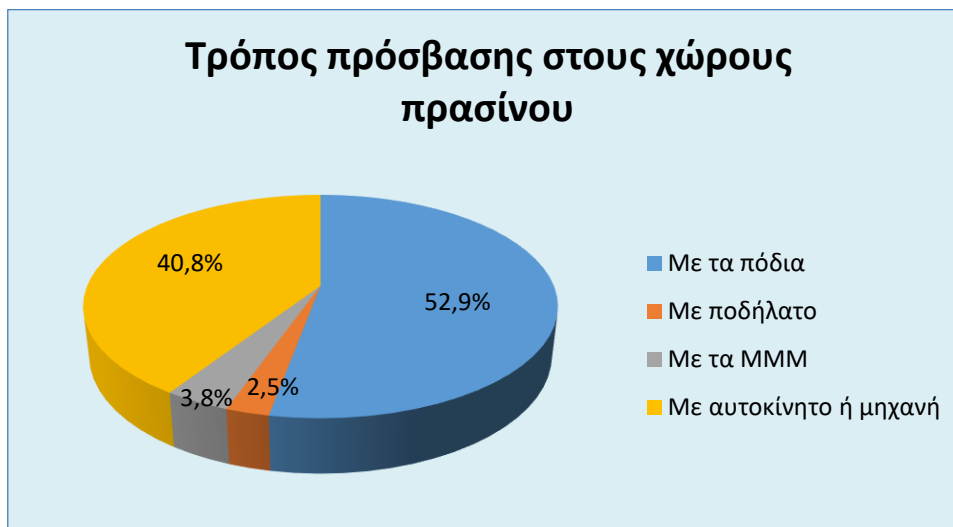

Ερώτηση 10. Ποιος είναι ο συνήθης τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου της πόλης;

Από το σύνολο των 157 ερωτηθέντων, περίπου οι μισοί (52,9%) δήλωσαν ότι επισκέπτονται τους χώρους πρασίνου με τα πόδια. Το συγκεκριμένο ποσοστό συμβαδίζει με τις απαντήσεις στην ερώτηση 9 (απόσταση πλησιέστερου χώρου πρασίνου από χώρο εργασίας/κατοικίας), στην οποία το 49% απάντησε ότι εργάζεται/κατοικεί δίπλα ή σε μικρή απόσταση από κάποιον χώρο πρασίνου, ενώ το 8,3% σε απόσταση 500 – 1000 μέτρων. Πράγματι, από τα 90 άτομα που επέλεξαν τις συγκεκριμένες απαντήσεις, τα 71 (78,9%) δήλωσαν ότι αποκτούν πρόσβαση στις πράσινες επιφάνειες με τον συγκεκριμένο τρόπο. Αναλόγως, από τα 64 άτομα που επέλεξαν ως τρόπο πρόσβασης το αυτοκίνητο ή την μηχανή, τα 48 (75%) εργάζονται/κατοικούν σε απόσταση μεγαλύτερη των 2 χιλιομέτρων από τον πλησιέστερο χώρο πρασίνου. Ακόμα, 6 άτομα (3,8%) απάντησαν ότι επισκέπτονται τους πράσινους χώρους με την χρήση των ΜΜΜ, ενώ το ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποιούν ποδήλατο για τον συγκεκριμένο σκοπό είναι ιδιαίτερα μικρό (2,5%), γεγονός που αναδεικνύει το γνωστό - σε τοπικό επίπεδο - ζήτημα της προβληματικής χάραξης και λειτουργίας του δικτύου ποδηλατοδρόμων στον αστικό ιστό της πόλης της Κέρκυρας (πίνακας 17, εικόνα 84).

Πίνακας 17. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον τρόπο πρόσβασης των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Με τα πόδια	83	52,9	52,9
Με ποδήλατο	4	2,5	55,4
Με τα ΜΜΜ	6	3,8	59,2
Με αυτοκίνητο ή μηχανή	64	40,8	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 84. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον τρόπο πρόσβασης των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία» και «Εκπαίδευση» με την μεταβλητή «Τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου», προκύπτει πως οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν συσχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως υπάρχει:

- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση με την μεταβλητή «Καταγωγή» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,000$ και $\rho = 0,337$ (πίνακας 18).

Πίνακας 18. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ποιος είναι ο συνήθης τρόπος πρόσβασης σας στους χώρους πρασίνου της πόλης;	Correlation Coefficient	0,058	0,030	0,097	0,337**
	Sig. (2-tailed)	0,471	0,705	0,227	0,000
	N	156	157	157	157

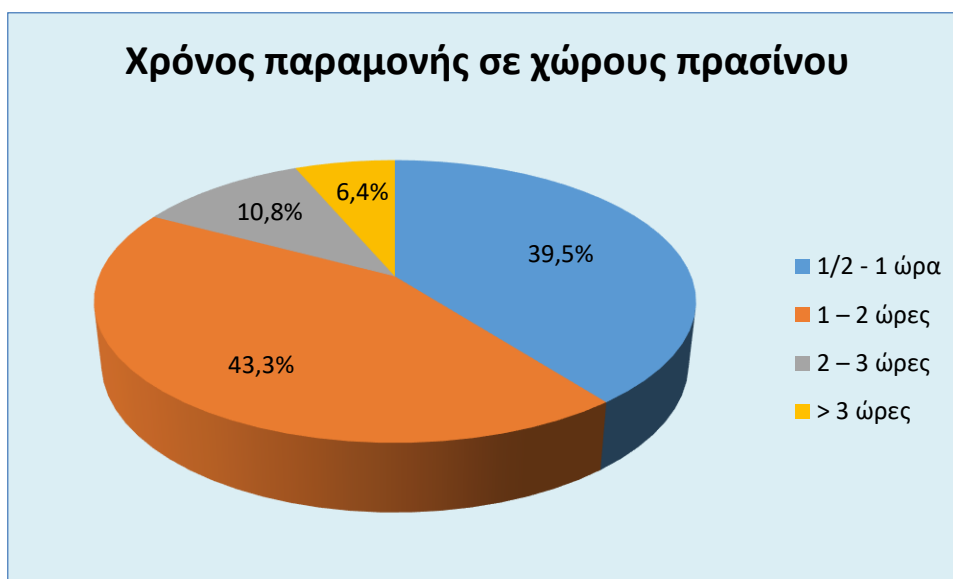
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Ερώτηση 11. Πόση ώρα μένετε σε έναν χώρο πρασίνου;

Για τον προσδιορισμό του χρόνου που αφιερώνουν τα άτομα του δείγματος κατά την επίσκεψη σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, δημιουργήθηκαν 4 κλάσεις ως πιθανές επιλογές. Σύμφωνα με τις απαντήσεις, το 39,5% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι το χρονικό διάστημα κυμαίνεται μεταξύ μισής και μίας ώρα, ενώ το 43,3% πως δαπανά από μία έως 2 ώρες για το συγκεκριμένο σκοπό. Το 10,8% απάντησε πως η χρήση των πράσινων επιφανειών δεσμεύει κατά μέσο όρο από 2 έως 3 ώρες σε κάθε επίσκεψη, ενώ το 6,4% ότι το αντίστοιχο χρονικό διάστημα υπερβαίνει τις 3 ώρες (πίνακας 19, εικόνα 85).

Πίνακας 19. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον χρόνο παραμονής των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Χρόνος παραμονής σε χώρο πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
1/2 - 1 ώρα	62	39,5	39,5
1 – 2 ώρες	68	43,3	82,8
2 – 3 ώρες	17	10,8	93,6
> 3 ώρες	10	6,4	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 85. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον χρόνο παραμονής των ερωτηθέντων στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Χρόνος παραμονής σε χώρους πρασίνου», προκύπτει πως οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν συσχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως υπάρχει:

- σχετικά ασθενής αρνητική συσχέτιση με την μεταβλητή «Ηλικία» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,007$ και $\rho = -0,216$ (πίνακας 20).

Πίνακας 20. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Πόση ώρα μένετε σε έναν χώρο πρασίνου;	Correlation Coefficient	0,087	-,216**	0,043	0,035
	Sig. (2-tailed)	0,278	0,007	0,594	0,662
	N	156	157	157	157

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «συχνότητα επίσκεψης σε χώρους πρασίνου», «απόσταση του πλησιέστερου χώρου πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο εργασίας/κατοικίας», «συνήθης τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου» και «Χρόνος παραμονής σε χώρους πρασίνου», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- μέτρια αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «συχνότητα επίσκεψης σε χώρους πρασίνου» και «απόσταση του πλησιέστερου χώρου πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο εργασίας/κατοικίας» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,000$ και $\rho = -0,435$.
- Σχετικά ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «συχνότητα επίσκεψης σε χώρους πρασίνου» και «συνήθης τρόπος πρόσβασης στους

χώρους πρασίνου» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον P-value (Sig) = 0,002 και rho = -0,241.

- **μέτρια θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «συνήθης τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου» και «απόσταση του πλησιέστερου χώρου πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο εργασίας/κατοικίας»** σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον P-value (Sig) = 0,000 και rho = 0,588 (πίνακας 21)

Πίνακας 21. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman για τις ερωτήσεις: 7 (συχνότητα επίσκεψης σε χώρους πρασίνου), 9 (απόσταση του πλησιέστερου χώρου πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο εργασίας/κατοικίας), 10 (συνήθης τρόπος πρόσβασης στους χώρους πρασίνου), 11 (χρόνος παραμονής στους χώρους πρασίνου).

		Πόσο συχνά βρίσκεστε σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;	Πόσο απέχει ο πιο κοντινός χώρος πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο κατοικίας/εργασίας;	Ποιος είναι ο συνήθης τρόπος πρόσβασης σας στους χώρους πρασίνου της πόλης;	Πόση ώρα μένετε σε έναν χώρο πρασίνου;
Πόσο συχνά βρίσκεστε σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;	Correlation Coefficient	1,000	-,435**	-,241**	0,026
	Sig. (2-tailed)		0,000	0,002	0,742
	N	157	157	157	157
Πόσο απέχει ο πιο κοντινός χώρος πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από τον χώρο κατοικίας/εργασίας;	Correlation Coefficient	-,435**	1,000	,588**	0,071
	Sig. (2-tailed)	0,000		0,000	0,375
	N	157	157	157	157
Ποιος είναι ο συνήθης τρόπος πρόσβασης σας στους χώρους πρασίνου της πόλης;	Correlation Coefficient	-,241**	,588**	1,000	0,105
	Sig. (2-tailed)	0,002	0,000		0,190
	N	157	157	157	157
Πόση ώρα μένετε σε έναν χώρο πρασίνου;	Correlation Coefficient	0,026	0,071	0,105	1,000
	Sig. (2-tailed)	0,742	0,375	0,190	

	N	157	157	157	157
--	---	-----	-----	-----	-----

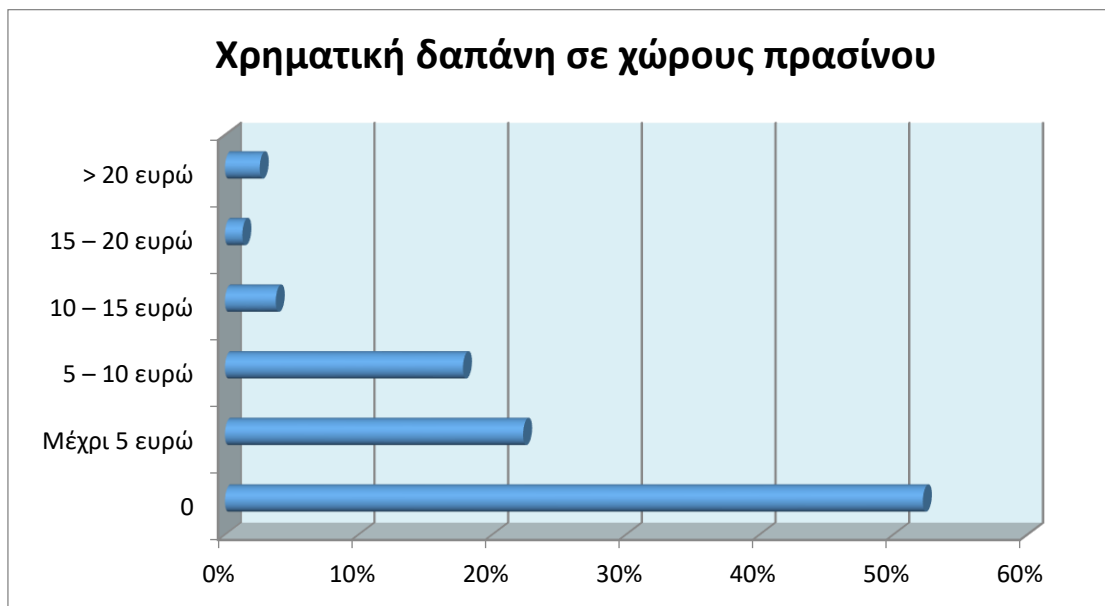
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Ερώτηση 12. Ξοδεύετε χρήματα όταν επισκέπτεστε κάποιο χώρο πρασίνου;

Σύμφωνα με τις απαντήσεις, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (52,2%) δεν δαπανά κάποιο χρηματικό ποσό κατά την επίσκεψη στους χώρους πρασίνου ή την διέλευση από αυτούς, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι οι συγκεκριμένες επιφάνειες δεν αποτελούν σημείο επίσκεψης μόνο λόγω της εγκατάστασης των χρήσεων καφέ/φαγητού, αλλά επιλέγονται από τους κατοίκους/επισκέπτες ως σημεία συνάντησης ή/και περιπάτου, για λόγους άθλησης και ως τουριστικά αξιοθέατα. Το 22,3% απάντησε ότι δαπανά έως 5 ευρώ, το 17,8% δήλωσε ότι ξοδεύει από 5 έως 10 ευρώ ενώ μόνο το 7,7% απάντησε ότι κατά την επίσκεψη του στους χώρους πρασίνου δαπανά περισσότερα από 10 ευρώ (πίνακας 22, εικόνα 86).

Πίνακας 22. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την χρηματική δαπάνη των ερωτηθέντων κατά την επίσκεψη στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Χρηματική δαπάνη σε χώρους πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
0	82	52,2	52,2
Μέχρι 5 ευρώ	35	22,3	74,5
5 – 10 ευρώ	28	17,8	92,3
10 – 15 ευρώ	6	3,8	96,1
15 – 20 ευρώ	2	1,3	97,4
> 20 ευρώ	4	2,6	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 86. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την χρηματική δαπάνη των ερωτηθέντων κατά την επίσκεψη στους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Χρόνος παραμονής σε χώρους πρασίνου», προκύπτει πως οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν συσχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως υπάρχει:

- σχετικά ασθενής αρνητική συσχέτιση με την μεταβλητή «Φύλο» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,006$ και $\rho = -0,220$ (πίνακας 23).

Πίνακας 23. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ξοδεύετε χρήματα όταν επισκέπτεστε κάποιο χώρο πρασίνου;	Correlation Coefficient	-,220**	0,051	-0,011	-0,034
	Sig. (2-tailed)	0,006	0,528	0,891	0,672
	N	156	157	157	157

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.3. Αξιολόγηση πράσινων αστικών χώρων

Ερώτηση 13. Είστε ικανοποιημένος/η από τους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας;

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων. Οι απαντήσεις υποδεικνύουν πως το 7,6% των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι πάρα πολύ ικανοποιημένο από τους πράσινους χώρους της πόλης, ενώ περίπου 1 στα 3 άτομα (33,8%) δήλωσαν πως είναι αρκετά ικανοποιημένα. Η απάντηση με την μεγαλύτερη συχνότητα (39,5%) ήταν το “μέτρια”, ενώ το 12,7% και 6,4% δήλωσε ότι είναι λίγο και καθόλου ικανοποιημένο αντιστοίχως (πίνακας 24, εικόνα 87).

Πίνακας 24. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Ικανοποίηση από χώρους πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Πάρα πολύ	12	7,6	7,6
Αρκετά	53	33,8	41,4
Μέτρια	62	39,5	80,9
Λίγο	20	12,7	93,6
Καθόλου	10	6,4	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 87. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον βαθμό ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τους χώρους πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «ικανοποίηση από τους πράσινους αστικούς χώρους της πόλης της Κέρκυρας», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 25).

Πίνακας 25. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις γενικής αξιολόγησης (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

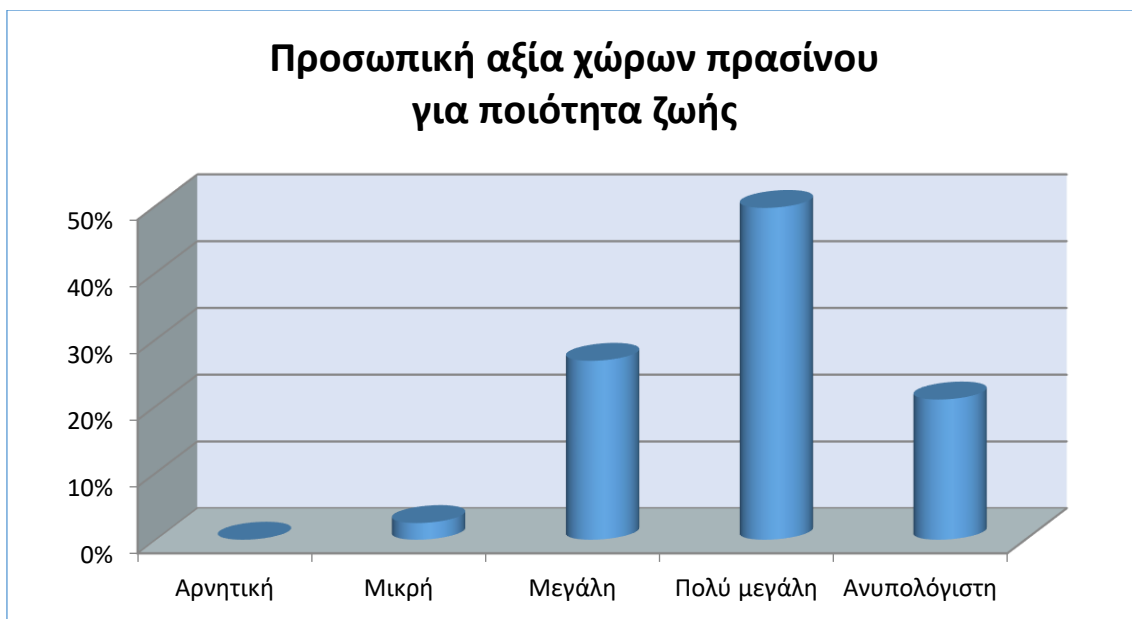
		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Είστε ικανοποιημένος/η από τους πράσινους αστικούς χώρους της πόλης της Κέρκυρας;	Correlation Coefficient	0,013	0,075	-0,057	-0,061
	Sig. (2-tailed)	0,876	0,351	0,481	0,449
	N	156	157	157	157

Ερώτηση 14. Ποια είναι η προσωπική αξία που δίνετε στους χώρους πρασίνου για την ποιότητα ζωής σας;

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων. Από το σύνολο των απαντήσεων κρίνεται ότι η παρουσία των χώρων πρασίνου στο αστικό περιβάλλον της πόλης της Κέρκυρας αξιολογείται ως ιδιαίτερα σημαντική για την ποιότητα ζωής της πλειοψηφίας των ερωτηθέντων. Από το σύνολο των 157 ατόμων, τα 111 δήλωσαν ότι η προσωπική αξία που αποδίδουν στους συγκεκριμένους χώρους είναι πολύ μεγάλη ή ανυπολόγιστη (21% και 49,7% αντίστοιχα), ενώ 42 άτομα (26,8%) επέλεξαν την επιλογή “μεγάλη”. Τα υπόλοιπα 4 άτομα απάντησαν ότι αποδίδουν στην παρουσία των πράσινων επιφανειών μικρή προσωπική αξία ενώ η επιλογή “αρνητική” δεν επιλέχθηκε από κάποιον συμμετέχοντα στην έρευνα (πίνακας 26, εικόνα 88).

Πίνακας 26. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την αξία των χώρων πρασίνου για την ποιότητα ζωής των ερωτηθέντων, στο δείγμα.

Προσωπική αξία για ποιότητα ζωής	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Αρνητική	0	0	0
Μικρή	4	2,5	2,5
Μεγάλη	42	26,8	29,3
Πολύ μεγάλη	78	49,7	79
Ανυπολόγιστη	33	21	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 88. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την αξία των χώρων πρασίνου για την ποιότητα ζωής των ερωτηθέντων, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «προσωπική αξία που δίνετε στους χώρους πρασίνου για την ποιότητα ζωής σας», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 27).

Πίνακας 27. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

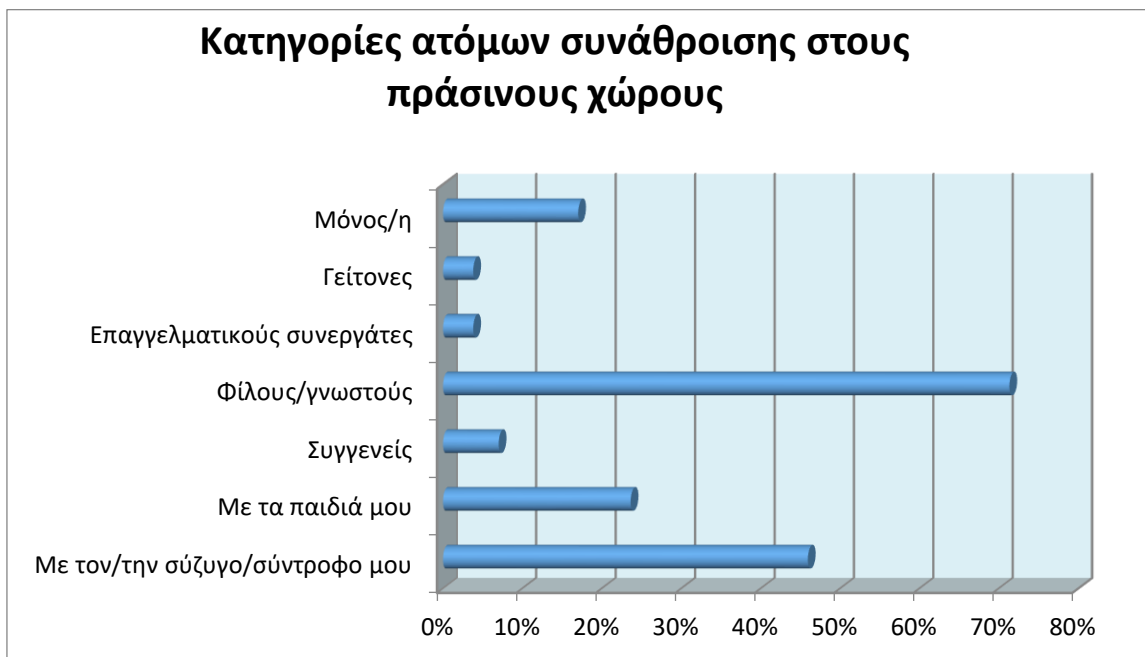
		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ποια είναι η προσωπική αξία που δίνετε στους χώρους πρασίνου για την ποιότητα ζωής σας;	Correlation Coefficient	-0,007	0,044	0,115	-0,029
	Sig. (2-tailed)	0,934	0,581	0,151	0,722
	N	156	157	157	157

Ερώτηση 15. Με ποια άτομα συναντιέστε ή χρησιμοποιείτε τους πράσινους χώρους;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων (71,3%) δήλωσε ότι οι πράσινοι χώροι της πόλης της Κέρκυρας αποτελούν σημεία συνάντησης με φίλους/γνωστούς, ενώ το 45,9% ότι τους χρησιμοποιεί ή συναντά εκεί τον/την σύζυγο/σύντροφο του. Το 23,6% απάντησε ότι τους επισκέπτεται με τα παιδιά του και το 14% πως δεν χρειάζεται την συνοδεία άλλων ατόμων ως κίνητρο για επίσκεψη στις πράσινες επιφάνειες. Οι υπόλοιπες απαντήσεις (“Συγγενείς”, “Επαγγελματικοί συνεργάτες”, “Γείτονες”) αποδείχθηκαν οι λιγότερο δημοφιλείς μεταξύ των ατόμων του δείγματος (πίνακας 28, εικόνα 89).

Πίνακας 28. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τα άτομα με τα οποία πραγματοποιείται συνάντηση στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Κατηγορία ατόμων	Συχνότητα	Ποσοστό %
Με τον/την σύζυγο/σύντροφο μου	72	45,9
Με τα παιδιά μου	37	23,6
Συγγενείς	11	7
Φίλους/γνωστούς	112	71,3
Επαγγελματικούς συνεργάτες	6	3,8
Γείτονες	6	3,8
Μόνος/η	22	14

Εικόνα 89. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τα άτομα με τα οποία πραγματοποιείται συνάνθρωπηση στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Με ποια άτομα συναντιέστε ή χρησιμοποιείτε τους πράσινους χώρους», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Με τον/την σύζυγο/σύντροφο μου» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,048$ και $\rho = -0,158$.
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Επαγγελματικούς συνεργάτες» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,018$ και $\rho = -0,190$.
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Εκπαίδευση» και «Επαγγελματικούς συνεργάτες» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,017$ και $\rho = -0,190$.

- ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «**Ηλικία**» και «**Γείτονες**» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,045 και rho = 0,160 (πίνακας 29).

Πίνακας 29. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Με ποια άτομα συναντιέστε ή χρησιμοποιείτε τους πράσινους χώρους:	Με τον/την σύζυγο/σύντροφο μου	Correlation Coefficient	-,158*	0,078	-0,052	-0,099
		Sig. (2-tailed)	0,048	0,332	0,521	0,218
		N	156	157	157	157
	Με τα παιδιά μου	Correlation Coefficient	-0,134	-0,085	0,139	0,086
		Sig. (2-tailed)	0,095	0,290	0,083	0,283
		N	156	157	157	157
	Συγγενείς	Correlation Coefficient	0,039	0,001	-0,023	0,038
		Sig. (2-tailed)	0,627	0,989	0,776	0,634
		N	156	157	157	157
	Φίλους - γνωστούς	Correlation Coefficient	0,095	-0,114	-0,020	-0,028
		Sig. (2-tailed)	0,239	0,153	0,804	0,726
		N	156	157	157	157
	Επαγγελματίες - συνεργάτες	Correlation Coefficient	-,190*	0,087	-,190*	-0,037
		Sig. (2-tailed)	0,018	0,227	0,017	0,644
		N	156	157	157	157
	Γείτονες	Correlation Coefficient	0,077	,160*	-0,100	0,013
		Sig. (2-tailed)	0,339	0,045	0,212	0,871
		N	156	157	157	157
	Μόνος/η	Correlation Coefficient	-0,016	-0,134	0,076	-0,013
		Sig. (2-tailed)	0,842	0,095	0,342	0,873

		N	156	157	157	157
--	--	---	-----	-----	-----	-----

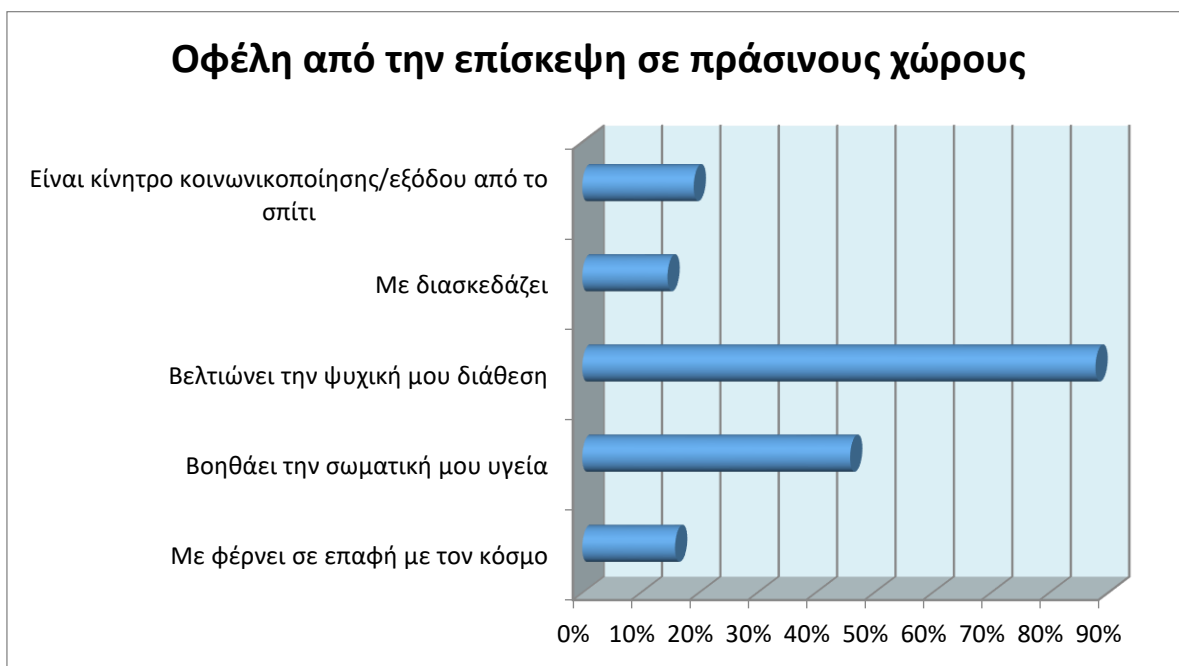
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ερώτηση 16. Οφέλη από την επίσκεψη στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Η συνεισφορά των πράσινων επιφανειών της πόλης στην βελτίωση της ψυχικής διάθεσης αποτελεί την δημοφιλέστερη απάντηση, καθώς επιλέχθηκε από το 87,9% (138 άτομα) των ερωτηθέντων. Από το δείγμα 72 άτομα δήλωσαν ότι τους βοηθάει στην διατήρηση της σωματικής τους υγείας ενώ 30 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι η παρουσία των χώρων πρασίνου αποτελεί κίνητρο κοινωνικοποίησης και εξόδου από το σπίτι. Επιπλέον, 25 άτομα θεωρούν ότι η επίσκεψη στους πράσινους χώρους επιτυγχάνει την σύνδεση και την επαφή με τα υπόλοιπα μέλη της τοπικής κοινότητας και τους επισκέπτες, ενώ 23 άτομα δήλωσαν πως αποτελεί μέσο διασκέδασης (πίνακας 30, εικόνα 90).

Πίνακας 30. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με οφέλη από την επίσκεψη στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Όφελος	Συχνότητα	Ποσοστό %
Με φέρνει σε επαφή με τον κόσμο	25	15,9
Βοηθάει την σωματική μου υγεία	72	45,9
Βελτιώνει την ψυχική μου διάθεση	138	87,9
Με διασκεδάζει	23	14,6
Είναι κίνητρο κοινωνικοποίησης/εξόδου από το σπίτι	30	19,1

Εικόνα 90. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με οφέλη από την επίσκεψη στους χώρους αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Οφέλη από την επίσκεψη σε πράσινους χώρους», προκύπτει ότι εφόσον $P\text{-value (Sig)} > 0,05$ για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 31).

Πίνακας 31. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
	Με φέρνει σε επαφή με τον κόσμο	Correlation Coefficient	-0,120	0,097	-0,142	-0,005
		Sig. (2-tailed)	0,134	0,228	0,076	0,947
		N	156	157	157	157
	Βοηθάει την σωματική υγεία μου	Correlation Coefficient	0,008	-0,021	-0,017	-0,046
		Sig. (2-tailed)	0,918	0,791	0,832	0,567
		N	156	157	157	157
	Βελτιώνει την ψυχική μου	Correlation Coefficient	-0,102	0,095	0,083	-0,052
		Sig. (2-tailed)	0,134	0,228	0,076	0,947
		N	156	157	157	157

Η επίσκεψη στους χώρους πρασίνου:	διάθεση	Sig. (2-tailed)	0,205	0,235	0,303	0,514
		N	156	157	157	157
	Με διασκεδάζει	Correlation Coefficient	-0,069	-0,033	-0,050	0,117
		Sig. (2-tailed)	0,391	0,683	0,538	0,146
		N	156	157	157	157
	Είναι κίνητρο κοινωνικοποίησης - εξόδου από το σπίτι	Correlation Coefficient	0,152	-0,037	-0,056	0,124
		Sig. (2-tailed)	0,274	0,068	0,159	0,232
		N	156	157	157	157

Ερώτηση 17. Ποια είναι τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία που εντοπίζετε στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;

Οι ερωτηθέντες επέλεξαν 2 ιεραρχημένες απαντήσεις:

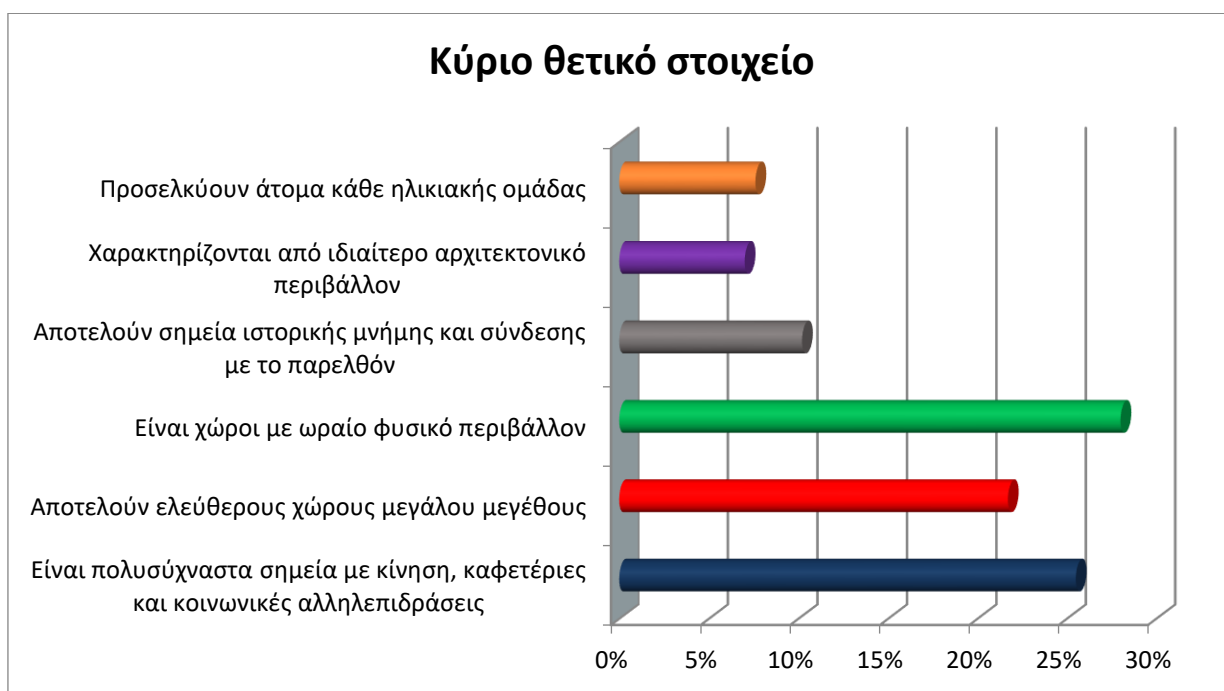
Α) Πρώτη ιεραρχημένη απάντηση (Σημαντικότερο θετικό στοιχείο).

Το κάλλος του φυσικού περιβάλλοντος αξιολογήθηκε ως το σημαντικότερο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, σε ποσοστό 28,2%. Η υψηλή επισκεψιμότητα σε συνδυασμό με τις χρήσεις αναψυχής και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις επιλέχθηκε από το 25,5% των ερωτηθέντων, ενώ το 21,7% θεωρεί ως το κύριο θετικό στοιχείο την μεγάλη επιφάνεια των χώρων πρασίνου. Ο χαρακτήρας των πράσινων αστικών χώρων ως σημεία ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρελθόν είναι η τέταρτη δημοφιλέστερη απάντηση και επιλέχθηκε μόνο από το 10,2% των συμμετεχόντων στην έρευνα, ενώ η προσέλκυση ατόμων κάθε ηλικιακής ομάδας και το ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό περιβάλλον είναι οι απαντήσεις με την μικρότερη συχνότητα στο δείγμα (7,6% και 7% αντιστοίχως) (πίνακας 32, εικόνα 91).

Πίνακας 32. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το κύριο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Κύριο θετικό στοιχείο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Είναι πολυσύχναστα σημεία με κίνηση, καφετέριες και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις	40	25,5	25,5
Αποτελούν ελεύθερους χώρους μεγάλου μεγέθους	34	21,7	47,1
Είναι χώροι με ωραίο φυσικό περιβάλλον	44	28	75,2
Αποτελούν σημεία ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρελθόν	16	10,2	85,4
Χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό περιβάλλον	11	7	92,4
Προσελκύουν άτομα κάθε ηλικιακής ομάδας	12	7,6	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 91. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το κύριο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Κύριο θετικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της

πόλης της Κέρκυρας», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 33).

Πίνακας 33. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Κύριο θετικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας	Correlation Coefficient	0,058	0,066	0,047	0,117
	Sig. (2-tailed)	0,475	0,411	0,561	0,145
	N	156	157	157	157

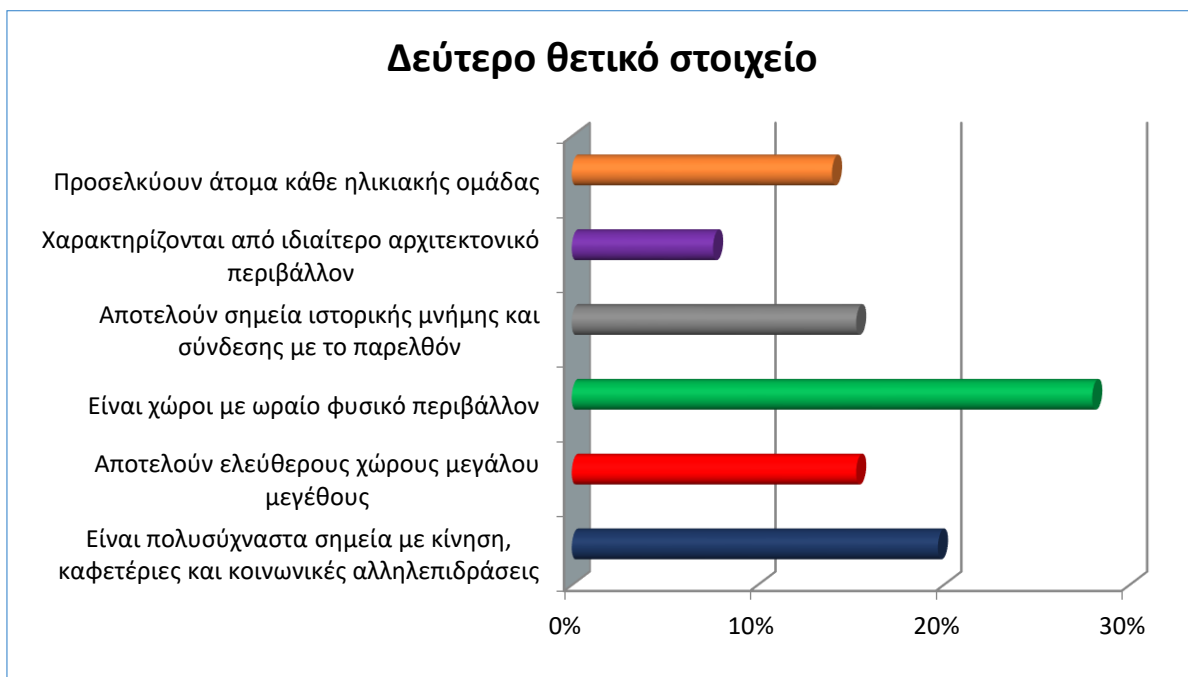
B) Δεύτερη ιεραρχημένη απάντηση (Δεύτερο θετικό στοιχείο):

Όπως και στην περίπτωση του κύριου θετικού στοιχείου, το όμορφο φυσικό περιβάλλον και η επισκεψιμότητα σε συνδυασμό με τις χρήσεις και τις φιλοξενούμενες δραστηριότητες, επιλέχθηκαν ως τα δημοφιλέστερα δεύτερα θετικά στοιχεία των χώρων αστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, σε ποσοστό 28% και 19,7% αντιστοίχως. Το μέγεθος των πράσινων επιφανειών και ο χαρακτήρας τους ως σημεία ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρελθόν έχουν ίδια συχνότητα εντός του δείγματος και ποσοστό ίσο με 15,3%, ενώ και πάλι η προσέλκυση ατόμων κάθε ηλικιακής ομάδας και το ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό περιβάλλον είναι οι απαντήσεις με την μικρότερη συχνότητα (14% και 7,6% αντιστοίχως) (πίνακας 34, εικόνα 92).

Πίνακας 34. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Δεύτερο θετικό στοιχείο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Είναι πολυσύχναστα σημεία με κίνηση, καφετέριες και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις	31	19,7	19,7
Αποτελούν ελεύθερους χώρους μεγάλου μεγέθους	24	15,3	35

Είναι χώροι με ωραίο φυσικό περιβάλλον	44	28	63,1
Αποτελούν σημεία ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρελθόν	24	15,3	78,3
Χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό περιβάλλον	12	7,6	86
Προσελκύουν άτομα κάθε ηλικιακής ομάδας	22	14	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 92. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο θετικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Δεύτερο θετικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 35).

Πίνακας 35. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Δεύτερο θετικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας	Correlation Coefficient	0,012	-0,073	-0,034	-0,102
	Sig. (2-tailed)	0,833	0,363	0,669	0,204
	N	156	157	157	157

Ερώτηση 18. Ποια είναι τα σημαντικότερα αρνητικά στοιχεία που εντοπίζετε στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;

Οι ερωτηθέντες επέλεξαν 2 ιεραρχημένες απαντήσεις:

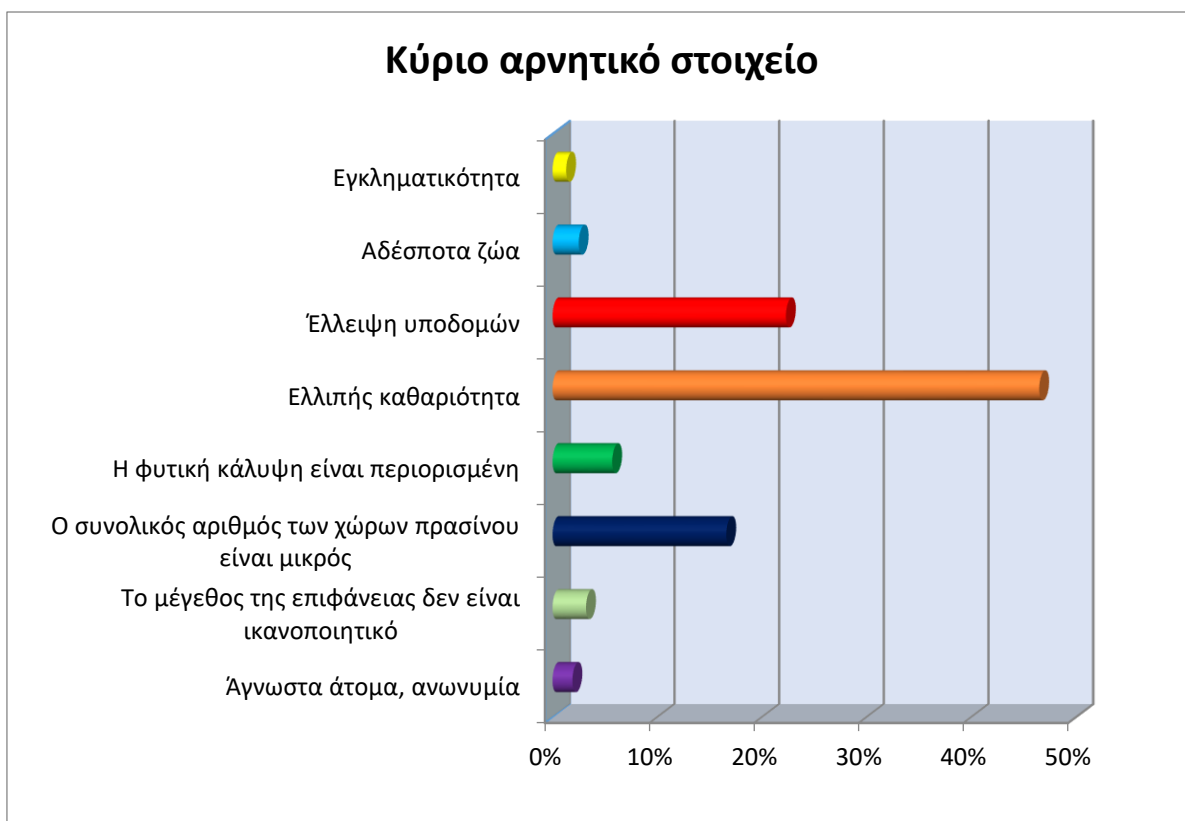
A) Πρώτη ιεραρχημένη απάντηση (Σημαντικότερο αρνητικό στοιχείο).

Ως δημοφιλέστερο κύριο αρνητικό στοιχείο των πράσινων χώρων της πόλης Κέρκυρας, επιλέχθηκε η ελλιπής καθαριότητα σε ποσοστό 46,5%. Ο μεγάλος αριθμός των ερωτηθέντων που επέλεξαν την συγκεκριμένη απάντηση, πιθανώς να οφείλεται στις πρόσφατες αστοχίες στην αποκομιδή και διαχείριση των απορριμμάτων κατά την προηγούμενη δεκαετία, οι οποίες επηρέασαν το σύνολο των αστικών και τουριστικών περιοχών του Νομού και είχαν ως αποτέλεσμα την υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων, εγκυμονώντας κινδύνους για την δημόσια υγεία και πλήττοντας την εικόνα του νησιού στους παρόντες και μελλοντικούς επισκέπτες. Ωστόσο, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις πεδίου και τα εξαγόμενα συμπεράσματα, οι συνθήκες καθαριότητας των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας έχουν βελτιωθεί σημαντικά. Το 22,3% απάντησε ότι το κύριο αρνητικό στοιχείο είναι η έλλειψη υποδομών, ενώ το 16,6% θεωρεί ότι ο συνολικός αριθμός των χώρων πρασίνου είναι μικρός. Με την εκτίμηση της μη ικανοποιητικής φυτικής κάλυψης στους πράσινους χώρους, ως το κύριο αρνητικό στοιχείο, συμφωνεί το 5,7% των ερωτηθέντων ενώ οι υπόλοιπες επιλογές συγκεντρώνουν αθροιστικά το υπόλοιπο 8,9% (πίνακας 36, εικόνα 93).

Πίνακας 36. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το κύριο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Κύριο αρνητικό στοιχείο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Άγνωστα άτομα, ανωνυμία	3	1,9	1,9
Το μέγεθος της επιφάνειας δεν είναι ικανοποιητικό	5	3,2	5,1
Ο συνολικός αριθμός των χώρων πρασίνου είναι μικρός	26	16,6	21,7
Η φυτική κάλυψη είναι περιορισμένη	9	5,7	27,4
Ελλιπής καθαριότητα	73	46,5	73,9
Έλλειψη υποδομών	35	22,3	96,2
Αδέσποτα ζώα	4	2,5	98,7
Εγκληματικότητα	2	1,3	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 93. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το κύριο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Κύριο αρνητικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 37).

Πίνακας 37. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

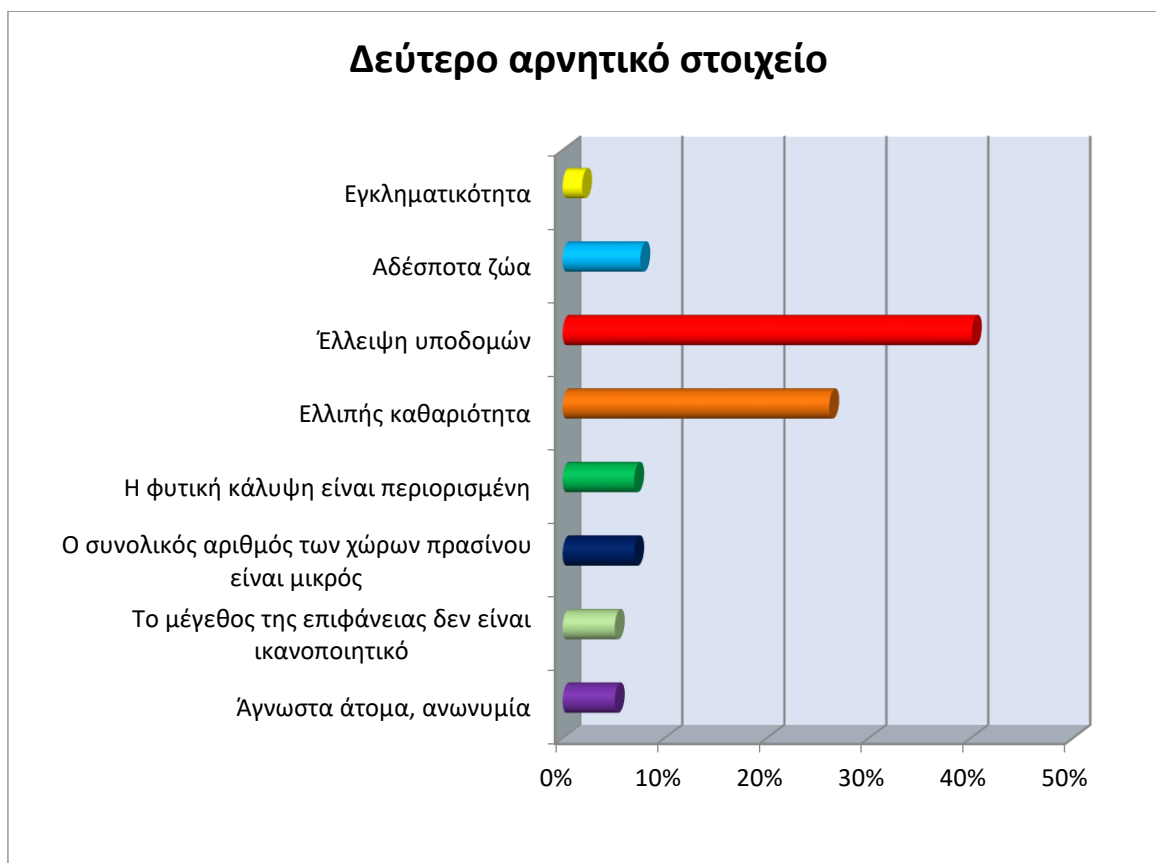
		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Κύριο αρνητικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας	Correlation Coefficient	-0,010	-0,062	-0,050	0,075
	Sig. (2-tailed)	0,900	0,440	0,537	0,348
	N	156	157	157	157

Β) Δεύτερη ιεραρχημένη απάντηση (Δεύτερο αρνητικό στοιχείο)

Στην επιλογή του δεύτερου σημαντικότερου αρνητικού στοιχείου στους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας, οι δύο δημοφιλέστερες απαντήσεις παραμένουν οι ίδιες με ανεστραμμένη σειρά. Το 40,1% επέλεξε την έλλειψη υποδομών, ενώ το 26,1% την ελλιπή καθαριότητα. Χαρακτηριστικό της δημοφιλίας των συγκεκριμένων απαντήσεων είναι πως από τα 73 άτομα που δήλωσαν ότι το κύριο αρνητικό στοιχείο είναι η ελλιπής καθαριότητα, τα 50 (68,5%) δήλωσαν ότι το δεύτερο σημαντικότερο αρνητικό στοιχείο είναι η έλλειψη υποδομών. Αντιστοίχως, από τα 35 άτομα που δήλωσαν ότι το κύριο αρνητικό στοιχείο είναι η έλλειψη υποδομών, τα 22 (62,9%) απάντησαν ότι το δεύτερο κυριότερο αρνητικό στοιχείο είναι η ελλιπής καθαριότητα. Συνεπώς 72 άτομα (45,9% επί του συνόλου των ερωτηθέντων) υπέδειξαν ταυτόχρονα την ελλιπή καθαριότητα και την έλλειψη υποδομών ως τα δύο κύρια προβλήματα των χώρων πρασίνου, ανεξαρτήτως σημαντικότητας. Η παρουσία των αδέσποτων ζώων επιλέχθηκε από το 7,6% των ερωτηθέντων, ενώ οι υπόλοιπες απαντήσεις συγκέντρωσαν αθροιστικά το 26,1% (πίνακας 38, εικόνα 94).

Πίνακας 38. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Δεύτερο αρνητικό στοιχείο	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Άγνωστα άτομα, ανωνυμία	8	5,1	5,1
Το μέγεθος της επιφάνειας δεν είναι ικανοποιητικό	8	5,1	10,2
Ο συνολικός αριθμός των χώρων πρασίνου είναι μικρός	11	7	17,2
Η φυτική κάλυψη είναι περιορισμένη	11	7	24,2
Ελλιπής καθαριότητα	41	26,1	50,3
Έλλειψη υποδομών	63	40,1	90,4
Αδέσποτα ζώα	12	7,6	98,1
Εγκληματικότητα	3	1,9	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 94. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με το δεύτερο αρνητικό στοιχείο των χώρων αστικού πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Δεύτερο αρνητικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 39).

Πίνακας 39. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Δεύτερο αρνητικό στοιχείο στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας	Correlation Coefficient	0,141	-0,062	0,039	-0,034
	Sig. (2-tailed)	0,080	0,437	0,627	0,675
	N	156	157	157	157

5.4. Ποιότητα ζωής (με αναφορά στο αστικό πράσινο)

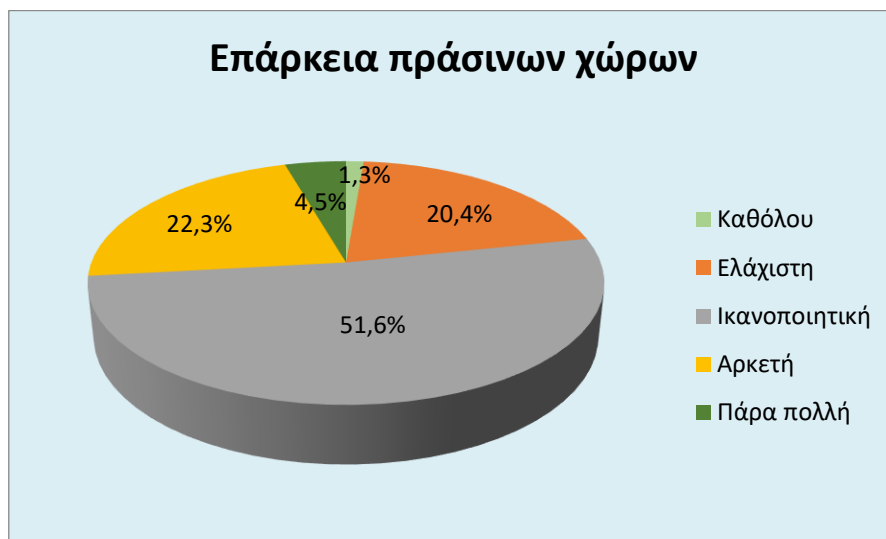
Ερώτηση 19. Θεωρείτε ότι υπάρχει επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας;

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων. Το 1,3% (2 άτομα) απάντησε ότι οι πράσινοι χώροι της πόλης δεν καλύπτουν καθόλου τις ανάγκες του αστικού περιβάλλοντος, ενώ το 20,4% (32 άτομα) δήλωσε ότι η συγκεκριμένη κάλυψη είναι μικρή. Περίπου οι μισοί συμμετέχοντες στην έρευνα (81 άτομα) απάντησαν πως η επάρκεια του αστικού πρασίνου είναι ικανοποιητική, ενώ το 22,3% (35 άτομα) την χαρακτήρισε ως αρκετή. Από το σύνολο των 157 ερωτηθέντων, μόνο το 4,5% (7 άτομα) θεωρεί πως υπάρχει άριστη επάρκεια (πίνακας 40, εικόνα 95).

Πίνακας 40. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Επάρκεια πράσινων χώρων	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Καθόλου	2	1,3	1,3
Ελάχιστη	32	20,4	21,7
Ικανοποιητική	81	51,6	73,2
Αρκετή	35	22,3	95,5
Πάρα πολλή	7	4,5	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 95. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Θεωρείτε ότι υπάρχει επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας;», προκύπτει ότι εφόσον $P\text{-value (Sig)} > 0,05$ για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 41).

Πίνακας 41. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

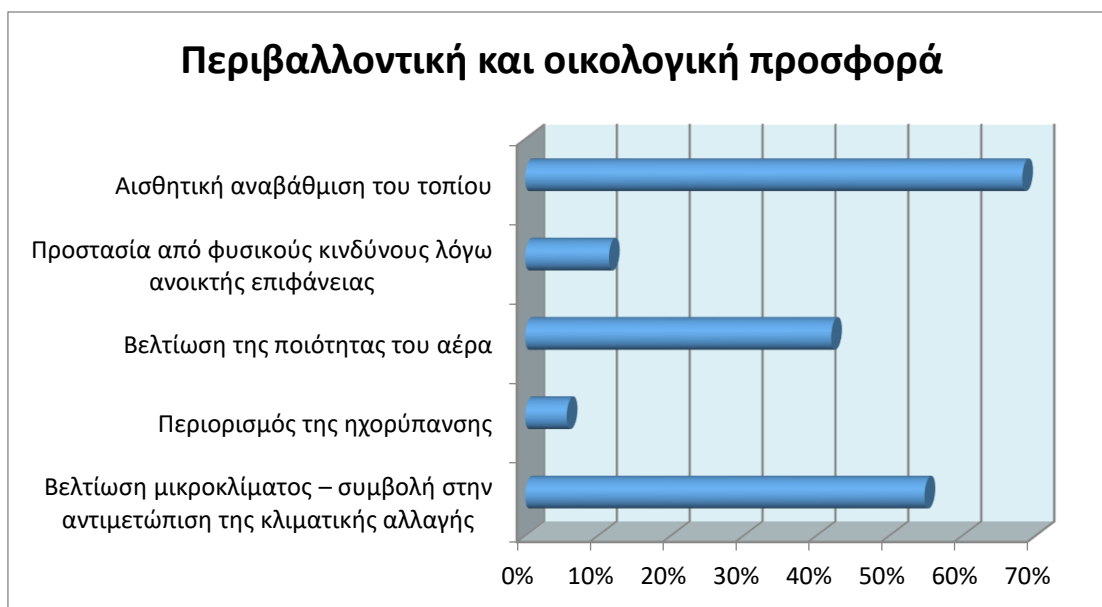
		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Θεωρείτε ότι υπάρχει επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας;	Correlation Coefficient	-0,008	0,090	-0,080	0,072
	Sig. (2-tailed)	0,923	0,261	0,322	0,368
	N	156	157	157	157

Ερώτηση 20. Τι προσφέρουν σε περιβαλλοντικό – οικολογικό επίπεδο οι πράσινοι χώροι στην πόλη της Κέρκυρας;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Το 68,2% κρίνει ότι το αστικό πράσινο συμμετέχει ενεργά στην αισθητική αναβάθμιση της πόλης της Κέρκυρας, ενώ το 54,8% θεωρεί ότι βελτιώνει το μικροκλίμα και συμβάλει στον μετριασμό των επιπτώσεων και στην προσαρμογή στις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Ειδικότερα, η πυκνή δόμηση του αστικού ιστού αποτελεί παράγοντα εμφάνισης δυσμενών κλιματικών συνθηκών και του φαινομένου της αστικής θερμικής νησίδας, τα οποία εξομαλύνονται από την παρουσία του υδάτινου θαλάσσιου στοιχείου και των σημαντικών σε έκταση πράσινων επιφανειών. Το 42% δήλωσε ότι αστικό πράσινο συνεισφέρει στην βελτίωση της ποιότητας του αέρα. Το συγκεκριμένο ποσοστό μπορεί να θεωρηθεί ως μη αντιπροσωπευτικό της πραγματικής προσφοράς του, καθώς η ποιότητα του αέρα της πόλης δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιβαρυνμένη, εξαιτίας της περιορισμένης πρόσβασης των μηχανοκίνητων οχημάτων σε ένα μεγάλο μέρος του αστικού χώρου και ιδιαίτερα στην Παλιά Πόλη. Η συμβολή των πράσινων επιφανειών στην προστασία από φυσικούς κινδύνους λόγω ανοικτής επιφάνειας επιλέχθηκε ως απάντηση από το 11,5% των συμμετεχόντων, ενώ το 5,7% κρίνει ότι περιορίζει την ηχορύπανση. Πράγματι, οι δενδροστοιχίες που εντοπίζονται σε αρκετούς δρόμους του αστικού χώρου με σημαντική κίνηση, καθώς και σε μεγαλύτερες ανοικτές επιφάνειες, δρουν ως φυσικά φράγματα ήχου αλλά και ως χώροι αύξησης της αστικής βιοποικιλότητας, μεταφέροντας φυσικούς ήχους εντός του αστικού ιστού και μετριάζοντας την αστική ηχορύπανση (πίνακας 42, εικόνα 96).

Πίνακας 42. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την περιβαλλοντική και οικολογική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Προσφορά σε περιβαλλοντικό και οικολογικό επίπεδο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Βελτίωση μικροκλίματος – συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής	86	54,8
Περιορισμός της ηχορύπανσης	9	5,7
Βελτίωση της ποιότητας του αέρα	66	42
Προστασία από φυσικούς κινδύνους λόγω ανοικτής επιφάνειας	18	11,5
Αισθητική αναβάθμιση του τοπίου	107	68,2

Εικόνα 96. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την περιβαλλοντική και οικολογική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Τι προσφέρουν σε περιβαλλοντικό – οικολογικό επίπεδο οι πράσινοι χώροι στην πόλη της Κέρκυρας», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «Βελτίωση της ποιότητας του αέρα» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,045 και rho = 0,161.
- σχετικά ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Εκπαίδευση» και «Προστασία από φυσικούς κινδύνους» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον P-value (Sig) = 0,008 και rho = -0,211 (πίνακας 43).

Πίνακας 43. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Προσφορά σε περιβαλλοντικό - οικολογικό επίπεδο των πράσινων χώρων της πόλης:	Βελτίωση μικροκλίματος - αντ. κλιματικής αλλαγής	Correlation Coefficient	0,057	-0,045	-0,006	-0,084
		Sig. (2-tailed)	0,480	0,575	0,941	0,95
		N	156	157	157	157
	Περιορισμός της ηχορύπανσης	Correlation Coefficient	-0,125	-0,092	0,090	0,063
		Sig. (2-tailed)	0,120	0,251	0,262	0,436
		N	156	157	157	157
	Βελτίωση της ποιότητας του αέρα	Correlation Coefficient	,161*	-0,021	0,138	0,070
		Sig. (2-tailed)	0,045	0,798	0,085	0,383
		N	156	157	157	157
	Προστασία από φυσικούς κινδύνους	Correlation Coefficient	-0,022	-0,002	-,211**	-0,037
		Sig. (2-tailed)	0,789	0,980	0,008	0,647
		N	156	157	157	157
	Αισθητική αναβάθμιση του τοπίου	Correlation Coefficient	-0,145	0,083	0,001	-0,007
		Sig. (2-tailed)	0,070	0,300	0,987	0,982
		N	156	157	157	157

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

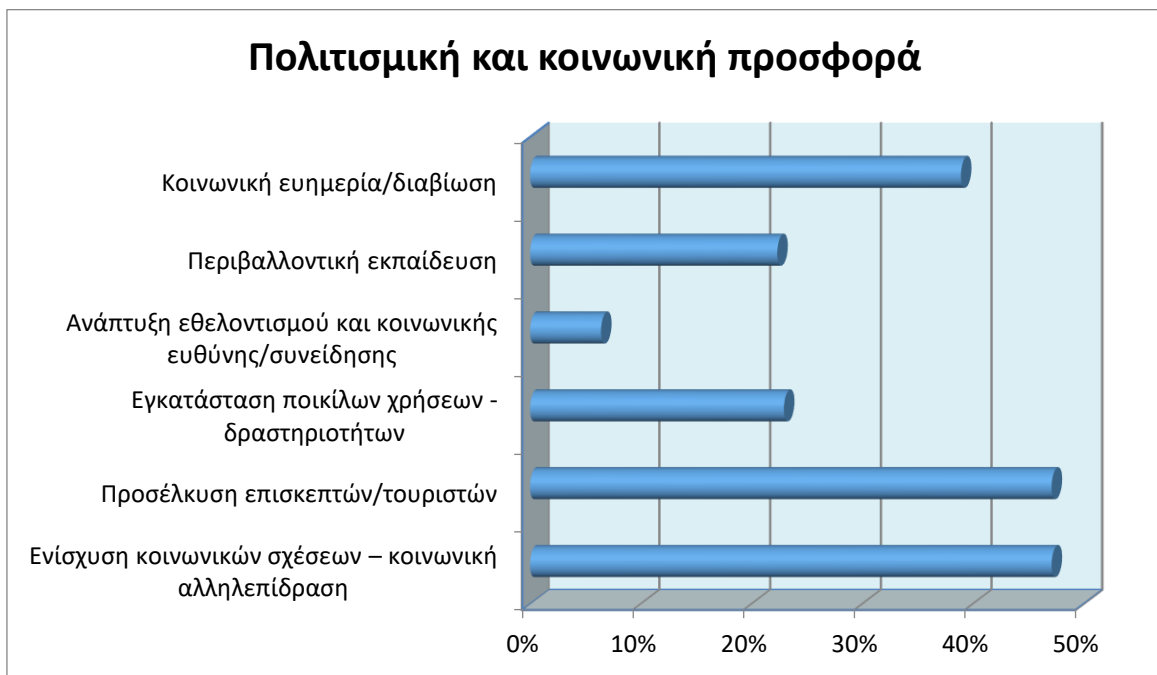

Ερώτηση 21. Τι προσφέρουν σε πολιτισμικό – κοινωνικό επίπεδο οι πράσινοι χώροι στην πόλη της Κέρκυρας;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Το 47,1% κρίνει ότι η παρουσία των πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας ενισχύει τις κοινωνικές σχέσεις και την αλληλεπίδραση μεταξύ των κατοίκων, ενώ ίδιο ποσοστό θεωρεί ότι συμβάλλει στην προσέλκυση επισκεπτών/τουριστών. Πράγματι, οι επιτόπιες παρατηρήσεις δικαιολογούν τα μεγάλα ποσοστά των συγκεκριμένων απαντήσεων, καθώς όπως αναφέρθηκε, επιφάνειες όπως η πλατεία Σπιανάδα αποτελούν σημεία αναφοράς για την κοινωνική ζωή της Κέρκυρας, ενώ αποτελούν και χώρους μεγάλης επισκεψιμότητας από τις τουριστικές εισροές, λόγω της χωροθέτησης, του αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος, της αισθητικής του χώρου και των χρήσεων αναψυχής. Το 38,9% απάντησε ότι η παρουσία των πράσινων χώρων είναι παράγοντας κοινωνικής ευημερίας και διαβίωσης, το 22,9% ότι συμβάλλουν στην ποικιλομορφία των χρήσεων/δραστηριοτήτων, το 22,3% ότι προωθούν την περιβαλλοντική εκπαίδευση και μόνο το 6,4% ότι ευνοούν την ανάπτυξη του εθελοντισμού και την κοινωνική ευθύνη/συνείδηση (πίνακας 44, εικόνα 97).

Πίνακας 44. Συχνότητα των απαντήσεων για την πολιτισμική και κοινωνική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Προσφορά σε πολιτισμικό και κοινωνικό επίπεδο	Συχνότητα	Ποσοστό%
Ενίσχυση κοινωνικών σχέσεων – κοινωνική αλληλεπίδραση	74	47,1
Προσέλκυση επισκεπτών/τουριστών	74	47,1
Εγκατάσταση ποικίλων χρήσεων - δραστηριοτήτων	36	22,9
Ανάπτυξη εθελοντισμού και κοινωνικής ευθύνης/συνείδησης	10	6,4
Περιβαλλοντική εκπαίδευση	35	22,3
Κοινωνική ευημερία/διαβίωση	61	38,9%

Εικόνα 97. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την πολιτισμική και κοινωνική προσφορά των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Τι προσφέρουν σε πολιτισμικό – κοινωνικό επίπεδο οι πράσινοι χώροι στην πόλη της Κέρκυρας», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Εκπαίδευση» και «Κοινωνική ευημερία - διαβίωση» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,000$ και $\rho = 0,281$ (πίνακας 45).

Πίνακας 45. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
	Ενίσχυση κοινωνικών σχέσεων - κοινωνική αλληλεπίδραση	Correlation Coefficient	-0,080	0,057	-0,090	0,108
		Sig. (2-tailed)	0,322	0,477	0,263	0,117
		N	156	157	157	157

Προσφορά σε πολιτισμικό - κοινωνικό επίπεδο των πράσινων χώρων της πόλης:	Προσέλκυση επισκεπτών - τουριστών	Correlation Coefficient	-0,028	-0,053	-0,140	-0,118
		Sig. (2-tailed)	0,725	0,510	0,081	0,141
		N	156	157	157	157
	Εγκατάσταση ποικίλων χρήσεων - δραστηριοτήτων	Correlation Coefficient	-0,002	-0,016	-0,019	0,150
		Sig. (2-tailed)	0,977	0,843	0,810	0,061
		N	156	157	157	157
	Ανάπτυξη εθελοντισμού και κοινωνικής ευθύνης - συνείδησης	Correlation Coefficient	0,066	-0,037	0,023	-0,147
		Sig. (2-tailed)	0,414	0,644	0,775	0,066
		N	156	157	157	157
	Περιβαλλοντική εκπαίδευση	Correlation Coefficient	0,120	-0,098	0,031	-0,022
		Sig. (2-tailed)	0,134	0,222	0,698	0,786
		N	156	157	157	157
	Κοινωνική ευημερία - διαβίωση	Correlation Coefficient	0,081	0,049	,281**	-0,048
		Sig. (2-tailed)	0,317	0,546	0,000	0,554
		N	156	157	157	157

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.5. Περιβαλλοντικά προβλήματα αστικού χώρου και πράσινων επιφανειών

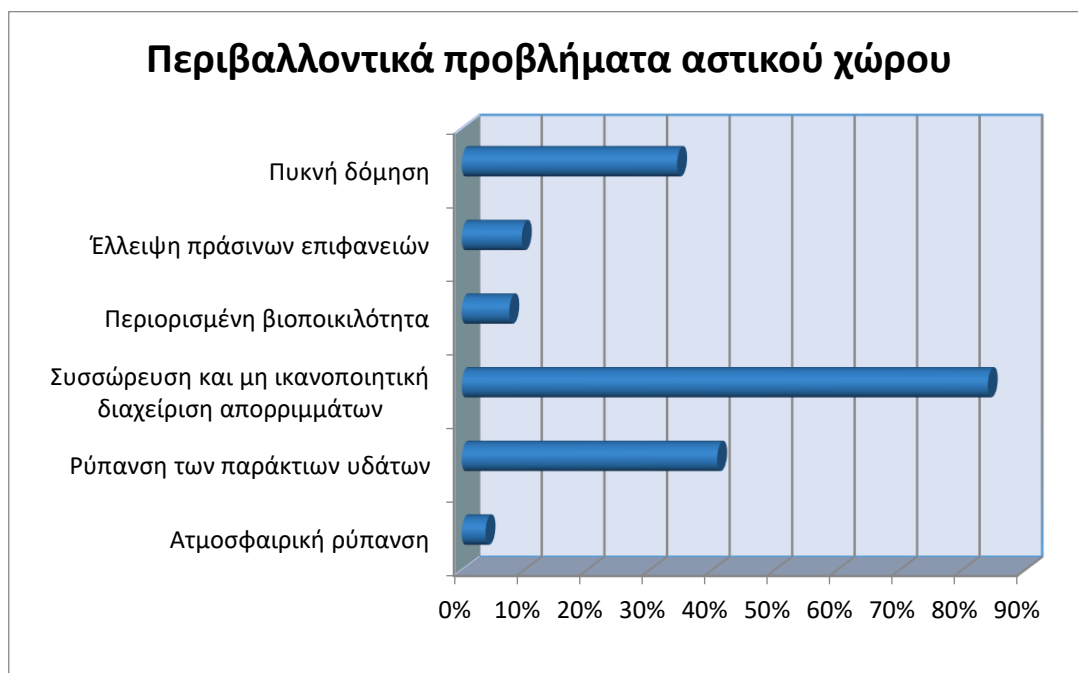
Ερώτηση 22. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στον αστικό χώρο της Κέρκυρας;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Όπως και στην περίπτωση των χώρων πρασίνου, το ζήτημα την συσσώρευσης και μη ικανοποιητικής διαχείρισης των απορριμμάτων αναδύεται ως ένα κύριο περιβαλλοντικό πρόβλημα

του ευρύτερου αστικού χώρου της Κέρκυρας από το 84,1% των συμμετεχόντων στην έρευνα. Η ρύπανση των παράκτιων υδάτων επιλέχθηκε από το 40,8% των ερωτηθέντων, καθώς οι χρήσεις που φιλοξενεί ο Λιμένας Κέρκυρας σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό των επιβατών που εξυπηρετεί λόγω της κρουαζιέρας, της πορθμειακής γραμμής με την Ηγουμενίτσα και της σύνδεσης με Ιταλία και Αλβανία, αποτελούν πηγές ρύπανσης των παράκτιων υδάτων της πόλης. Η πυκνή δόμηση του αστικού χώρου αποτέλεσε επιλογή για 54 άτομα (34,4%), ενώ η έλλειψη πράσινων επιφανειών δεν αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα αξιόλογο περιβαλλοντικό πρόβλημα (9,6%). Η περιορισμένη βιοποικιλότητα και η ατμοσφαιρική ρύπανση επιλέχθηκαν από το 7,6% και 3,8% αντίστοιχα (πίνακας 46, εικόνα 98).

Πίνακας 46. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα του αστικού χώρου της Κέρκυρας.

Περιβαλλοντικά προβλήματα αστικού χώρου	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ατμοσφαιρική ρύπανση	6	3,8
Ρύπανση των παράκτιων υδάτων	64	40,8
Συσσώρευση και μη ικανοποιητική διαχείριση απορριμμάτων	132	84,1
Περιορισμένη βιοποικιλότητα	12	7,6
Έλλειψη πράσινων επιφανειών	15	9,6
Πυκνή δόμηση	54	34,4

Εικόνα 98. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την ανάδειξη των κύριων περιβαλλοντικών προβλημάτων του αστικού χώρου της Κέρκυρας.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ποια θεωρείτε ότι είναι τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στον αστικό χώρο της Κέρκυρας;», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Εκπαίδευση» και «Συσσώρευση και μη ικανοποιητική διαχείριση απορριμμάτων» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,001$ και $\rho = 0,273$ (πίνακας).
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Περιορισμένη Βιοποικιλότητα» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,018$ και $\rho = -0,189$.
- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Πυκνή δόμηση» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,008$ και $\rho = 0,210$.

- σχετικά ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «**Εκπαίδευση**» και «**Πυκνή δόμηση**» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον P-value (Sig) = 0,000 και rho = -0,275 (πίνακας 47).

Πίνακας 47. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στην πόλη της Κέρκυρας:	Ατμοσφαιρική ρύπανση	Correlation Coefficient	0,077	-0,033	0,040	0,000
		Sig. (2-tailed)	0,339	0,677	0,623	0,996
		N	156	157	157	157
	Ρύπανση των παράκτιων υδάτων	Correlation Coefficient	0,069	-0,120	0,022	-0,052
		Sig. (2-tailed)	0,393	0,133	0,787	0,518
		N	156	157	157	157
	Συσσώρευση και μη ικανοποιητική διαχείριση απορριμμάτων	Correlation Coefficient	0,120	-0,061	,273**	0,019
		Sig. (2-tailed)	0,134	0,444	0,001	0,817
		N	156	157	157	157
	Περιορισμένη βιοποικιλότητα	Correlation Coefficient	0,140	-,189*	0,050	-0,090
		Sig. (2-tailed)	0,082	0,018	0,534	0,263
		N	156	157	157	157
	Έλλειψη πράσινων επιφανειών	Correlation Coefficient	-0,136	-0,022	-0,046	0,009
		Sig. (2-tailed)	0,091	0,788	0,566	0,911
		N	156	157	157	157
	Πυκνή δόμηση	Correlation Coefficient	-0,139	,210**	-,275**	0,0930
		Sig. (2-tailed)	0,083	0,008	0,000	0,247
		N	156	157	157	157

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

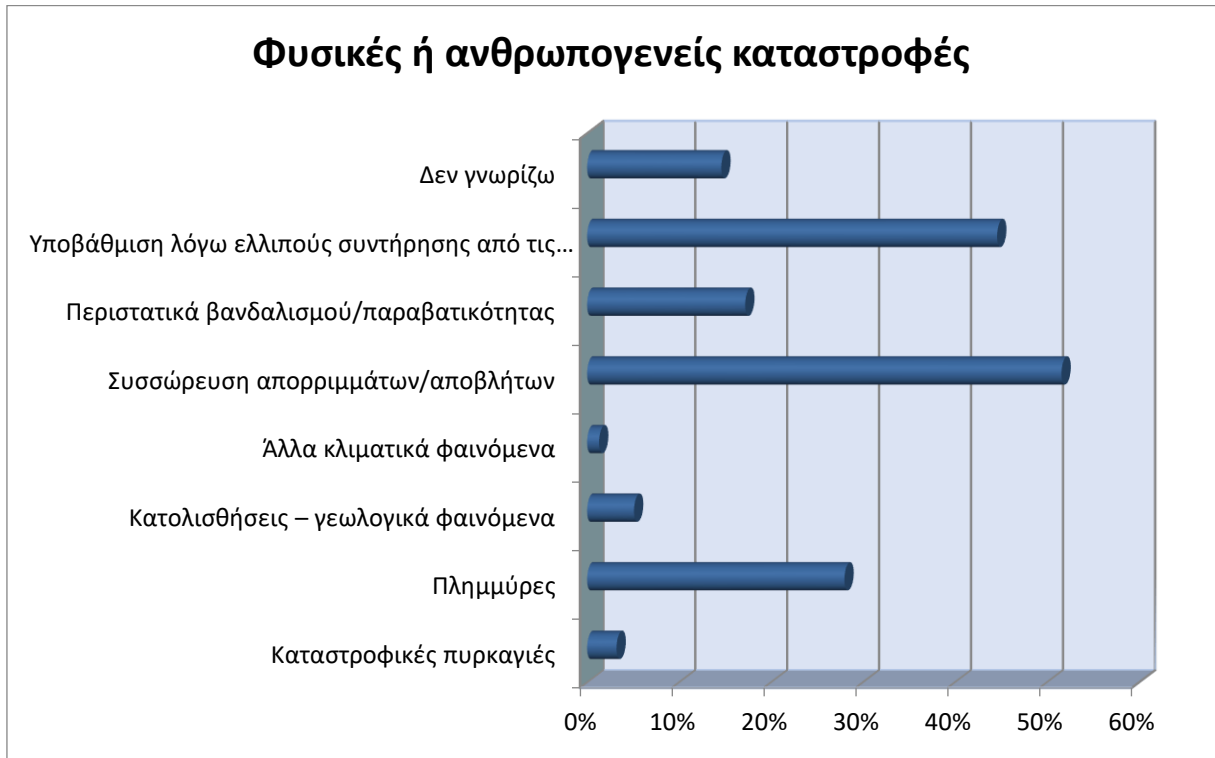
Ερώτηση 23. Γνωρίζετε πρόσφατα γεγονότα φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών σε κάποιο πράσινο χώρο της πόλης;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Όπως και σε προηγούμενες ερωτήσεις, η συσσώρευση απορριμμάτων/αποβλήτων αναδείχθηκε ως κύριο πρόβλημα των πράσινων χώρων της πόλης, το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί και ως ανθρωπογενής υποβάθμιση των συγκεκριμένων επιφανειών και επιλέχθηκε από το 51,6% των ερωτηθέντων. Το 44,6% δήλωσε οι πράσινοι χώροι υποβαθμίζονται από την ελλιπή συντήρηση των αρμόδιων αρχών, ενώ η εκδήλωση πλημμυρικών φαινομένων αποτελεί την τρίτη δημοφιλέστερη κατηγορία καταστροφών/υποβαθμίσεων. Πράγματι, το μεγάλο ετήσιο ύψος βροχόπτωσης στην Κέρκυρα και η μη λήψη κατάλληλων προληπτικών μέτρων είναι υπεύθυνα για την συχνή εκδήλωση αντίστοιχων φαινομένων στους αστικούς χώρους αλλά και στην ευρύτερη επικράτεια του Νομού, όχι μόνο κατά την ψυχρή περίοδο αλλά και καθ' όλη την διάρκεια του έτους. Από το δείγμα 27 άτομα (17,2%) δήλωσαν ότι οι πράσινοι χώροι υποβαθμίζονται από διάφορα περιστατικά βανδαλισμού/παραβατικότητας ενώ η εκδήλωση κατολισθήσεων/γεωλογικών φαινομένων, καταστροφικών πυρκαγιών και άλλων κλιματικών φαινομένων δεν κρίθηκαν ως ιδιαίτερα επιβαρυντικοί παράγοντες καθώς επιλέχθηκαν από το 5,1%, 3,2% και 1,3% αντιστοίχως. Ακόμα, 23 άτομα (14,6%) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν κάποια φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή που να εκδηλώθηκε στους πράσινους αστικούς χώρους της πόλης (πίνακας 48, εικόνα 99).

Πίνακας 48. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την γνώση φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών στους πράσινους χώρους, στο δείγμα.

Φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές	Συχνότητα	Ποσοστό %
Καταστροφικές πυρκαγιές	5	3,2
Πλημμύρες	44	28
Κατολισθήσεις – γεωλογικά φαινόμενα	8	5,1
Άλλα κλιματικά φαινόμενα	2	1,3
Συσσώρευση απορριμμάτων/αποβλήτων	81	51,6
Περιστατικά βανδαλισμού/παραβατικότητας	27	17,2
Υποβάθμιση λόγω ελλιπούς συντήρησης από τις αρμόδιες αρχές	70	44,6

Δεν γνωρίζω	23	14,6
-------------	----	------

Εικόνα 99. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την γνώση φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών στους πράσινους χώρους, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Γνωρίζετε πρόσφατα γεγονότα φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών σε κάποιο πράσινο χώρο της πόλης;», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Κατολισθήσεις - γεωλογικά φαινόμενα» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,015$ και $\rho = -0,194$.
- ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Συσσώρευση απορριμμάτων, αποβλήτων» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,029$ και $\rho = 0,174$ (πίνακας 49).

Πίνακας 49. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Πρόσφατα γεγονότα καταστροφών σε κάποιον πράσινο χώρο της πόλης:	Καταστροφικές πυρκαγιές	Correlation Coefficient	-0,027	-0,087	0,000	-0,054
		Sig. (2-tailed)	0,737	0,278	0,996	0,499
		N	156	157	157	157
	Πλημμύρες	Correlation Coefficient	0,090	-0,071	0,041	0,025
		Sig. (2-tailed)	0,266	0,378	0,607	0,759
		N	156	157	157	157
	Κατολισθήσεις - γεωλογικά φαινόμενα	Correlation Coefficient	0,012	-,194*	0,121	-0,021
		Sig. (2-tailed)	0,882	0,015	0,130	0,791
		N	156	157	157	157
	Άλλα κλιματικά φαινόμενα	Correlation Coefficient	0,006	0,026	-0,051	0,022
		Sig. (2-tailed)	0,942	0,743	0,523	0,788
		N	156	157	157	157
	Συσσώρευση απορριμμάτων, αποβλήτων	Correlation Coefficient	0,143	-0,014	,174*	0,041
		Sig. (2-tailed)	0,074	0,866	0,029	0,611
		N	156	157	157	157
	Περιστατικά βανδαλισμού - παραβατικότητας	Correlation Coefficient	-0,080	0,000	-0,133	-0,075
		Sig. (2-tailed)	0,319	0,998	0,098	0,349
		N	156	157	157	157
	Υποβάθμιση λόγω ελλιπούς συντήρησης από τις αρμόδιες αρχές	Correlation Coefficient	0,046	0,035	0,121	-0,007
		Sig. (2-tailed)	0,566	0,665	0,130	0,926
		N	156	157	157	157

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

5.6. Ιστορία αστικών χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας

Ερώτηση 24. Ορισμένοι χώροι πρασίνου της πόλης έχουν σημαντικοί ιστορία. Την γνωρίζετε;

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων. Το 5,1% (8 άτομα) των ερωτηθέντων δήλωσε πως δεν διαθέτει κάποια γνώση σχετικά με την ιστορία των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, ενώ το 28,7% (45 άτομα) πως γνωρίζει λίγα στοιχεία για το συγκεκριμένο θέμα. Περίπου οι μισοί συμμετέχοντες στην έρευνα (74 άτομα) θεωρούν ότι είναι αρκετά πληροφορημένοι, το 14,6% (23 άτομα) δήλωσε ότι διαθέτει πολύ καλή γνώση επί του θέματος ενώ μόνο 7 άτομα απάντησαν πως γνωρίζουν άριστα το ιστορικό υπόβαθρο των χώρων πρασίνου της πόλης (πίνακας 50, εικόνα 100).

Πίνακας 50. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την γνώση της ιστορίας των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Γνώση ιστορίας χώρων πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Όχι	8	5,1	5,1
Λίγο	45	28,7	33,8
Αρκετά	74	47,1	80,9
Πολύ	23	14,6	95,5
Άριστα	7	4,5	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 100. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την γνώση της ιστορίας των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ορισμένοι χώροι πρασίνου της πόλης έχουν σημαντικοί ιστορία. Την γνωρίζετε;», προκύπτει πως οι συγκεκριμένες μεταβλητές δεν συσχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως υπάρχει:

- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση με την μεταβλητή «Ηλικία» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,004$ και $\rho = 0,226$ (πίνακας 51).

Πίνακας 51. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ορισμένοι χώροι πρασίνου της πόλης έχουν σημαντική ιστορία. Την γνωρίζετε;	Correlation Coefficient	-0,090	,226**	0,005	-0,009
	Sig. (2-tailed)	0,265	0,004	0,955	0,915
	N	156	157	157	157

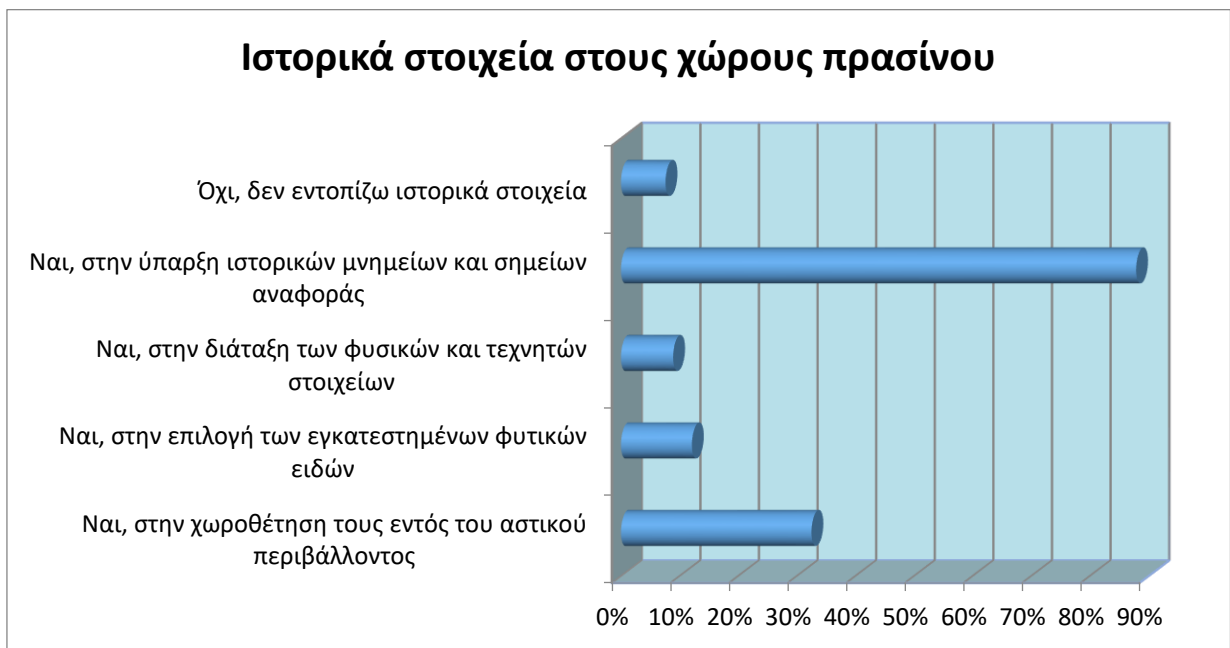
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Ερώτηση 25. Εντοπίζετε ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Από τις απαντήσεις εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ιστορικότητα των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας γίνεται αντιληπτή κυρίως μέσω της παρουσίας των ιστορικών μνημείων εντός της επιφάνειας τους, καθώς το 87,9 % των συμμετεχόντων επέλεξε ως μία από τις (προαιρετικά) δύο επιλογές την συγκεκριμένη απάντηση. Περίπου 1 στους 3 ερωτηθέντες (32,5%) αναγνωρίζει ότι διάφοροι ιστορικοί παράγοντες καθόρισαν την χωροθέτηση των πράσινων επιφανειών εντός του αστικού περιβάλλοντος της πόλης της Κέρκυρας, ενώ μικρό ποσοστό των συμμετεχόντων θεωρεί πως η σύνθεση των φυτικών κοινοτήτων και η διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων έχει επηρεαστεί από τους συγκεκριμένους παράγοντες (12,1% και 8,9% αντίστοιχα). Ακόμα, ένα μικρό ποσοστό (7,6%) δεν εντοπίζει στοιχεία ιστορικότητας στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας (πίνακας 52, εικόνα 101).

Πίνακας 52. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την παρουσία ιστορικών στοιχείων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ναι, στην χωροθέτηση τους εντός του αστικού περιβάλλοντος	51	32,5
Ναι, στην επιλογή των εγκατεστημένων φυτικών ειδών	19	12,1
Ναι, στην διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων	14	8,9
Ναι, στην ύπαρξη ιστορικών μνημείων και σημείων αναφοράς	138	87,9
Όχι, δεν εντοπίζω ιστορικά στοιχεία	12	7,6

Εικόνα 101. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την παρουσία ιστορικών στοιχείων στους χώρους πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «**Εντοπίζετε ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας;**», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Φύλο» και «**Στην χωροθέτηση τους εντός του αστικού περιβάλλοντος**» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,034$ και $\rho = -0,169$ (πίνακας 53).

Πίνακας 53. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους της πόλης:	Στην χωροθέτηση τους εντός του αστικού περιβάλλοντος	Correlation Coefficient	-,169*	0,050	0,019	0,150
		Sig. (2-tailed)	0,034	0,531	0,812	0,060
		N	156	157	157	157

	Στην επιλογή των εγκατεστημένων φυτικών ειδών	Correlation Coefficient	0,078	0,078	0,005	-0,080
		Sig. (2-tailed)	0,333	0,331	0,949	0,318
		N	156	157	157	157
	Στην διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων	Correlation Coefficient	-0,074	0,030	-0,061	0,026
		Sig. (2-tailed)	0,360	0,713	0,448	0,746
		N	156	157	157	157
	Στην ύπαρξη ιστορικών μνημείων και σημείων αναφοράς εντός των χώρων πρασίνου	Correlation Coefficient	-0,117	0,062	-0,140	-0,141
		Sig. (2-tailed)	0,145	0,440	0,080	0,079
		N	156	157	157	157
	Όχι, δεν εντοπίζω ιστορικά στοιχεία	Correlation Coefficient	0,063	-0,150	0,100	-0,054
		Sig. (2-tailed)	0,435	0,062	0,212	0,505
		N	156	157	157	157

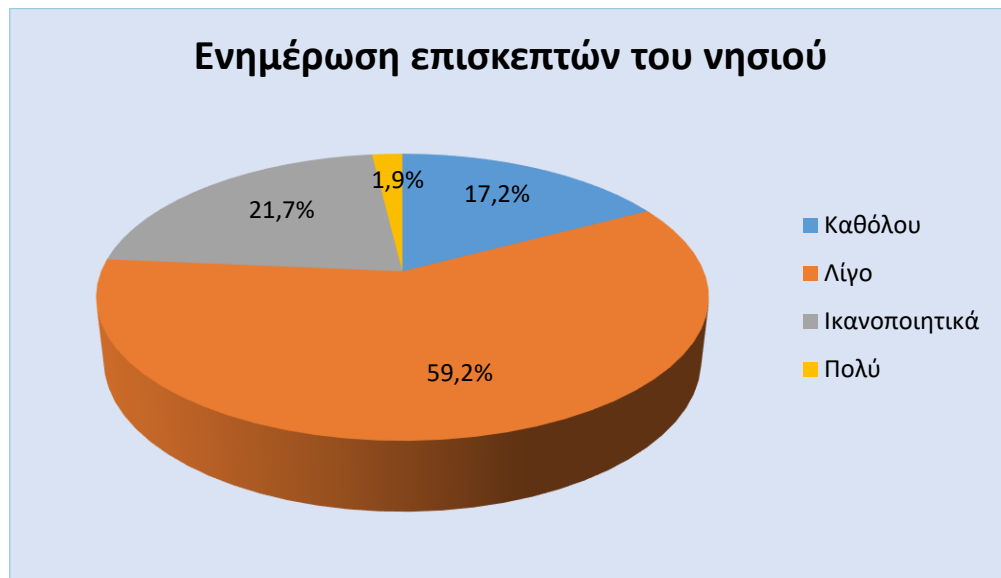
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ερώτηση 26. Με δεδομένο ότι οι τουριστικές εισροές στην Κέρκυρα είναι μεγάλες, θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;

Για την εξαγωγή των συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε κλίμακα Likert 5 σημείων. Οι απαντήσεις υποδεικνύουν ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί πως το ιστορικό υπόβαθρο των χώρων πρασίνου (στον βαθμό που το γνωρίζουν/αντιλαμβάνονται) δεν γίνεται αντιληπτό από τους επισκέπτες του νησιού, καθώς το 76,4% εκτιμά πως δεν ενημερώνονται σχετικώς ή ενημερώνονται σε μικρό βαθμό. Το 21,7 % απάντησε ότι η ενημέρωση είναι ικανοποιητική ενώ μόνο το 1,9% κρίνει ότι οι επισκέπτες ενημερώνονται πολύ. Κανείς από τους ερωτηθέντες δεν θεωρεί ότι η ενημέρωση είναι άριστη (πίνακας 54, εικόνα 102).

Πίνακας 54. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με την ενημέρωση των επισκεπτών για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Ενημέρωση των επισκεπτών για την ιστορία των πράσινων χώρων	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό%
Καθόλου	27	17,2	17,2
Λίγο	93	59,2	76,4
Ικανοποιητικά	34	21,7	98,1
Πολύ	3	1,9	100
Άριστα	0	0	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 102. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με την ενημέρωση των επισκεπτών για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;», προκύπτει ότι εφόσον $P\text{-value (Sig)} > 0,05$ για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 55).

Πίνακας 55. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις γενικής αξιολόγησης (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;	Correlation Coefficient	-0,143	0,089	-0,117	0,021
	Sig. (2-tailed)	0,075	0,270	0,145	0,791
	N	156	157	157	157

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «**Εντοπίζετε ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας;**» και «**Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;**», προκύπτει πως, υπάρχει:

- ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «**Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;**» και «**Ιστορικά στοιχεία: Ιστορικά μνημεία- σημεία αναφοράς εντός των χώρων πρασίνου**» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,016 και rho = 0,191.
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «**Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;**» και «**Ιστορικά στοιχεία: Όχι, δεν εντοπίζω ιστορικά στοιχεία**» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,024 και rho = -0,180 (πίνακας 56).

Πίνακας 56. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman για τις ερωτήσεις 25 (Εντοπίζετε ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας;) και 26 (Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;).

		Ιστορικά στοιχεία: Ναι, στην χωροθέτηση τους εντός του αστικού περιβάλλοντος	Ιστορικά στοιχεία: Ναι, στην επιλογή των εγκατεστημένων φυτικών ειδών	Ιστορικά στοιχεία: Ναι, στην διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων	Ιστορικά στοιχεία: Ναι, Ιστορικά μνημεία-σημεία αναφοράς εντός των χώρων πρασίνου	Ιστορικά στοιχεία: Όχι, δεν εντοπίζω ιστορικά στοιχεία
Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;	Correlation Coefficient	0,103	-0,062	0,034	,191*	-,180*
	Sig. (2-tailed)	0,199	0,443	0,674	0,016	0,024
	N	157	157	157	157	157

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ερώτηση 27. Ποιοι είναι οι καταλληλότεροι τρόποι ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;

Οι ερωτηθέντες επέλεξαν 2 ιεραρχημένες απαντήσεις:

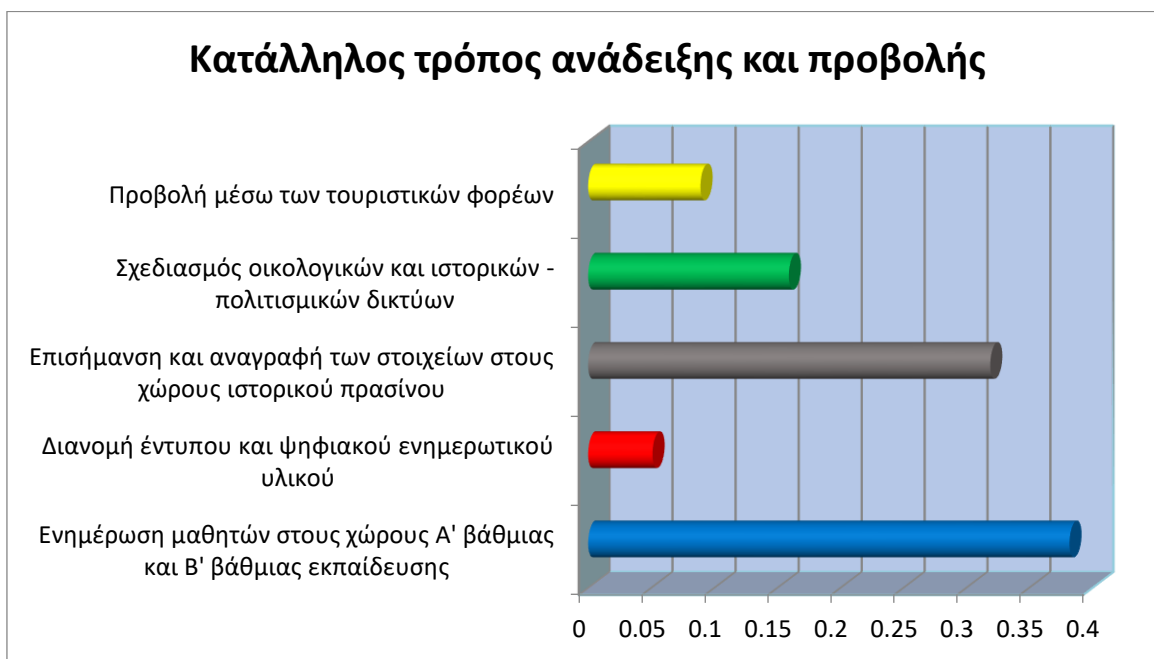
A) Πρώτη ιεραρχημένη απάντηση (Καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής).

Ένα μεγάλο μέρος του δείγματος (38,2%) ανέδειξε την σημασία της εκπαιδευτικής διαδικασίας στους χώρους Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην κατανόηση του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας. Η επισήμανση και αναγραφή των σχετικών ιστορικών δεδομένων στους χώρους πρασίνου είναι η επιλογή με την δεύτερη μεγαλύτερη συχνότητα (31,9%), πιθανώς θεωρώντας πως η βιωματική μάθηση και η επιτόπια παρατήρηση συνεισφέρουν στην δημιουργία μίας κατάλληλης εκπαιδευτικής διαδικασίας για τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει τα βασικά εκπαιδευτικά επίπεδα, καθώς και για τους επισκέπτες του νησιού. Το 15,9% θεωρεί πως ο

καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου είναι ο σχεδιασμός οικολογικών και ιστορικών – πολιτισμικών δικτύων, τα οποία εξ' ορισμού αναδεικνύουν τα υπό μελέτη στοιχεία. Η προβολή μέσω των τουριστικών και η διανομή έντυπου και ψηφιακού ενημερωτικού υλικού επιλέχθηκαν από το 8,9% και το 5,1% των ερωτηθέντων αντιστοίχως (πίνακας 57, εικόνα 103).

Πίνακας 56. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τον καταλληλότερο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Ενημέρωση μαθητών στους χώρους Α' βάθμιας και Β' βάθμιας εκπαίδευσης	60	38,2	38,2
Διανομή έντυπου και ψηφιακού ενημερωτικού υλικού	8	5,1	43,3
Επισήμανση και αναγραφή των ιστορικών στοιχείων στους χώρους πρασίνου	50	31,9	75,2
Σχεδιασμός οικολογικών και ιστορικών - πολιτισμικών δικτύων	25	15,9	91,1
Προβολή μέσω των τουριστικών φορέων	14	8,9	100
Σύνολο	157	100	

Εικόνα 103. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον καταλληλότερο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ο πλέον κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης», προκύπτει ότι εφόσον $P\text{-value (Sig)} > 0,05$ για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 58).

Πίνακας 57. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ο πλέον κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης.	Correlation Coefficient	-0,006	0,075	-0,127	-0,058
	Sig. (2-tailed)	0,936	0,351	0,112	0,471
	N	156	157	157	157

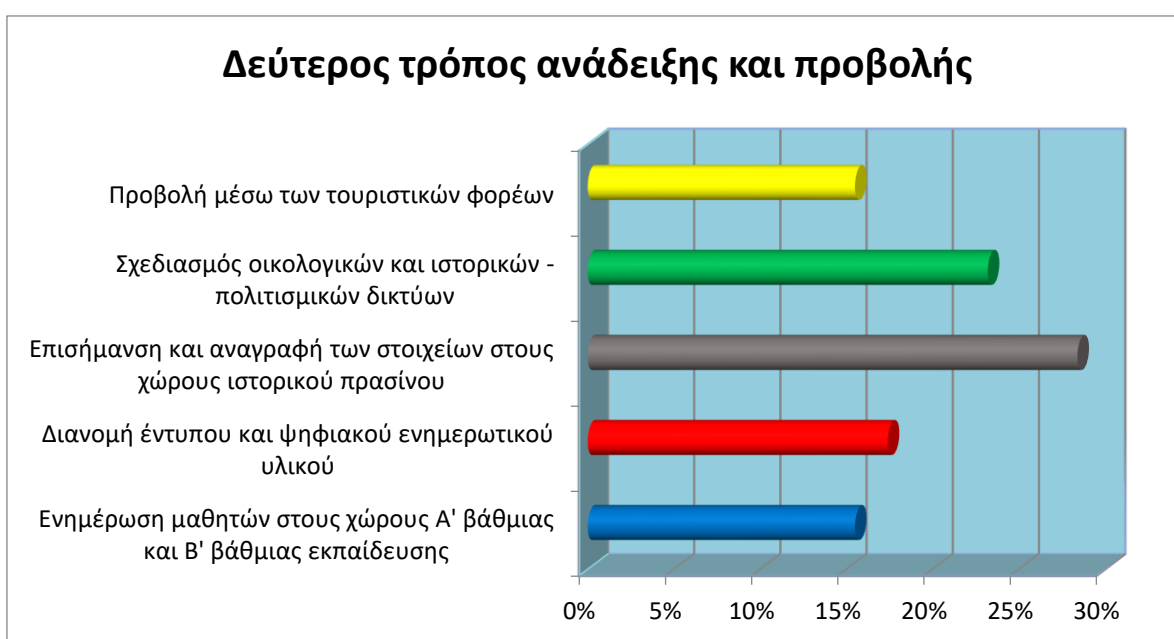
Β) Δεύτερη ιεραρχημένη απάντηση (Δεύτερος κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής).

Ως ο δημοφιλέστερος δεύτερος κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου (28,4%), επιλέχθηκε η επισήμανση και αναγραφή των ιστορικών στοιχείων στις πράσινες επιφάνειες, ενώ 36 άτομα (23,2%) επέλεξαν τον σχεδιασμό οικολογικών και ιστορικών – πολιτισμικών δικτύων. Η διανομή έντυπου και ψηφιακού ενημερωτικού υλικού είναι η τρίτη δημοφιλέστερη απάντηση με 17,4%, ενώ η ενημέρωση των μαθητών στους χώρους Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η προβολή μέσω των τουριστικών φορέων παρουσίασαν ίδια συχνότητα και ποσοστό ίσο 15,5% (πίνακας 59, εικόνα 104).

Πίνακας 58. Συχνότητα απαντήσεων σχετικά με τον δεύτερο κατάλληλο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Δεύτερος τρόπος ανάδειξης και προβολής	Συχνότητα	Ποσοστό %	Αθροιστικό ποσοστό %
Ενημέρωση μαθητών στους χώρους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας	24	15,5	15,5

εκπαίδευσης			
Διανομή έντυπου και ψηφιακού ενημερωτικού υλικού	27	17,4	32,9
Επισήμανση και αναγραφή των στοιχείων στους χώρους ιστορικού πρασίνου	44	28,4	61,3
Σχεδιασμός οικολογικών και ιστορικών πολιτισμικών δικτύων	36	23,2	84,5
Προβολή μέσω των τουριστικών φορέων	24	15,5	100
Σύνολο	155	100	

Εικόνα 104. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τον δεύτερο κατάλληλο τρόπο ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ο δεύτερος πιο κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης», προκύπτει ότι εφόσον $P\text{-value (Sig)} > 0,05$ για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 60).

Πίνακας 59. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

		Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ο δεύτερος πιο κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης.	Correlation Coefficient	0,075	-0,088	0,009	-0,135
	Sig. (2-tailed)	0,358	0,278	0,916	0,094
	N	156	157	157	157

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;», «Δεύτερος καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;» και «Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;», προκύπτει πως υπάρχει:

- σχετικά ασθενής θετική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;» και «Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον P-value (Sig) = 0,001 και rho = 0,256.
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;» και «Δεύτερος καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον P-value (Sig) = 0,031 και rho = -0,174 (πίνακας 61).

Πίνακας 60. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman για τις ερωτήσεις 26 (Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;) και 27 (Ποιοι είναι οι καταλληλότεροι τρόποι ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας;).

		Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;	Ο πλέον κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης.	Ο δεύτερος πιο κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης.
Θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των πράσινων χώρων της πόλης;	Correlation Coefficient	1,000	,256**	-0,134
	Sig. (2-tailed)		0,001	0,096
	N	157	157	155
Ο πλέον κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης.	Correlation Coefficient	,256**	1,000	-,174*
	Sig. (2-tailed)	0,001		0,031
	N	157	157	155
Οι δεύτερος πιο κατάλληλος τρόπος ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης.	Correlation Coefficient	-0,134	-,174*	1,000
	Sig. (2-tailed)	0,096	0,031	
	N	155	155	155

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

5.7. Ενέργειες, πρωτοβουλίες και προτάσεις διαχείρισης και ανάδειξης χώρων αστικού πρασίνου της Κέρκυρας

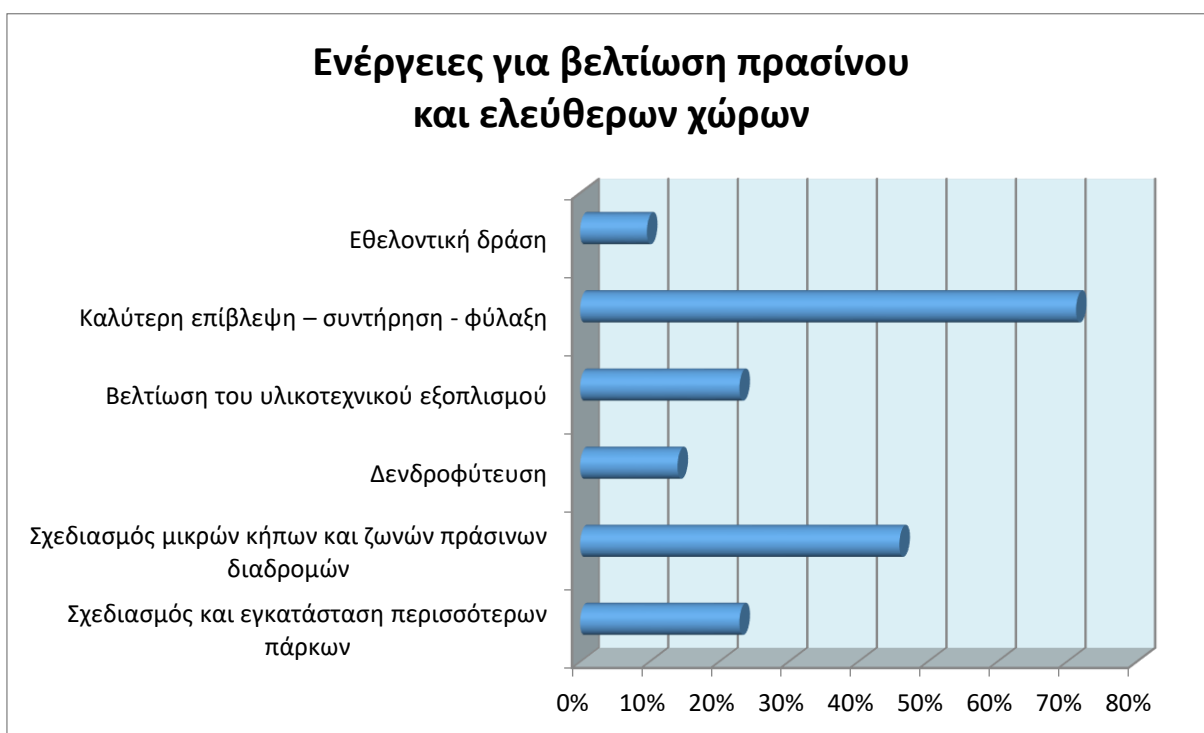
Ερώτηση 28. Ποιες είναι οι καταλληλότερες ενέργειες για τη βελτίωση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων στην πόλη;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Η απάντηση με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι η αύξηση του επιπέδου επίβλεψης, συντήρησης και φύλαξης των συγκεκριμένων χώρων, καθώς επιλέχθηκε από το 71,3% των ερωτηθέντων.

Ο σχεδιασμός μικρών κήπων και ζωνών πράσινων διαδρομών είναι η δεύτερη δημοφιλέστερη απάντηση με ποσοστό 45,9%, ενώ η βελτίωση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού και ο σχεδιασμός και η εγκατάσταση περισσότερων πάρκων κατέγραψαν ποσοστό 22,9%. Η δενδροφύτευση και η εθελοντική δράση των πολιτών επιλέχθηκαν από το 14% και 9,6% των ατόμων αντιστοίχως (πίνακας 62, εικόνα 105).

Πίνακας 61. Συχνότητα απαντήσεων σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων, στο δείγμα.

Καταλληλότερες ενέργειες βελτίωσης πρασίνου και ελεύθερων χώρων	Συχνότητα	Ποσοστό %
Σχεδιασμός και εγκατάσταση περισσότερων πάρκων	36	22,9
Σχεδιασμός μικρών κήπων και ζωνών πράσινων διαδρομών	72	45,9
Δενδροφύτευση	22	14
Βελτίωση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού	36	22,9
Καλύτερη επίβλεψη – συντήρηση - φύλαξη	112	71,3
Εθελοντική δράση	15	9,6

Εικόνα 105. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ποιες είναι οι καταλληλότερες ενέργειες για τη βελτίωση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων στην πόλη;», προκύπτει πως δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της πλειοψηφίας των συγκεκριμένων μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας, καθώς ισχύει ότι $P\text{-value (Sig)} > 0,05$. Αντιθέτως, υπάρχει:

- σχετικά ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Ηλικία» και «Σχεδιασμός μικρών κήπων και ζωνών πράσινων διαδρομών» σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,007$ και $\rho = -0,213$.
- ασθενής αρνητική συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «Καταγωγή» και «Σχεδιασμός μικρών κήπων και ζωνών πράσινων διαδρομών» σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, εφόσον $P\text{-value (Sig)} = 0,023$ και $\rho = -0,181$ (πίνακας 63).

Πίνακας 62. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Καταλληλότερες ενέργειες για τη βελτίωση του πρασίνου/ελεύθερων χώρων στην πόλη	Σχεδιασμός και εγκατάσταση περισσότερων πάρκων	Correlation Coefficient	-0,002	0,044	-0,033	-0,102
		Sig. (2-tailed)	0,977	0,581	0,683	0,205
		N	156	157	157	157
	Σχεδιασμός μικρών κήπων και ζωνών πράσινων διαδρομών	Correlation Coefficient	0,111	-,213**	0,037	-,181*
		Sig. (2-tailed)	0,166	0,007	0,648	0,023
		N	156	157	157	157
	Δενδροφύτευση	Correlation Coefficient	0,095	-0,111	-0,012	0,008
		Sig. (2-tailed)	0,240	0,167	0,883	0,922
		N	156	157	157	157
	Βελτίωση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού	Correlation Coefficient	-0,155	0,093	0,049	0,110
		Sig. (2-tailed)	0,054	0,244	0,543	0,171
		N	156	157	157	157

	Καλύτερη επίβλεψη - συντήρηση - φύλαξη	Correlation Coefficient	0,053	0,037	0,111	0,153
		Sig. (2-tailed)	0,508	0,647	0,166	0,056
		N	156	157	157	157
	Εθελοντική δράση	Correlation Coefficient	-0,136	0,042	-0,105	0,058
		Sig. (2-tailed)	0,091	0,598	0,192	0,471
		N	156	157	157	157

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Ερώτηση 29. Ποιες είναι οι σημαντικότερες ενέργειες που θα μπορούσατε να κάνετε για την βελτίωση της ποιότητας των χώρων πρασίνου της πόλης;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Η επιλογή με την υψηλότερη συχνότητα (85 άτομα) είναι η άσκηση πίεσης σε πολιτικά πρόσωπα και φορείς, ενώ η δεύτερη δημοφιλέστερη απάντηση (75 άτομα) είναι η συμμετοχή σε συλλογικές εκδηλώσεις επικοινωνίας και παρέμβασης πολιτών. 57 άτομα δήλωσαν πως η βελτίωση της ποιότητας των πράσινων επιφανειών μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εθελοντικής δραστηριότητας, ενώ 32 άτομα θεωρούν ότι η δημοσιοποίηση των προβλημάτων των χώρων πρασίνου στα ΜΜΕ μπορεί να επιτύχει τις κατάλληλες παρεμβάσεις. Η κινητοποίηση των οικολογικών φορέων και η καταγγελία στις αρμόδιες αρχές επιλέχθηκαν από 28 και 13 άτομα αντιστοίχως, ενώ μόνο ένα άτομο δήλωσε πως δεν απαιτείται κάποια ενέργεια. Από το σύνολο των απαντήσεων εξάγεται το συμπέρασμα πως ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων θεωρεί πως οι αρμόδιοι φορείς και η πολιτική εξουσία δεν προσφέρουν τα αναμενόμενα ώστε να επιτευχθεί η επιθυμητή αναβάθμιση των πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας, με αποτέλεσμα να χρειάζεται η άσκηση πίεσης αλλά και η παρέμβαση και η συνεισφορά των πολιτών ποικιλοτρόπως (πίνακας 64, εικόνα 106).

Πίνακας 63. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση της ποιότητας των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Καταλληλότερες ενέργειες βελτίωσης ποιότητας των χώρων πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %
Συμμετοχή σε συλλογικές εκδηλώσεις επικοινωνίας και παρέμβασης πολιτών	73	46,5
Κινητοποίηση οικολογικών φορέων	28	17,8
Εθελοντική δραστηριότητα	57	36,3
Άσκηση πίεσης σε πολιτικά πρόσωπα και φορείς	85	54,1
Καταγγελία στις αρμόδιες αρχές	13	8,3
Δημοσιοποίηση στα ΜΜΕ	32	20,4
Καμία ενέργεια	1	0,6

Εικόνα 106. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τις κατάλληλες ενέργειες για την βελτίωση της ποιότητας των χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Ενέργειες βελτίωσης της ποιότητας των χώρων

πρασίνου της πόλης», προκύπτει ότι εφόσον P-value (Sig) > 0,05 για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 65).

Πίνακας 64. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

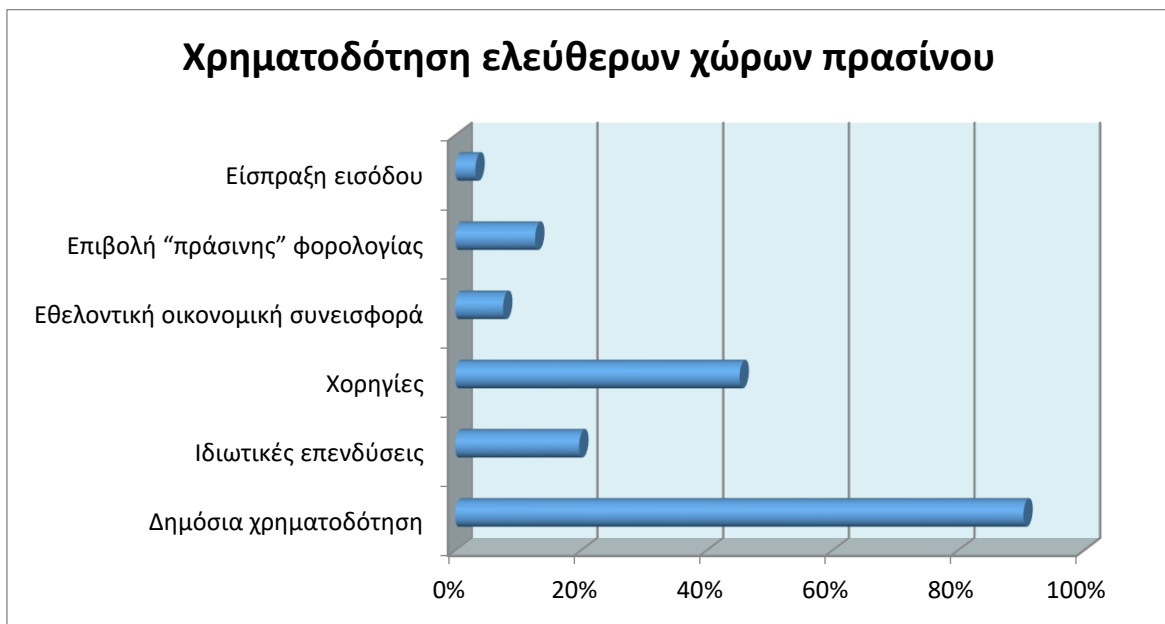
			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Ενέργειες βελτίωσης της ποιότητας των χώρων πρασίνου της πόλης:	Συμμετοχή σε συλλογικές εκδηλώσεις επικοινωνίας και παρέμβασης πολιτών	Correlation Coefficient	-0,016	-0,054	0,067	0,026
		Sig. (2-tailed)	0,841	0,504	0,403	0,743
		N	156	157	157	157
	Κινητοποίηση οικολογικών φορέων	Correlation Coefficient	0,024	-0,084	0,144	-0,043
		Sig. (2-tailed)	0,766	0,283	0,072	0,593
		N	156	157	157	157
	Εθελοντική δραστηριότητα	Correlation Coefficient	0,079	0,087	-0,001	-0,063
		Sig. (2-tailed)	0,327	0,276	0,986	0,432
		N	156	157	157	157
	Άσκηση πίεσης στους πολιτικούς φορείς και πρόσωπα	Correlation Coefficient	-0,086	-0,052	-0,021	0,118
		Sig. (2-tailed)	0,288	0,517	0,791	0,140
		N	156	157	157	157
	Καταγγελία στις αρμόδιες αρχές	Correlation Coefficient	0,039	0,027	-0,091	0,018
		Sig. (2-tailed)	0,631	0,733	0,258	0,822
		N	156	157	157	157
	Δημοσιοποίησή στα ΜΜΕ	Correlation Coefficient	-0,087	-0,085	-0,091	-0,040
		Sig. (2-tailed)	0,280	0,291	0,256	0,615
		N	156	157	157	157

Ερώτηση 30. Με ποιο τρόπο προτείνετε να χρηματοδοτηθούν οι βελτιώσεις και η προστασία των ελεύθερων χώρων πρασίνου;

Στους ερωτηθέντες δόθηκε η δυνατότητα επιλογής έως 2 απαντήσεων. Η απάντηση με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι η δημοσία χρηματοδότηση, καθώς την επέλεξαν 142 άτομα (90,4% των ερωτηθέντων). Από τα 142 άτομα, τα 30 άτομα θεωρούν ότι ο συγκεκριμένος τρόπος χρηματοδότησης είναι ο μόνος κατάλληλος από τους προσφερόμενους προς επιλογή, καθώς δεν επέλεξαν δεύτερη απάντηση. 71 άτομα (45,2%) θεωρούν ότι τα κεφάλαια για την χρηματοδότηση των παρεμβάσεων βελτίωσης και προστασίας των ελεύθερων χώρων πρασίνου πρέπει να εξευρεθούν μέσω χορηγιών, ενώ 1 από τα 71 άτομα επέλεξε μόνο την συγκεκριμένη επιλογή. Από τους 157 ερωτηθέντες, οι 61 (38,9%) επέλεξαν ταυτόχρονα και τις δύο δημοφιλέστερες επιλογές. Η δημοφιλία των συγκεκριμένων επιλογών πιθανώς να ενισχύεται από την προσφορά των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας τόσο στην τοπική οικονομία, όσο και στα κρατικά έσοδα, καθώς φιλοξενούν χρήσεις με μεγάλη οικονομική δραστηριότητα και συνεισφέρουν στην εισροή επισκεπτών στο νησί, ώστε ενδεχομένως να θεωρείται πως μέρος των εσόδων πρέπει να επιστραφεί με τους συγκεκριμένους τρόπους για την κάλυψη των αναγκών τους. Οι επιλογές των ιδιωτικών επενδύσεων και της επιβολής “πράσινης” φορολογίας επιλέχθηκαν από το 19,7% και 12,7% των ερωτηθέντων, ενώ η εθελοντική οικονομική προσφορά και η είσπραξη εισόδου είναι οι λιγότερο δημοφιλείς απαντήσεις (7,6% και 3,2% αντιστοίχως) (πίνακας 66, εικόνα 107).

Πίνακας 65. Συχνότητα των απαντήσεων σχετικά με τους κατάλληλους τρόπους χρηματοδότησης για την βελτίωση και προστασία των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Χρηματοδότηση βελτιώσεων και προστασίας ελεύθερων χώρων πρασίνου	Συχνότητα	Ποσοστό %
Δημόσια χρηματοδότηση	142	90,4
Ιδιωτικές επενδύσεις	31	19,7
Χορηγίες	71	45,2
Εθελοντική οικονομική συνεισφορά	12	7,6
Επιβολή “πράσινης” φορολογίας	20	12,7
Είσπραξη εισόδου	5	3,2

Εικόνα 107. Διάγραμμα ποσοστιαίας συμμετοχής των απαντήσεων σχετικά με τους κατάλληλους τρόπους χρηματοδότησης για την βελτίωση και προστασία των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στο δείγμα.

Από τον έλεγχο συσχέτισης των μεταβλητών «Φύλο», «Ηλικία», «Εκπαίδευση» και «Καταγωγή» με την μεταβλητή «Τρόπος χρηματοδότησης βελτιώσεων και προστασίας των χώρων πρασίνου», προκύπτει ότι εφόσον $P\text{-value (Sig)} > 0,05$ για το σύνολο των ελέγχων συσχέτισης, δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των συγκεκριμένων μεταβλητών (πίνακας 67).

Πίνακας 66. Έλεγχος συντελεστή συσχέτισης Spearman σε σχέση με τις ερωτήσεις περιγραφικών δεδομένων (φύλο, εργασία, εκπαίδευση, καταγωγή).

			Φύλο	Ηλικία	Εκπαίδευση	Καταγωγή
Τρόπος χρηματοδότησης βελτιώσεων και προστασίας των χώρων πρασίνου:	Δημόσια χρηματοδότηση	Correlation Coefficient	0,029	0,126	-0,038	0,048
		Sig. (2-tailed)	0,721	0,116	0,633	0,547
		N	156	157	157	157
	Ιδιωτικές επενδύσεις	Correlation Coefficient	0,009	-0,007	0,148	0,001
		Sig. (2-tailed)	0,906	0,934	0,064	0,989
		N	156	157	157	157
	Χορηγίες	Correlation Coefficient	-0,031	-0,114	0,006	-0,041

		Sig. (2-tailed)	0,700	0,156	0,941	0,608
		N	156	157	157	157
	Εθελοντική οικονομική συνεισφορά των πολιτών	Correlation Coefficient	-0,082	-0,070	-0,029	-0,090
		Sig. (2-tailed)	0,312	0,385	0,715	0,263
		N	156	157	157	157
	Επιβολή "πράσινης" φορολογίας	Correlation Coefficient	-0,019	-0,021	0,080	-0,057
		Sig. (2-tailed)	0,817	0,798	0,322	0,480
		N	156	157	157	157
	Είσπραξη εισόδου	Correlation Coefficient	0,046	0,156	-0,109	0,096
		Sig. (2-tailed)	0,570	0,052	0,173	0,231
		N	156	157	157	157

6. Αποτελέσματα ποιοτικής κοινωνικής παρατήρησης στους αστικούς πράσινους χώρους της πόλης της Κέρκυρας

6.1. Πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος

Ο χώρος της πλατείας του 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος έχει απολέσει την κοινωνική αξία του παρελθόντος, παρόλο που βρίσκεται κοντά σε σημεία μεγάλης επισκεψιμότητας και δημοφιλίας. Η περιορισμένη φυτοκάλυψη, οι μεγάλες σκληρές πλακοστρωμένες επιφάνειες, η έλλειψη ελκυστικών χρήσεων και δραστηριοτήτων και ο περιορισμένος εξοπλισμός έχουν καταστήσει τον χώρο της πλατείας ως ένα μη θελκτικό σημείο για τα μόνιμα μέλη της τοπικής κοινότητας και τους επισκέπτες (εικόνες 112 και 113). Η ένταση της επισκεψιμότητας εκφράζει την αναγνώριση της μειωμένης κοινωνικής σημασίας του

χώρου και αντανακλά το επίπεδο ελκυστικότητας της πλατείας (Dunnet *et al*, 2002). Ουσιαστικά, η πλατεία δεν προσελκύει κάποια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, με εξαίρεση τις οικογένειες με μικρά παιδιά που χρησιμοποιούν τον χώρο της παιδικής χαράς, καθώς και τους περιστασιακούς επισκέπτες των επιχειρήσεων εστίασης (εικόνα 108). Οι εκδηλώσεις στον χώρο είναι περιορισμένες κατά την διάρκεια του ημερολογιακού έτους (εικόνα 109), γεγονός που μειώνει ακόμα περισσότερο την δημοφιλία του συγκεκριμένου χώρου.

Εικόνα 108. Η παιδική χαρά και οι λίγες χρήσεις εστίασης ουσιαστικά αποτελούν τους μόνους χώρους αξιόλογης επισκεψιμότητας στην πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 109. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται το Ηρώο της πλατείας 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022). Στην δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται στιγμιότυπο από την κατάθεση στεφάνου κατά την επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου (Πηγή: <https://www.startmediacorfugr/>)

Ο εξοπλισμός της πλατείας περιορίζεται στα παγκάκια που βρίσκονται περιμετρικά των μεγάλων πλακοστρωμένων επιφανειών, σε μικρούς και μεγάλους κάδους απόθεσης απορριμμάτων και σε περιορισμένο αριθμό στύλων φωτισμού (εικόνες 110 και 112). Επιπλέον, στην ανατολική πλευρά της πλατείας, δίπλα στο χώρο της παιδικής χαράς, βρίσκονται εγκατεστημένα τραπέζια σκακιού πλαισιωμένα από παγκάκια (110). Ωστόσο, όπως συμβαίνει και με αρκετά σημεία στάσης και ξεκούρασης, η ανεπαρκής σκίαση και προστασία από την ηλιακή ακτινοβολία δεν ευνοεί την χρήση του συγκεκριμένου εξοπλισμού κατά την θερμή περίοδο (εικόνα 112). Το ανενεργό συντριβάνι που είναι εγκατεστημένο στην δυτική πλευρά της πλατείας συμβάλει στην δημιουργία εικόνας παραμέλησης του χώρου (εικόνα 111).

Εικόνα 110. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνονται τα τραπέζια σκακιού και παγκάκια κοντά στην παιδική χαρά της πλατείας 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος. Στη δεξιά φωτογραφία διακρίνονται μεταλλικά παγκάκια και κάδοι συλλογής απορριμμάτων στον χώρο της πλατείας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 111. Το ανενεργό συντριβάνι της πλατείας 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 112. Ο χώρος της πλατείας του 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος κατά τις πρωινές (αριστερά) και μεσημβρινές (δεξιά) ώρες της θερινής περιόδου. Διακρίνεται ο μεγάλος ελεύθερος χώρος με τις σκληρές επιφάνειες και ο πολύ μικρός αριθμός χρηστών (προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 113. Ο χώρος της πλατείας του 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος κατά τις βραδινές ώρες της θερινής περιόδου. Διακρίνεται ο μέτριος φωτισμός και η απουσία χρηστών του χώρου (προσωπικό αρχείο, 2022).

Οι σκληρές επιφάνειες και η περιορισμένη σκίαση δημιουργούν συνθήκες θερμικής δυσφορίας κατά την θερινή περίοδο και υποβαθμίζουν την παρουσία των σημείων στάσης και ξεκούρασης. Κατά τους χειμερινούς μήνες το μεγαλύτερο μέρος της πλατείας είναι εκτεθειμένο στα ψυχρά αέρια ρεύματα, γεγονός που καθιστά τον χώρο ιδιαίτερα αφιλόξενο. Η ηχοποικιλότητα είναι σαφώς περιορισμένη και ανάλογη τόσο της βιοποικιλότητας της πλατείας και της ευρύτερης περιοχής, όσο και των φιλοξενούμενων χρήσεων. Η συνεχής διέλευση των οχημάτων από την οδό Ελευθερίου Βενιζέλου στην νότια πλευρά της πλατείας, σε συνδυασμό με την χρήση της βόρειας πλευράς ως χώρος στάθμευσης οχημάτων και την στάση τουριστικών λεωφορείων και οχημάτων στην επιφάνεια μεταξύ του δυτικού και ανατολικού τμήματος της πλατείας (εικόνα 114),

δημιουργούν ένα ηχοτοπίο που επιφορτίζεται από τους συγκοινωνιακούς θορύβους, οι οποίοι αποτελούν και την κύρια πηγή περιβαλλοντικού θορύβου της περιοχής.

Εικόνα 114. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται η βόρεια πλευρά της πλατείας, η οποία χρησιμοποιείται ως χώρος στάθμευσης οχημάτων. Στην δεξιά φωτογραφία διακρίνεται η στάση και στάθμευση τουριστικών λεωφορείων και μικρότερων επιβατικών οχημάτων στη οδό που διέρχεται μεταξύ του ανατολικού και δυτικού τμήματος της πλατείας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

6.2. Σπιανάδα.

Ο ευρύτερος χώρος της πλατείας Σπιανάδα, προσελκύει έναν μεγάλο αριθμό χρηστών που ανήκουν σε διάφορες κοινωνικές ομάδες. Το μέγεθος, η θέση, οι φιλοξενούμενες χρήσεις, η ιστορικότητα και η διαμόρφωση του χώρου ευνοούν την κάλυψη ενός πλήθους αναγκών της τοπικής κοινωνίας. Η πλατεία αποτελεί σημείο επίσκεψης για όλες τις ηλικιακές ομάδες σε καθημερινή βάση, ενώ οι συχνές εκδηλώσεις καθ' όλη την διάρκεια του έτους προσελκύουν τόσο τα μέλη του τοπικού πληθυσμού, όσο και τους επισκέπτες. Η Σπιανάδα αποτελεί φυσικό χώρο έκφρασης της μουσικής και πολιτιστικής παράδοσης της Κέρκυρας, ενώ πλήθος άλλων εκδηλώσεων συνθέτουν ένα ελκυστικό περιβάλλον για την πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη, καθώς και για την διατήρηση της ιστορικής μνήμης και την διεύρυνση της κοινωνικής επαφής και συνοχής (εικόνες 115, 116, 117, 118, 119, 120 και 121).

Εικόνα 115. Το πλήθος των επισκεπτών στην Σπιανάδα, το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου του 2022 (Πηγή: <https://www.corfupress.com/>).

Εικόνα 116. Στην αριστερή φωτογραφία αποτυπώνεται η λιτανεία του Αγίου Σπυρίδωνα το Μεγάλο Σάββατο στην Σπιανάδα, σε πίνακα του Γ. Σαμαρτζή, το 1912. Η αφετηρία της λιτανείας τοποθετείται στα μέσα του 16^{ου} αιώνα (Πηγή: <https://commons.wikimedia.org/>). Στη δεξιά φωτογραφία φαίνεται η συμμετοχή της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κέρκυρας (Φ.Ε.Κ.)²⁵ στην λιτανεία του Μεγάλου Σαββάτου του 2022 (Πηγή: <https://enimerosi.com/>).

Εικόνα 117. Φυλλάδια των συναυλιών της Φιλαρμονικής Εταιρείας «Μάντζαρος»²⁶ στο Πάλκο της πλατείας Σπιανάδα, κατά τα έτη 1961 και 1982 (Πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>)

²⁵ Η Φιλαρμονική Εταιρεία Κέρκυρας (ΦΕΚ), γνωστή και ως «Παλαιά Φιλαρμονική», ιδρύθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου του 1940 και αποτελεί τον παλαιότερο μουσικοεκπαιδευτικό οργανισμό στην Ελλάδα (Πηγή: <https://www.fek.gr/>).

²⁶ Η Φιλαρμονική Εταιρεία «Μάντζαρος» ιδρύθηκε το 1980 και ονοματίστηκε προς τιμήν του Κερκυραίου μουρσουργού και μουσικοπαιδαγωγού Νικολάου Χαλικιόπουλου Μάντζαρου, ο οποίος αποτελεί τον ιδρυτή

Εικόνα 118. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται συναυλία της Φιλαρμονικής Εταιρείας «Μάντζαρος» στο Πάλκο της πλατείας Σπιανάδα (Πηγή: <https://www.corfuhistory.eu/>). Στην αριστερή φωτογραφία αποτυπώνεται στιγμιότυπο από την συναυλία της Φιλαρμονικής Εταιρείας «Μάντζαρος» στο Παλιό Φροούριο, το καλοκαίρι του 2022 (Πηγή: <https://corfutvnews.gr/>).

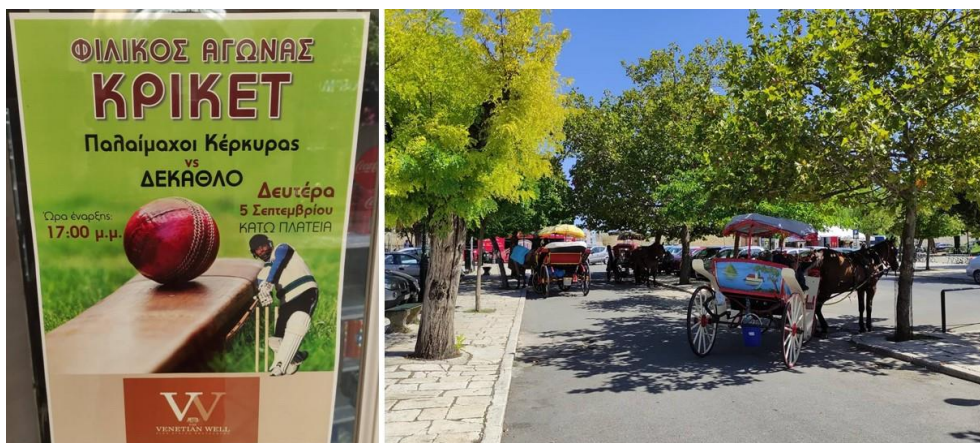
Εικόνα 119. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται η αφίσα της Δημοτικής Πινακοθήκης Κέρκυρας της επετειακής έκθεσης για τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821, η οποία διοργανώθηκε το 2021 (Πηγή: <https://artcorfu.gr/>). Στην δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται στιγμιότυπο από τα εγκαίνια της έκθεσης στο κτίριο της Πινακοθήκης (ανάκτορο Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου), με φόντο την πλατεία Σπιανάδα (Πηγή: <https://www.kerkyrasimera.gr/>)

Εικόνα 120. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται η κατάθεση στεφάνου στο μνημείο της Ένωσης των Επτανήσιων με την Ελλάδα από την Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κα Σακελλαροπούλου, στην επέτειο της 21ης Μαΐου το 2021 (Πηγή: <https://www.corfupress.com/>). Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται πρόσφατη έκθεση βιβλίου στο χώρο της Σπιανάδας (Πηγή: <https://enimerosi.com/>).

της Επτανησιακής Σχολής Μουσικής και συνθέτη του Εθνικού ύμνου της Ελλάδος (Πηγή: <https://femantzaros.com/>)

Εικόνα 121. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται διαφημιστική αφίσα φιλικού αγώνα κρίκετ στον χώρο της Σπιανάδας, τον Σεπτέμβριο του 2022. Στην δεξιά φωτογραφία φαίνονται άμαξες στο χώρο κοντά στην είσοδο του Παλαιού Φρουρίου. Η διατήρηση των συγκεκριμένων παραδόσεων δημιουργεί αίσθηση νοσταλγίας και κρατάει ζωντανή την μνήμη του παρελθόντος και την πολιτιστική ταυτότητα (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 122. Ο Δημοτικός χώρος στάθμευσης στην Βόρεια πλευρά της Σπιανάδας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Εικόνα 123. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται πλήθος λεωφορείων που μεταφέρουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών στην Σπιανάδα, σταθμευμένα κοντά στην είσοδο του Παλαιού Φρουρίου. Στην δεξιά φωτογραφία φαίνεται ο μεγάλος αριθμός επισκεπτών στο Παλιό Φρούριο κατά τις πρωινές και απογευματινές ώρες (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 124. Στις πάνω αριστερά και πάνω δεξιά φωτογραφίες διακρίνονται οι χώροι εστίασης και καφέ στην βορειοδυτική και νοτιοδυτική πλευρά της πλατείας αντιστοίχως, καθώς και η επισκεψιμότητα κατά τις πρωινές ώρες. Στην κάτω αριστερά φωτογραφία φαίνεται ο χώρος εστίασης και καφέ στην Νοτιοανατολική πλευρά της πλατείας. Στην κάτω δεξιά φωτογραφία αποτυπώνεται η παιδική χαρά την Βορειοδυτική πλευρά της πλατείας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό, οι συχνές εκδηλώσεις και τα μνημεία που οριοθετούν την Σπιανάδα και κυρίως το Παλαιό Φρούριο και το Ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου, σε συνδυασμό με την εύκολη πρόσβαση μέσω του δικτύου πεζοδρόμων της Παλιάς Πόλης, του οδικού δικτύου που περιβάλλει την πλατεία και του διαμορφωμένου χώρου στάθμευσης στη βόρεια πλευρά της (εικόνες 122 και 123) αυξάνουν την επισκεψιμότητα στο χώρο της πλατείας ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο. Οι χώροι εστίασης και καφέ αποτελούν δημοφιλή σημεία επίσκεψης για όλες τις ηλικίες (εικόνες 124 και 125), οι ημερήσιες εκδρομές από μαθητές τοπικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων Α' βάθμιας και Β' θμιας εκπαίδευσης είναι συχνές ενώ άλλες χρήσεις όπως η παιδική χαρά στο Βορειοανατολικό άκρο της Σπιανάδας (εικόνα 124), σε συνδυασμό με το μέγεθος και την φυτοκάλυψη της πλατείας, καθιστούν τον χώρο ως κατάλληλο για επίσκεψη από οικογένειες με μικρά παιδιά.

Εικόνα 125. Ο χώρος του Λιστόν κατά τις πρωινές και βραδινές ώρες της θερινής περιόδου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Ο εξοπλισμός της πλατείας είναι ικανοποιητικός και ο μεγάλος αριθμός από εγκατεστημένα παγκάκια καλύπτει σε ικανοποιητικό βαθμό την ανάγκη στάσης και ξεκούρασης του μεγάλου αριθμού χρηστών του χώρου (εικόνες 126 και 127). Ο επαρκής φωτισμός των σημείων διέλευσης διευκολύνει τους χρήστες της πλατείας κατά τις βραδινές ώρες (εικόνα 128), ενώ η συχνή παρουσία των κάδων απόθεσης απορριμμάτων σε συνδυασμό με την μερική επίλυση του προβλήματος διαχείρισης των απορριμμάτων των παλαιότερων ετών, έχουν βελτιώσει αισθητά την καθαριότητα και την αισθητική του χώρου. Περιστασιακά, έχουν καταγραφεί περιστατικά βανδαλισμού και καταστροφής του εξοπλισμού, τα οποία ευτυχώς είναι περιορισμένα σε αριθμό και σε συχνότητα (εικόνα 129)

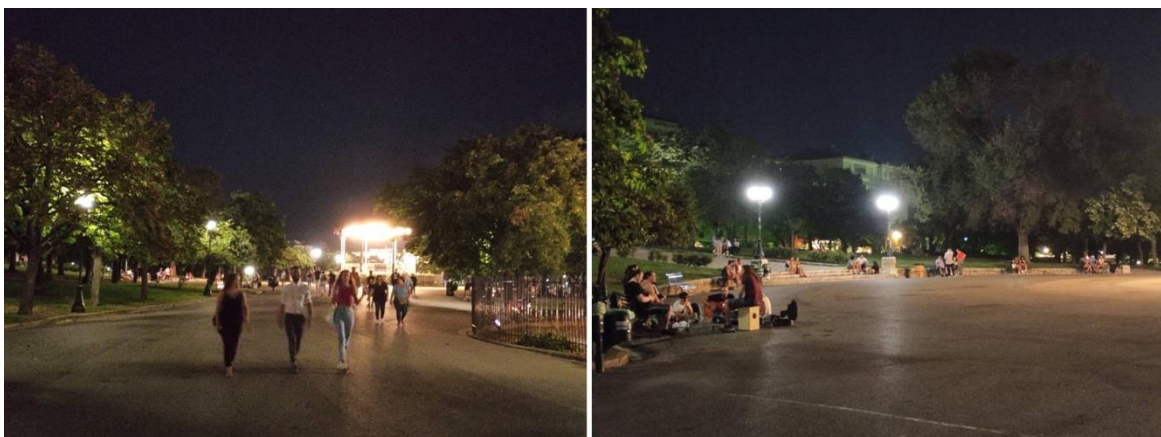

Εικόνα 126. Ο εξοπλισμός της πλατείας Σπιανάδα. Διακρίνονται τα παγκάκια στον χώρο της πλατείας, τα οποία στην πλειοψηφία τους έχουν τοποθετηθεί κάτω από την δενδρώδη βλάστηση, για ανακούφιση από την υψηλή θερμοκρασία της θερμής περιόδου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 127. Ο εξοπλισμός της πλατείας Σπιανάδα. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται αντιπροσωπευτικό δείγμα του φωτισμού και των κάδων απόθεσης απορριμμάτων της πλατείας. Στη δεξιά φωτογραφία διακρίνονται τα υπαίθρια όργανα γυμναστικής που βρίσκονται στο Βορειοανατολικό άκρο της πλατείας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 128. Ο φωτισμός της πλατείας Σπιανάδα κατά τις βραδινές ώρες (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022)

Εικόνα 129. Φαινόμενα βανδαλισμού στη πλατεία Σπιανάδα. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται η εσκεμμένη αποκόλληση από την βάση ενός εκ' των φαναριών που βρίσκονται κοντά στο συντριβάνι της πλατείας (Πηγή: <https://enimerosi.com/>). Στην δεξιά φωτογραφία φαίνονται τα γκράφιτι στις βάσεις των φαναριών κοντά στο Πάλκο (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Η άφθονη βλάστηση και η παράκτια θέση ευνοούν την ανάπτυξη της βιοποικιλότητας και την εισαγωγή φυσικών ήχων στο χώρο της πλατείας. Ωστόσο, ο πολύ μεγάλος αριθμός χρηστών, σε συνδυασμό με τις οχλούσες δραστηριότητες που φιλοξενούνται στον χώρο, συνθέτουν ένα αστικό ηχοτοπίο το οποίο χαρακτηρίζεται από έντονη χωρική και χρονική μεταβλητότητα. Κατά την διάρκεια της ημέρας, ο ηχητικός χαρακτήρας της Σπιανάδας καθορίζεται από την ένταση της ανθρώπινης παρουσίας, την κίνηση των οχημάτων στο οδικό δίκτυο που περιβάλλει την πλατεία και τους φυσικούς ήχους. Κατά τις βραδινές ώρες η αυξημένη ένταση της μουσικής των χρήσεων εστίασης και καφέ διαφοροποιεί την ηχητική ταυτότητα του χώρου, ιδιαίτερα κοντά στον χώρο του Λιστόν και στο Νότιο άκρο της πλατείας.

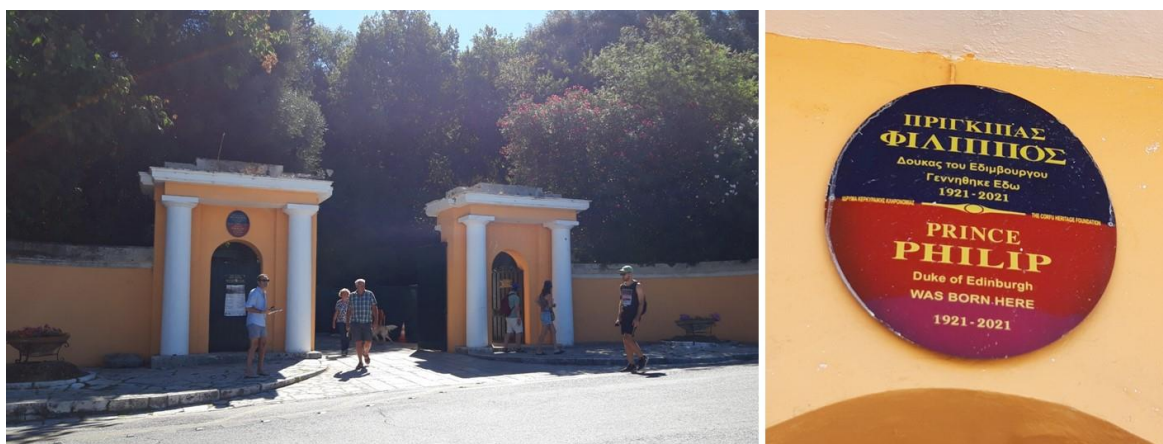
Το μεγάλο ποσοστό φυτοκαλυμμένων επιφανειών και η δενδρώδης βλάστηση δημιουργούν συνθήκες θερμικές άνεσης (εικόνα 130), περιορίζοντας την απορρόφηση της ηλιακής ακτινοβολίας από τις σκληρές επιφάνειες κατά την θερμή περίοδο του έτους. Αντιθέτως, κατά την ψυχρή περίοδο ο φυλλοβόλος χαρακτήρας της βλάστησης επιτρέπει την ανεμπόδιστη διάχυση της ηλιακής ακτινοβολίας αλλά και την ελεύθερη κίνηση των ψυχρών χειμερινών αέριων ρευμάτων. Η παρουσία της Σπιανάδας και το φαινόμενο της θαλάσσιας αύρας βελτιώνουν το μικροκλίμα της περιοχής, το οποίο ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες μπορεί να χαρακτηριστεί ως δυσμενές, λόγω της πυκνής δόμησης, της περιορισμένης παρουσίας πρασίνου εντός του δομημένου αστικού χώρου και των τοπικών κλιματολογικών συνθηκών και κυρίως της υψηλής σχετικής υγρασίας.

Εικόνα 130. Διάφορες ομάδες χρηστών της πλατείας προστατεύονται από την ηλιακή ακτινοβολία κάτω από την σκιά των δέντρων, σε διάφορα σημεία της Σπιανάδας κατά την θερμή περίοδο (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

6.3. Mon Repos

Η αρμονική συνύπαρξη των αρχαίων και νεότερων μνημείων με το φυσικό περιβάλλον, η φήμη των ιστορικών προσώπων που έχουν επισκεφτεί ή χρησιμοποιήσει τις κτιριακές υποδομές και τον κήπο του χώρου, η ποικιλομορφία στο ανάγλυφο του εδάφους και η απομόνωση από το σύγχρονο αστικό περιβάλλον, προσελκύουν πλήθος επισκεπτών στο πάρκο Mon Repos. Η σχετικά εύκολη πρόσβαση μέσω αυτοκινήτου ή δημόσιας συγκοινωνίας (εικόνα 132), σε συνδυασμό με την εγγύτητα του πάρκου με την πόλη, ευνοεί την επιλογή του από μεγάλο αριθμό κατοίκων για σωματική άσκηση και χαλάρωση από τους έντονους ρυθμούς της σύγχρονης καθημερινότητας (εικόνες 133 και 134).

Εικόνα 131. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται η είσοδος του πάρκου, στην οδό. Στη δεξιά φωτογραφία φαίνεται η σήμανση στην είσοδο, η οποία πληροφορεί σχετικά με την γέννηση του προσφάτως αποβιώσαντος πρίγκιπα Φιλίππου, εντός του πάρκου κατά το έτος 1921 (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 132. Στάση αστικής συγκοινωνίας και στάθμευση τουριστικών λεωφορείων κοντά στην είσοδο του πάρκου.

Για τον τοπικό πληθυσμό, το πάρκο αποτελεί δημοφιλές σημείο άθλησης και περιπάτου. Για τους επισκέπτες του νησιού, η προβολή του χώρου και η ένταξη του σε προγράμματα οργανωμένων τουριστικών δραστηριοτήτων, συνδυάζουν την άθληση με την περιήγηση εντός ενός μνημείου φυσικού κάλλους και ιστορικής σημασίας (εικόνες 133, 134).

Εικόνα 133. Τοπογραφικό διάγραμμα του πάρκου, στην είσοδο του χώρου. Επισκέπτες και δεσποζόμενα ζώα συντροφιάς κατά τις απογευματινές ώρες της ημέρας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εκτός από τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής, τα εκθέματα στο Μουσείο Παλαιόπολης και το φυσικό περιβάλλον, άλλες χρήσεις του χώρου αποτελούν πόλους έλξης επισκεπτών, μικρότερης αλλά αξιόλογης σημασίας. Στο πάρκο λειτουργεί συνεδριακό κέντρο στο οποίο οργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις (εικόνα 135), ενώ το υπαίθριο θέατρο «Ρένα Βλαχοπούλου» φιλοξενεί σημαντικές θεατρικές παραστάσεις κατά την θερινή περίοδο (εικόνα 136). Δυστυχώς, κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα ο χώρος

του θεάτρου δεν χρησιμοποιείται και δεν είναι επισκέψιμος, καθώς διενεργούνται εργασίες ανακατασκευής. Στην περιοχή του Καρδακίου υπάρχει η ομώνυμη παραλία (εικόνα 137), η οποία είναι προσβάσιμη μέσω του πάρκου, με αποτέλεσμα την διέλευση των χρηστών της από την επιφάνεια του. Η παραλία συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό χρηστών καθόλη την διάρκεια της ημέρας, οι οποίοι είτε διέρχονται από τον χώρο του πάρκου με μοναδικό σκοπό την πρόσβαση στην παραλία, είτε την συνδυάζουν με δραστηριότητες άθλησης ή ψυχαγωγίας εντός του πάρκου.

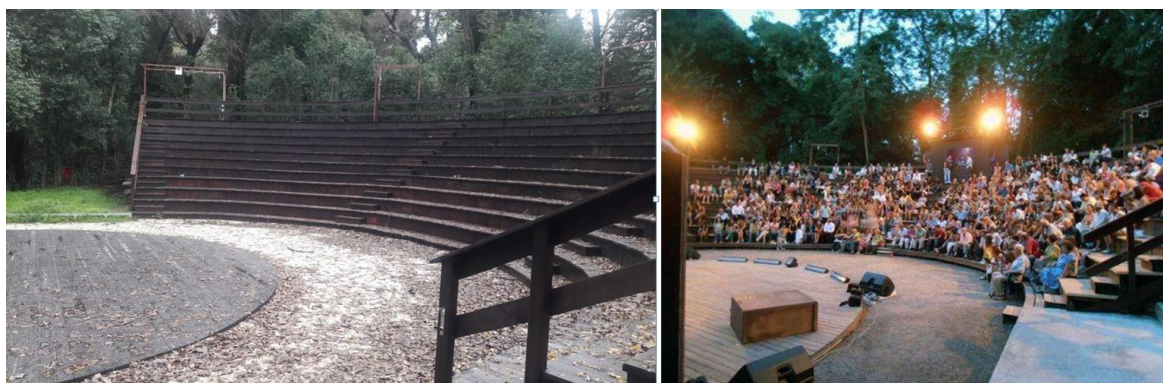

Εικόνα 134. Η χρήση του πάρκου του Mon Repos ως χώρου άθλησης. Στην αριστερή φωτογραφία διακρίνεται οργανωμένη ποδηλατική εκδρομή στον χώρο του Mon Repos (Πηγή: <https://evendo.com/>). Στη δεξιά φωτογραφία φαίνονται μεμονωμένοι ποδηλάτες που αθλούνται στο πάρκο, κατά τις πρωινές ώρες της ημέρας (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

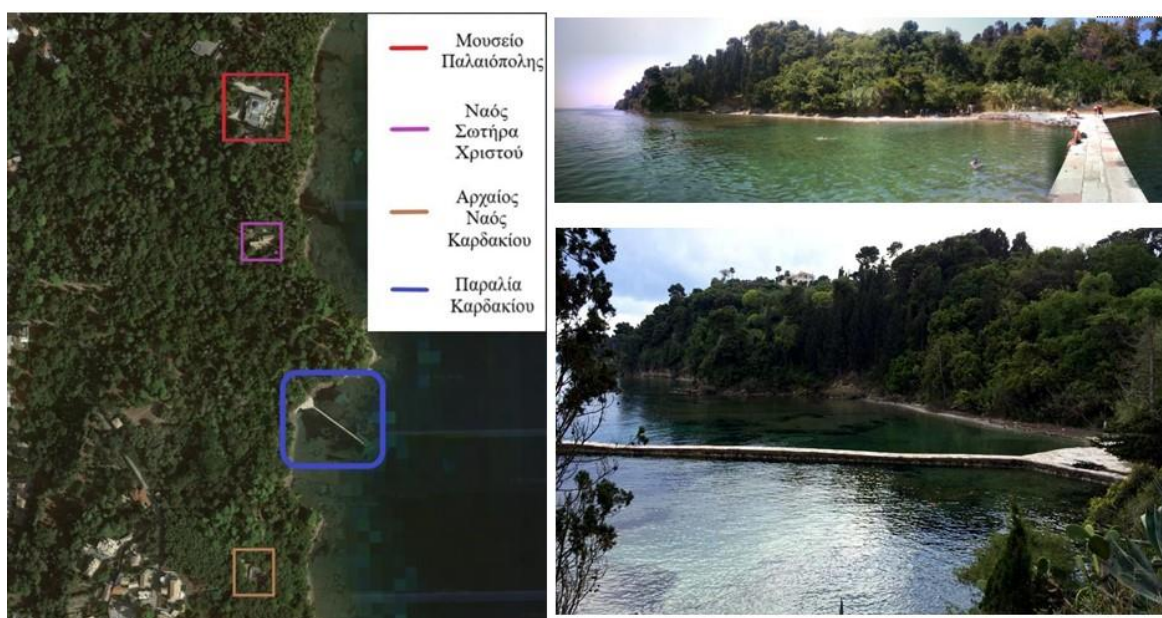

Εικόνα 135. Χώρος καφέ έξω από το συνεδριακό κέντρο που βρίσκεται στο πάρκο του Mon Repos, ο οποίος συνήθως χρησιμοποιείται από τους επισκέπτες του συγκεκριμένου χώρου. Διακρίνεται η χρήση κατά τις πρωινές ώρες (αριστερά) και η μικρή επισκεψιμότητα το απόγευμα (δεξιά) (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 136. Στην αριστερή φωτογραφία φαίνεται το υπαίθριο θέατρο «Ρένα Βλαχοπούλου» χωρητικότητας 600 ατόμων στον χώρο του Mon Repos (Πηγή: <https://dipethek.gr/>). Στην δεξιά φωτογραφία διακρίνεται η επισκεψιμότητα κατά τη διάρκεια παράστασης (<https://www.kerkyrasimera.gr/>).

Εικόνα 137. Η παραλία του πάρκου Mon Repos, στο Καρδάκι (Πηγή: <https://earth.google.com/>, <http://kantounistas.blogspot.com/>, <https://www.corfuland.gr/>).

Οι κύριες οδοί του πάρκου είναι ονοματοδοτημένες και κατά τόπους σηματοδοτημένες, όπως και οι αρχαιολογικοί και οι κύριοι ιστορικοί χώροι (εικόνες 138 και 139). Ωστόσο, η καθοδήγηση και πληροφόρηση των επισκεπτών δεν είναι επαρκής, καθώς η περιήγηση μέσα στο πάρκο δεν διευκολύνεται από την παρουσία επαρκούς σήμανσης στο σύνθετο δίκτυο δρόμων και μονοπατιών. Ταυτόχρονα, η πλούσια φυτική βιοποικιλότητα του πάρκου δεν προβάλλεται ούτε στο ελάχιστο, καθώς απουσιάζει πλήρως η σήμανση των κύριων φυτικών ειδών και ιδιαίτερα των ξενικών, η ύπαρξη των οποίων θα έπρεπε να αναδεικνύεται και να γνωστοποιείται στους επισκέπτες. Η ύπαρξη σημείων στάσης και

ξεκούρασης περιορίζεται κυρίως κοντά στα σημεία αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος (εικόνα 139), ενώ ο φωτισμός απουσιάζει σχεδόν από το σύνολο της επιφάνειας και εντοπίζεται κυρίως γύρω από τις βασικές κτιριακές υποδομές και στις κεντρικές οδούς (εικόνα 140). Επιπλέον, μέρος της συγκεκριμένης υποδομής εμφανίζεται ως μη λειτουργικό ή έχει υποστεί εμφανείς ζημιές. Οι επαρκείς συνθήκες φωτισμού δεν αφορούν τόσο τις καθημερινές ανάγκες, καθώς το ωράριο λειτουργίας καθιστά τον φωτισμό ως αναγκαίο για μικρό χρονικό διάστημα εντός του 24ώρου (κατά τις βραδινές ώρες το πάρκο είναι κλειστό για το κοινό). Αντιθέτως, ο φωτισμός είναι αναγκαίος για την ασφάλεια και την φύλαξη του χώρου, με δεδομένη την ύπαρξη των αρχαιολογικών ευρημάτων. Για τον συγκεκριμένο σκοπό έχουν τοποθετηθεί και κάμερες σε συγκεκριμένα σημεία γύρω από το Μουσείο Παλαιόπολης.

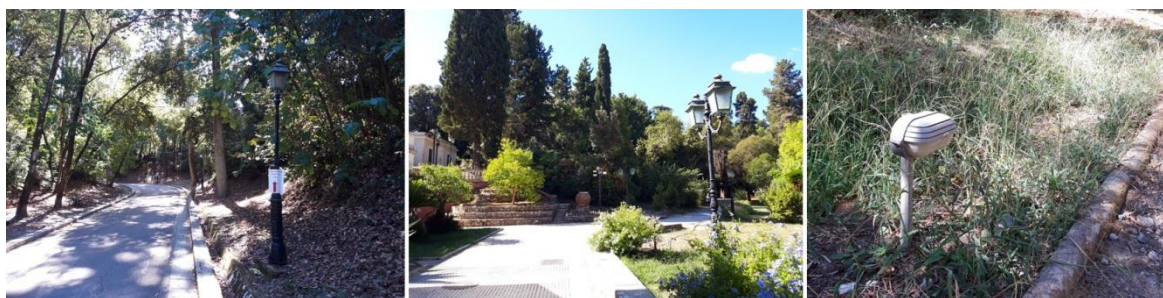

Εικόνα 138. Σήμανση των κεντρικών οδών του πάρκου και των αρχαιολογικών χώρων (Προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 139. Παγκάκια και σήμανση των χώρων αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος, με πληροφορίες για το εκάστοτε σημείο (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 140. Στύλοι και επιεδάφιος φωτισμός στις κεντρικές οδούς του πάρκου και στα σημεία αρχαιολογικού ενδιαφέροντος (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Το πάρκο διαθέτει αρκετά σημεία παροχής νερού και αντιτυρικό εξοπλισμό, καθώς η πυκνή βλάστηση και η ανθρώπινη παρουσία αυξάνουν κατακόρυφα τον κίνδυνο εκδήλωσης πυρκαγιών κατά τη θερινή περίοδο (εικόνα 141). Η συχνή παρουσία σημείων απόθεσης απορριμμάτων συμβάλει στην διατήρηση της καθαριότητας του χώρου (εικόνα 142), η οποία κατά τις επισκέψεις μου κρίθηκε ως ιδιαίτερα ικανοποιητική. Τα φαινόμενα βανδαλισμού δεν απουσιάζουν από τον χώρο, όμως είναι περιορισμένα σε αριθμό και συχνότητα (εικόνα 143)

Εικόνα 141. Κρουνοί και πυροσβεστικές φωλιές με ανέμη σε διάφορα σημεία του πάρκου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 142. Κάδοι συλλογής απορριμμάτων στο χώρο του πάρκου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Εικόνα 143. Ξύλινο παγκάκι στο χώρο του πάρκου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022). Στην δεξιά φωτογραφία φαίνεται η καταστροφή μέρους του εξοπλισμού λόγω βανδαλισμού, το καλοκαίρι του 2020 (Πηγή: <https://enimerosi.com/>).

Η μεγάλη επιφάνεια, ο κατάφυτος χαρακτήρας και το ανατολικό παράκτιο μέτωπο δημιουργούν αίσθηση απομόνωσης από τον αστικό χώρο. Το ηχοτοπίο καθορίζεται από τους φυσικούς ήχους, την βιοποικιλότητα της χλωρίδας και της πανίδας και επηρεάζεται από την ανθρώπινη παρουσία μόνο κοντά στα όρια του πάρκου, στα σημεία γειτνίασης με τον αστικό χώρο και κυρίως εξαιτίας του οδικού δικτύου. Το μικροκλίμα εντός του πάρκου καθορίζεται από το μέγεθος της επιφάνειας, την γεωμορφολογία του εδάφους, την σχεδόν καθολική απουσία σκληρών επιφανειών, την γειτνίαση με την θάλασσα και τον πυκνό δενδρώδη χαρακτήρα της βλάστησης, η κόμη της οποίας απορροφά και ανακλά την ηλιακή ακτινοβολία κατά τους θερινούς μήνες και λειτουργεί ως φυσικός ανεμοφράκτης κατά την χειμερινή περίοδο. Το εντυπωσιακά μεγάλο μέγεθος του πάρκου έχει αντίκτυπο στο κλίμα της ευρύτερης περιοχής ενώ η βιομάζα της φυτικής του κοινότητας λειτουργεί ως σημαντικού μεγέθους αποθήκη άνθρακα, συμβάλλοντας στον περιορισμό του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής.

6.4. Βρετανικό Κοιμητήριο

Ο χώρος του Βρετανικού Κοιμητηρίου, ο οποίος είναι εύκολα προσβάσιμος λόγω της μικρής του απόστασης από το κέντρο της πόλης και από τα πλησιέστερα σημεία στάσης της αστικής συγκοινωνίας, βρίσκεται κοντά σε σημεία μεγάλης επισκεψιμότητας όπως το Δικαστικό Μέγαρο και οι εκπαιδευτικές δομές Β'θμιας εκπαίδευσης (3^ο και 4^ο Γυμνάσιο). Ωστόσο, η ιδιαίτερη χρήση του χώρου σε συνδυασμό με τα χαρακτηριστικά

της εθνικής καταγωγής και θρησκευτικότητας των χρηστών του, αποτελούν περιοριστικούς παράγοντες για την προσέλκυση μεγάλου αριθμού χρηστών από την τοπική κοινότητα, καθώς αφορά τις ανάγκες ενός μικρού μέρους του πληθυσμού του νησιού.

Εικόνα 144. Η κύρια και η πλαϊνή είσοδος του Βρετανικού Κοιμητηρίου, επί της οδού Θεοδώρου Κολοκοτρώνη (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Αντιθέτως, η προβολή του Κοιμητηρίου ως ιδιαίτερο αξιοθέατο στο διαδίκτυο, προσελκύει επισκέπτες όχι μόνο από την Βρετανία και τις υπόλοιπες χώρες της Κοινοπολιτείας αλλά και από άλλες περιοχές, ιδιαίτερα κατά την θερινή περίοδο. Κατά τις επισκέψεις μου στον χώρο, διαπιστώθηκε η περιορισμένη παρουσία ατόμων αρκετών εθνικοτήτων, τα οποία βρέθηκαν εκεί για να παρατηρήσουν και να θαυμάσουν το φυσικό περιβάλλον και την ιστορία του σημείου. Εκτός από τους συγγενείς των ανθρώπων που αναπαύονται στο Κοιμητήριο, τους απλούς πολίτες και τους λάτρεις της φύσης, της ιστορίας και των μνημείων, ο χώρος αποτελεί σπανιότερα και σημείο επίσκεψης για επιστήμονες με ειδίκευση στην βοτανική και την αρχαιολογία (Ψάιλας, 2004).

Οι θεσμοθετημένες τελετές που πραγματοποιούνται στο κοιμητήριο (εικόνα 145), συμβάλλουν τόσο στην ανάδειξη της ιστορικότητας του σημείου και της παρουσίας του στο αστικό περιβάλλον του νησιού, όσο και στην διατήρηση των ιστορικών δεσμών και της ομαλής συμβίωσης μεταξύ των εθνοτικών και θρησκευτικών κοινοτήτων.

Εικόνα 145. Τελετές κατάθεσης στεφάνων κατά την Ημέρα Μνήμης²⁷, για τους πεσόντες των Α' και Β' παγκοσμίων πολέμων υπέρ της ελευθερίας, υπό την αιγίδα του Βρετανικού Προξενείου και την παρουσία αντιπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης (Πηγές: <https://www.kerkyrasimera.gr/>, <https://www.flickr.com/photos/foreignoffice/>)

Ο εξοπλισμός του Βρετανικού κοιμητηρίου είναι λιτός, όπως αρμόζει σε έναν χώρο μνήμης ο οποίος όμως παραμένει λειτουργικός και συνεχίζει και καλύπτει τις ανάγκες ενός υποσυνόλου της Κερκυραϊκής κοινωνίας. Ουσιαστικά, περιορίζεται στην ύπαρξη ξύλινων και μεταλλικών παγκακίων, ανάλογων σε αριθμό με την επισκεψιμότητα στο κοιμητήριο (εικόνα 146).

Εικόνα 146. Ξύλινο και μεταλλικό παγκάκι κοντά στην είσοδο του Βρετανικού Κοιμητηρίου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

²⁷Η Ημέρα Μνήμης (11^η Νοεμβρίου) τηρείται στα κράτη μέλη της Κοινοπολιτείας από το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, για να τιμηθούν τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων που πέθαναν κατά τη διάρκεια του καθήκοντος. Η ημερομηνία επιλέχθηκε με σημείο αναφοράς την παύση των εχθροπραξιών της 11^{ης} Νοεμβρίου του 1918, μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών του Α' παγκοσμίου πολέμου.

Εικόνα 147. Η μικρή λίμνη με νούφαρα και χρυσόψαρα κοντά στην είσοδο του Βρετανικού Κοιμητηρίου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

Οι διαπερατές επιφάνειες και η ψηλή δενδρώδης βλάστηση συμβάλουν στην επικράτηση επιθυμητών κλιματικών συνθηκών κατά την θερμή περίοδο τους έτους. Κατά την ψυχρή περίοδο, η περιτείχιση και η κόμη των δέντρων δυσχεραίνουν την κίνηση των ψυχρών αέριων μαζών εντός του χώρου. Οι ίδιοι παράγοντες, σε συνδυασμό με την περιορισμένη διέλευση των οχημάτων στον δρόμο μπροστά από την είσοδο κατά την μεγαλύτερη διάρκεια της ημέρας, την απουσία οχλουσών χρήσεων περιμετρικά του Κοιμητηρίου και την αξιολογη επιφάνεια του, δημιουργούν αίσθηση απομόνωσης και επιτρέπουν στους φυσικούς ήχους να καθορίσουν το ηχοτόπιο. Ο χώρος δεν συνεισφέρει αυτοτελώς στην διαμόρφωση του μικροκλίματος της περιοχής και πρέπει να θεωρηθεί ως μέρος μία ενιαίας οντότητας, η οποία συμπληρώνεται από την αρκετά μεγαλύτερη επιφάνεια του γειτονικού άλσους των φυλακών, που διαθέτει ανάλογα χαρακτηριστικά στην δομή της φυτικής κοινότητας και αποτελεί την φυσική συνέχεια του.

Εικόνα 148. Η δεινρή βλάστηση του Βρετανικού Κοιμητηρίου (Πηγή: προσωπικό αρχείο, 2022).

7. Συμπεράσματα - προτάσεις

7.1. Συμπεράσματα

Το δομημένο περιβάλλον του ιστορικού κέντρου της πόλης της Κέρκυρας, το οποίο προέκυψε μέσω της ώσμωσης της προ υπάρχουσας Βυζαντινής παράδοσης με τις Δυτικές πολιτισμικές αξίες και επιρροές, παρουσιάζει μία ιδιαίτερη φυσιγνωμία στην οποία συνυπάρχουν οι παλαιότερες αρχιτεκτονικές και πολεοδομικές επιρροές με τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας. Ταυτόχρονα, τα νεότερα τμήματα του αστικού ιστού της πόλης χαρακτηρίζονται από την έντονη και βεβιασμένη οικιστική ανάπτυξη του τυπικού Ελληνικού αστικού χώρου του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα. Στο σύνολο του ετερογενούς αστικού ιστού και ως αναπόσπαστο μέρος του αστικού σχεδιασμού, οι επιφάνειες αστικού πρασίνου δεν αποτελούν απλά ένα απαραίτητο δομικό στοιχείο αλλά

χωρικές οντότητες με μεταβαλλόμενη λειτουργία που αποτελούν ζωντανούς μάρτυρες των παραγόντων και γεγονότων που καθόρισαν την εξέλιξη τους στο πέρασμα του χρόνου. Ταυτόχρονα, η αρχαία ιστορία της νησιού δεν αποτελεί απλά ένα σύνολο αναφορών σε συγγράμματα ιστορικού περιεχομένου και στη διασωσμένη αρχαία ή μεταγενέστερη λογοτεχνία, αλλά βιώνεται μέσω της ενσωμάτωσης των αρχαιολογικών ευρημάτων και ιστορικών μνημείων στους ελεύθερα προσβάσιμους πράσινους χώρους, ως ενταγμένα και αναπόσπαστα μέρη που καθορίζουν την ταυτότητα τους. Κατά το συγκεκριμένο πλαίσιο, μέσω της επιλεγμένης μεθοδολογίας επιχειρήθηκε να δοθεί απάντηση σε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα και να επιτευχθούν οι ανάλογοι στόχοι.

Χωρική κατανομή των πράσινων χώρων στο δομημένο αστικό περιβάλλον της πόλης της Κέρκυρας.

Η μελέτη της χωρικής κατανομής των πράσινων επιφανειών στο αστικό περιβάλλον της πόλης, ανέδειξε το πρόβλημα της ανεπάρκειας των χώρων πρασίνου εντός του ιστορικού κέντρου, αλλά και στις νεότερες πολεοδομικές ενότητες. Οι επιρροές από την μητροπολιτική Βενετία στην χωρική οργάνωση, σε συνδυασμό με την γεωμορφολογία και τα οχυρωματικά έργα που περιόρισαν την διαθέσιμη επιφάνεια, καθόρισαν τον διαθέσιμο χώρο για τις ελεύθερες επιφάνειες και το αστικό πράσινο. Η οικιστική ανάπτυξη της περιόδου της Αγγλικής Προστασίας και το φαινόμενο της αστικοποίησης του 20^{ου} αιώνα, άσκησε μεγαλύτερη πίεση στις ήδη ανεπαρκείς ελεύθερες επιφάνειες και τελικά περιόρισε ακόμα περισσότερο το μέγεθος τους. Η έλλειψη των συγκεκριμένων χώρων σε επίπεδο αριθμού και η άνιση κατανομή της συνολικής επιφάνειας του πρασίνου εντός και περιμετρικά του δομημένου περιβάλλοντος, αντισταθμίζεται σε κάποιο βαθμό από την κυριαρχική παρουσία της πλατείας Σπιανάδα και του πάρκου Mon Repos, τα οποία καλύπτουν εν μέρει την κοινωνική και οικολογική διάσταση του αστικού πρασίνου στην πόλη της Κέρκυρας. Ωστόσο, σύμφωνα με την κοινωνική παρατήρηση και τις απαντήσεις των ερωτηματολογίων, η επάρκεια των πράσινων χώρων μπορεί να χαρακτηριστεί ως μέτρια, καθώς φαίνεται πως η μεγάλη επιφάνεια των κύριων πράσινων επιφανειών δεν μπορεί να επιλύσει σε απόλυτο βαθμό τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το αστικό περιβάλλον της Κέρκυρας εξαιτίας του περιορισμένου αριθμού και της κατανομής τους. Η επισήμανση του μικρού αριθμού των χώρων πρασίνου ως αξιόλογο αρνητικό στοιχείο, καθώς και τα κύρια θετικά στοιχεία που αναδείχθηκαν από την ποσοτική έρευνα, οδηγούν

στο συμπέρασμα πως οι περιορισμένες σε έκταση και φυτοκάλυψη ελεύθερες επιφάνειες του ιστορικού κέντρου, δεν γίνονται αντιληπτές ως χώροι αστικού πρασίνου από τους κατοίκους της πόλης, παρόλο που χαρακτηρίζονται ως τέτοιοι σύμφωνα με έναν μεγάλο αριθμό τυπολογιών κατηγοριοποίησης ελεύθερων αστικών επιφανειών.

Βαθμός επίδρασης του αστικού πρασίνου στην ποιότητα ζωής των κατοίκων της πόλης της Κέρκυρας.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, η -εκφρασμένη σε κλίμακα Likert- προσωπική αξία που αποδίδουν στους χώρους πρασίνου για την ποιότητα ζωής είναι ιδιαίτερα υψηλή, καθώς το 70,7% δήλωσε πως είναι πολύ μεγάλη ή ανυπολόγιστη. Έτσι, με σημείο αναφοράς τις συγκεκριμένες απαντήσεις, η ικανοποίηση των ερωτηθέντων από τους χώρους αστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας μπορεί να θεωρηθεί ως αρκετά επαρκής, καθώς το 80,6% δήλωσε πως είναι από μέτρια ως πάρα πολύ ικανοποιημένο, αναγνωρίζοντας ως κύρια θετικά στοιχεία της παρουσίας τους, την συνεισφορά τους στην αισθητική αναβάθμιση της φυσιογνωμίας της πόλης, το μέγεθος της επιφάνειας τους και την κοινωνική διάσταση της προσφορά τους σε συνδυασμό με τις φιλοξενούμενες χρήσεις. Σε πολιτισμικό/κοινωνικό επίπεδο, η ενίσχυση της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, η προσέλκυση επισκεπτών/τουριστών και η συνεισφορά στην κοινωνική ευημερία/διαβίωση αναδεικνύονται ως η κύρια προσφορά των χώρων αστικού πρασίνου, όπως επιβεβαιώθηκε και μέσω της κοινωνικής παρατήρησης. Κατά την περιβαλλοντική/οικολογική διάσταση, οι πράσινοι χώροι συνεισφέρουν κυρίως στην βελτίωση του μικροκλίματος/αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και στην αισθητική αναβάθμιση του τοπίου, με δεδομένη την μεγάλη πυκνότητα της δόμησης σε σημαντικό τμήμα του αστικού ιστού. Οι κάτοικοι του νησιού θεωρούν πως οι παράγοντες που υποβαθμίζουν το αστικό περιβάλλον της Κέρκυρας, όπως η συσσώρευση απορριμμάτων και η ελλιπής συντήρηση και φύλαξη από τις αρμόδιες αρχές, επιδρούν με ανάλογο τρόπο και στις πράσινες επιφάνειες. Πράγματι, οι φθορές του εξοπλισμού, η πλημμελής φύλαξη και τα ήπια φαινόμενα βανδαλισμού δεν απουσιάζουν από τους χώρους αστικού πρασίνου. Ωστόσο, η έρευνα πεδίου έδειξε πως ιδιαίτερα σε επίπεδο αποκομιδής και διαχείρισης των απορριμμάτων, η εικόνα των χώρων πρασίνου έχει βελτιωθεί αισθητά σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν.

Κύρια χαρακτηριστικά της βιοποικιλότητας της φυτικής κοινότητας και της σύνθεσής της. Δομή και ρόλος του αστικού πρασίνου.

Ο ρόλος του πρασίνου στο αστικό περιβάλλον της Κέρκυρας δεν διαφοροποιείται ως προς την οικολογική συνιστώσα, η οποία χαρακτηρίζει την παρουσία των πράσινων επιφανειών σε κάθε οργανωμένο αστικό χώρο. Η βελτίωση του μικροκλίματος, η διαμόρφωση της αστικής υδρολογίας και υδρονομίας, η επίδραση στο αστικό ηχοτόπιο και πλέον η προσαρμογή του δομημένου περιβάλλοντος στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αποτελούν πρωταρχικούς στόχους της παρουσίας των περιορισμένων σε αριθμό μεγάλων πράσινων επιφανειών στον αστικό χώρο της Κέρκυρας. Φυσικά, οι υπό μελέτη χώροι δεν χαρακτηρίζονται από προσφορά ίδιας κλίμακας στην επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων, καθώς δεν εξυπηρετούν απόλυτα ταυτόσημους σκοπούς ενώ διαφέρουν σε μέγεθος, οργάνωση και χωρική κατανομή. Οι ίδιοι παράγοντες καθορίζουν την βιοποικιλότητα των επιφανειών, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί από περιορισμένη, όπως στην περίπτωση της πλατείας 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος, μέχρι και εντυπωσιακά σύνθετη στην περίπτωση του Πάρκου Mon Repos. Γενικότερα, η βιοποικιλότητα του αστικού πρασίνου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την χρήση του χώρου. Ειδικότερα, στην περίπτωση της δενδρώδους βλάστησης, το μεγαλύτερο μέρος της πράσινης επιφάνειας κυριαρχείται από την παρουσία μικρού αριθμού φυτικών ειδών (Nowak, 1994), όπως συμβαίνει και με την πλειοψηφία των πράσινων επιφανειών της πόλης της Κέρκυρας. Αντιθέτως, η παρουσία πλήθους φυτικών ειδών στον χώρο του Mon Repos, αναδεικνύει την ιδιαιτερότητα και σημασία του συγκεκριμένου χώρου. Φυσικά, στόχος της συγκεκριμένης εργασίας δεν είναι η λεπτομερής καταγραφή της σύνθεσης της φυτικής κοινότητας στους υπό μελέτη χώρους. Μία τέτοια μελέτη είναι ιδιαίτερα χρονοβόρος και απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις συστηματικής ταξινόμησης. Ωστόσο, η έρευνα πεδίου και οι βιβλιογραφικές αναφορές αναδεικνύουν τα βασικά χαρακτηριστικά της σύνθεσης και της βιοποικιλότητας του αστικού πρασίνου των χώρων που εξετάστηκαν, καθώς και τον βαθμό που αυτές εξυπηρετούν τους σκοπούς ύπαρξής τους. Η δομή του αστικού πρασίνου της Κέρκυρας, η οποία μπορεί να οριστεί ως η χωρική διάταξη και τα χαρακτηριστικά της φυτικής κοινότητας σε σχέση με την δόμηση και το οδικό δίκτυο εντός του αστικού ιστού, καθώς και να περιγράφει και ποσοτικοποιηθεί βάσει της σύνθεσης, του μεγέθους των

φυτών και του αυξητικού χώρου (Nowak, 1994), καθορίζει συνδυαστικά με την συνολική έκταση των πράσινων επιφανειών, την περιβαλλοντική συνεισφορά σε τοπικό επίπεδο.

Επίδραση του γεωπολιτικού και πολιτισμικού παράγοντα και αντίληψη των διαχρονικών μεταβολών-εκφάνσεων και παρεμβάσεων, σε επίπεδο γνώσης και συλλογικής μνήμης.

Ο γεωπολιτικός και πολιτισμικός παράγοντας αποτέλεσαν τις κύριες δυνάμεις που καθόρισαν την χωροταξία, το μέγεθος και σε κάποιο βαθμό την βιοποικιλότητα των ελεύθερων και πράσινων επιφανειών στον αστικό και περιαστικό χώρο της πόλης της Κέρκυρας. Όπως αναφέρθηκε, η Ενετική κυριαρχία και το πολεοδομικό πρότυπο της Βενετίας, σε συνδυασμό με τις εξωτερικές στρατιωτικές απειλές, επέδρασαν αρνητικά στην δυνατότητα διάθεσης αξιόλογης χωρικής επιφάνειας για τις συγκεκριμένες χρήσεις. Ωστόσο, οι αμυντικές ανάγκες του νησιού δεν αποτέλεσαν ένα αποκλειστικά ανασταλτικό παράγοντα για την διαμόρφωση ικανών ελεύθερων χώρων. Η ύπαρξη της πλατείας Σπιανάδα δεν προέκυψε με κίνητρο την κάλυψη των κοινωνικών και οικολογικών αναγκών του αστικού χώρου, αλλά ως αξιοποίηση ενός ελεύθερου χώρου που δημιουργήθηκε για αμυντικούς σκοπούς, μετά από την πλήρη ισοπέδωση της δόμησης και των υψομετρικών εξάρσεων του ανάγλυφου, με σκοπό την προστασία από μελλοντικές επιθέσεις. Ακολούθως, η διαμόρφωση του χώρου, η δομή του πρασίνου και το κτιριακό και μνημειακό απόθεμα καθορίστηκαν από την εναλλαγή των κυρίαρχων δυνάμεων και το πολιτισμικό τους υπόβαθρο. Στην περίπτωση του πάρκου Mon Repos, η επιρροή του γεωπολιτικού και πολιτισμικού παράγοντα είναι ακόμα πιο εντυπωσιακή, καθώς η αλληλεπίδραση του φυσικού περιβάλλοντος με την ανθρώπινη παρουσία και της αρχαιοελληνικής πολιτισμικής κληρονομιάς με το πολιτισμικό υπόβαθρο των μεταγενέστερων κατακτητών και διαχειριστών, αποτυπώθηκε τόσο την βιοποικιλότητα του χώρου, όσο και στην εξέλιξη της ταυτότητας του από το μακρινό παρελθόν μέχρι και σήμερα. Άλλες επιφάνειες όπως η πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος, επηρεάστηκαν αρνητικά από τις γεωπολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις και απώλεσαν την κοινωνική θέση και την λειτουργική υπόσταση του παρελθόντος. Ακόμα, από τον αστικό χώρο του νησιού δεν απουσιάζουν οι χώροι πρασίνου των οποίων η ύπαρξη, η διαμόρφωση και η διαχρονική χρήση καθορίστηκαν σχεδόν αποκλειστικά από την άλλοτε παρουσία μίας εκ

των πολλών γεωπολιτικών δυνάμεων που κυριάρχησαν επί του νησιού της Κέρκυρας, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το Βρετανικό Κοιμητήριο.

Τα συγκεκριμένα συμπεράσματα καθόρισαν και έναν κύριο σκοπό της έρευνας, ο οποίος είναι η διερεύνηση της αντίληψης των κατοίκων του νησιού σε επίπεδο γνώσης και συλλογικής μνήμης, σχετικά με την ιστορικότητα των κύριων χώρων αστικού πρασίνου και των διαχρονικών μεταβολών, εκφάνσεων και παρεμβάσεων στην ταυτότητά τους. Το μέσο επίπεδο εκπαιδευτικής κατάρτισης των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό και σαφώς ανώτερο από το αντίστοιχο επίπεδο του πληθυσμού της Ελληνικής επικράτειας και του Νομού Κερκύρας. Εν τούτοις, η εκπαιδευτική κατάρτιση δεν φαίνεται πως κεφαλαιοποιεί την γνώση του ιστορικού υποβάθρου των χώρων αστικού πρασίνου της Κέρκυρας εις βάθος, σύμφωνα με τις ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης. Ο τοπικός πληθυσμός αντιλαμβάνεται την ιστορικότητα των συγκεκριμένων χώρων κυρίως μέσω της εμφανούς παρουσίας των μνημείων και των σημείων αναφοράς εντός της επιφάνειας τους και περιμετρικά αυτής, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα σε κάποιο βαθμό πως διάφοροι ιστορικοί παράγοντες καθόρισαν και την χωροθέτηση τους εντός του αστικού περιβάλλοντος. Αντιθέτως, η αντίληψη σχετικά με τις ιστορικές διεργασίες που καθόρισαν το επίπεδο της φυτοκάλυψης, την σύνθεση της φυτικής κοινότητας και την διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων, τεκμαίρεται ως περιορισμένη, καθώς οι συγκεκριμένες απαντήσεις δεν αναδείχθηκαν αξιολογικά δημοφιλείς. Επιπλέον, στην ερώτηση σχετικά με σημαντικότερα θετικά στοιχεία των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, ο χαρακτήρας τους ως σημεία ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρελθόν αποτελεί την τέταρτη δημοφιλέστερη απάντηση και επιλέχθηκε μόνο από το 10,2% των συμμετεχόντων στην έρευνα. Ταυτόχρονα, η τοπική κοινωνία αντιλαμβάνεται πως ενώ οι πράσινοι χώροι της πόλης αποτελούν πόλο έλξης και προσέλκυσης επισκεπτών στο νησί, το ιστορικό τους υπόβαθρο δεν γίνεται αντιληπτό σε ικανοποιητική έκταση.

7.2. Προτάσεις

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την μεθοδολογική έρευνα, αποτελούν αξιολογη βάση για την κατάρτιση προτάσεων με σκοπό την αύξηση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής προσφοράς του αστικού πρασίνου, με γνώμονα την διατήρηση και ανάδειξη της ιστορικής και πολιτισμικής του ταυτότητας.

1) Σχεδίαση βιωματικών δραστηριοτήτων στους χώρους αστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας, κατευθυνόμενων ως προς την θεματική τους. Οι βιωματικές δραστηριότητες εκπαιδευτικής φύσεως σε χώρους φυσικού ή ημιφυσικού περιβάλλοντος αποσκοπούν στην αποκατάσταση της σχέσης του ανθρώπου με την φύση και στην ανανέωση της μαθησιακής πρακτικής, καθώς ο σύγχρονος αστικός τρόπος ζωής δεν ευνοεί την μετουσίωση της έκφρασης του ενδιαφέροντος σε δράση και ανάδραση (Derr, 2018), ενώ η κυρίαρχη κουλτούρα του εκπαιδευτικού συστήματος βασίζεται στην παθητική μετάδοση της συστηματικής και ακαδημαϊκά παραγόμενης γνώσης. Οι χώροι της πλατείας Σπιανάδα και του πάρκου Mon Repos είναι ιδανικοί για την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατά την διάρκεια του σχολικού έτους, τα οποία πρέπει να περιλαμβάνουν δραστηριότητες προπαρασκευής, πεδίου, εμπέδωσης και κριτικής αντίληψης. Ειδικότερα για το πάρκο Mon Repos, η υπάρχουσα υποδομή του συνεδριακού κέντρου μπορεί να συνεισφέρει στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό των προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Οι συγκεκριμένες δράσεις αποτελούν την εκπαιδευτική συνέχεια της θεωρητικής κατάρτισης των μαθητών στους χώρους Α' βαθμιας και Β' βαθμιας εκπαίδευσης, η οποία ορίστηκε από την ποσοτική έρευνα ως ο καταλληλότερος τρόπος ανάδειξης του ιστορικού υποβάθρου των χώρων αστικού και υπεραστικού πρασίνου.

2) Αναγραφή, επισήμανση και προβολή των δεδομένων επί του πεδίου, σχετικά με τις ιστορικές διεργασίες που καθόρισαν την μορφή του χώρου και την διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων εντός αυτού, την συστηματική ταξινόμηση των φυτικών ειδών και την περίοδο εγκατάστασης τους, ώστε να αναδειχθούν οι αστικοί χώροι πρασίνου ως ζωντανά πολιτιστικά μνημεία. Η πρόσληψη της ιστορικότητας των πράσινων επιφανειών προϋποθέτει την άμεση και ξεκάθαρη διάχυση της πληροφορίας, χωρίς να βασίζεται στην υποκειμενική ερμηνεία του χρήστη. Ειδικότερα για το πάρκο Mon Repos, η μεγάλη και πολυδιάστατη βιοποικιλότητα επιτάσσει την αναγνώριση, καταγραφή και χαρτογράφηση των φυτικών ειδών και της σύνθεσης της φυτικής κοινότητας, ως προϋποθέσεις για την ανάδειξη του φυτικού κεφαλαίου ως δείκτη και φορέα ιστορικών και πολιτιστικών αλληλεπιδράσεων. Οι συγκεκριμένες δράσεις πρέπει να περιλαμβάνουν την καταγραφή των ξενικών ειδών που είναι εγκατεστημένα στον χώρο του κήπου, την αξιολόγηση της φυτικής βιοποικιλότητας με σημείο αναφοράς τις παλαιότερες καταγραφές που εντοπίζονται στην βιβλιογραφία και την κατά προσέγγιση εκτίμηση της ηλικίας

συγκεκριμένων φυτικών ειδών, με σκοπό την συσχέτιση της εγκατάστασης τους με καθορισμένες ιστορικές περιόδους.

3) Ανάπλαση συγκεκριμένων ελεύθερων και πράσινων επιφανειών, όπως η πλατεία 10^{ου} Πεζικού Συντάγματος, η οποία αποτελεί χώρο χωρίς ταυτότητα και με σχεδόν αμελητέο περιβαλλοντικό και κοινωνικό αποτύπωμα στην περιοχή. Για τον χώρο του παλιού λιμανιού έχει ήδη προγραμματιστεί η κατασκευή Τουριστικού Καταφυγίου σκαφών αναψυχής 80 θέσεων ελλιμενισμού, με επέκταση του προσήνεμου μόλου, εγκατάσταση ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού και στέγαση υποστηρικτών λειτουργιών, με χρονικό ορίζοντα ολοκλήρωσης των εργασιών τον Δεκέμβριο του 2023 και φορέα εκτέλεσης την Περιφέρεια Ιονίων Νήσων. Υπό συνθήκες, το συγκεκριμένο έργο μπορεί να αυξήσει την επισκεψιμότητα της ευρύτερης περιοχής, με απαραίτητη προϋπόθεση την ανάπλαση της πλατείας και την εισαγωγή ελκυστικών χρήσεων. Ο περιορισμός της ηχορύπανσης του οδικού δικτύου μέσω πύκνωσης των δενδροστοιχιών της νότιας πλευρά της πλατείας και εγκατάσταση φυτοφρακτών ως φυσικά ηχοπετάσματα, η μεταφορά του χώρου φιλοξενίας χρήσεων εστίασης στην βόρεια πλευρά σε ικανή απόσταση από το φορτισμένο οδικό δίκτυο και κοντά στο θαλάσσιο μέτωπο, η ενίσχυση του υδάτινου στοιχείου, ο περιορισμός και η αντικατάσταση των σκληρών επιφανειών, η εγκατάσταση σύγχρονου αστικού εξοπλισμού και ο επαρκής φωτισμός του χώρου με την χρήση αυτόνομων ηλιακών πυλώνων, είναι μέτρα τα οποία θα αναβαθμίσουν την περιβαλλοντική και κοινωνικο – οικονομική διάσταση της προσφοράς της πλατείας. Επιπλέον, η ιστορικότητα του σημείου και του κτιριακού και μνημειακού αποθέματος της ευρύτερης περιοχής, καθιστά την πλατεία ως ιδανικό χώρο για την θεσμοθέτηση και φιλοξενία υπαίθριων εκθέσεων και εκδηλώσεων πολιτισμικής κληρονομιάς, μνήμης και τιμής των επώνυμων και ανώνυμων προσώπων που συνέβαλαν στην χάραξη της πολιτιστικής διαδρομής του τόπου, συνεισέφεραν στην επίτευξη της κοινωνική ευημερίας και διαφύλαξαν το ύψιστο αγαθό της ελευθερίας.

4) Διασύνδεση των κύριων χώρων αστικού πρασίνου και σχεδιασμός πολιτιστικών δικτύων εντός του αστικού ιστού της πόλης της Κέρκυρας. Τα πολιτιστικά δίκτυα αποτελούν εργαλείο στοχευμένης προβολής της πολιτιστικής ταυτότητας του αστικού περιβάλλοντος και συμβάλλουν στον αναπτυξιακό σχεδιασμό των τοπικών αρχών. Το ζήτημα αφορά κυρίως την διασύνδεση του πάρκου Mon Repos με τα υπόλοιπα κύρια

σημεία αστικού πρασίνου, αρκετά εκ' των οποίων είναι ενοποιημένα μέσω του δικτύου πεζοδρόμων του ιστορικού κέντρου. Το περιαστικό πάρκο, ενώ είναι προσβάσιμο μέσω δημόσιας συγκοινωνίας και ιδιωτικών μηχανοκίνητων μέσων μεταφοράς, εμφανίζεται ως αυτοτελής και απομονωμένος χώρος πρασίνου χωρίς ιστορική, λειτουργική και χωρική σύνδεση με τις συνιστώσες του αστικού πρασίνου της πόλης. Ωστόσο, το πάρκο και η ευρύτερη περιοχή προσδίδουν ιστορικό βάθος στον παρακείμενο αστικό χώρο, καθώς και αίσθηση ιστορικής συνέχειας, γεφυρώνοντας την στατική εικόνα του παρελθόντος με τον δυναμικό και μεταβαλλόμενο χαρακτήρα της αστικής ανάπτυξης στην διαχρονία της.

Επίλογος

Η πολεοδομική οργάνωση και η αφομοίωση των πολιτιστικών στοιχείων που επέβαλε η εναλλαγή της κυριαρχίας επί του νησιού της Κέρκυρας, συνθέτουν ένα αδιάκοπο αστικό τοπίο το οποίο είναι μοναδικό στον Ελλαδικό χώρο. Ωστόσο, ο χωρικός σχεδιασμός του ιστορικού κέντρου και των νεότερων πολεοδομικών ενότητων, εξυπηρετούσε τις ανάγκες του πληθυσμού σύμφωνα με την ταξική διάρθρωση της κοινωνίας του νησιού, τις κύριες οικονομικές δραστηριότητες, την αναγκαιότητα της οικονομίας του χώρου και την τοπογραφία. Σήμερα, η πόλη παραμένει το διοικητικό και οικονομικό κέντρο του νησιού, ωστόσο οι άλλοτε μεγάλες ταξικές και κοινωνικές αντιθέσεις μεταξύ των κατοίκων της πόλης και της υπαίθρου έχουν αμβλυνθεί, το μέσο βιοτικό επίπεδο έχει αυξηθεί ενώ η οργάνωση του αστικού χώρου δεν σχετίζεται πλέον με την προστασία από τις σύγχρονες γεωπολιτικές και στρατιωτικές απειλές. Επιπλέον, η οικονομική και τουριστική ανάπτυξη των τελευταίων δεκαετιών έχουν επιφέρει σημαντικές μεταβολές στην διάρθρωση της τοπικής και εθνικής οικονομίας, ενώ καταγράφεται διαφοροποίηση στις παγκόσμιες και τοπικές κλιματολογικές συνθήκες.

Ως εκ τούτου, η παρούσα εργασία δεν εξαντλείται στη μελέτη της ιστορικότητας των χώρων αστικού πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας και των παραγόντων που καθόρισαν την εξέλιξη τους στο πέρασμα του χρόνου, αλλά αποσκοπεί στην διερεύνηση του βαθμού κάλυψης των αναγκών της σύγχρονης κοινωνίας από τις συγκεκριμένες επιφάνειες, οι οποίες καλούνται να εξυπηρετήσουν ένα διαφοροποιημένο και πιο σύνθετο ρόλο σε σχέση

με το παρελθόν, αντιμετωπίζοντας νέες προκλήσεις και απαιτήσεις. Η κοινωνιολογική έρευνα υπέδειξε ότι συγκεκριμένα και αριθμητικά περιορισμένα σημεία αστικού πρασίνου καλύπτουν εν μέρει την κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση της προσφοράς των πράσινων επιφανειών, παρόλο που η κατανομή τους στον αστικό χώρο της πόλης της Κέρκυρας είναι άνιση σε επίπεδο επιφάνειας και φυτοκάλυψης. Όμως, είναι σαφές ότι απαιτούνται στοχευμένες δράσεις για την πληρέστερη κάλυψη των συγκεκριμένων αναγκών, οι οποίες καθορίζονται από την πολεοδομική ταυτότητα του δομημένου περιβάλλοντος. Φυσικά, ο μνημειακός και προστατευόμενος χαρακτήρας του χώρου δεν επιτρέπει τις μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις ώστε να υπάρξει απόλυτη προσαρμογή στις ανάγκες της σύγχρονης εποχής. Επιπλέον, ο απαιτούμενος ανασχεδιασμός δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί αν δεν προηγηθεί ο καθορισμός της ιστορικής και πολιτισμικής ταυτότητας των χώρων αστικού πρασίνου και η διαφύλαξη της ως μέρος της συλλογικής μνήμης. Οι ελεύθερες και πράσινες επιφάνειες του παραδοσιακού κέντρου και των υπολοίπων σημείων ιστορικής σημασίας δεν διαθέτουν μουσειακό χαρακτήρα και δεν είναι χωρικά αποστασιοποιημένες, καθώς πρόκειται για λειτουργικά σημεία τα οποία είναι ενταγμένα στην κοινωνική ζωή της πόλης. Συνεπώς, η πρόσληψη της ιστορικής και πολιτισμικής τους αξίας δεν πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στην ατομική ερμηνεία του υποκειμένου, αλλά να προάγεται και να διαφυλάσσεται μέσω των ανάλογων δράσεων, πολιτικών και κοινωνικών μηχανισμών και θεσμών, με στόχο την ενσωμάτωση στην συλλογική μνήμη μέσω σχηματοποίησης και εξορθολογισμού. Εν τέλει, η συγκεκριμένη μελέτη βασίστηκε σε μία μεθοδολογία η οποία μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για την απάντηση συναφών ερευνητικών ερωτημάτων σε χρηστικούς χώρους αστικού πρασίνου, ιστορικής σημασίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αγοροπούλου – Μπιρμπίλη, Α. (1976). Η αρχιτεκτονική της πόλεως της Κέρκυρας κατά την περίοδο της ενετοκρατίας (Διδακτορική Διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Ανανιάδου - Τζημοπούλου, Μ. (1997). Αρχιτεκτονική Τοπίου, Σχεδιασμός Αστικών Χώρων. Θεσσαλονίκη: Ζήτη.

Αραβαντινός, Α. (2007). Πολεοδομικός σχεδιασμός: Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου. Αθήνα: Συμμετρία.

Γιωτοπούλου - Σισιλιάνου, Ε. (1994). “Οι Τούρκοι στην Κέρκυρα. Επιπτώσεις στη μορφή της πόλης από τις Τουρκικές πολιορκίες”, Concina, E., Νικηφόρου - Testone, A. (επιμ.) Κέρκυρα: ιστορία, αστική ζωή και αρχιτεκτονική 14^{ος} - 19^{ος} αι., Κέρκυρα, σσ. 49-57.

Γκόγκας, Α. (2021). Η ανάπτυξη του κρίκετ στην Κέρκυρα (1960-2020) (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/50315>

Γκούνης, Κ. (2010). Πόλη και Νεωτερικότητα: Η παράδοση κοινωνικής έρευνας της Σχολής του Σικάγο, στο Σ.Μ. Κονιόρδος (επιμ.), Κοινωνική Σκέψη και νεωτερικότητα. Αθήνα: Gutenberg.

Ζερνιώτη – Βέργη, Δ. (2002). Mon Repos. Οι αρχαιότητες, η έπαυλη, ο κήπος. Κέρκυρα: Απόστροφος.

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Κριτική.

Καραπιδάκης, Ν. (1994). “Η Κέρκυρα και οι Βενετοί: ανάγνωση και δυναμική του αστικού χώρου”, Concina, E., Νικηφόρου - Testone, A. (επιμ.) Κέρκυρα: ιστορία, αστική ζωή και αρχιτεκτονική 14^{ος} - 19^{ος} αι., Κέρκυρα, σσ. 41-48.

Καρύδης, Δ. (2006). Τα επτά βιβλία της πολεοδομίας. Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Καυκούλα, Κ. (2007). Η περιπέτεια των κηπουπόλεων. Κοινωνική και περιβαλλοντική μεταρρύθμιση στην Ευρώπη και την Ελλάδα του 20^{ου} αιώνα. Αθήνα: University Studio Press.

Κυριάκη, Σ. (2006). Η έπαυλη Mon Repos στην Κέρκυρα. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού.

Λιονάτου Μ. (2008). Αρχιτεκτονική τοπίου και δίκτυα πρασίνου στα σύγχρονα αστικά κέντρα: Δυνατότητες και προοπτικές - Μεθοδολογία και εφαρμογή: Το παράδειγμα της Λάρισας (Διδακτορική διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Μάρμορας, Α. (1902). Ιστορία της νήσου Κερκύρας. Κέρκυρα: Ο Κοραής.

Μιχέλη, Α. (2018/2020). Η συμβολή της δημόσιας σύγχρονης τέχνης στη δημιουργία πολιτιστικών δικτύων για την παραγωγή αρχαιολογικής γνώσης σε νησιωτικές περιοχές του Αιγαίου. Η περίπτωση της πόλης της Μυτιλήνης. Στο Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, «Πόλεις - λιμάνια και θαλάσσιοι δρόμοι στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα (18ος - 21ος αιώνας)» (Επιμέλεια: Ελένη Γ. Γαβρά, Ευαγγελία Ν. Γεωργιτσογιάννη). Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 2018/2020 (Δεκέμβριος), 875-885.

Μωραΐτης, Κ. (2015). Η τέχνη του τοπίου [ηλεκτρ. βιβλ.]. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Παυλάκη, Σ. (2019). Αστικό και περιαστικό πράσινο. Νομοθετικό πλαίσιο – Νομολογία. Αθήνα: Νομόραμα.

Σιόλας, Α., Βάσση, Α., Βλαστός, Θ., Κυριακίδης, Χ., Σίτη, Μ., Μπακογιάννης, Ε. (2015). Μέθοδοι, εφαρμογές και εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού. [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Στανέλλος, Λ. (2015). Η Βρετανική στρατιωτική αρχιτεκτονική στην Κέρκυρα: οι επεμβάσεις των Βρετανών στα φρούρια, τις οχυρώσεις, τα κτίρια και τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις: 1814 – 1864. (Διδακτορική Διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Τερκενλή, Θ. (1996). Το πολιτισμικό τοπίο. Γεωγραφικές προσεγγίσεις, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Τζωρτζή, Ν. (2010). Το φυσικό περιβάλλον στην αρχαία Ελλάδα - Ο δημόσιος χώρος στην αρχαία Ελλάδα. Τμ. Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων. Ορεστιάδα: Μεθόριος Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

Τσανταρίδης, Γ. (1996). Mon Repos. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.

Χτούρης, Σ. (1997). Τα δίκτυα ως μέθοδοι και εργαλεία ανάλυσης του πολιτισμού και της τεχνολογίας, στο Δίκτυα Επικοινωνίας και Πολιτισμού στο Αιγαίο, Πρακτικά Συνεδρίου, Πνευματικό ίδρυμα Σάμου Ν. Δημητρίου, Αθήνα: Βιβλιοθήκη επιστημονικών εκδόσεων.

Χτούρης, Σ. (2004). Ορθολογικά συμβολικά δίκτυα. Global states και εθνικά Χόμπιτ. Αθήνα: Νήσος.

Χτούρης, Σ., Τζελέπογλου Φλ. (2020). Εικόνες - Μηνύματα και Ερμηνείες. Απλά μαθήματα Κοινωνιολογίας την Εποχή της Εικόνας (2η έκδ.). Μυτιλήνη: Δημιουργία.

Ψάιλας, Γ. (1994). The foreigners' garden. Κέρκυρα: Συγγραφέας.

Ψάιλας, Γ. (2004). British cemetery of Corfu, Service of remembrance. Κέρκυρα: Συγγραφέας.

Benevolo, L. (1997). Η πόλη στην Ευρώπη, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Camp, J. (2003). Η αγορά της αρχαίας Αθήνας. Αθήνα: Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών.

Javeau, C. (1996). Η έρευνα με ερωτηματολόγιο – Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή (Μτφ.: Κ. Τζαννόνε - Τζώρτζη). Αθήνα: Τυπωθήτω.

Mason, J., (2003). Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας. Αθήνα: Πεδίο.

Robson, C. (2007). Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Αθήνα: Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δάρδανος.

Ξενόγλωσση

Al-hagla, K.S. (2008). Towards a sustainable beighborhood: the role os open spaces. International Journal of Architectural Research: Archnet-IJAR, 2, 162-177.

Bakke, J. (2013). The Vanished Gardens of Byzantium. Gardening, visual culture, and devotion in the byzantine orthodox tradition. In H. Bodin& R. Hedlund (Eds), Byzantine Gardens and beyond. Uppsala: Uppsala Universitet.

Bala, H.A. (2016). Landmarks in Urban Space as Signs. Current Urban Studies, 4, 409-429.

Baridon, M. (1998). The scientific imagination and the Baroque Garden. Studies in the History of Gardens & Designed Landscapes, 18 (1), 5-19.

Beatley, T. (2012). Green urbanism: Learning from European cities. Island Press.

Bell, S., Montarzino, A., Travlou, P. (2006). Green and Public Space Research: Mapping and Priorities. Department for Communities and Local Government: London.

Bibri S.E., Krogstie J., Kärrholm M. (2020). Compact city planning and development: Emerging practices and strategies for achieving the goals of sustainability, *Developments in the Built Environment*, 4.

Boampong, E. & Cubukcu K.M. (2019). The Organization of Urban Space and Socio-Economic Characteristics: A Graph Theory-Based Empirical Study Using Hierarchical Cluster Analysis. *Planning*, 29 (3), 259-270.

Bourdeau, P. (2004). The man – nature relationship and environmental ethics. *Journal of Environmental Radioactivity*, 72 (1-2), 9-15.

CABE (2009). Future health: sustainable places for health and well-being. CABE: London.

Chen, Q., Cheng, J., Wu, Z. (2019). Evolution of the Cultural Trade Network in “the Belt and Road” Region: Implication for Global Cultural Sustainability. *Sustainability*, 11 (10), 2744.

Chioldelli, F. & Moroni, S. (2014). Typology of spaces and topology of toleration: City, pluralism, ownership. *Journal of Urban Affairs*, 36 (2), 167-181.

Čivić, K., & Walters, L.J. (2015). Implementing Green Infrastructure and Ecological Networks in Europe: Lessons Learned and Future Perspectives. *Journal of green engineering*, 4, 307-324.

Constantinides, C.N. (2002). Byzantine gardens and horticulture in the Late Byzantine Period, 1204–1453: the secular sources. In A. Littlewood & J. Wolschke-Bulmahn (Eds), *Byzantine Garden Culture* (pp 87-103). Washington (DC): Dumbarton Oaks.

Dalley, S. (1993). Ancient Mesopotamian Gardens and the Identification of the Hanging Gardens of Babylon Resolved. *Garden History*, 21 (1), 1–13.

Della Dora, V. (2016). *Landscape, Nature, and the Sacred in Byzantium*. Cambridge: Cambridge University Press.

Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (2000). *Handbook of qualitative research* (2^η έκδ.). Thousand Oaks, Ca: Sage.

Derr, V. (2018). Urban green spaces as participatory learning laboratories. *Urban Design and Planning*, 17 (1), 25-33

Dunnett N., Swanwick, C., Woolley H. (2002). *Improving Urban Parks, Play Areas and Green Spaces*. Department for Transport, Local Government and the Regions: London.

Ellis, C. (2002). The New Urbanism: Critiques and Rebuttals. *Journal of Urban Design*, 7 (3), 261–291.

Fallahi, E., Fallahi, P. & Mahdavi, S. (2020). Ancient Urban Gardens of Persia: Concept, History, and Influence on Other World Gardens. *Hort Technology hortte*, 30 (1), 6-12.

Feyisa, G. L. G., Dons, K., Meilby, H. (2014). Efficiency of parks in mitigating urban heat island effect: An example from Addis Ababa. *Landscape and Urban Planning*, 123, 87–95.

Gago, E.J., Roldan, J., Pacheco-Torres, R., Ordóñez, J. (2013). The city and urban heat islands: A review of strategies to mitigate adverse effects. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 25, 749-758.

Gao, C., Shi, T., Liu, D., Zhou, Y., Song, L. (2011). The carbon fixation and oxygen release benefits of urban parks' vegetation in Shenyang by adopting GIS with RS. In *Proceedings of the 2011 International Conference on Electronics, Communications and Control (ICECC)*, Ningbo, China, 9–11 September 201, pp. 527–531

Garde, A. (2020). New Urbanism: Past, Present, and Future. *Urban Planning*, 5 (4), 453–463.

Getis, A. & Getis, J. (1966). Christaller's Central Place Theory. *Journal of Geography*, 65 (5), 220-226.

Gratani, L., Varone, L., Bonito, A. (2016). Carbon sequestration of four urban parks in Rome. *Urban For. Urban Green*, 19, 184–193.

Hamid, A.R., & Tan, P.Y. (2017). Urban Ecological Networks for Biodiversity Conservation in Cities. In: Tan P., Jim C. (eds) *Greening Cities. Advances in 21st Century Human Settlements*. Springer: Singapore.

Holden, E., Gilpin, G., Banister, D. (2019). Sustainable Mobility at Thirty. *Sustainability*, 11 (7), 1965.

King, A., & Shackleton, C.M. (2020). Maintenance of public and private urban green infrastructure provides significant employment in Eastern Cape towns, South Africa. *Urban forestry & urban greening*, 54, 126740.

Kolimenakis, A., Solomou, A.D., Proutsos, N., Avramidou, E.V., Korakaki, E., Karetsos, G., Maroulis, G., Papagiannis, E., Tsagkari, K. (2021). The Socioeconomic Welfare of Urban Green Areas and Parks; A Literature Review of Available Evidence. *Sustainability*, 13, 7863.

Krčmářová, J. (2009). E.O. Wilson's concept of biophilia and the environmental movement in the USA. *Internet Journal of Historical Geography and Environmental History*, 6 (1-2), 4-17.

Kruize, H., van der Vliet, N., Staatsen, B., Bell, R., Chiabai, A., Muiños, G., Higgins, S., Quiroga, S., Martinez-Juarez, P., Aberg Yngwe, M., Tschilas, F., Karnaki, P., Lima, M. L., García de Jalón, S., Khan, M., Morris, G., & Stegeman, I. (2019). Urban Green Space:

Creating a Triple Win for Environmental Sustainability, Health, and Health Equity through Behavior Change. *International journal of environmental research and public health*, 16 (22), 4403.

Lazzaro, C. (1990). *The Italian Renaissance Garden: From the conventions of planting, design, and ornament to the grand gardens of sixteenth-century Central Italy*. New Haven: Yale University Press.

Li, W., Saphores, J., Gillespie, T.W. (2015). A comparison of the economic benefits of urban green spaces estimated with NDVI and with high-resolution land cover data. *Landscape and Urban Planning*, 133, 105-117.

Maguire, H. (2000). Gardens and Parks in Constantinople. *Dumbarton Oaks Papers*, 54, 251–264.

Mahmoudi Farahani, L., Motamed, B., Jamei, E. (2016). Persian Gardens: Meanings, Symbolism, and Design. *Landscape Online*, 46, 1-19.

Mangan, J.A., (1993). *Sport, Empire, Society*. London: Routledge.

Mazza, L. (2009). Plan and Constitution: Aristotle's Hippodamus: Towards an "Ostensive" Definition of Spatial Planning. *The Town Planning Review*, 80 (2), 113–141.

McPhearson, T., Maddox, D., Gunther, B., & Bragdon, D. (2013). Local Assessment of New York City: Biodiversity, Green Space, and Ecosystem Services. In *Urbanization, Biodiversity and Ecosystem Services: Challenges and Opportunities* (pp 355–383). Springer.

Nowak, D.J. (1994). Understanding the structure of urban forests. *Journal of Forestry*, 92 (10), 42-46.

Paoletti, E., Bardelli, T., Giovannini, G., Pecchioli, L. (2011). Air quality impact of an urban park over time. *Procedia Environmental Sciences*, 4, 10-16.

Pászto V. (2020) Economic Geography. In: Pászto V., Jürgens C., Tominc P., Burian J. (eds). Spationomy, 173 - 192.

Peng, C., Ouyang, Z., Wang, M., Che, W., Jiao, W. (2012). Vegetative cover and PAHs accumulation in soils of urban green space. Environmental Pollution, 161, 36-42.

Purvis, B., Mao, Y. & Robinson, D. (2019). Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. Sustain Sci, 14, 681–695.

Rakhsahanderhroo, M. & Yusof, M.J. (2014). Establishing new urban green spaces classification for Malaysian cities.

Rakow, D.A. & Lee, S.A. (2015). Western Botanical Gardens: History and Evolution. In J. Janick (Ed.), Horticultural Reviews, 43.

Rall, L., Niemela, J., Pauleit, S., Pintar, M., Laforteza, R., Santos, A., Železnikar, Š. (2015). A typology of urban green spaces, eco-system services provisioning services and demands. Report D3, 1.

Rogatka, K. & Ribeiro, R. (2015). A compact city and its social perception: A case study. Urbaniizziv, 26 (1), 121-131.

Rubenstein, J.M. (2008). The Cultural Landscape: An Introduction to Human Geography. New York: Pearson Education

Scargill, D. (1979). The Form of cities. St. Martin's Press, New York.

Schlesinger, J. (2013). Agriculture along the urban-rural continuum : a GIS-based analysis of spatio-temporal dynamics in two medium-sized African cities (Doctoral Thesis). University of Freiburg: Freiburg.

Skoulika, F., Santamouris, M., Kolokotsa, D., Boemi, N. (2014). On the thermal characteristics and the mitigation potential of a medium size urban park in Athens, Greece. *Landscape and Urban Planning*, 123, 73–86.

Smith, M.E. (2007). Form and Meaning in the Earliest Cities: A New Approach to Ancient Urban Planning, *Journal of Planning History*, 6, 3-47.

Stanley, B., Stark, B., & Johnston, K. & Smith, M. (2012). Urban Open Spaces in Historical Perspective: A Transdisciplinary Typology and Analysis. *Urban Geography*, 33 (8), 1089-1117.

Stark, B. (2014). Urban Gardens and Parks in Pre-modern States and Empire. *Cambridge Archaeological Journal*, 24 (1), 87-115.

Stoddart., B., 1988. Sport, Cultural Imperialism and Colonial Response in the British Empire. *Comparative Studies in Society and History*, 30 (4), 649-673.

Sturm, R., & Cohen, D. (2014). Proximity to urban parks and mental health. *The journal of mental health policy and economics*, 17 (1), 19–24.

Su, J. G., Jerrett, M., de Nazelle, A., Wolch, J. (2011). Does exposure to air pollution in urban parks have socioeconomic, racial or ethnic gradients? *Environmental Research*, 111 (3), 319-328.

Terkenli, T., Bell, S., Živojinović, I., Tomićević-Dubljević, J., Panagopoulos, T., Straupe, I., Toskovic, O., Kristianova, K., Stragyte, L., & O'Brien, L. (2017). Recreational Use of Urban Green Infrastructure: The Tourist's Perspective. In D. Pearlmutter, C. Calfapietra, R. Samson, L. O'Brien, S. Krajter-Ostoic, G. Sanesi, & R. Alonso del Amo (Eds.), *The Urban Forest Cultivating Green Infrastructure for People and the Environment* (pp. 191-216).

Tomlinson, R. (2005). Το τοπίο της αρχαίας ελληνικής πόλης. Στο Π. Δουκέλλης (επιμ.), Το Ελληνικό τοπίο: Μελέτες ιστορικής γεωγραφίας και πρόσληψης του τόπου (σσ 59-77). Αθήνα: Εστία.

Tzoulas, K., Korpela, K., Venn, S., Yli-Pelkonen, V., Kaźmierczak, A., Niemela, J., James, P. (2007). Promoting ecosystem and human health in urban areas using Green Infrastructure: A literature review. *Landscape and Urban Planning*, 81(3), 167-178.

Tulisi, A., (2017). Urban Green Network Design: Defining green network from an urban planning perspective. *TeMA - Journal of Land Use, Mobility and Environment*, 10 (2), 179-192.

Vasilakopoulou, K., Kolokotsa, D., Santamouris, M. (2014). Cities for Smart Environmental and Energy Futures: Urban Heat Island Mitigation Techniques for Sustainable Cities. In *Cities for Smart Environmental and Energy Futures* (pp. 215–233). Springer.

Wolff, M., & Haase, D. (2019). Mediating Sustainability and Liveability - Turning Points of Green Space Supply in European Cities. *Frontiers in Environmental Science*.

Wolschke - Bulmahn, J. (2002). The Study of Byzantine Gardens: Some Questions and Observations from a Garden Historian. In H. Maguire, J. Wolschke-Bulmahn & A. Littlewood (Eds), *Byzantine Garden Culture* (pp 1-12). Washington (DC): Dumbarton Oaks.

WHO, (2016). Urban Green Spaces and Health - A Review of Evidence. World Health Organization Regional Office for Europe: Copenhagen, Denmark.

Xiu, N., Ignatieva, M., Bosch, C. K. van den. (2016). The challenges of planning and designing urban green networks in Scandinavian and Chinese cities. *Journal of Architecture and Urbanism*, 40 (3), 163-176.

Xu, H., Plieninger, T., Primdahl, J. (2019). A Systematic Comparison of Cultural and Ecological Landscape Corridors in Europe. *Land*, 8 (3), 41.

Yeshitela, K. (2020). Attitude and Perception of Residents towards the Benefits, Challenges and Quality of Neighborhood Parks in a Sub-Saharan Africa City. *Land*, 9, 450.

Zhou, X., & Rana, M. P. (2012). Social benefits of urban green space: A conceptual framework of valuation and accessibility measurements. *Management of Environmental Quality: An International Journal*.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο

Αξιολόγηση πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας

* Απαιτείται

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Φύλο: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Άνδρας
☐ Γυναίκα
☐ Άλλο / δεν απαντώ

2. Ηλικία: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ 18 - 30
☐ 31 - 40
☐ 41 - 50
☐ 51 - 60
☐ > 60

3. Οικογενειακή Κατάσταση: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Έγγαμος/η
☐ Έγγαμος/η με παιδιά
☐ Άγαμος/η
☐ Διαζευγμένος/η
☐ Σε συμβίωση
☐ Χήρος/α
☐ Άλλο: _____

4. Εκπαίδευση: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Λίγες τάξεις Δημοτικού
- ☐ Δημοτικό
- ☐ Μέση εκπαίδευση (Γυμνάσιο - Λύκειο)
- ☐ ΑΕΙ / ΤΕΙ
- ☐ Μεταπτυχιακό - Διδακτορικό

5. Εργασιακή ιδιότητα: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Φοιτητής / Εκπαιδευόμενος
- ☐ Δημόσιος υπάλληλος
- ☐ Ιδιωτικός υπάλληλος
- ☐ Ελεύθερος επαγγελματίας
- ☐ Συνταξιούχος
- ☐ Άνεργος/η
- ☐ Άλλο: _____

6. Καταγωγή: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Από την πόλη της Κέρκυρας
- ☐ Από άλλες περιοχές του Νομού
- ☐ Από άλλη πόλη της Ελλάδας
- ☐ Από άλλη Ευρωπαϊκή χώρα
- ☐ Από άλλη Ήπειρο

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΠΡΑΣΙΝΟΥ

7. Πόσο συχνά βρίσκεστε σε κάποιο χώρο πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Σπάνια
- ☐ Μία φορά την εβδομάδα
- ☐ Μερικές φορές την εβδομάδα
- ☐ Πολύ συχνά
- ☐ Καθημερινά
- ☐ Άλλο: _____

8. Ποια είναι η κύρια σχέση σας με τους χώρους πρασίνου; (σημειώστε έως 2
απαντήσεις) *

- ☐ Είναι η γειτονιά μου
☐ Είναι το κέντρο - απλά περνάω
☐ Εργάζομαι - σπουδάζω εδώ κοντά
☐ Διασκεδάζω - ηρεμώ στον ελεύθερο χρόνο μου
☐ Τους επισκέπτομαι με την οικογένεια - τα παιδιά μου
☐ Άλλο: _____

9. Πόσο απέχει ο πιο κοντινός χώρος πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας από
τον χώρο κατοικίας/εργασίας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Μένω/εργάζομαι δίπλα
☐ 200 - 500 μέτρα
☐ 500 - 1000 μέτρα
☐ 1 - 2 χιλιόμετρα
☐ 2 - 5 χιλιόμετρα
☐ 5 - 10 χιλιόμετρα
☐ > 10 χιλιόμετρα

10. Ποιος είναι ο συνήθης τρόπος πρόσβασης σας στους χώρους πρασίνου της
πόλης; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Με τα πόδια
☐ Με ποδήλατο
☐ Με αυτοκίνητο ή μηχανή
☐ Με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς

11. Πόση ώρα μένετε σε έναν χώρο πρασίνου; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ 1/2 - 1 ώρα
☐ 1 - 2 ώρες
☐ 2 - 3 ώρες
☐ Περισσότερες από 3 ώρες

12. Ξοδεύετε χρήματα όταν επισκέπτεστε κάποιο χώρο πρασίνου; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Όχι
☐ Μέχρι 5 ευρώ
☐ 5 - 10 ευρώ
☐ 10 - 15 ευρώ
☐ 15 - 20 ευρώ
☐ Πάνω από 20 ευρώ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΣΙΝΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

13. Είστε ικανοποιημένος/η από τους πράσινους αστικούς χώρους της πόλης της Κέρκυρας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Πάρα πολύ
☐ Αρκετά
☐ Μέτρια
☐ Λίγο
☐ Καθόλου

14. Ποια είναι η προσωπική αξία που δίνετε στους χώρους πρασίνου για την ποιότητα ζωής σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Αρνητική
☐ Μικρή
☐ Μεγάλη
☐ Πολύ μεγάλη
☐ Ανευλόγηστη

15. Με ποια άτομα συναντιέστε ή χρησιμοποιείτε τους πράσινους χώρους; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις) *

- ☐ Με τον/την σύζυγο/σύντροφο μου
☐ Με τα παιδιά μου
☐ Συγγενείς
☐ Φίλους - γνωστούς
☐ Επαγγελματικούς συνεργάτες
☐ Γείτονες
☐ Μόνος/η

16. Η επίσκεψη στους χώρους πρασίνου: (σημειώστε έως 2 απαντήσεις) *

- ☐ Με φέρνει σε επαφή με τον κόσμο
☐ Βοηθάει την σωματική υγεία μου
☐ Βελτιώνει την ψυχική μου διάθεση
☐ Με διασκεδάζει
☐ Είναι κίνητρο κοινωνικοποίησης - εξόδου από το σπίτι
☐ Άλλο: _____

17. Ποια είναι τα σημαντικότερα θετικά στοιχεία που εντοπίζετε στους χώρους
πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας; (σημειώστε 2 ιεραρχημένες απαντήσεις) *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Είναι πολυσύχναστα σημεία με κίνηση, καφετέριες και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις	Αποτελούν ελεύθερους χώρους μεγάλου μεγέθους	Είναι χώροι με ωραίο φυσικό περιβάλλον	Αποτελούν σημεία ιστορικής μνήμης και σύνδεσης με το παρελθόν	Χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό περιβάλλον	Προσελκύουν άτομα κάθε ηλικιακής ομάδας
Σημαντικότερο θετικό στοιχείο	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Δεύτερο θετικό στοιχείο	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Ποια είναι τα σημαντικότερα αρνητικά στοιχεία που εντοπίζετε στους χώρους
πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας; (σημειώστε 2 ιεραρχημένες απαντήσεις) *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Άγνωστα άτομα, ανωνυμία	Το μέγεθος της επιφάνειας δεν είναι ικανοποιητικό	Ο συνολικός αριθμός των χώρων πρασίνου είναι μικρός	Η φυτική κάλυψη είναι περιορισμένη	Ελλιπής καθαριότητα	Έλλειψη υποδομών	Εγκληματι- κότητα	Αδέσποτα ζώα
Σημαντικότερο αρνητικό στοιχείο	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Δεύτερο αρνητικό στοιχείο	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (ΜΕ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΠΡΑΣΙΝΟ)

19. Θεωρείτε ότι υπάρχει επάρκεια πράσινων χώρων στην πόλη της Κέρκυρας;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Καθόλου
☐ Ελάχιστη
☐ Ικανοποιητική
☐ Αρκετή
☐ Πάρα πολλή

20. Τι προσφέρουν σε περιβαλλοντικό - οικολογικό επίπεδο οι πράσινοι χώροι στη πόλη της Κέρκυρας; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις) *

- ☐ Βελτίωση μικροκλίματος - συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής
☐ Περιορισμός της ηχορύπανσης
☐ Βελτίωση της ποιότητας του αέρα
☐ Προστασία από φυσικούς κινδύνους λόγω ανοικτής επιφάνειας
☐ Αισθητική αναβάθμιση του τοπίου

21. Τι προσφέρουν σε πολιτισμικό - κοινωνικό επίπεδο οι πράσινοι χώροι στη πόλη της Κέρκυρας; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις) *

- ☐ Ενίσχυση κοινωνικών σχέσεων - κοινωνική αλληλεπίδραση
☐ Προσέλκυση επισκεπτών - τουριστών
☐ Εγκατάσταση ποικίλων χρήσεων - δραστηριοτήτων
☐ Ανάπτυξη εθελοντισμού και κοινωνικής ευθύνης - συνείδησης
☐ Περιβαλλοντική εκπαίδευση
☐ Κοινωνική ευημερία - διαβίωση

22. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στον αστικό χώρο της πόλης της Κέρκυρας; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις) *

- ☐ Ατμοσφαιρική ρύπανση
☐ Ρύπανση των παράκτιων υδάτων
☐ Συσσώρευση και μη ικανοποιητική διαχείριση απορριμμάτων
☐ Περιορισμένη βιοποικιλότητα
☐ Έλλειψη πράσινων επιφανειών
☐ Πυκνή δόμηση

23. Γνωρίζετε πρόσφατα γεγονότα φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών σε *
κάποιον πράσινο χώρο της πόλης; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις)

- ☐ Καταστροφικές πυρκαγιές
- ☐ Πλημμύρες
- ☐ Κατολισθήσεις - γεωλογικά φαινόμενα
- ☐ Άλλα κλιματικά φαινόμενα
- ☐ Συσσώρευση απορριμμάτων, αποβλήτων
- ☐ Περιστατικά βανδαλισμού - παραβατικότητας
- ☐ Υποβάθμιση λόγω ελλιπούς συντήρησης από τις αρμόδιες αρχές
- ☐ Δεν γνωρίζω

ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΣΤΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

24. Ορισμένοι χώροι πρασίνου της πόλης έχουν σημαντική ιστορία. Την *
γνωρίζετε;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Όχι
- ☐ Λίγο
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πολύ
- ☐ Άριστα

25. Εντοπίζετε ιστορικά στοιχεία στους πράσινους χώρους της πόλης της *
Κέρκυρας; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις)

- ☐ Ναι, στην χωροθέτηση τους εντός του αστικού περιβάλλοντος
- ☐ Ναι, στην επιλογή των εγκατεστημένων φυτικών ειδών
- ☐ Ναι, στην διάταξη των φυσικών και τεχνητών στοιχείων
- ☐ Ναι, στην ύπαρξη ιστορικών μνημείων και σημείων αναφοράς εντός των χώρων πρασίνου
- ☐ Όχι, δεν εντοπίζω ιστορικά στοιχεία
- ☐ Άλλο: _____

26. Με δεδομένο ότι οι τουριστικές εισροές στην Κέρκυρα είναι μεγάλες, *
θεωρείτε ότι οι επισκέπτες του νησιού ενημερώνονται για την ιστορία των
πράσινων χώρων της πόλης;

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- ☐ Καθόλου
- ☐ Λίγο
- ☐ Ικανοποιητικά
- ☐ Πολύ
- ☐ Άριστα

27. Ποιοι είναι οι πιο κατάλληλοι τρόποι ανάδειξης και προβολής του ιστορικού υποβάθρου των χώρων πρασίνου της πόλης της Κέρκυρας; (σημειώστε 2 ιεραρχημένες απαντήσεις)

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Ενημέρωση των μαθητών στους χώρους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Διανομή έντυπου και ψηφιακού ενημερωτικού υλικού	Επισήμανση και αναγραφή των ιστορικών στοιχείων στους χώρους αστικού πρασίνου	Σχεδιασμός οικολογικών και ιστορικών - πολιτισμικών δικτύων	Προβολή μέσω των τουριστικών φορέων
Καταλληλότερος τρόπος	☐	☐	☐	☐	☐
Δεύτερος τρόπος	☐	☐	☐	☐	☐

28. Ποιες είναι οι καταλληλότερες ενέργειες για τη βελτίωση του πρασίνου και * των ελεύθερων χώρων στην πόλη; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις)

- ☐ Σχεδιασμός και εγκατάσταση περισσότερων πάρκων
- ☐ Σχεδιασμός μικρών κήπων και ζωνών πράσινων διαδρομών
- ☐ Δενδροφύτευση
- ☐ Βελτίωση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού
- ☐ Καλύτερη επίβλεψη - συντήρηση - φύλαξη
- ☐ Εθελοντική δράση

29. Ποιες είναι οι σημαντικότερες ενέργειες που θα μπορούσατε να κάνετε για * την βελτίωση της ποιότητας των χώρων πρασίνου της πόλης; (σημειώστε έως 2 απαντήσεις)

- ☐ Συμμετοχή σε συλλογικές εκδηλώσεις επικοινωνίας και παρέμβασης πολιτών
- ☐ Κινητοποίηση οικολογικών φορέων
- ☐ Εθελοντική δραστηριότητα
- ☐ Άσκηση πίεσης στους πολιτικούς φορείς και πρόσωπα
- ☐ Καταγγελία στις αρμόδιες αρχές
- ☐ Δημοσιοποίηση στα ΜΜΕ
- ☐ Καμία ενέργεια

30. Με ποιο τρόπο προτείνετε να χρηματοδοτηθούν οι βελτιώσεις και η
προστασία των πάρκων και των ελεύθερων χώρων πρασίνου; (σημειώστε
έως 2 απαντήσεις)

*

- ☐ Δημόσια χρηματοδότηση
- ☐ Ιδιωτικές επενδύσεις
- ☐ Χορηγίες
- ☐ Εθελοντική οικονομική συνεισφορά των πολιτών
- ☐ Επιβολή "πράσινης" φορολογίας
- ☐ Είσπραξη εισόδου